

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת משפטים

לקראת שבוע מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 212

פנינים לפרשת משפטים

ידוע המעשה בעובדת הזרה שעבדה בבית מורנו ורבינו רבי עובדיה יוסף צוק"ל. יום אחד היא הודיעה לרבנית שבכוונתה לסיים את עבודתה. ויהי אך יצוא יצאה ויבוא הצדיק וסיפרה לו הרבנית על כך. שאל מרן: "נתת לה משהו?". "כן", השיבה, "נתתי לה תפוח מתוך סלסלת התפוחים". נזעק מרן: "אוי ואבוי! התפוח קדוש בקדושת שביעית, אסור היה לך לתת לה אותו". ואז...

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על חכמתם של גדולי ישראל

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כ"א, א')

הפרשה הקודמת לפרשת משפטים מסתיימת בציווי: "ולא תעלה במעלת על מזבח" (שמות כ, כג). צריך להבין מדוע נסמכה פרשת משפטים לציווי זה?

ביאורים רבים נאמרו בעניין, ואחד הביאורים הוא: כשם שבכבש עולים לאט יותר מאשר העלייה על המדרגות, כך צריך כל דיין לפסוק כל דין שבה לפניו במתינות ובחכמה, על מנת לראות כיצד להוציא דין אמת ולהציל עשוק מיד עושקו.

אמנם כלל הוא ש"אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות", אולם גדולי ישראל השכילו בחכמתם לראות גם מעבר לנראה לעין, להבין דבר מתוך דבר, ולהביא להודאת בעל דין ולהוצאת הצדק לאור.

בעל האכסניה והארנק הגנוב

הגאון החר"ף רבי שלמה קלוגר זצ"ל, מגדולי פוסקי אשכנז לפני כמאתיים שנה, כיהן כרבה הראשי של העיר ברודי וכאב"ד שם. ברודי היתה עיר ואם בישראל, עיר מלאה חכמים וסופרים, גאוני עולם ופקחים גדולים, ורבים מהם זכו לשני שולחנות והיו גם עשירים מפלגים.

פעם הגיע אליו בעל אכסניה בעיר עם אחד מאורחיו. סיפר האורח כי התארח אמש באכסניה ובלילה הניח את ארנקו מתחת לכרית

שעליה שכב, וזאת מחשש לגניבות. בבוקר מיהר לרוץ לתחנת הרכבת, וכשהגיע הבחין כי שכח את הארנק בחדרו. הוא ויתר על הנסיעה ורץ במהירות אל האכסניה בחזרה, אך החדר כבר היה ריק והארנק איננו. מיד פנה לבעלים והתלונן על היעלמותו של הארנק. הלה דחה אותו וטען כי הוא ודאי מתבלבל, וכנראה שכח את ארנקו באחת החנויות שערך בה קניות אמש...

באו שניהם לדין תורה אצל אב"ד ברודי. את האורח אמנם לא הכיר הרב, אך ידע יפה כי בעל האכסניה הוא בעל היסטוריה של תלונות כאלו, וידוע לשמצה בענייני גניבות.

שני הצדדים הציגו טענותיהם לפני הרב, ותוך כדי דיון הבחין הרב כי בעל האכסניה הוציא מכיסו קופסת טבק מזהב והחל להריח מתוכה. פנה אליו הרב: "האם תוכל להניח את הקופסה על ידי, על מנת שגם אני אוכל להריח?"; בעל האכסניה הזדרז להגישה, והמשיך בוויכוחים.

לפתע עצר הרב את שניהם ואמר: "עלי להרהר בדברים זמן מה, ולאחר מכן אכריע בדיון".

השניים יצאו מבלי ששמו לב לקופסת הטבק שנותרה אצל הרב. נטלה הרב, קרא לשמש בית הדין, מסר לו את קופסת הטבק, והורה לו ללכת מיד לאשת בעל האכסניה, ולומר לה כי **בעלה שלח אותו וביקש שתביא לו את הארנק. לסימן על נכונות דבריו שלח את קופסת הטבק שלו העשויה זהב...**

מיהרה האשה להביא לו את הארנק, ושמש בית הדין השיבו לרב... כדי שלא לבייש את בעל האכסניה פנה הרב לאורח ואמר: "התמזל מזלך! בדיוק כעת נמצא הארנק שלך!"... ובעל האכסניה החרה-החזיק אחרי הרב, כשגם הוא מביע שמחה גדולה על 'מציאת' הארנק, בהבינו יפה כי נתגלה קלוננו לפני הרב...

'סימן' במציאה שלא היה

פעם אחרת הגיעו אליו שניים לדין: אחד מהם מצא ברחוב מציאה, אבן יקרה. הוא הרים אותה וזכה בה. מקצה הרחוב התבונן בו אדם אחר, מיד קרע את כיס מכנסיו והחל לצעוק: "אבדה לי אבן יקרה! האבן שמצאת שייכת לי!".

זה טען בכה וזה טען בכה, עד שהחליטו לגשת לדין תורה לפני הרב. גם במקרה זה לא היו הוכחות ברורות, אך הרב הרגיש בשני שהוא משקר. מה עשה? הורה לו לצאת לרגע מן החדר, כי ברצונו לדבר ביחידות עם המוצא. לאחר שיצא הורה לשמש בית הדין להשאיר את דלת חדרו פתוחה מעט, כדי שהלה יוכל לשמוע את הנעשה בפנים. או אז קרא למוצא ואמר לו: "ראה, יש באבן הזו סימן. כאן למעלה, בקצה האבן, יש חור קטן. זהו סימן מספיק. ואם בעל דינך יאמר את הסימן הזה לא יהיה מה לעשות - הרי זו שלו. אם יש סימן, ובעל האבן מכיר בו, אין מה לעשות".

כעבור דקות אחדות קרא ליוצא לשוב אל החדר ומיד שאל: "אמור נא, האם יש לך איזשהו סימן באבן?". "ודאי", השיב כשדעתו זחוחה מעט, "בקצה העליון של האבן ישנו חור".

"אתה בטוח?", נעץ בו הרב את עיניו החודרות.

"בטוח במאת האחוזים!".

"הביאו לפניי את האבן", אמר הרב. כשהובאה התבונן בה הרב ארוכות ואמר: "צר לי, אך איני רואה כאן שום חור. אם כן אין זו האבן שלך, אלא של המוצא..."

צורר הכסף שאבד במרתף היין

עוד מסופר על נער יתום משני הוריו שנסע בעצת ידידים לברודי לחפש מקור פרנסה. ניגש לבית הכנסת והציע עצמו לכל עבודה.

בין הנמצאים שם היה יהודי בעל יקבי יין גדולים. דרוש היה לו נער זריז שישרת אותו ויעמוד לימינו בכל ענייני היין. בו במקום סיכם עם הנער על תנאי העסקתו - הוא מצדו יעמיד לרשותו חדר לשינה ויספק לו את כל צרכי האכילה והשתייה שלו בנוסף למשכורת שייתן לו, ותמורת זה יתלווה אליו לעבודתו, יסדר את חביות היין, וישרת אותו נאמנה.

עד מהרה התברר לשניהם כי העסקה שעשו ביניהם מצלחת ביותר. בעל היקב נהנה מן הנער החרוץ, וזה מצדו שמח על העבודה המסודרת והמשכורת הנאה. מאחר שלא היה זקוק באותה עת לכסף שקיבל, אגר אותו בחסכנות מרובה בשקיק קטן שהיה צמוד לגופו תמיד.

עשר שנות עבודה חלפו כך. בהגיע הנער לגיל עשרים וחמש הרהר: 'מתי אעשה גם אנכי לביתי? אספתי מספיק כסף כדי להתחתן. הגיע זמני להקים לי בית משלי ועסק משלי'.

הוא הרהר בעניין רבות תוך כדי שעות העבודה ודעתו הייתה מעט פזורה עליו. כך אירע, שכאשר הורה לו אדונו למזוג יין מחבית פלונית עבור אורח שהגיע, וצורר כספו הפריע לו מעט, הניח אותו על אחת החביות מבלי משים ולאחר מכן פרח העניין מזכרונו לגמרי. האורח היטיב לבו ביין ונהנה ממנו ביותר, והאדון בעל היקב הזמינו לערוך סיור במרתפי היין שלו ולהתרשם מטיב הסחורה. להפתעתו הבחין בצורר הכסף ששכח הנער, כשהוא מונח על אחת החביות. יצר המזון תקפו והוא לקח את הכסף, החביאו במקום מסתור והיה כלא היה.

כעבור שעה קלה הבחין הנער בהיעלמותו של הכסף. הוא שחזר בבהלה את פעולותיו האחרונות, ומיד נזכר כי הניח את הכסף במרתף היין. מיהר לרדת לשם, אך לחרדתו גילה כי הכסף נעלם כאילו בלעה אותו האדמה.

הוא מיהר לגשת אל בעל הבית שלו, סיפר על היעלמותו של הכסף וציפה לעזרתו... אך האדון הגיב בתקיפות כי אינו יודע מה הוא ש, וכי הוא נדהם לשמוע שהוא חושד בו לאחר מגורים של עשר שנים בביתו והיותו לו לאב.

הנער פרץ בבכי: "ומה אעשה? הרי רק אתה ירדת אחריי למרתף!". אחד הנוכחים שם הציע לנער לתבוע את אדונו לדין תורה בפני רבי שלמה קלוגר. ניגש הנער אל הרב, אך הרב סירב לשמוע את טענותיו מבלי שאדונו יבוא גם הוא ויוכל להשיב לו.

כך התייצבו האדון ומשרתו לדין לפני הגאון. הנער סיפר את סיפורו, וסיים אותו כשהוא ממרר בבכי: "רבינו, למען ה'! עשר שנים עבדתי בשביל הכסף הזה!".

"שמעתי", ענה הרב. "ובכן, אדון, מה תענה להגנתך?".

העשיר נשף וקצף ברוגזה: "כבוד הרב, זוהי עלילה נבזית! לקחתי אותו כנער צעיר לתוך ביתי, החשבתי אותו לבן, וזוהי סטירת הלחי שאני מקבל בתמורה?".

גם אם חשד בו הרב הוא לא אמר מילה. על פי שני עדים או על פי שלושה עדים יקום דבר, וכאן אין שום עדות למעשה שנעשה. אולם חכם עדיף מנביא. הוא התבונן בעשיר במבטו החודר ושאל:

"אמור לי, האם לא ראית את הכסף כשירדת למרתף?".

"לא, כבוד הרב, לא ראיתי דבר", השיב האדון.

"אם כך", פנה הרב לשמש בית הדין, "יש להוציא מודעות גדולות בשם בית הדין שכל יינות הסוחר פסולים ואסור לשתות מהם. יש בהם חשש יין נסך".

"מדוע?", התרעם הסוחר, "הרי רק אני והמשרת היהודי יורדים אל המרתף".

"כך היה עד היום", החזיר לו הרב כשאינו מתיק את מבטו ממנו, "אך זה עתה התברר שעוד אנשים עלולים לבקר שם. הנה, המשרת השאיר את הכסף, וכשאתה ירדת הוא כבר לא היה. מן הסתם נכנס באמצע איזשהו גוי ולקח את הכסף, וחזקה על גוי שנכנס למרתף יין שהוא פותח את החביות ושותה מהן. אם כן, יינותיך יינות נסך הם!".

"אולי נשוב ונחפש את הכסף במרתף?", ניסה היינן להציל את כבודו האבוד.

"לא ולא", סירב הרב, "אתה עלול לתת לו את כל הכסף שוב, ובלבד שבית הדין יתיר לך את היין".

כשהבין העשיר כי אין לו שום מוצא, וכי כל הונו עומד כעת על כף המאזניים, החל לגמגם: "לא, כבוד הרב, אף אחד לא נכנס. אני הוא זה שראיתי את צרור הכסף מונח על אחת החביות ונטלתי אותו לעצמי..."

"אוי לך ואבוי לנפשך!", גער בו הרב, "איך פיתה אותך יצרך לעשות כדבר הזה? איך העזת לקחת מיתום מסכן עשרים אלף רובלים, בשעה שמרתף היין שלך שווה מאתיים אלף? לך והבא מיד את הכסף!".

האדון פרץ בבכי ורץ להביא את הכסף...

איך מגיע אדם לחכמה כזו?

התורה מורה לדיין לשפוט כל דין במתינות גדולה, והחכם מכל אדם אמר: "החכם עיניו בראשו" (קהלת ב, יד), אך הדרך שבה זוכים לכך היא על ידי מסירות נפש לתורה.

מי שמוסר נפשו על חכמת התורה הקדושה זוכה לקנות אותה. **התורה אינה חכמת מדע חיצונית שלומדים בשביל ידיעות בעלמא, אלא צריך האדם להעמיק בה ולמסור נפש עבורה - וכך יזכה בה!**

אמנם, חכמתו של רבי שלמה קלוגר לא באה לו אלא בעקבות יגיעתו העצומה בתורה.

בנו של הגאון, רבי מאיר, מעיד כי אביו חיבר שלוש מאות שבעים וחמשה ספרים, כמניין שמו "שלמה", ובכל ספר טמונה גאונות עצומה ונוראה, וידעת התורה מורחבת. כל רז לא אניס ליה.

עוד הוא מעיד, כי אביו לא היה ישן יותר משעתים ביממה, ולפעמים היה הולך לישון, ולאחר כחצי שעה מתעורר, נוטל ידיים, מברך ברכות התורה, ויושב לכתוב חידושי תורה שהתחדשו לו.

כשטענו כלפיו כי לא ישן די הצורך, היה עונה: "מה אעשה? איני יכול. היו לי קושיות רבות לפני השינה, ועתה באו אלי בחלום ואמרו לי כמה תירוצים, הקשיתי עליהם מכמה מקומות בש"ס, והם יישבו לי את כל הקושיות. מוכרח אני לכתבם כעת, משום שמפחד אני שמא לא אזכר אותם עד הבוקר..."

מדי לילה בלילה נהג רבי שלמה קלוגר לסיים את ספר התהילים

במשך כשעתיים, ולאחר מכן היה יושב ולומד כמה דפי גמרא וש"ת. אחר כך היה מתפלל, ולאחר התפילה ניגשו ושאלוהו שאלות בהלכה. כשסיימו השואלים להציג את שאלותיהם וספקותיהם התבהרו, נהג לשוב לביתו ולהעלות על הכתב מחידושי תורתו, ומיד לאחר מכן היה יוצא לבית הדין לדון בענייני אנשי העיר.

"כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי" (שמות כ"א, ב')

כתב ה'אור החיים' הקדוש, ש"עברי" הוא מלשון עבירה, "שלא בא לידי מידה זו (שנמכר לעבד) עד שעבר על התורה ומצוות, ומכוון לדבריהם ז"ל (קידושין יד:). כי במכרוהו בית דין בגניבתו הכתוב מדבר, וגם המוכר עצמו מחמת דחקו לא בא לידי זו עד שכבר קדמו לו עבירות, כמאמר רבי אמי (שבת נה.) 'אין ייסורין בלא עוון'".

איזו עבירה עבר אותו יהודי שנמכר לעבד? במקום שאדם יהיה משועבד לבורא עולם הוא משעבד את עצמו מרצון ומדעת להבלי העולם הזה. **השעבוד והרדיפה אחר הממון גורמים לו לעשות דברים אסורים. לא אכפת לו שהממון יגיע אליו באיסור, העיקר שיגיע...**

לאכלה ולא לסחורה

ניקח, למשל, את איסור סחורה בפירות שביעית. נאמר בתורה (ויקרא כה, ו) "והייתה שבת הארץ לכם לאכלה". דרשו חז"ל (בכורות יב:): "לאכלה ולא לסחורה". התורה אוסרת לסחור בפירות שביעית או להפסידם. היא גם אוסרת למכרם לנכרי או להוציאם מחוץ לארץ ישראל.

יש לירקן פרות שביעית, הוא חושב בלבו: 'איך אני יכול להרשות לעצמי לוותר על הרווחים ממכירתם? הוא לא עומד בניסיון וסוחר בהם, הוא אף מוכן למכרם לגוי ולהוציאם לחו"ל, העיקר להרוויח כמה שקלים.

הוא חושב שהוא הרוויח... ואינו יודע שלא יראה ברכה בכסף שהגיע אליו באיסור.

לעומת זאת, מי שמקפיד על איסור סחורה בפירות שביעית ומוכן להפסיד ממון רב ובלבד שלא לעבור על איסור תורה - מובטח לו שיראה ברכה בממונו ולא יאונה לו כל רע.

בזכות הזהירות בקדושת שביעית

ידוע המעשה בעובדת הזרה שעבדה בבית מורנו ורבינו **רבי עובדיה יוסף זצוק"ל**. יום אחד היא הודיעה לרבנית שבכוונתה לסיים את עבודתה ולשוב לארץ מולדתה. היא נפרדה לשלום מהרבנית ויצאה מן הבית, בדרך לנמל התעופה. הרבנית הודתה לה על עבודתה, וכהכרת הטוב נתנה לה תפוח מתוך סלסלת התפוחים שהייתה מונחת על השולחן. "קחי צידה לדרך", אמרה לה.

ויהי אך יצא יצאה ויבוא הצדיק. הודיעה לו הרבנית שהעובדת הזרה סיימה את עבודתה בביתם והיא עומדת לשוב לארץ מולדתה.

אבי צוק"ל מיהר לפרסם שבשבת הוא ימסור "דרשה בעניינא דיומא" הייתה זו הפתעה מוחלטת לתושבי בני ברק שלא הורגלו לידיעות כגון דא. הכל חפצו לשמוע את אשר בפי הרב מפוניבז', וקהל רב גדש את ביהכנ"ס ואת מבואותיו הרבה לפני השעה היעודה

הרה"ג רבי אברהם כהנמן זצ"ל, בנו בכורו של הרב מפוניבז', בשיחת זכרון רבת רגש,
משולי אדרתו התורנית של אביו הגדול - הרב מפוניבז' מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל

"פי תקנה עבד עברי" (שמות כ"א, ב')

בתיאור חי ומלא רגש מתאר הבן, רבי אברהם זצ"ל, אנקדוטה אחת
מתוך שיעוריו המסעירים של רבינו - שיעורים שבוללים היו מכל
חלקי התורה ורהוטים ברהיטות ובבהירות הייחודיות ל'פוניבז'ער רב':
הייתי אז תלמיד בשיבה המעטירה, תלמיד בין תלמידים. אבי הגדול
עלה למסור עוד שיעור משיעוריו המלהיבים. וכמו תמיד הוא שילב
בין התעמקות מוחלטת לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, כשהוא
עוקר הרים תלמודיים וטוחנם דקה מן הדקה; ומאידך מרתיחים את
נפשו רעיונות מבעבעים, רועשים ורוגשים. ואז הוא סיים להתעמק
בקטע תלמודי עליו נסוב השיעור, קטע המסיים במילת האיפתרון:
תיקו.

חושיו הרוחניים של רבינו התחדדו, ופרץ של התרגשות פרץ הימנו -
"למדנו עתה מילה פשוטה ומוכרת, תיקו", להט הרב מפוניבז',
"נוטריקון כידוע לכל בר בי רב, תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות. ברם,
לפני שאנו עוברים 'תיקו' שכזה, עלינו להכיל את עמוד ההשקפה
הטהורה והצרופה העולה ומיתמר מתיבה זו. תיבת נוטריקון זו הרי
היא מלמדת גדולה על עוצמת קדושת התורה, על שגב אורייתא
קדישתא שניתנה לנו מימינו של הקב"ה, מימינו אש דת למו".

פליאה קטנה נחזתה על פני התלמידים. לא ירדנו לסוף דעתו הרחבה.
מה עניין תיקו למעלת התורה...

ורבינו בשלו. "למה לא תבינו זאת?", הוא שואל כשחיוך לבבי מתבקע
על פניו המאירות. מחייך ומתלהב ומסביר: "הרבה אנו לומדים ויודעים
על חזון אחרית הימים. על אותם הימים בהם בן ישי ימלוך עלינו
בהתגלות כבוד אלוקינו, זאב יגור עם כבש וקול מלחמה לא יישמע;
ויידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו... אך המילה
הזו אותה למדנו עתה מציבה לנו בידיעתנו שנדע מהי מטרת הגאולה
העתידה, מה יהיה הדבר העילאי ביותר, החשוב ביותר והמרכזי ביותר
באותם ימים בהם יישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים".

נפשו של מקומם עולם הישיבות לא עמדה לו. כשהוא דיבר מהתורה
הקדושה - משוש כל רגע בחייו - הרגש היה מציף אותו. "הדבר הכי
חשוב יהיה: תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות - שנשב כולנו, כל ישראל
יחד, נקיף את אליהו הגלעדי ונשמע מפיו סודות התורה, נשמע מפיו

ביאורים מחודשים שיבארו לנו את כל אשר לא ידענו ולא הבנו... אח,
מה מתוק יהיה אותה העת..."

רק התורה הזאת!

מבין כל צאצאיו של רבינו אותם גידל בפוניבז' שלפני המלחמה, ניצל
רק בנו בכורו, רבי אברהם זצ"ל. הוא הגיע לארץ הקודש טרם פרוץ
מלחמת הדמים, וכעבור תקופה קצרה ניצל גם אביו - רבינו בדרך
לא דרך והגיע ארצה. משעלה ארי מבבל הוא לא התמחה לרגע
ולא הניח לעצמו לשקוע בסאת יגונו על קורות עמו ומשפחתו. הוא
התגייס בכל רמ"ח ושס"ה איברי וגדי נשמתו על מנת לרומם רוחם
של העם היושב בארץ הקודש.

וכפי שמגולל בנו בכורו מתוך עדותו האישית:

השמועות הנוראות שהגיעו מאירופה סיפרו על חדות הניצחון של
הנאצים, יימח זכרם, ההולכים וכובשים מדינה אחר מדינה ומתחילים
בהוצאתו של הפתרון הסופי לפועל. השמועות המפחידות זרעו בהלה
רבה בקרב יושבי ארץ ישראל. מי לא נבהל מאותה עננה עקובה מדם
הפרושה מעל מדינות אירופה ועלולה, חלילה, לבוא גם לארץ ישראל.
אותם ימים של פחד שימשו עבורי כמורים שלימדו אותי על עוצמת
ביטחוני האיתן של אבי הגדול, ביטחון שלא התערער גם לא בשעות
הקשות ביותר. גם כשבלבו חצוי היה בין משפחתו הנאבקת ברוע
הגזירה מעבר לים לבין התקומה בארץ הקודש, נותר הלב איתן

באמונתו, קשור בעורקים עבים כפלדה אל אביו שבשמים.
היה ברור לו שיש פתרון אחד שיכול להביא לעידוד המצב. פתרון
מקודש נגד הפתרון הסופי:

התורה הקדושה! נקודת חייו!

"אל לנו לבזבז רגע", הוא קרא אלי, "רק בכוח התורה הקדושה נצליח
להגן על ארץ ישראל. התורה הקדושה היא גם הדרך היחידה בה נוכל
לרומם את המורל הצונח של יושבי הארץ הספונים בהיכלי הדאגה
והדיכאון מפחד הבאות. עלינו לתת קונטרה נגד רוח החילוניות
המנשבת בארץ האבות, להסתובב עם לפיד התורה ולהבעיר עוד ועוד
יהודים, עוד ועוד לבבות".
הוא אמר ועשה. הוא לא התיימר לטפס על עצים רבי צמרת ולהתחיל
בגדולות ובנפלאות, הוא החל בהשקט ובטח, לא ברעש. הוא היה עובר
מבית מדרש לבית מדרש, מבית כנסת למשנהו, נכנס, פוגש יהודים.
יהודי של יפו ושל חיפה, של תל אביב ושל בני ברק. נטמע בתוכם.
מחזק אותם, מוסר דבר התעוררות, דבר עידוד, מפיה זיקים של חיים
וחיות.

היו אלה ימים בהם הייתי צמוד אליו, הלכתי אחריו ממקום למקום,
גם אני הייתי זקוק לחיזוק ואת החיזוק מצאתי בתוך דבריו. הייתי הולך
אחריו רק כדי לראות את פניו כמראה הברק - בהתלהבות כמוה לא
ראיתייה אצלו מעולם. הוא חצב להבות אש ולא הפסיק לשנן באוזני
עצמו ובאוזני כל מי שרק חפץ לשמוע אותו ולהאזין לו:

"אין לנו שיעור רק התורה הזאת! רק בזכות התורה הקדושה נזכה
שארצנו תהיה מוגנת. רק בכוח התורה הקדושה! תורת ה' תמימה!".

ילדי טהרן

אחד מסיפורי העדות המופלאים וההרואיים אותם שמר רבי אברהם
כהנמן זצ"ל במוחו היה סיפור הפעילות הרבה אותה פעל אביו הגדול,
הרב מפוניבז', למען ילדי טהרן שהגיעו ארצה.

והרי הדברים כפי שנשמעו מפיו:

אבי זצוק"ל נזעק להציל את 'ילדי טהרן'. היה זה שעה ששיירות
ילדים, פליטים מסכנים, עלו ארצה מיותמים מן השואה ומערבות
רוסיה לחיפה. רובם של אותם ילדים הגיעו מבתי חרדיים שם גידלו
אותם הוריהם לתורה ולמצוות, עד שהגיע הכורח הנאצי והניף את
חרב הדמים על אדמת אירופה. כשהם הגיעו ארצה הם עברו 'מיון'
על ידי נציגי הציונות שרצו להעביר אותם מדתם בכוח ולהעניק להם
חינוך מחדש, נטול תורה ומצוות.

סערה רבתי התחוללה אז ברחבי ארץ הקודש, כאשר היהודים
החרדים לדבר ה' הזדעקו מרה על העוול הגדול. באותה שעה הכניס
רבינו עצמו לעובי הקורה וקפץ אל המים הזדונים על מנת להציל את
הנפשות הטהורות. במאמצים כבירים שהגיעו עד כדי מסירות נפש
הצליח לעשות ולפעול ככל שידו השיגה, והציל למעלה משלושים
ילדי חמד מ'ילדי טהרן' אותם משך מבין ציפורני הטומאה והרשע אל
היכל בית המדרש, בחזרה אל החיק התורני והרוחני אותו הם הכירו
בבית הוריהם, טרם נהפכו כל מוסדי עולם, טרם נספגה אדמתה של

אירופה במעיינות הדמים.

הבעיה העיקרית והמרכזית שעמדה לו למכשול משהציל את הילדים
היתה בעיית המיקום. היינו חייבים לאתר במהירות אכסניה למען
הילדים האומללים. רבינו ידע את אשר לפניו, הוא הורה לי לאתר צריף
עץ מוכן ובנוי, כזה שמאפשר את שינועו ממקום למקום כדי שנוכל
להביא אותו ולהתאים אותו למגוריהם של הילדים, לפחות בצורה
ארעית וזמנית.

אותה תקופה הרת גורל הייתה גם תקופת 'משבר הפרדסנות' - טירוף
המלחמה שהיכה בעולם לא אפשר יצוא של פירות הדר מחוץ לגבולות
הארץ. הפרדסנים נתקעו אפוא עם מלאי עצום של פירות שהרקבו
מבלי דורש ומבקש. כצעד אחרון כדי למנוע גוויעה ברעב הם החלו
מוכרים את הציוד החקלאי ואת כל אשר רק יכלו כדי להשיג כסף.
כסף שמשמעו אוכל לפי הטף. כך מצאתי בפתח תקוה פרדסן שביקש
למכור ביתן עץ אשר נבנה במקור לאחסון תפוזים. רכשנו את הצריף
ושתלנו אותו למרגלות הגבעה בשכונת 'זכרון מאיר' הבני ברקית.

מיהרנו להקים בתוכו מטבח עשוי בלוקים. תחמנו חלק מהצריף שהפך
לחדר שינה, בו הצבנו מיטות ברזל שהרכבנו בעצמנו. הכל היה מוכן
לקליטתם של הילדים. רק כרים וכסתות עבור הפליטים הצעירים
והמסכנים חסרו לנו.

הדבר כאב מאוד לאבי זצוק"ל. באותם ימים לא ימים לא הייתה
אפשרות לרכוש מן המוכן כרים וכסתות, והוא לא יכול היה לתאר
לעצמו סיטואציה בה הילדים מגיעים לפנימייה החדשה שלהם ואין
להם כר וכסת למנוחת גופם הדווי. הוא ניסה מכל הכיוונים במשך
שבוע שלם, אך שבת קודש פרשה כנפיה כשעדיין לא היו לא כרים
ולא כסתות.

הילדים צריכים היו להגיע ביום ראשון בשבת - -

הדרשה שהרטיטה

כאן מספר בנו בכורו ויד ימינו של הרב מפוניבז' על אותה דרשה
מרטיטה ומפורסמת אותה נשא אביו בשבת קודש. הדרשה שהביאה
'יש מאין' כרים וכסתות לאותם פליטים ילדים אומללים. הדרשה
וההדים שיצרה אולי שוכתבו מאוחר יותר בידי כותבי פרקי החיים של
רבינו, אולם אין תחליף לאותנטיות העדות המקורית ראשונית של הבן
הגדול שנוכח היה באותם רגעים ושחזר אותם אחת לאחת, במתיקות
לשון ובמוחשיות רבה:

אבי זצוק"ל מיהר לפרסם שבשבת קודש אחר הצהרים הוא 'מסור
"דרשה בעניינא דיומא" בבית הכנסת הגדול בבני ברק השוכן במרכזו
של רחוב רבי עקיבא. הייתה זו הפתעה מוחלטת לתושבי בני ברק
שלא הורגלו לידיעות כגון דא. הכל חפצו לשמוע את אשר בפי הרב
מפוניבז', וקהל רב גדש את ביהכנ"ס ואת מבואותיו הרבה לפני השעה
היעודה.

רבינו עלה אל הדוכן ופתח בבירור הלכתי:

"רצוני לברר אתכם, טייערע ברידער, מצוה אחת מן התורה, הלכה
למעשה", קולו היה נעים ורגוע, "חכמינו קובעים ש'הקונה עבד עברי
קונה אדון לעצמו'. כלומר: אם יש לו לאדון רק כר אחד בביתו, הדין

"לאחר שביקשו ממני לכהן כמנהל רוחני בתלמוד תורה, כמי שעמל להוציא לאור עולם את ספרי אמו"ר ה'שפתי חיים', הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצוק"ל, לאור עולם, ידעתי שאם אתמסר לעבודת החינוך לא אוכל להמשיך ולהוציא את ספרי אבא באותה מתכונת שהוא ביקש והנחיל לנו בחיים חיותו. ניגשתי בשאלה זו קמי מרן זצוק"ל ושאלתיו מה עלי לעשות בפרשת דרכים אליה נקלעתי"

משנתו החינוכית המופלאה של מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל

"וְאַלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׁים לַפְּנִיָּהם" (שמות כ"א, א')

כבכל ענין בו עסק מרן רבינו זצוק"ל בכל שנות הנהגתו - בנושא החינוך הייתה לו משנה סדורה מופלאה. הוא לא ראה רק את ה'תלמיד' כבבת עינו, אלא את גדול הדור הבא שיכול לצמוח ממנו, כמי שניתן יהיה בחינוך ראוי וטהור לגדלו ולחכמו לפאר ולגדולות. ולכן ראה חובה מיוחדת שהחינוך עצמו יהיה בטהרה, כפי שפעל בארץ וברחבי העולם לייסד ולהנחות להקים בתי חינוך על טהרת הקודש. עמד כחומה בצורה כנגד כל שינוי ממסורת הדורות שניסו לעשות בתורת החינוך.

בד בבד הקפיד עד מאוד שהמחנכים עצמם יהיו בעלי צורה הרואים במלאכתם עבודת קודש חשובה ומכרעת לעתיד חניכיהם, ויהיו בעלי מדרגה היכולים להשפיע על סובביהם. משום כך השקיע כוחות כה רבים בהדרכת המחנכים. בעזרת אישי חינוך נודעים ומקורביו של רבינו, ובמיוחד מאוצרו של מקורבו הרה"ג רבי איסר שוב שליט"א ותלמידו המובהק הרה"ג רבי משה יהודה שניידר שליט"א, דלינו קווים זעירים למשנתו הסדורה ולדמותו של 'המחנך' הגדול שידע דורנו, שהנחה דור של מחנכים איך להתמודד עם הקשיים המיוחדים של הדור.

כשנשאל פעם בגילוי לב איך הצליח מרום דרגתו לחנך כל ימיו בחורים צעירים בגיל ישיבה קטנה, שהיו בה בחורים מכל מיני רמות וסוגים? תשובתו הפליאה באמיתותה: "תמיד עמדו לי מול העיניים דברי הגמרא, ששמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, שלושים מהם ראויים שתשרה עליהם שכינה, וקטן שבכולם רבי יוחנן בן זכאי; והרי כל התורה שיש לנו כיום מקורה הוא מרבי יוחנן בן זכאי... אתה רואה שהקטן שבהם יצא ממנו כל התורה לדור הבא, ותמיד אני חושב על הבחור החלש, אולי ייצא ממנו ריב"ז הבא..."

כשמחנך חושב על כל בחור וחניך אולי הוא ייצא לבסוף רבן של ישראל, פשוט וברור הדבר כמה הוא משקיע בחינוכו וכמה מסייע לו לגדול ולצמוח בכך בצורה מושלמת.

בשיחה עם הרב הגאון רבי אליהו פרידלנדר שליט"א, מנהל רוחני

בת"ת 'תורת אמת', הוא חושף בפנינו מעשה רב, המעיד יותר מכל כמה ראה מרן זצוק"ל את עתיד המתחנכים לנגד עיניו כל העת, מה שקשור בסיבת התמנותו לכהן כמנהל רוחני בת"ת 'תורת אמת': "לאחר שביקשו ממני לכהן כמנהל רוחני בתלמוד תורה, כמי שב"ה עמל להוציא לאור עולם את ספרי אמו"ר ה'שפתי חיים', הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצוק"ל, לאור עולם, ידעתי שאם אתמסר לעבודת החינוך לא אוכל להמשיך ולעבוד, לערוך ולהוציא את ספרי אבא באותה מתכונת שהוא ביקש והנחיל לנו בחיים חיותו.

"ניגשתי בשאלה זו קמי מרן זצוק"ל ושאלתיו מה עלי לעשות בפרשת דרכים זו אליה נקלעתי".

"שאלני מרן בפשטותו: 'כמה ספרי 'שפתי חיים' הוצאתם עד היום?', וענית לו שב"ה שבעה ספרים. ושאלני: 'אם תעבוד עוד הרבה שנים להוציא את יתר הכתבים, עוד כמה ספרים לדעתך תוכל בעז"ה להוציא לאור?', וענית לאחר מחשבה שכמדומני שיהיו עוד שישה כרכים.

"אם כן", אומר לי מרן בחיוך, 'מה בכלל השאלה, הרי בתלמוד תורה יש לך מאות רבות של ספרים שיכולים כל אחד מהם לצמוח ולהיות בעצמם 'שפתי חיים', ואתה מדבר אתי על שישה ספרים למול

מאות ספרים חיים וקיימים?! לשמע ההחלטה המנומקת כדרכו, לא היה בלבי ספק ונטלתי על עצמי עול המלאכה, כשמאז אני נועץ בו בכל הליכותי כל העת".

הייעוד העומד לפני המחנך

זו הסיבה שמרן זצוק"ל האיר הרבה עיני המחנכים בכל אתר שעליהם להיות מרוממים מעם, כי הדוגמה האישית שנוטלים התלמידים ממחנכיהם היא לאין ערוך, ומידת האחריות הנדרשת כאן לכל מחנך היא עצומה.

מתוך גישתו החינוכית המיוחדת האמורה הדגיש רבינו בכל הזדמנות, שאם התפקיד של 'מחנך' הוא ליטול נשמה טהורה ולדאוג שתיוותר כל ימיה עבד לה' ולתורתו, לכן מן הראוי שלא יעסקו רק בחינוך לתורה אלא ישימו דגש נרחב על מידות ובין אדם לחברו מחד ויראת שמים מאידך, הן בדוגמה אישית של המחנך כלפי חניכיו והן בפרקי חינוך בבניינים אלו העוסקים בקומת האדם. זו הסיבה שפעם בגילוי לב כשפנה אליו ראש ישיבה בשאלה: "איך מעניקים לבחור טעם בתפילה", שאלו רבינו: "אתה בטוח שלך יש טעם בתפילה? קודם שיהיה לך, אחרי זה תתבע מבחורים צעירים..." ושח לנו הגאון רבי אליהו פרידלנדר שליט"א, ששוחח עמו רבות בענייני חינוך: "תמיד על אישיות המחנך אמר שישמור על רוגע ויתגבר על מידותיו, כי התלמידים חכמים ופקחים וכשהם רואים שהמלמד אינו מרומם הדבר משפיע עד מאוד עליהם. ואז התבטא באוזני בגילוי לב: 'אינני זוכר שפעם מעודי התרגזתי או כעסתי על אחד מתלמידי'".

רוממות המחנך בעיני תלמידיו

דווקא משום מידת האחריות המיוחדת שהייתה לו למערכת החינוך הוא דיבר רבות על כך שיש צורך לדעת, כי בחינוך הכל בנוי על האישיות של המחנך. יש אדם שידבר טוב מאוד על יראת שמים וכל מה שצריך, אבל אם הוא אינו תוכו כברו אלא הוא בעצמו אינו בסדר, ומה שהוא מדבר לא נמצא אצלו בלב, זאת אומרת שהוא לא אוהב בזה והוא רק מדבר כך כי זה מה שצריך לדבר, דיבורים כאלה אין להם השפעה בשום אופן! ולא יצמחו חניכים מכך.

זוהי הסיבה שמרן זצוק"ל כל כך דיבר על הצורך להשתית הנהגות ראויות של בין אדם לחברו אצל המלמדים ובעבודת החינוך, באומרו שרק אם יראו התלמידים שהמחנך הוא דוגמה לעבודת המידות יקבלו את הדברים הללו מפיו וינהגו אף הם כמותו.

"אם רוצים שהילדים יצמחו תלמידי חכמים ואוהבי ה' וגם טובים במידות טובות, צריך האדם בעצמו להיות קצת מרומם", אמר פעם בכנס חינוך, "ואי אפשר שהוא יהיה שפל, הוא יהיה עם מידות שאינן טובות, ולדבר הוא ידבר כמו צדיק. דיבור כזה לא יועיל ולא ישפיע בשום אופן, אלא צריך דבר ראשון לראות שהאישיות שלו עצמו תהיה בסדר".

היה רגיל על לשונו לצטט את משלו של המגיד מדובנא: "ואני בהיותי בוויילנא אצל מורי, הוא רבינו הקדוש הגאון החסיד רבינו

אליהו מוויילנא זי"ע, שאלתי את פיו לאמור איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הצדיק מיראתו גם לבני דורו. השיב לי, משל לכלי גדול אשר כלים קטנים סוככים אותו מכל צד, ואתה תעמוד ותשפוך על הכלי הגדול בלי הפסק, בעל כורחו כאשר הכלי גדול נתמלא על כל גדותיו, אז כל מה שתשפוך עוד יגיע אל הקטנים אשר אצלו; אבל כל עוד אשר היא בעצמה לא נתמלא, כל שכן לא יגע אל הסמוכים כל מאומה".

והסיק מכך מרן זצוק"ל, שאדם שבא להשפיע על אחרים, כל זמן שהוא עצמו אינו מלא ברוחניות, אינו מלא בתורה ויראת שמים, הוא לא יכול להשפיע.

לכן רבינו היה מורה עצה מעשית למלמדים אם אפשרי שילמד המחנך לעצמו קצת מוסר לפני שבא ללמד. זה רצוי מאוד. והרי מי לנו גדול ממרן ה'חתם סופר' זצוק"ל שהיה כזה גאון גדול, ובכל זאת כשהיה לומד עם תלמידים היה לומד קצת בתחילת השיעור בספר 'חובות הלבבות'. ואף אם הוא למד עם בחורים גדולים ולא עם ילדים, מכל מקום גם במלמד זה נוגע שכל אחד 'לעצמו' צריך ללמוד מוסר. אך לא צריך ללמוד דווקא ספר 'חובות הלבבות' אלא ישנם עוד ספרי מוסר טובים, והעיקר הוא שזה יועיל לו כשיינס ללמד יהיה קצת 'מרומם' קצת יותר, ואז תהיה לו השפעה טובה על המתחנכים. ולימוד המוסר אפילו לא הרבה זמן, אך לכל הפחות עשר-חמש עשרה דקות".

אם חפצים בדוגמה מעשית כיצד השפעת המחנך השפיעה על תלמידיו בלבי הכר, שח לימים אחד מתלמידי מרן זצוק"ל בכפר סבא לתלמידיו: "מרן הגרא"ל זצוק"ל היה נוהג להסתכל בגמרא ולא על התלמידים תוך כדי מסירת השיעור". לימים הפך בעצמו למחנך דגול ופעם שאל את תלמידיו: "אם אני לא הייתי מסתכל ומשגיח עליכם, כיצד הייתם נוהגים?", והשיבו: "היינו נמלטים ומשתמטים מהשיעור ובורחים לכל עבר". לשמע תשובתם אמר המחנך: "כשלמדנו בישיבת כפר סבא היינו שובבים לא פחות מכם, ובכל זאת לא העזנו לזוז ממקומנו, אף שידענו שאם נצא מרן לא יחוש בכך. ומדוע? כי הוא היה דוגמה נוראת הוד.

"מדי ליל שישי, כאשר היינו מסיימים את מצוות ה'משמר' בלימוד ואכילה ושתיה כנהוג, היינו צועדים בלאט בשעה שלוש בלילה לעבר צריפו של מרן הגרא"ל, שהיה גם הוא, כביתו ברחוב חזו"א, צנוע וסגפני, החצר שסביבו היתה זרועה קוצים ודרדרים, והיינו מפלסים דרך בין הקוצים בשקט להביט בו... וכאשר היינו מגיעים לחלון הייתה דמותו של הגרא"ל נשקפת, רכונה על שולחן מלא ספרים, מוחו מרוכז, שקט מתוח שרר בחדר, ומרן פותח ספר זה ומעיין בספר אחר, כולו אחוז שרעפים...

"מחזה זה החדיר בנו יראת רוממות גדולה מדמותו הקדושה כמחנך. הוא היה נראה לנו כאיש אלוקים, נחבא אל הכלים, שעובד את קונו ועמל בתורתו באיזה צריך בכפר סבא. לכן לא נדרש לשמור עלינו והיינו סרים למרותו גם אם לא היה משגיח עלינו. כוחה של דוגמה אישית".

נדבך נוסף במלאכת החינוך הייתה צורת החיבור של המחנך

והמתחנך. לא אחת התבטא באומרו שמה שכתוב "זרוק מרה בתלמידים", כבר אומרים בשם מרן החזו"א זצוק"ל של'קניין משיכה' הוא קניין יותר טוב מ'קנין חזקה', דהיינו ההנהגה בדרך רכה יותר טובה מההנהגה בדרך קשה, ואם כן יש לעיין מתי צריך 'לזרוק מרה בתלמידים'.

והתבטא על עצמו בגילוי לב: "עד כמה שזכור לי, אף פעם לא עשיתי רע לתלמיד, לא אמרתי מילה קשה או ח"ו לא פגעתי באחד מהתלמידים. ולגופו של דבר, לדעת מתי לתת ומתי לא לתת, מתי לצעוק ומתי לא לצעוק, זה דבר קשה מאוד; אבל מה שחשוב הוא, שאם הר"מ מגיע לשיעור מוכן הוא מוסר את השיעור עם גישמאק ויש לילדים סיפוק והם נהנים מהלימוד, וממילא הם יותר רגועים והמשמעת יותר רגועה.

וזכורני, כשהייתי בישיבה בכפר סבא הבחנתי פעם איך שתלמיד אחד מזהיר את השני בשפתם של תלמידים כי "הנה הרב מתקרב", וענה לו רעהו: "הוא ממילא לא יעשה לנו כלום", ולמרות זאת נהגו כלפיו בדרך ארץ ואפילו שהיו אנשי צוות אחרים שנהגו עמו ביד יותר חזקה והמשמעת שהטילו הייתה יותר חזקה, וזה הכל כפי מה שהקדמנו בשם מרן החזו"א שאמר שמשיכה יותר טוב מחזקה.

והנה לפעמים באים רבני ישיבה בטענה שיש בחור לא טוב שיוצר אווירה של קלות ראש למשל, שיושב עם בחורים אחרים ומפטפטים עד השעות המאוחרות של הלילה, וממילא מאחרים לסדרים ולתפילה וטוענים שאם יילכו עמו בנחת הוא יגרום נזק לאחרים.

"זה ודאי שזה לא טוב", ענה רבינו, "אבל שמעתי בשם מרן ה'חפץ חיים' שמעולם לא נתן שיזרקו בחור מהישיבה, ויש לדעת שאותו הבחור הסיכוי שהוא יקלקל הוא הרבה פחות ממה שאם יזרקו אותו ואז הרי הוא יצא לתרבות רעה. ואף שיש שבאים וטוענים שיש לו דין רודף, קשה להגדיר את זה בגדר של רודף, ובפרט שהוא יכול להיות גדול הדור הבא - ואף אם לאו, אנחנו לעולם לא מוותרים על אף אחד!"

יש יהודי ת"ח שבילדותו הוריו לא גידלו אותו וממילא גדל אצל משפחה כאן בב"ב, ובילדותו היה משתולל והיה מסתובב בישיבה בפוניבז', והבחורים היו צריכים להשתיק אותו שלא יפריע, ממש פרא אדם. כשהגיע לישיב"ק הוא הנהיג בחורים לדברים לא כל כך טובים וסבלו ממנו רבות, אבל נהגו עמו בסבלנות, והיום הוא מנצל את כוחותיו הגדולים לטוב - הוא גדל לת"ח מרביץ תורה בישיבה! ואם לא היו מתנהגים עמו בהנהגה כזו הוא היה היום פרא אדם והיו סובלים ממנו, ואולי גם 'גוי גמור'.

תובנה ייחודית מוסיף הגאון רבי חיים מן שליט"א, ראש ישיבת 'באר התלמוד': "מרן זצוק"ל זכה, שלמילים ספורות שלו היתה השפעה חינוכית עצומה, ונעמוד על שתי נקודות שגרמו לזה.

"ראשית, הודות לפקחותו העצומה בכל דבר, הוא תמיד ידע בחכמתו לומר ברגע הנכון משפט קצר ומדויק שהעמיד את כל העניין באור הנכון. כשלמדתי אצלו בישיבה היה מקרה, שסיפר אחד

החברים שהייתה לו איזו קטטה עם בחור אחר, ולאחר תפילת מנחה נלווה לרבינו זצוק"ל בדרכו לביתו, ובמשך כל הדרך הארוכה הרצה את השתלשלות הדברים ואת כל הטענות הנלוות, ורבינו הקשיב בדממה לכל דבריו. רק כאשר הגיעו סמוך לביתו, נפנה אליו, וצבטו קלות על לחיו ואמר 'ילדות איז מום עובר'. מובן מאליו, שבמשפט קצר זה המריבה כולה התרוקנה מתוכן...

"ופעם, בתור נער צעיר נלוויתי אליו בדרכו, והרציתי בפניו 'שטיקל' תורה שלם. הוא האזין בשתיקה לכל דבריו, ורק כאשר סיימתי לומר הכל הוא אמר 'פה מאוד, אבר אפשר לומר גם ההיפך'. כך, במשפט קצר, החדיר בעצמותי 'ש'שטיקל' תורה צריך להיות 'מוכרח'."

אולם הדבר המופלא יותר היא ההשפעה העצומה שהייתה, לדבריו, בגלל עצם מציאתו. דוגמה אחת מני רבות: "זכורני בתקופה שהייתי בצרפת, ומרן זצוק"ל החל את מסעותיו לבני חו"ל, הוא הגיע לצרפת, התכנסו אלפים רבים, ביניהם רחוקים ממש, ומרן דיבר בפניהם ותבע מהם לעזוב לימודי מקצוע ולפתוח ישיבות קטנות על טהרת הקודש ללא לימודי חול ולהקדיש בניהם לתורה. בעקבות דבריו התחוללה מהפכה בצרפת, נפתחו ישיבות קטנות, ואנשים החלו לשלוח את בניהם לישיבות.

"מי שמכיר את מציאות החיים בצרפת מבין כמה דבר זה מופקע, שאדם לא ישלח בנו ללמוד מקצוע. אצל הצרפתים ההשכלה ורכישת מקצוע, והצורך להיות 'מסודר בחיים' הוא יסוד המציאות. והנה אנשים שמעולם לא ראו את מרן זצוק"ל, ביניהם רחוקים שאפילו לא שמעו עליו, ובכמה מילים ספורות ששמעו ממנו הפכו מציאותם להקדיש בניהם לתורה. איך אפשר להבין דבר כזה!?"

"ההסבר הוא, שכל יהודי יודע שחי בעולם הזה להכין עצמו לעולם הבא. אבל בפועל, אדם חי את מערכת החיים שלו מתוך שייכות לעולם הזה, מי יותר ומי פחות, ואדם שקוע בצרכיו ורצונותיו. אצל מרן, כאן בעולם הזה היה בן העולם הבא. העולם הזה לא נגע בו כלל, הוא חי כאן אך נמצא בעולם האמת, בפרישותו המוחלטת מכל הבלי העולם, חי באופן מוחשי את עולם הנצח. המציאות האמתית היחידה אצלו הייתה תורה ומצוות, וכל ענייני העולם הזה היו חסרי משמעות עבורו.

"כאשר אדם פוגש מציאות כזו מול עיניו היא מזעזעת אצלו את מערכות החיים. הוא פתאום תופס שכל רצונותיו וחשבונותיו, ומה שנחשב בעיניו לצרכים - במבט של חיי נצח, אין בזה כלום. כשראו את מרן זצוק"ל, כל אחד הרגיש בעצמו בחוש שכל מה שמעסיקו בחייו אין בו ממש, ומה שנראה לו טוב זהו הבל כפשוטו."

באותם רגעים שיהודי צרפת עמדו מול דמותו הקטנה והכחושה, שהקרינה קדושה ועולם נצח, כל מערכת החיים שלהם שאדם מוכרח להיות 'מסודר' בעוה"ז עם פרנסה והשכלה בטלה באחת. השקר וההבל של העולם היו מוחשיים, וחשו שמה שעניניהם רואות לנגדם אלו החיים האמתיים שכך צריך לחיות. לכן באו הדיבורים המועטים ששמעו מפיו, והראו להם הדרך הנכונה ששינתה אצלם כל מציאות החיים - להקדיש בניהם לתורה.

(הרב מ. ברמן, 'יתד נאמן', פסח תשע"ח)

שמעתי מגיסי מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א מעשה מופלא שאירע לאברך שאביו גר בצפון הארץ ומדי פעם הוא נוסע לבקרו ולקיים מצוות כיבוד אב. פעם עלתה לו הנסיעה במאמצים רבים, והנה כשהגיע לרחוב בו מתגורר האבא החנה את רכבו במקום אסור וקיבל דו"ח של כמה מאות שקלים. הוא מנסה להתווכח עם השוטר...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על עבודת ה' בשמחה

"כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" (שמות כ"ד, ז')

האמונה הפשוטה והברורה ביותר היא שכל מה שנעשה תחת השמים התגלגל ברצונו יתברך, והכל הכל לטובה. וגם אם לא רואים את הטובה באופן מידי עלינו להאמין שהקב"ה מרחם עלינו יותר מכל מרחם, ולכן כל מה שהוא עושה אתנו לטובה הוא עושה. שמעתי מגיסי מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א מעשה מופלא שאירע לאברך שאביו גר בעיר רחוקה בצפון הארץ ומדי פעם הוא נוסע לבקרו ולקיים מצוות כיבוד אב. פעם עלתה לו הנסיעה במאמצים רבים, והנה כשהגיע לרחוב בו מתגורר האבא החנה את רכבו במקום אסור וקיבל דו"ח של כמה מאות שקלים.

הוא מנסה להתווכח עם השוטר ולבקש ממנו שלא ייתן לו את הדו"ח, ואף מנסה 'להסביר' שהגיע לכאן כדי לקיים מצוה גדולה, אבל כמובן שכל דברי השכנועים הללו נפלו על אוזניים אטומות ולא פעלו על השוטר ולא כלום.

האברך הרגיש בלבו אכזבה ומרירות; הוא הולך לקיים מצוות כיבוד אב ועושה זאת במסירות רבה ומתוך השקעת מאמצים, ולבסוף הוא מקבל דו"ח יקר שכזה שהיה מכניס כל אברך ל'מינוס' גדול בבנק... נכנס האברך למרן הגר"ח וסיפר לו את הסיפור. "במה אני יכול לעודד אותך, אם לא שתאמין באמונה שלמה שהכל לטובה, ובוודאי גם הדו"ח שקיבלת יהיה לטובה", אמר לו מרן שליט"א.

ה'לטובה' הזה התקיים בתוך זמן קצר מאוד. אחד משכניו של אברך זה היה מעליל עליו עלילות שווא רבות, והתלונן נגדו במשטרה שהוא מכה אותו ופורץ לביתו וכו', דברים שלא היו ולא נבראו. גם הפעם, כאשר חזר מהביקור אצל אביו, התלונן נגדו האיש בגין 'פריצה' שביצע לכאורה לביתו. הפעם החליטו השוטרים לעצרו ולהביאו בפני שופט.

משהובא לדין בבית המשפט והוצגה נגדו התביעה בגין הפריצה, טען האברך שיש לו הוכחה מוחלטת שהתביעה הינה עלילה של ממש ולא היו דברים מעולם. "באותה שעה שהוא טוען שפרצתי לביתו, הייתי בעיר רחוקה בצפון הארץ", טען.

משביקש השופט שיביא ראיה לדבריו, הוציא האברך את הדו"ח שקיבל בגין החניה האסורה, והצביע על השעה שבה נכתב הדו"ח,

"שהיא היא השעה שבה טוען האיש שפרצתי לביתו..."

השופט מעיין בדו"ח אבל ממשיך להקשות: "אולי רק מכוניתך היתה בעיר הצפונית, והיא היתה נהוגה בידי אדם אחר; מי אומר שגם אתה עצמך היית שם באותה שעה?"

"אני יכול להביא את השוטר שכתב לי את הדו"ח, שיעיד שניסיתי לשכנעו שלא ייתן לי את הדו"ח", טען האברך. השוטר אכן הגיע והעיד לטובת האברך, ואז התברר לשופט שאכן האיש ההוא מעליל נגדו עלילות שאין בהן ממש.

השופט ראה עם מי יש לו עסק וכתב בפסק הדין שכל התביעות שיגיש האיש ההוא גם בעתיד נגד האברך תידחינה על הסף. בנוסף לכך, הטיל עליו קנס של 50 אלף שקלים.

"אם הייתי צריך לשכור את שירותיו של עורך דין שיגן עלי מפני טענותיו של המעליל הייתי צריך לשלם הרבה הרבה יותר מאשר הדו"ח שהוכיח את צדקתי; השי"ת הוכיח לי שהכל הכל לטובה, ומאות השקלים ששילמתי הצילוני מידו של האיש הרע הזה, והכל בגלל מצוות כיבוד אב שקיימתי במסירות", אמר האברך.

אז ודאי שלאחר שקרה מה שקרה התברר שהכל היה לטובה, אבל חובת האמונה שגם עד שלא רואים את הדברים בעיניים יש להאמין שכך מתנהלים כל ענייני העולם.

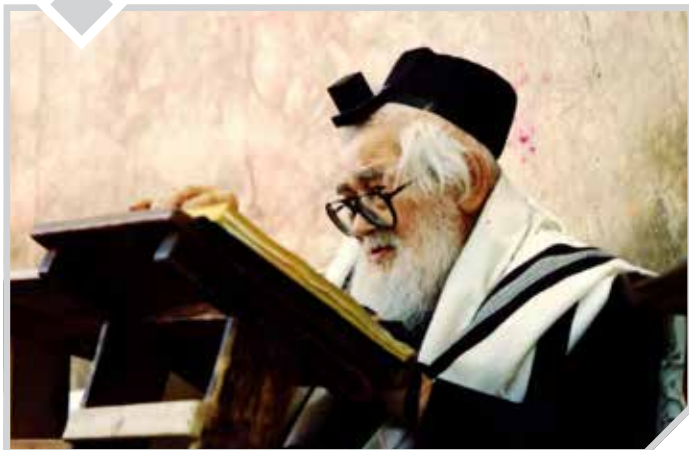
וכי עם ישראל מתווכח עם הקב"ה?

בספר מלאכי (ג, יג-יד) נאמר "חזקו עלי דבריכם אמר ה', ואמרתם

בחלומותיי הפרועים ביותר לא דמיינתי את שעתיד להתרחש. בבוקר המחרת בשעה שש וחצי צלצל הטלפון הציבורי מחוץ לבית המדרש בישיבה. מדריך הפנימייה שהיה ער באותה שעה נענה לטלפון. הוא הופתע לשמוע קול דובר אליו באידיש מעבר לקו. "דא רעדט שך" - מדבר שך, אמר הקול

הגאון ר' יהושע ליף שליט"א על הקשר האישי עם מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

וַיְבֹא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֶת כָּל דְּבָרֵי ה' (שמות כ"ד, ג')

של מלכות, וברור היה כשמש כי הוא מנהיגו הבלתי מעורער של עולם התורה.

עבורי באופן אישי הייתה החוויה מרוממת מאוד. אף שהרב שך כבר היה מבוגר הוא הקרין רעננות נעורים והשפעתו הייתה עמוקה. בשנים מאוחרות יותר שמעתי את הרב שך מדבר פעמים רבות - בכל אירוע היה ראש המדברים, ודעתו היא שקבעה את המציאות. בכל הזדמנויות חדרו דבריו ללב שומעיהם.

הוא היה כמו רועה מדורות עברו, וכולנו היינו צאנו הנאמן. תמיד הוא ידע בדיוק נמרץ מה לומר ומהו האופן המתאים ביותר להחדרת המסר.

הוא היה גדול הדור.

שמיעת השיחה של הרב שך והשיחה בלימוד עם ר' דוד פוברסקי העניקו לי חיזוק אדיר. חזרתי לירושלים מחוזהק יותר, ומלא תשוקה עצומה להוסיף ולגדול בתורה.

משרתי החינוכית השנייה הייתה ר"מ בישיבה. באופן טבעי למדי נמשכתי לתפקיד האחראי - כמארגן המסע השנתי של ביקור אצל גדולי ישראל.

אינני יודע אם הייתי הוגה רעיון זה, אבל בהחלט היינו בין הראשונים שהחלו במהלך.

אחת התחנות המרכזיות במסענו השנתי הייתה בביתו של הרב שך. בכל פעם מחדש הוקסמתי לראות את יחסו המיוחד של הרב שך לבחורים ואת עידודו. בסוף הפגישה היינו מלווים אותו לתפילת מנחה בישיבה - אז הייתי מציג בפני הרב שך כמה בחורים ופירטתי

הבחורים האמריקאים, שהיו אמיצים דיים וגלו לארץ ישראל לפני כארבעים שנה, מצאו ארץ דלה מבחינה גשמית אך עשירה ומספקת מבחינה רוחנית.

שהיינו במרחק של חצי עולם מביתנו הקרתה בפנינו הזדמנויות רבות לרכוש ערכי נצח. בירושלים היו יהודים של צורה רבים, וגם בבני ברק שכנו גדולי ישראל רבים, וההזדמנות להכירם הייתה זכות יקר מפז.

בישיבת פוניבז' כמעט לא למדו באותה עת בחורים אמריקאים, אך אני זכיתי שידידי למד בישיבה הנודעת שבמעלה הגבעה. באותו ערב ששמעתי שהרב שך אמור למסור שיחה בישיבה, החלטתי לנסוע לבני ברק ולחזות ב'גדול' הנודע במלוא תפארתו. עשיתי דרכי ברחובות מאה שערים ופניתי לתחנת המוניות 'גאולה' שברחוב שטראוס, שם עליתי על מונית שירות לבני ברק.

כשהתחיל סדר שני הגעתי והצטרפתי ללימוד בבית המדרש הגדול. בית המדרש היה מלא מאות אנשים, צעירים כמבוגרים, שישבו והגו בתורה. חברי הראה לי את ראש הישיבה הרב דוד פוברסקי, שישב בין הלומדים הרבים על אחד הספסלים באמצע האולם ולמד, משתמט מהכבוד בישיבה בקיר 'המזרח' ומבכר אלמוניות יחסית בתוך ים שחור ולבן של לומדים.

מיהרתי לנצל את ההזדמנות וניגשתי לר' דוד. הקדמתי לשיחה את העובדה שאני שכן וידיד של קרובי משפחתו - משפחת קרייזר מבולטימור. אחר כך העליתי קושיה שהטרידה אותי מזה זמן מה. תשובתו הובילה לשיחה בלתי נשכחת שנמשכה פרק זמן ארוך למדי.

לקראת סוף הסדר הורגשה לפתע תנועה המונית. כל הנוכחים נעמדו על רגליהם ויצאו מבית המדרש. תחילה לא הבנתי את המתרחש. לתומי חשבתי שהשיחה תימסר בבית המדרש המרכזי. אבל לא כך היה - במקום לשבת בנוחות יחסית ליד הסטנדרים, פנו תלמידי פוניבז' לחדר קטן וצנוע, שם הצטופפו והמתינו לבואו של הרב שך.

חשתי בציפיית הבחורים... כשנכנס הרב לחדר אפשר היה לחוש את ההתרגשות בחלל האוויר. מיד כשהחל לדבר חשו בחינותו הרבה ובקסמו המיוחד. הנוכחים הקשיבו לו מהופנטים. הייתה סביבו הילה

את צרכיהם - זה מבקש ברכה, והאחר זקוק לעצה.

תמיד היה הרב שך מתייחס לכל תלמיד בכבוד ובאבהיות, מילותיו היו קולעות ומדויקות, וסיפקו לכל אחד בדיוק את מה שצריך היה לשמוע.

כך החל הקשר שלי עם הרב שך.

הוריו של תלמיד בישיבה שבה לימדתי לחצו עליו מאוד שישבו לביתו ויתחילו ללמוד בקולג', אך הוא רצה להמשיך ללמוד בארץ ישראל שנה נוספת. הבחור היה נתון בדילמה, ולכן נסעתי עמו לבקש את עצתו של הרב שך.

כשהגענו עמל ראש הישיבה על הכנת ה'שיעור כללי' שמסר באותו ערב, ואי אפשר היה להיכנס אליו. הגבאי הסביר לנו שבימים שהרב שך מוסר שיעור כללי מוקדש כל רגע להכנת השיעור בשקיעות עצומה, ועל כן אין קבלת קהל בימים אלו.

צר היה לי לשמוע זאת; הזמן פעל לרעתנו - ומחר בבוקר מוכרח היה הבחור להגיע להחלטה סופית. בלית ברירה חזרנו לירושלים בידיים ריקות...

בחלומותי הפרועים ביותר לא דמיינתי את שעתיד להתרחש.

בבוקר המחרת בשעה שש וחצי צלצל הטלפון הציבורי מחוץ לבית המדרש בישיבה. מדריך הפנימייה, בן תורה יקר - היחיד שהיה ער באותה שעה נענה לטלפון. הוא הופתע לשמוע קול דובר אליו באידיש מעבר לקו.

"דא רעדט שך" - מדבר שך, אמר הקול.

מדריך הפנימייה לא ידע איך לפרש את הדברים, וסבר שוודאי מישהו חומד לו לצון. אולם הדובר המשיך בשיחה ברצינות וביקש לדבר עם הבחור שבשמו ציין. רק בשלב זה החל המדריך לחשוב שמא בכל זאת גדול הדור הוא זה מעבר לקו.

הוא רץ להעיר את הבחור המבוקש, זה התנער משנתו והרים את השפופרת - ומעברה שמע את הרב שך בכבודו ובעצמו. גדול הדור ביקש לשמוע פרטים על מצבו ונתן את עצתו הנבונה. ברבות הימים נעשה אותו בחור בן תורה חשוב שמפאר את עם ישראל.

בהזדמנות מסוימת ביקרתי אצל הרב שך אחרי חצי שנה שבה לא סרתי למעונו. כשנכנסתי לחדרו פנה אלי ואמר בחיוך חם: "הרב ליף, איפה היית זמן ארוך כל כך?". עניתי: "לא הייתה לי שאלה מיוחדת לראש הישיבה, ואני יודע שראש הישיבה עסוק, לכן העדפתי לא להפריע..."

הרב שך הניע את ראשו בתוכחה ונזף בי כמו בתלמיד טועה: "תלמיד צריך לבוא אפילו אם אין לו שאלה מיוחדת", הוא אמר, "מען דארף קומען אלעמאל" - אתה צריך לבוא כל הזמן.

זה היה שיעור על אופי הקשר בין רב לתלמיד. את מילותיו אלו לא אשכח לעולם.

הנהגתו של הרב שך הייתה ייחודית - הייתה לו תחושת אחריות אישית על כל כולל, כל ישיבה וכל תלמיד ישיבה ברחבי העולם כולו. מעולם לא העביר הרב שך לאחרים את מה שהחשיב למחויבותו

כלפי עולם היהדות (והייתה זו מחויבות עצומה).

פעם במהלך שיחתנו התברר שצריך להתקשר למישהו הזקוק לעזרתו. סביר היה להניח שהרב שך ישלח שליח שיתקשר בשמו, אך לא כך נהג ראש הישיבה, שהיה כבר בשנות התשעים לחייו: הוא התרומם מכיסאו ופנה באופן מידי למטבח להתקשר בעצמו, וזאת בלי כל רעש ועניין...

הוא שימש לדור כולו מצפן שאינו טועה לעולם.

כאשר עלה לראשונה הרעיון להקים את 'ישיבת נר יעקב', דיברתי על כך באריכות עם הרב שך והוא עודד אותי מאוד.

"אני אהיה נשיא הישיבה", הודיע לי בפשטות. אחר כך חיך ואמר בבדיחות: "אם הזכרת שמי בראש דפי המכתב של הישיבה יועיל, תכתבו אותו. ואם היא תפריע, אל תכתבו את שמי. בכל מקרה", הוא סיכם, "אהיה נשיא הישיבה".

הוא לא יכול היה לדעת כמה יקר לי הבטחה זו. חשתי שיהיה עלי לצאת לדרך בכוחות עצמי, והנה גדול הדור מבטיח לעמוד לצדי ולתמוך בי...

התואר 'נשיא הישיבה' שנטל הרב שך על עצמו בכזו ענוות חן לא היה תואר כבוד ריק מתוכן. כשאמר את המילים התכוון בכל לבו להעניק לי את תמיכתו חסרת התנאים. ואמנם, לכל אורך הדרך יכולתי להיוועץ בו בכל עת ובכל שעה. תמיד הייתה דלתו פתוחה בפניי, ובכל פעם שהתקשרתי התפנה מכל עיסוקיו והקשיב לי במלוא תשומת הלב.

בנוסף לכך, בארבע או חמש השנים הראשונות לישיבה התפתחה מסורת להביא את הבחורים פעם בשנה בסביבות חג השבועות לבני ברק לשיחה בת חצי שעה שמסר בפניהם הרב שך, שכבר היה זקן מופלג. שיחה זו הפכה לאחד מרגעי השיא של השנה. הבחורים עקבו מרותקים אחר דמותו הקדושה שלא נס ליחה. לעתים קרובות היה מבקש ממני לתרגם את דבריו, ואומר לי: "הרב ליף, זאג איבער אין ענגליש" - חזור על דבריי באנגלית.

כשסיימתי לתרגם היה שואל: "נו, האט איר אלעס געזאגט?" - אמרת את כל מה שאמרתי?

כשהנהנתי בראשי המשיך בשיחה.

השמועה על הביקור השנתי עשתה לה כנפיים בקרב בחורים אמריקנים בירושלים, ורבים מישיבות אחרות הצטרפו אלינו לאירוע המרומם. כך נמסרה שיחתו של הרב שך בפני קהל מגוון מאוד.

הרב שך הקפיד תמיד לעמוד כשדיבר בפני הבחורים. כל שנה חזר המחזה על עצמו. ניסיתי לשכנעו לשבת, כי קשה הי לו לעמוד פרק זמן ארוך כל כך. אך הוא סירב בנחרצות, ולא הסכים לעשות לעצמו הנחות רק מכיון שהוא בן תשעים וחמש.

ברור היה לנוכחים שראש הישיבה מרגיש תחושת אחריות אמיתית הן כלפי הציבור והן כלפי כל יחיד, ושום דבר בעולם לא קשה לו אם בחורי הישיבה 'שלו' יתחזקו בעקבות מאמציו.

(מתוך הספר 'בהיכלם')

נשאל את הקוראים הנכבדים: אם אעיר לאחד מכם שיש לו כתם מכוער על החולצה מאחור, האם הוא יפגע מכך? ודאי שלא. להיפך, הוא יודה מכל הלב על החסד הגדול שגמלתי עמו. הוא בדיוק התכוון ללכת לחתונה, ועלול היה להסתובב כך עם בגדים חגיגיים כאשר כתם גדול מכער אותם. איך הוא היה נראה בתמונות... הצלתי אותו מבושה וכלימה

רבה של כרמיאל, הגאון רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א על דרשות ותוכחה

"ויסלף דברי צדיקים" (שמות כ"ג, ח')

בישיבת מיר, שרגיל היה לעמוד על הבימה בהיכל הישיבה ולשאת דרשות חוצבות להבות. הוא היה דורש ותובע, מוכיח ומעיר, חובט בתלמידים, הללו היו מקבלים את הדברים היוצאים מן הלב באהבה ומשתדלים לתקן את מעשיהם.

יום אחד הגיע רבי ירוחם לעיירה יהודית חשובה, שם התגורר יהודי בשם ר' שרגא. ביקש הלה מרבי ירוחם שייתן שיחת מוסר בבית המדרש. רבי ירוחם, שהכיר את הנפשות הפועלות, סירב. הוא ידע שבני העיירה, כמרבית האנשים, חפצים בדברי מגידות, סיפורים, ווארטים, אקשן... ואילו הוא אינו עוסק במגידות אלא בתיקון נפשות. מדבר ישירות, מוכיח אודות פגמי בני האדם ומציע דרכים לתיקונם.

ר' שרגא הפציר ולא נתן לו מנוח, עד שבילית ברירה הסכים רבי ירוחם להפצרותו של היהודי. שמח ר' שרגא ומיד פרסם מודעות ענק בעיירה: "המשגיח המפורסם, רבי ירוחם, עומד לשאת דרשה בבית הכנסת הגדול". גבאי בית הכנסת ניקו ומירקו את המקום, הוסיפו ספסלים, הן לא בכל יום מזדמן תלמיד חכם וצדיק גדול כל כך לעיירתם.

ביום הדרשה, עוד הרבה לפני השעה שנקבעה, היה בית הכנסת מלא מפה לפה. יהודים רבים שלא שפר עליהם גורלם ולא נותר עבורם

בדרך כלל אנשים אינם אוהבים לשמוע תוכחה. מהי דרשה טובה, דרשה שיש בה הרבה סיפורים מרתקים, גיטריות ופרפראות, ווארטים ורעיונות קלילים, מעיש'לאך שהרב הדרשן מספר על עצמו ועל סביבתו - נסעת' למקום פלוני, ראיתי כך וכך, פגשתי את זה וזה. זהו רב פופולארי שרבים נוהרים לשמוע אותו.

לעומת זאת, יהיה הרב צדיק ומפורסם ככל שיהיה, אם יתחיל בתוכחות ישירות, בפעם הראשונה כאשר אין יודעים עדיין את תוכן דרשותיו יבואו המוונים לשמוע, בפעם השנייה אולי יבואו עשרות בודדות, בפעם השלישית יבואו כמה אנשים בודדים, ופעם נוספת כבר לא תהיה. אנשים פשוט לא יבואו יותר. אנשים אינם אוהבים לשמוע תוכחות.

למעשה, זו תופעה מדהימה ומעוררת תהייה. נשאל את הקוראים הנכבדים: אם אגש ואעיר לאחד מכם שיש לו כתם מכוער על החולצה מאחור, האם הוא יפגע מכך? ודאי שלא. להיפך, הוא יודה מכל הלב על שהערתי את תשומת לבו, על החסד הגדול שגמלתי עמו. הוא בדיוק התכוון ללכת לחתונה, ועלול היה להסתובב כך עם בגדים חגיגיים כאשר כתם גדול מכער אותם. איך הוא היה נראה בתמונות... הצלתי אותו מבושה וכלימה.

נוסיף ונשאל: אדם עומד לאכול דבר־מה ואני מעיר לו שהאוכל מקולקל, מסוכן לבריאות, האם יכעס על כך? ודאי שלא. הוא יודה לי על שהצלתי את בריאותו וינשק את ידי.

אם כן, מדוע כאשר מעירים לאדם שנהג בדבר־מה שלא כשורה, שלא על פי ההלכה או דרך המוסר, הוא מיד מתכעס ומתקצף, עובר להתקפה: "מי שמך לשר ושופט עלי?!"... על מה הכעס, הרי האדם שמעיר לך רוצה לתקן את מעשיך, לסייע לרוחניות שלך, לנקות כתם שמצוי על נשמתך, שהוא חמור בהרבה מכתם על החולצה. מדוע כששומעים הערה מיד נלחצים, מיד מנסים לנער את המוכיח ו'להעמידו במקומו'? צריכים היינו לקבל באהבה את הדברים ולנסות לתקן מעשינו כל עוד הדבר אפשרי. "כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן!"

מספרים על רבי ירוחם לייבוביץ' זצ"ל, המשגיח והמשפיע

אגב, אם מדברים על אדם וסוס נספר מעשה המובא ב'בן איש חי'. פעם עמד אדם חגור על אם הדרך. עני היה, עייף, רעב וצמא. פשט ידו וניסה לעצור 'טרמפ', אך אף אחד לא עצר. פתאום עוצר לידו סוס, יורד הרוכב ושואל אותו ברחמים: "מה חפצך?". אומר לו החיגר: "אני רעב וצמא, כמה ימים לא בא אוכל לפי". מוציא הרוכב מצקלונד דברי מאכל ומשקה, נותן לעני המסכן, וממתין לו בסבלנות עד שישבע ויותיר.

כשסיים החיגר לאכול נפנה האיש לעלות לסוס ולהמשיך בדרכו. פונה אליו החיגר בתחינה: "רגע אחד, אולי תוכל לעזור לי בעוד דבר, אולי אתה נוסע במקרה לעיר פלונית?". אמר לו הלה: "אכן כן". שואל החיגר: "ואולי יכול אתה לקחת אותי עמך?". האיש, שהיה בעל חסד גדול, הסכים לקחתו. חשב החסיד לעצמו: אם אשב אני קדימה ואוחז במושכות והחיגר יישב מאחור הוא עלול ליפול, שהרי אין לו רגליים כדי להיאחז בסוס. יישב אפוא החיגר קדימה ויאחז במושכות ואני אשמור עליו מאחור שלא יפול.

כך עשו, והגיעו לעיר בשלום. כשהגיעו לכיכר העיר מסתובב החיגר לאחור, פונה אל בעל הסוס ואומר לו: "טוב, הגענו ליעדנו. תגיד תודה ותרד מהסוס". הלה נדהם לרגע מעוזות הפנים של אותו עני, אך מיד התעשת וצעק: "כפוי טובה שכמוך, האינך מתבייש? מה לא עשיתי בשבילך? האכלתיך, השקיתך, לקחתי אותך למחוז חפצך תוך כדי שאני דואג שתשב במקום נוח ובטוח על הסוס, ועתה הנך משלם רעה תחת טובה?".

החיגר אינו טומן ידו בצלחת: "אתה הוא זה שצריך להתבייש. אני נתתי לך 'טרמפ' והבאתי אותך לעיר, ועכשיו אתה רוצה לגזול ממני, העני והדל, את הסוס, הרכוש היחיד שנותר לי...".

כמובן שמיד התקעו אנשים רבים סביב. הם שומעים את הוויכוח המעניין ומיד נוטים לצדו של החיגר... מה הם רואים מול עיניהם? חיגר, בעל מום, עני ומסכן יושב על סוס כאשר הוא אוחז במושכות. מאחור יושב גבר בריא, שמנסה לשדוד את האומלל. כולם צידדו בחיגר וכעסו על האיש שאינו מתבייש להתאכזר כך אל החיגר המסכן.

ראה האיש כי כלתה אליו הרעה, וביקש לגשת לרב העיר, הלא הוא בעל ה'בן איש חי'. כאשר יפסוק כך יעשה. נכנסו השניים אל הרב. כל אחד סיפר את גרסתו. ה'בן איש חי' בחכמתו ובחוש הצדק הדק שבו, הבחין מיד שהצדק עם בעל הסוס והחיגר הינו אדם רע מעללים ורמאי, המנצל את מומו כדי להשיג דברים במרמה. הוציא את הסוס מחזקתו של החיגר וסילקו בבושת פנים.

אך לפני שנפרד מבעל הסוס אמר לו: "אתן לך עצה טובה - בפעם הבאה שתיקח טרמפיסט אל תיתן את ההגה בידו. אל תיתן לו את המושכות".

כאמור, אנו מורכבים מסוס ואדם. יש בנו את החלק החומרי ואת החלק הרוחני. אי אפשר להתעלם מהגוף, הוא קיים, חי ובעט. צריך לתת לו את צרכיו. אבל הבה, לא ניתן לו את המושכות.

מקום ישיבה מילאו את המעברים ואת הפרוזדורים. עלה רבי ירוחם על הבימה והחל בדרשתו. הציבור הטה אזנו ברוב קשב, אך איזו אכזבה. לא סיפורים ולא גימטריות, לא ווארטים ולא פרפראות. רבי ירוחם, שחקר ובדק עוד קודם לכן אילו דברים דורשים תיקון, מבחינה רוחנית כמובן, בעיירה, הוכיח את הציבור על כך שמאחרים לתפילה, על כך שאין מספיק שיעורי תורה. כמובן שתיבל דבריו בדברי חז"ל, אך עיקרם של דברים היה תוכחה גלויה. אטאט עזבו היהודים המאוכזבים את המקום בלאט. כשסיים אפילו לא נותר מנין לומר "רבי חנניה בן עקשיה וכו'..."

לאחר כמה שנים התייחס רבי ירוחם לאירוע זה ואמר: "בואו ננסה להבין, כשאני עומד בישיבה ואומר דברים קשים כגידים אף אחד לא בורח, אף אחד לא מתחמק. כל התלמידים יושבים ומקשיבים בקשב רב, בולעים דברי בצמא, לוקחים אותם לתשומת לבם ומנסים לתקן את המעוות. כשעליתי לדבר באותה עיירה ידעתי עם מי יש לי עסק, ולכן ציננתי את הדברים, הורדתי את המניין, דיברתי בעדינות וברכות, ובכל זאת הציבור התאכזב קשות והצביע ברגליו... מדוע ולמה?".

סיפר רבי ירוחם, שכאשר הגיעו ראשוני המהגרים לארצות הברית הביאו אתם בעלי חיים מארצותיהם. בין היתר הביאו עמם סוסים ורכבו עליהם ביבשת החדשה. הילידים ראו בעלי חיים בעלי ארבע רגליים, שמסתיימים בחצי גוף של אדם. פלאי פלאים! בעל חיים שחציו היה וחציו אדם... כמובן שהתפעלו והתפעמו. אך פתאום קפץ הרוכב מעל הסוס, ואז הבינו שמדובר בבעל חיים רגיל בעל ארבע רגליים שרוכב עליו אדם.

אמר רבי ירוחם: "זהו ההבדל. כולנו מורכבים מסוס ואדם. הסוס הוא הגשמיות והאדם הוא הרוחניות. ה'אני' האמתי הוא הנשמה. ישנם אנשים, כמו אותם ילידים, שבטוחים שהאדם והסוס הינם יחידה אחת. זה האורגני. אם פוגעים ב'סוס' שלהם, בגשמיות הם נעלבים, כי הם חשים ירידה אחת עם ה'סוס'. התלמידים לעומת זאת, יודעים שהם מעל הסוס, חלק נפרד לחלוטין, חלק אלוהי ממעל. הם מבינים שאני לא פוגע בהם כי אם ב'סוס' שלהם, אני רק מלמד אותם ומיייעץ להם כיצד להשתלט על הסוס, איך לרסן את החלק הגשמי שבהם. זהו תפקידם ומקומם בחיים, זו עבודתם בעולם".

כאשר מוכיחים אדם צריך הוא להבין שבעצם אומרים לו: "שמע נא ידידי, הסוס שלך משתולל. זה לא אתה עצמך. אתה נשמה טהורה וזכה. אבל הסוס שתחתך אינו נוהג כשורה, והוא עלול חלילה להפיל אותך יחד עמו אל התהום". אדם שחושב כך אינו נפגע מהתוכחה. להיפך, הוא מבין שהמוכיח נותן לו קרדיט, אתה לא חלק מהסוס חלילה, אתה רוכב מעליו. ממש כשם שכאשר מעירים לאדם שבגדו מוכתם הוא אינו נפגע, משום שההערה אינה על אישיותו אלא על דבר חיצוני. זו צריכה להיות ההסתכלות על דברי המוכיחים. ואדרבה, עלינו לחפש מי שיוכיח אותנו, שהרי אין אדם רואה נגעי עצמו.

הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א מעיד את אשר ראה במחיצת רבו, מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל. את היחס המיוחד במינו שזכתה לקבל ממנו העוזרת בבית. מדי פעם היה קורא לה באמצע העבודה ומבקש ממנה שתנוח מעט

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"פי תקנה עבד עברי" (שמות כ"א, ב')

דודי, עמוד ההוראה, מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, הסביר פעם שהסוגיה של עבד עברי בעיקרה היא פלא פלאים. הרי ידוע בכל מדינות העולם, היכן שהנוהג הוא על פי חוקות הגויים, שמטילים עונשים קשים על גנבים. לפעמים שופטים אותם רק על פי עד אחד, לפעמים על פי קרוב ונוגע בדבר, ואף על פי אומדנא. נוהג זה בא אצלם מסברא פשוטה והגיונית, כי אלמלא העונשים הללו 'איש את רעהו חיים בלעו'.

והנה אצלנו, אצל כלל ישראל, באה התורה ואומרת שהגנב לא מתחייב לשלם רק אם ראוהו שני עדים, וגם בזה אם הקדים והודה בגניבה קודם שבאו העדים הוא נפטר מן הקנס. ולא עוד, אלא גם אם כבר התחייב, אם אין לו מה לשלם הוא נמכר לעבד. ואז, לא זו בלבד שהוא נפטר מלשלם, אלא שמעתה מזמנים לו חיי נוחות, האדון מחויב להאכילו מאכלים טובים ומשובחים כפי שהוא עצמו רגיל, ולהלבישו בגדים טובים כפי שהוא עצמו נוהג ללבוש, ואין לו כלל דאגת פרנסה לכלכל את עצמו ובני ביתו.

והמתבונן בכך יתפלא, לכאורה בצורה כזו מה ימנע מהגנב לגנוב? כיצד יהיה סדר בעולם? הרי כל אחד יעדיף לגנוב כדי להגיע למצב של "ונמכר בגיבתו", להיות משוחרר מעול הפרנסה ולחיות חיי רווח על חשבון האדון?

אלא, כותב הרב אלישיב דבר נפלא ביותר: מכאן נראה שהתורה מלמדת אותנו נקודה חשובה ויסודית - אל לנו להעמיד את עמוד התלייה ואת חרב העונשים, שהם אלו שיהיו את בסיס האיום למנוע מגנבים לעשות רע, כי לא זה מה שימנע מהם לשנות את מהותם לחדול אחת ולתמיד מלפשוע. אדרבה, מה שיגרום להם להימנע מהגניבות היא דווקא ההנהגה הטובה והרחימאית שינהגו אתם, וההתייחסות כלפיהם בדרך כבוד וברגישות. זאת יחד עם השפעת המידות הטובות שיראו בבית האדון, שהן בסיס ההליכה בדרכי התורה והאמונה בקדוש ברוך הוא, הן יהיו ערבים שהסדר העולמי יתקיים וישתמר כראוי ויתמעטו הגנבים. סברת בעלי בתים הפוכה מדעת תורה. כך היא דעת והשקפת התורה!

הדוגמה הקלאסית למידות טובות זוהי פרשת עבד עברי!

הגאון ר' מיכל זילבר שליט"א, ראש ישיבת זוועהיל, מעיד את אשר ראה במחיצת רבו, מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל, בעל ה'חזון יחזקאל'. את היחס המיוחד במינו שזכתה לקבל ממנו

העוזרת בבית, זאת שהיתה אמונה על מלאכת הנקיון. מדי פעם הוא היה קורא לה באמצע העבודה ומבקש ממנה שתנוח מעט. גם הודיע לה באופן כללי שהוא מאוד ישמח אם תעשה את מלאכתה בצורה אטית וקלה, מאשר שתעבוד במהירות ובאופן מכביד ומתיש. זאת למרות שהאטיות הזאת עלתה לו בתשלום נוסף משום ששילם לה לפי שעות.

היחס הזה של הענקת כבוד שרחש הרב אברמסקי לאותה עוזרת בוודאי גרם לה להסתכל בעין אחרת, טובה יותר, על התורה ודרכי הנועם שלה. גישה כזאת להתייחס בכבוד ראוי לכל אדם בשווה, מבלי לעיין מה טבעו ומעמדו, היא זו שמביאה שלום ושלווה בעולם.

"יסודות הבנין של האדם הם רק המידות"

תיאור נפלא כיצד הייתה נראית דירתו הצנועה של מרן הגאון רבי חיים מבריסק זצוק"ל, שמעתי מפי יהודי ישיש יליד עיירת בריסק, שזכה להכיר ולהסתופף מעט בצל רבן ומאורן של ישראל בימי עלומיו.

כידוע, מלבד גאונותו העצומה וגדלותו התורנית המופלאה של רבי חיים, שנודעה לשם דבר, היה גם בעל לב חם ורגיש במיוחד לצרכי הזולת. גדוש באהבת ישראל מופלגת, וביתו היה פתוח לרווחה בפני כל צרוע וכל זב. הדלת מעולם לא פסקה מלסוב על ציריה... בין המוצאים פינה חמה בביתו היו אנשים קשיי יום ומרי נפש, וסתם כל דורש ומבקש שחשקה נפשו לסעוד בתדירות על שולחנו.

לדבריו, בפרוודור שהוביל אל פנים הבית היו מונחים בקביעות שני סירים. האחד הכיל מים חמים, בהם יוכלו האורחים להכין להנאתם תה חם להחם את לבם. והשני הכיל מרק חם וקניידאלאך

(כופתאות) להשביע את רעבונם.

בדרך כלל המה הפרוזדור אנשים שבאו לסעד ולשתות שם. כל עובר אורח שרצה לזון את עצמו הרגיש בנוח להיכנס פנימה ללגום מעט מהמרק ולצאת. לפעמים כשהוצרך רבי חיים לכסא, היה מבקש רשות מהאורחים אם יוכלו לפנות עבורו כסא אחד. האורחים, שחלקם לא היו שפויים בדעתם, שכחו מי האורח ומי המארח, ולא תמיד הסכימו להיענות לבקשתו, ופשוט סירבו לתת לו כסא מהפרוזדור...

מקרים אלו, לא זו בלבד שלא מנעו ממנו מלהמשיך לכבד את האורחים מזון זה ולהוקירם, אלא הבין ללבם וקיבל זאת בשוויון נפש ובהסכמה גמורה, ואף הגביר בלבו יותר ויותר רגשות רחמנות ואהבה כלפיהם.

בנו הגדול, מרן הגרי"ז הלוי מבריסק צוק"ל סיפר, כי בביתם היה זה דבר שבשגרה, שבשל עומס האורחים הגדול פשוט לא נותרה לו לרבי חיים מיטה פנויה ללון בה בלילה, ובשל כך נאלץ לדלג על לילות שינה שלמים.

ענין זה של צדקות ושפלות למדנו בפרשתנו, בה אנו רואים כיצד התורה מתייחסת אל הפחותים בעם, אל השפלים שלא שפר עליהם מזלם. כאשר יש לאדון שתי כריות חייב לתת כר אחד לעבד; ואם יש באמתחתו רק כרית אחת, אל יאמר גם לי גם לו לא יהיה, אלא גם אז מחויב ליתנה לעבד!

זוהי תמצית עבודת המידות!

מרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ' צוק"ל, בספרו 'אמרי דעת' (חלק ב עמוד כד) מאלף אותנו מניסיונו רב השנים בתחום החינוך. וכך כותב:

"אני אומר לכם מתוך עובדות קיימות ומניסיון של עשרות שנים, שיסוד הבנין של האדם, איך שבונה את עתידו ומעמיד את עצמו לכל החיים, לא הכשרונות ושאר דברים קובעים זה, אלא רק המידות! אם יש לאדם מידות טובות אזי יש לו עתיד מזהיר, ואם חס וחלילה המידות הן אחרות הוא רחוק מהכל. אמנם יכולים לטעות בו, אבל באמת הוא רחוק ממעלות לגמרי..."

וממשיך שם רבי מיכל יהודה לכתוב משפט מפליא: "וכן ראינו ושמענו על כל גאוני זמננו וגאוני דור הקודם כל אותם הידועים, יסוד היסודות אצלם היה מידות טובות!"

נוראים הם דבריו הנוקבים של הגאון מווילנא זי"ע בפתח הספר 'אבן שלמה': "כל עבודת ה' תלוי בתיקון המידות, שהם כמו לבוש למצוות וכללי התורה, וכל החטאים מושרשים במידות... ועיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים?!"

כאשר נשאל פעם ה'סבא מסלבודקה', מרן הגאון רבי נתן צבי פינקל צוק"ל, כיצד מתמצת הוא את עיקר פעליו בחיים? השיב ה'סבא' משפט עמוק ותמציתי: "השתדלתי לחנך את תלמידיי כי מוטל עליהם להיות קלוג און גוט!" (חכם וטוב).

את עיקר משנתו החינוכית שהנחיל הסבא לתלמידיו השתית על הצורך לרכוש חכמה וטוב לב. עם שניהם יחד ניתן להיטיב עם הבריות!

אמרה נפלאה היתה שגורה על לשונו של הגאון הצדיק רבי דוב יפה זצ"ל, משגיח ישיבת 'כפר חסידים', בה הרבה לזרז את תלמידיו: "אדם יכול לעצמו לחיות בגן עדן של מידות טובות, ובמקום זה הוא בוחר לחיות בגיהנום של מידות רעות. תאמרו לי אתם - לא חבל?!" משמעות האמרה היא, כי אדם שנוהג במידות טובות הרי הוא הראשון שמרוויח מזה, חיייו הם בבחינת חיי גן עדן. אין כעס, אין רטינה, אין עצב, אין דאגה, אין קנאה, אין שנאה. אך במקום זאת הוא בוחר להשחית את מידותיו בניסיון להיטיב עם עצמו או להרוויח רווח מזערי כלשהו, כשלמעשה הוא המפסיד הראשון והעיקרי מהתנהגותו - חיייו הם חיי גיהנום, מלאי רוגז, עמוסי שטנה וכעס. "תאמרו לי אתם - לא חבל?!", הדדהה שאלתו הנוקבת של המשגיח שוב ושוב...

טוהר מידותיו של רבי אריה פינקל

במשך השנים זכיתי להסתופף רבות בהיכלו של דודי, הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר'ברכפלד, ומדי פעם לשמוע ממנו ועדים במוסר. השעות המיוחדות הללו במחיצתו אינן נמחות מזכרוני, אישיותו המרוממת הייתה עבור כולנו דוגמה חיה ומוחשית - מהו זך וטוהר המידות. בו ראינו סמל של שלמות בתורה, בהנהגה, ביראה ובמידות, שכמוהו רוצה הקדוש ברוך הוא שייראה היהודי.

בשיחותיו של רבי אריה חשנו תמיד כי דבריו יוצאים מלב טהור, מתוך עבוד עצמי עקבי קודם אמירתם, ולכן דבריו עשו רושם כה גדול על השומעים ונחרטו עמוק בלבבות. האצילות והנועם המיוחדים בצורת מסירת הדברים, אף הם הוסיפו נופך להשראה המיוחדת שהורגשה בסביבתו בעת שמיעת מוסריו ואמריו.

יש לציין, כי בענוותנותו המיוחדת במינה תמיד הרגיש שאינו ראוי לומר מוסר לאחרים, ונמנע מלהעיר או לתבוע משומעי לקחו על דרגות ומעלות שלפי רום מדרגתו סבר שאינו אוזח בהן או שלא רכש בהן מספיק שלמות.

מטעם זה, כידוע, סירב רבי אריה בתחילה למלא את מקום אביו, הגאון הצדיק רבי חיים זאב פינקל זצ"ל, מנהלה הרוחני של ישיבת מיר, למסור במקומו את השיחות הקבועות בישיבה. כשדודו, ראש הישיבה, מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ צוק"ל, ניסה להפציר בו ולשכנע אותו כי הוא ראוי לאותה משרה רמה, הצליח רבי אריה בחכמתו הרבה להפוך את הקערה על פיה ולשכנע את רבי חיים כי דווקא הוא עצמו זה שראוי להתחיל למסור שיחות בישיבה...

בסופו של דבר אכן השתכנע רבי חיים לטיעוניו של רבי אריה, ובזכותו החל למסור שיחות מוסריות בישיבה, וכך זכה עולם התורה לטעום מעט מההרגשים העדינים של רבי חיים, ולהיווכח בכוחו העצום והבלתי נדלה גם בתחום המוסר. יסודותיו העצומים והנפלאים מתבדרים בשמו עד היום, וספרו 'שיחות מוסר', שרבי אריה עצמו ערך בטוב טעם ודעת, קנה שביתה בבתי מדרשות והיכלי התורה והיראה בכל אתר ואתר.

(מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא')

בשלב הזה הבחור קצת מתעצבן - מה זאת אומרת הוא לא יודע ללמוד גמרא? בטח שהוא יודע! הוא למד בחיידר ולאחר מכן בישיבה בדיוק כמוני. אבל חוץ מזה שהוא קצת מתעצבן, הוא גם מסתקרן. על מה אני מדבר? מה הכוונה שהוא לא יודע מה זה גמרא...

הרב מאיר קראסיאנסקי, הרב שניאור אייזנבאך והרב אפרים פריימן מספרים על 'פרויקט הגישמאק', ועל החשק הגדול שמקבל בחור בלימוד הגמרא לאחר שזכה לקבל הדרכה והכוונה במסגרת הפרויקט

הרב מאיר קראסיאנסקי

הרב שניאור אייזנבאך

הרב אפרים פריימן

יעקב א. לוסטיגמן

ועומדים בקשר רציף עם המשגיח ומגידי השיעורים, מה שמאפשר להם להגיע בקלות אל הבחורים, להיכנס אתם מיד לעומקה של הסוגיה, לשפר את הטעון שיפור, לשדרג את הטעון שדרוג, ולהמשיך הלאה, אל הבחור הבא.

איך אתם עובדים בפועל? ניגשים לבחור ואומרים לו: בוא, אני אלמד אותך איך ללמוד גמרא? זה עובד? הבחורים משתפים פעולה? "כמובן שלא ניגשים לבחור משום מקום ומנחיתים עליו הוראות", מחייך הרב קראסיאנסקי. "זה עובד בצורה הרבה יותר רגועה וחכמה. מגיע אברך לישיבה, משוחח מעט עם המגיד שיעור ומתיישב ללמוד בין הבחורים. הם מתחילים לגשש, בודקים מי זה האברך הזה שנפל עליהם פתאום, ואז הוא מתחיל ללמוד קצת עם בחור אחד, לא סתם בחור, אלא ה'שפיץ' של הישיבה. הבחור הכי טוב. המשגיח כבר דואג לזה מראש לעדכן אותנו בשמותיהם של הבחורים הטובים.

"וכך אחרי שעה של לימוד הבחור ההוא יוצא עם ברק בעיניים, ברגע אחד הוא עלה ללמוד ברמה גבוהה הרבה יותר. כמובן שבחורים אחרים כבר עומדים בתור וכולם יוצאים מרוצים, כי מלכתחילה מגיע לישיבה אברך שבאמת יודע איך להפוך את הלימוד למהנה ומשמח. "לכל אורך הדרך זה נמשך ככה", מסביר הרב קראסיאנסקי. "זאת טעות לחשוב שרק בחורים חלשים צריכים עזרה. האמת היא שאין דבר כזה 'בחור חלש'. מה זה חלש? אין לו ראש טוב? אז מה! רבים

ברבות מהישיבות כבר מכירים אותם, ובעיקר מעריכים אותם: החונכים של 'פרויקט הגישמאק'. מדובר בצוות גדול של אברכים המשתלבים בהיכלי הישיבות הקדושות ומחוללים פלאות.

"היעד שלנו הוא לפתוח צוהר בפני כל בחור ובחור, להביא אותו לרמה של היכרות לא רק עם הגמרא אלא גם עם הטעם של הגמרא, בבחינת 'טעמו וראו כי טוב'", אומר הרב מאיר קראסיאנסקי, אחד מהמרכזים של צוות החונכים של הפרויקט.

"מדובר בפרויקט שאי אפשר לתאר עד כמה הוא תורם לישיבות באופן כללי ולכל בחור ובחור באופן פרטי", מוסיף הרב אפרים פריימן. חברם, הרב שניאור אייזנבאך מבקש להדגיש שהפרויקט נועד לסייע ולשפר את הלימוד לא רק בקרב בחורים חלשים שמתקשים בלימוד, אלא גם ואפילו בעיקר לבחורים רציניים שהתברכו בכישרונות ברוכים, ואפילו בחורים שגם שוקדים בפועל על תלמודם באופן משביע רצון אבל יכולים בהחלט ליזכות להגיע לדרגה של הנאה ו'גישמאק' בלימוד, "עם קצת 'שיפוץ' ושדרוג דרך הלימוד", כהגדרתו.

במסגרת הפרויקט מוקצים לכל ישיבה המשתתפת בתכנית מספר אברכים, שהופכים להיות חלק בלתי נפרד מהישיבה. הם מגיעים בימים ובשעות קבועות, יוצרים קשר אישי עם בחורי הישיבה

תגיד לי, אתה אוהב ללמוד גמרא? הוא עונה לי 'לא'. בכזה מקרה אני אשאל אותו אם הוא אוהב לאכול טריקולדה. התשובה שלו היא כמובן שהוא לא יודע מה זה 'טריקולדה'

הרב אייזנבאך: "ברגע שהבחור הסתקן ומוכן ללמוד גמרא בצורה אחרת, זה השלב שבו התפקיד של החונך זה להישאר בצד".

להישאר בצד?
"בדיוק. הכי קל זה לקחת את הבחור ולהתחיל ללמוד אותו, אבל זה מה שעשו אותו כל החיים שלו. אני לא הראשון שמנסה... החכמה היא לתת לו ללמוד לבד, ולכוון אותו קצת מהצד. הוא קורא את הגמרא, הוא בודק מה רש"י אומר, הוא זה שמעלה את השאלות, מתחבט ובסוף מגיע גם להבנה ולתשובה. כמובן שבתחילת הדרך החונך עוזר לו יותר, מכון אותו כל הזמן, אבל לאט לאט מתפתחת דרך לימוד כזאת שהבחור לומד לבד והאברך רק יושב מהצד ומקשיב לו".
"אחרי שעה הבחור קם והעיניים שלו נוצצות", משלים הרב פריימן את התיאור, "הוא פשוט 'נדלק', הוא נהנה מהלימוד! לא 'האכילו אותו עם כפית'. נתנו לו ללמוד לבד, להגיע להישגים, להצליח בכוחות עצמו!".

אתם מתארים את זה כאילו כל הבחורים קורצו מחומר אחד... סביר להניח שיש כאלו שמתקשים יותר...

"ברור שזה לא תמיד אותו הדבר", מסכים הרב פריימן, "לפעמים הבחור נתפס מיד, ולפעמים צריך להשקיע שעות רבות עד שהוא מקבל את הטעם. לא נעים להודות אבל קורה לפעמים שאנחנו לא מצליחים, כי הבחור פשוט נעול על זה שהוא לא אוהב ללמוד גמרא. בכזה מקרה צריך לפעמים להחליף חונך, אולי משהו עם גישה קצת שונה יוכל לפצח הכספת הנעולה. לפעמים זה עוזר ולפעמים לא".
ומה קורה עם בחור שלא מתלהב? הוא מנסה לשתף פעולה אבל לא כל כך מצליח...

"לפעמים צריך אתגר חזק כדי לתפוס בחור", אומר הרב קריסיאנסקי, "אני יכול לתת לך דוגמה מהשנה שעבר, בתקופת השובבי"ם. היה לי בחור שבאמת היה קצת קשה אותו. הוא בחור מאוד מוכשר וגם אין לו שום התנגדות ללמוד ולהשקיע, אבל הרגשתי שזה לא זה, הוא רחוק ממימוש הפוטנציאל שלו והוא יכול להצליח הרבה יותר.

מגדולי ישראל לא היו בעלי כישרונות יוצאי דופן, הם פשוט התאמצו ולמדו למרות הכל. כשבחור נהנה מהלימוד הוא לא צריך להיות בעל כישרון מיוחד כדי להצליח, גם בחור 'חלש' לכאורה יכול להצליח מאוד אם הוא ינהנה מהלימוד וכל מה שיעניין אותו יהיה הלימוד.

"מצד שני, ראינו לא מעט בעלי כישרונות שבישיבה הצליחו מאוד ואחר כך לא נשאר להם כלום מזה. ברגע שעזבו את הישיבה הם גם עזבו את הגמרא. למה? כי הם לא נהנו מהלימוד. אולי הם נהנו מהתחרות, מהאתגר, אבל כשזה מגיע לשבת לבד בבית שלך מול הגמרא, אם אתה לא אוהב ללמוד, אם אין אתגר ואין תחרות, מה נשאר?".

אז הבחורים באים מעצמם ועומדים בתור ללמוד עם האברך. אבל מה הוא עושה כדי שהם יקבלו גישמאק בלימוד? האם זה אפשרי בכלל?

"בוודאי שזה אפשרי. מאות רבות ואולי אפילו אלפי הצלחות של 'פרויקט הגישמאק' יוכיחו שזה אפשרי", מסביר הרב אייזנבאך. "זה אפשרי וזה קורה בפועל. כל בחור עובד בצורה אחרת. יש בחור שמגיע כשהוא כולו מוכן ומעוניין ללמוד ולשמוע, הוא מאוד מאוד רוצה לקבל 'גישמאק' בלימוד, ויש בחור שצריך לפתות אותו על ידי מבצע או אתגר גדול שיגרום לו להיכנס ללימוד ועל הדרך גם להתלהב מהלימוד ולרצות להישאר בו גם אחרי שהאתגר יגיע לסיומו. ברוב רובם של המקרים הבחור יוצא כשהוא עם יותר חשק ויותר רצון ללמוד, הוא יותר נהנה מהלימוד עצמו, וזה לא פלא אם כן שהוא באמת נמשך אחר כך ללימוד הגמרא".

הרב פריימן מוסיף עוד: "יש גם מקרים שבחור לא מתעניין בכלל בגמרא. הוא אולי עומד בתור כדי ללמוד עם האברך ואולי לא, אבל גם אם היוזמה הייתה שלו, זה רק כי כולם רוצים ללמוד עם האברך שכולם מדברים עליו, לא בגלל שהוא באמת חושב שהוא מסוגל ללמוד אותו ליהנות מהגמרא. אבל גם עם זה אנחנו מתמודדים ב"ה, מכינים אותנו לזה בהכשרות המיוחדות שעל ידי 'פרויקט הגישמאק', בשביל זה אנחנו נשלחים אל הישיבות מלכתחילה".

איך אתם מתמודדים עם זה?

"קודם-כל שוברים לבחור את כל הדעות הקדומות שלו על הגמרא", אומר הרב מאיר קראסיאנסקי, "אני שואל את הבחור: תגיד לי, אתה אוהב ללמוד גמרא? הוא עונה לי 'לא'. בכזה מקרה אני אשאל אותו אם הוא אוהב לאכול טריקולדה. התשובה שלו היא כמובן שהוא לא יודע מה זה 'טריקולדה'. אני שואל אותו אם הוא אוהב לאכול לפת. מה בחור רגיל יענה? מעולם לא טעמתי לפת. אין לי מושג.

"וכאן מגיע הפאנצ': אולי גם גמרא לא טעמתי מעולם? מי אומר לך שאתה יודע בכלל מה זה גמרא? בוא נראה, ננסה. אני די בטוח שאתה לא יודע מה זה גמרא.

"בשלב הזה הבחור קצת מתעצבן - מה זאת אומרת הוא לא יודע ללמוד גמרא? בטח שהוא יודע! הוא למד בחיידר ולאחר מכן בישיבה בדיוק כמוני. אבל חוץ מזה שהוא קצת מתעצבן, הוא גם מסתקן. על מה אני מדבר? מה הכוונה שהוא לא יודע מה זה גמרא..."

הבעיה הייתה שהוא לא היה שותף לתחושה שלי, ואם כולם מסביב מרוצים ממנו ולאף אחד אין תלונות עליו, הוא לא מבין למה הוא צריך להשקיע יותר.

"ניסיתי כל מיני מבצעים ושום דבר לא תפס חזק. בסוף אמרתי לו שאם הוא יביא לי בתקופת השובבי"ם, שישה שבועות, אם הוא יביא לי בכל שבוע שני מבחנים שבהם הציון שלו 100, גם בעיון וגם בבקיאות, אני לוקח אותו למרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א שיברך אותו. הבחור התלהב מהרעיון ופשוט התחיל להשקיע פי כמה וכמה ממה שהשקיע עד כה. כמובן זה היה בחור שמסוגל להוציא 100 בכל מבחן, והוא אכן השקיע, למד עם כל הנשמה, התכונן לשיעור בסדר הכנה, הקשיב לכל מילה שיצאה מפי המג"ש, בסדר חזרה הוא חזר שוב ושוב, ובמבחנים הוא באמת קיבל 100. כמובן שלקחתי אותו לגר"ח שביך אותו בחמימות רבה.

"אבל החלק העיקרי של הסיפור הזה מגיע אחר כך. המבצע נגמר, הבחור קיבל את מבוקשו, לכאורה כבר לא הייתה לו סיבה להשקיע יותר על המידה, אבל עובדה שהוא רק עלה והתעלה מאז עוד ועוד. למה? כי כשאתה לומד 'ככה ככה' אתה לא באמת נהנה מהלימוד. הבסיס להנאה בלימוד היא השקעה מלאה, אכפתיות, להבין כל מילה, לחשבן כל דבר עד הסוף. אחרי שישה שבועות שהוא למד ככה הכל כבר היה נראה אחרת. הוא למד ליהנות מהלימוד ועד היום הוא משקיע את כל הנשמה שלו. כמש תענוג לראות אותו עולה ומתעלה".

הרב פריימן מתאר מקרה דומה עם בחור שהיה מסוגל להצליח והיה צריך רק את האתגר: "לקחנו אותו להיבחן אצל הגאון רבי נפתלי נוסבום שליט"א על מסכת שלמה. הרב נוסבום שאל אותו לעומק והבחור ידע באופן נפלא מאוד. כמובן שכדי לדעת ככה הוא היה צריך להתכונן היטב וללמוד בצורה רצינית, מה שכמובן נתן לו הנאה וחשק להמשיך הלאה.

"בכלל, סיפוקים תמיד יכולים לדרבן בחור. לפעמים בחור לומד כבר כמה וכמה שנים בישיבה ואף פעם לא סיים מסכת. יש בחורים שאם הם רק יסיימו מסכת הם יקבלו חשק אדיר להמשיך ללמוד מסכתות נוספות כדי לסיים אותן. צריך לדרבן אותם רק להגיע לסיום הראשון ולאחר מכן תראה אותם עולים ומתעלים בהשקעה ובמרץ רב".

אילו עוד אתגרים אתם נותנים לבחורים?

"אין בזה כללים", מסביר הרב שניאור א״זנבאך, "זה מאוד משתנה מבחור אחד למשנהו. יש בחור שדווקא סיום מסכת יתפוס אותו ויש בחור שדווקא ברכה של רב או רבי גדול. היה לי לא מזמן בחור ששום דבר לא הצליח לי אתו, עד שלבסוף נתתי לו אתגר לכתוב את כל השיעור בצורה מסודרת במשך חודש אחד. הבחור התלהב, לקח את זה על עצמו, אבל כדי לכתוב את השיעור צריך להיות בעניינים, צריך לשאול את המגיד שיעור, להבין מה בדיוק הוא התכוון, צריך אחר כך לסכם את זה, לכתוב בצורה ברורה מה ההבדלים בין השיטות השונות של הראשונים והאחרונים. הוא כתב את המפרשים במשך חודש והפך לבחור שונה לחלוטין, ממש בחור ברמה אחרת לגמרי!".

אז למה בעצם 'פרויקט הגישמאק' מיוחד כל כך, למה אברכים

אחרים לא יודעים לעשות את זה? הרי ישנם לא מעט אברכים שלומדים עם בחורים בישיבות...

"הרעיון הוא לא רק לדרבן את הבחור ולתת לו אתגרים. זה חשוב מאוד. חייבים שבחור ילמד כדי שיוכל לקבל את הגישמאק, ולכן חייבים לדרבן אותו בתחילת הדרך. אבל המטרה שלנו היא לא להרוויח את הכמה שעות לימוד הללו ואפילו לא כמה חודשים של לימוד", אומר הרב קראסיאנסקי. "המטרה שלנו היא שהבחור יצא עם חשק לעוד. שהוא ירצה ללמוד, שהוא יאהב ללמוד.

"אם דרבנות בחור והוא הצליח מאוד באתגר שהצבת בפניו, אבל לא ניצלת את הזמן שהוא לומד כדי ללמד אותו איך לגשת לסוגיה, אם לא תרגלת אתו את הלימוד היסודי, את האכפתיות למה שכתוב בגמרא, אם לא הכנסת לו לראש את ההבנה שהוא מסוגל ויכול ללמוד בכוחות עצמו וליהנות מהלימוד, לא עשית כלום.

"בסדנאות ההכשרה שאנחנו צריכים להשתתף בהן במסגרת הפרויקט", מוסיף הרב קראסיאנסקי, "מלמדים אותו שיש שלושה סוגי חונכים הלומדים עם בחורים. יש 'בייבי סיטר', יש 'קביים' ויש 'פיזיותרפיסט'.

"ה'בייבי סיטר' זה האברך שיושב ליד הבחור ומעסיק אותו כדי שלא יפריע בזמן הזה לבחורים אחרים בישיבה ללמוד. הוא לא מקדם אותו לשום מקום ולא עושה אתו שום דבר. רק שומר עליו שלא ישתולל מרוב שעמום.

"ה'קביים' זה האברך שמלמד את הבחור, הוא עובר אתו על הסוגיה, הבחור יודע אותה בסוף ברמה כזאת או אחרת, אבל כשהוא יגיע לסוגיה הבאה הוא יגיע כשאינו לו שום יכולת להבין אותה לבד. הוא חייב את ה'קביים' שלו כדי להוסיף ולהתקדם.

"לעומתם", מסכם הרב קראסיאנסקי, "אנחנו משתדלים להיות 'פיזיותרפיסטים'. התפקיד של הפיזיותרפיסט זה לקחת את המטופל שלו, לתרגל אתו ולקדם אותו לעבר המטרה המרכזית: שהמטופל יהיה מסוגל לבסוף ללכת בכוחות עצמו כמו כל אדם מן היישוב. גם אנחנו לומדים עם הבחורים, ולא משנה אם זה בחור 'חזק' או 'חלש', אבל אנחנו לא מלמדים אותם אלא מדריכים אותם איך ללמוד".

וזה באמת מה שקורה? כשאתם מסיימים ללמוד עם בחור אתם רואים אותו ממשיך לבד?

"בוודאי", מסכמים שלושת החונכים, "אנחנו רואים את זה כל הזמן. זה מתחיל בלימוד של שעה כל יום או פעמיים בשבוע, יורד לפעם בשבוע, ובהמשך אנחנו עוברים רק למעקב פעם בשבועיים עד שאנחנו רואים שהבחור באמת מסוגל לעבוד לבדו לאורך זמן ולהצליח בלימודיו".

זה בטח נותן לכם המון סיפוק לראות את זה...

"אי אפשר לתאר את עוצמת התחושה הזאת - הסיפוק האדיר שאתה מרגיש כשאתה רואה בחור שנעמד על הרגליים וממש פורח ונהנה מהלימוד. אבל אין לנו כל כך הרבה זמן כדי להתענג על ההצלחות, כי בזמן שהבחור הזה כבר צועד לבד על רגליו בנבכי הסוגיה, אנחנו כבר מצויים בעיצומו של טיפול 'פיזיותרפיה' לבחורים אחרים..."

Dirshu
דרשו' ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

מנהל החיידר אוהב שוקולד?

חודש אדר בפתח, והשאלות הקבועות חוזרות מדי שנה.

האם ניתן לשלוח סוכריות לסבא?

ומה שלחנו שנה שעברה לדוד?

מבני ברק?

וכמובן מה ניתן השנה למלמד?

בחיידר?

ואיך נצליח להגיע לידידנו באלעד?

יש לנו הצעה מיוחדת עבורכם

ארגון 'דרשו' ו'אחינו' יוצאים במבצע ענק, של מתנות יוקרה שישמחו מאוד אתכם ואת המקבלים ממכם. והמשלוח עלינו. תרמו לארגון 'אחינו' החל מ-18 ש"ח לחודש, וקבלו או שלחו לידידכם מגוון מתנות מספרי 'דרשו' שכבשו את העולם היהודי, שיעריכו ויוקירו אתכם.

תורמים 18 ש"ח למשך 16 חודשים

**ומקבלים מתנות
בשווי 345 ש"ח**

סט 'משנה ברורה' 'דרשו'
מסכת אבות - 'דרש דוד'
בקבוק יין MOSCATO / היוצר

תורמים 18 ש"ח למשך 12 חודשים

**ומקבלים מתנות
בשווי 234 ש"ח**

סט חמישה כרכים 'לקראת שבת'
מסכת אבות - 'דרש דוד'
בקבוק יין MOSCATO / היוצר

להצטרפות מוקד 'דרשו' 02-5609000

* בקבוק יין ניתן לבחירה: MOSCATO - PRIVATE COLECTION כרמל מזרחי - הכשר הרב רובין או 'היוצר' - בראשית' בהכשר בד"ץ העדה החרדית
* חבילות המכילות בקבוק יין/כלי כסף המשלוחים רק בערים: ירושלים, בני ברק, ביתר, מודיעין עילית, בית שמש, אלעד וגבעת זאב * מספר החבילות מוגבל * התמונה להמחשה בלבד!

כל המבחנים שהציון עליהם הוא 79 או 80 מועברים לבדיקה נוספת כדי לוודא שאכן לא נפלה טעות, בגלל שההבדל בין 79 ל-80 בציון של המבחן קריטי לגבי קבלת המלגה או ההשתתפות בהגרלות.

מאחורי הקלעים של מערך בדיקת המבחנים ב'דרשו': ההשקעה של הנבחנים • האחריות המוטלת על כתפי הבודקים • וגם: הכבוד הרב שרוחש הארגון לכל לומדי התורה

יעקב א. לוסטיגמן

אחת לחודש מגיע השליח של 'דרשו', מטפס במעלה גרם המדרגות בבניין הבני-ברקי הישן, נוקש על הדלת ומוסר לידי בעל הבית חבילה עטופה וסגורה היטב.

בתוך החבילה ארוזים בקפידה כ-350 מבחנים על 'הדף היומי', חלקם במסלול א' - על גמרא עם פירוש רש"י בלבד, וחלקם במסלול ב' - על גמרא עם פירוש רש"י ותוס'. לצדם מונח דיסק שבו מותקנת תוכנה להזנת ציוני המבחנים לאחר שתסתיים בדיקתם, דף עם הוראות כלליות, ומעטפה ריקה.

"המעטפה הריקה נועדה לאפשר לבודק להניח בנפרד את המבחנים שהציון עליהם הוא גבולי", אומר הרב שמעון דייטש, אחראי פרויקטים ב'דרשו'. "כל המבחנים שהציון עליהם הוא 79 או 80 מועברים בעצם לבדיקה נוספת, כדי לוודא שאכן לא נפלה טעות בבדיקה או בחישוב הכללי של הציון של המבחן. זאת בגלל שההבדל בין 79 ל-80 בציון של המבחן קריטי לגבי קבלת המלגה או ההשתתפות בהגרלות, ולכן אם נפלה חלילה טעות בציון הדבר יכול להשפיע באופן משמעותי על המלגה".

הבודק שמקבל את הבחינה לידו יודע שיש לו זמן קצוב מאוד, פחות משבועיים, כדי להחזיר את כל החבילה כשהמבחנים הם לאחר בדיקה ומתן הציונים. את הציונים משגר הבודק למערכת

'דרשו' מיד עם סיום בדיקת המבחנים, ובתוך יום או יומיים לכל היותר חוזר אליה השליח של 'דרשו' ואוסף את המבחנים הבודקים. "מעבר לבדיקה החוזרת שנערכת באופן קבוע לכל המבחנים שהציון עליהם גבולי, יש גם בדיקות אקראיות של כל המבחנים. זאת, על מנת לוודא שאכן יש אחידות בין הבודקים, ונשמר הרף הגבוה של ההקפדה על ציונים מדויקים כפי שהיה מקובל ב'דרשו' מאז נוסד הארגון", מדגיש הרב דייטש.

תחושת אחריות

בערב עיון והכשרה שנערך בשבוע שעבר, בהשתתפותם של עשרות בודקי המבחנים החדשים שהצטרפו ל'דרשו', הוסברה להם החשיבות הרבה שרואה 'דרשו' הן בבדיקה מדויקת וקפדנית של המבחנים, כדי שלא יהיה חלילה נבחן אחד שקיבל ציון נמוך מהציון המגיע לו, ומאידך גם הצורך לעמוד בלוח הזמנים הצפוף.

עשרות הבודקים הצטרפו ל'דרשו' בגלל העומס האדיר שנוצר על המערכת עם הצטרפותם של רבבות נבחנים חדשים לרגל תחילת המחזור החדש של 'הדף היומי', ופתיחתה של תכנית 'דף הכולל' - דרשו', במסגרתה נבחנים אלפי אברכים ויהודים הקובעים עתים לתורה על 22 דפי גמרא מדי חודש.

הבודקים, כולם אברכים תלמידי חכמים, המכהנים גם כמגידי

מיד כשחזרנו לשגרה ומספר הפניות שב למספרים הרגילים שאנחנו מכירים, שוב יכול כל אחד להתקשר ולקבל מענה מידי, מהבוקר ועד הלילה, עם מענה ברור ומפורט, עם סבלנות ואורך רוח

הרה"ג ר' ישראל ליוש שליט"א, ר"מ בשיבת 'אהבת אהרן' ואחראי המבחנים ב'קנין תורה', גלל בפני בודקי המבחנים את התהליך המורכב שעוברים המבחנים, משלב כתיבת השאלות, דרך הביקורות החוזרות והנשנות, ההדפסה, ההפצה, האיסוף החלוקה לבודקים, מתן הציונים ותחשיב המלגות המגיעות לנבחנים, כשהוא מדגיש שבבודקי המבחנים צריכים מצד אחד להיות מלאי אכפתיות והערכה לכל נבחן שעמל והתייגע, ומאידך אל להם להקל ראש במתן ציונים: "נבחני 'דרשו' אלו אנשים שבאים להיבחן לא בגלל שהם רוצים מלגה", אמר הרב ליוש, "אלא בעיקר בגלל שהם רוצים לדעת את האמת, היכן הם אווזים, כמה הם יודעים. חשוב שלא נרמה אותם וניתן לכל אחד את הציון המגיע לו בדיוק, לא יותר ובוודאי שלא פחות ממה שמגיע לו".

את הכינוס חתם הרה"ח ר' שמעון דייטש, מנהל פרויקטים ב'דרשו', שהסביר לבודקים כי ציוני הנבחנים מוזנים במערכת פעם בחודש, ולכן ישנה חשיבות רבה מאוד שהבודקים יעמדו בלוח הזמנים: "אם בודק אחד לא עמד ביעד ומאחר חלילה, הוא גורם לכך שכל הציונים של כל הנבחנים מוזנים במערכת באיחור.

"אנחנו מבינים שיש מקרים של אונס ואירועים בלתי צפויים, ולכן בודק שרואה שמסיבה כלשהי אינו יכול לעמוד בקצב ויש חשש שלא יוכל לעמוד ביעד שנקבע, הוא מוזמן לפנות ל'דרשו' ואנחנו נדאג לאסוף מביתו את המבחנים ולהעביר אותם לבודקים אחרים שמתקדמים בקצב מהר יותר, ובמאמץ משותף של כולם יחד נוכל להמשיך ולשמור על העמידה ביעד שכאמור היא חשובה מאוד בעיני הנהלת הארגון".

עוד הוסיף הרב דייטש: "אנחנו משקיעים מאמצים רבים שהנבחנים יוכלו להתעדכן בציונים שלהם בהקדם האפשרי, ודואגים שהמידע יהיה נגיש לכל נבחן בכל הפלטפורמות האפשריות, משיחה טלפונית ל'דרשו', דרך ציונים המגיעים לנבחן במייל האישי שלו, ועד עדכון הציונים במכשירי 'קהילות' המותקנים בבתי הכנסת. כל זה כחלק מהשירות המיוחד שמעניק 'דרשו' לכל נבחן, מתוך כבוד לנבחני 'דרשו' בפרט וללומדי התורה בכלל".

שיעורים ב'דף היומי', וחלקם אף בעלי משרות ר"מ בשיבות הקדושות, האזינו ברוב קשב לדברי ההדרכה, וניכר היה עליהם שהם ניגשים למלאכה בחרדת קודש ובתחושת אחריות כבדה. "אנחנו צריכים לזכור, שכל אחד מהמבחנים מקפל בתוכו השקעה אינסופית", אמר הרה"ג רבי אביגדור ברנשטיין שליט"א, מראשי 'דרשו', בדברי הפתיחה של המעמד. "אם ניתן ללמוד ציון נמוך מהמגיע לו, הדבר עלול לגרום לנזק גדול חס וחלילה, הן בהיבט הכספי משום שהציון ישפיע גם המלגה שלו, והן בגלל שציון שגוי עלול לפגוע גם במוטיבציה של הנבחן להמשיך ולהשקיע בחודשים הבאים".

עוד הדגיש הרב ברנשטיין את החשיבות הגדולה של העמידה בסד הזמנים שנקבע על ידי הארגון: "הנהלת 'דרשו' רואה חשיבות עצומה בעמידה בלוח הזמנים. היעד שלנו הוא שכל נבחן יקבל מכתב לביתו עם הציון שקיבל במבחן האחרון וגובה המלגה שמגיעה לו, אם אכן מגיעה לו מלגה - עוד לפני שהוא ניגש לבצע את המבחן של החודש הבא. היעד הזה הוא קודש קדשים ואנחנו עומדים בו חודש אחר חודש. כעת, כשהצטרפתם לצוות בודקי המבחנים של 'דרשו', עליכם להבין את החשיבות של הדבר, ולשתף פעולה באופן מלא עם הדרישות ולוח הזמנים הצפוף שלנו".

בדבריו הסביר הר"א ברנשטיין, כי הסיבה בגינה ניגשים אנשים להיבחן ב'דרשו' אינה בגלל המלגות, אלא גם ובעיקר בגלל החשיבות הרבה שמייחס 'דרשו' לכל נבחן, והכבוד הרב שרוחש הארגון ללומדי התורה.

"מי שיתקשר למשרדי 'דרשו' ישם לב שהוא תמיד יקבל מענה מידי. אין דבר כזה שהטלפון מצלצל ואף אחד לא עונה. עובדי 'דרשו' ללא יוצא מן הכלל חדורים בתחושת שליחות, ויודעים שהדבר החשוב ביותר בארגון זה לכבד את לומדי התורה. אולי בתקופה האחרונה היה קצת יותר קשה לענות לכל פונה באופן מידי, כי הטלפונים במשרד לא הפסיקו לצלצל מהבוקר ועד הערב בגלל ההצטרפות ההמונית לתכניות 'קנין תורה' ו'דף הכולל - דרשו', אבל מיד כשחזרנו לשגרה ומספר הפניות שב למספרים הרגילים שאנחנו מכירים, שוב יכול כל אחד להתקשר ולקבל מענה מידי, מהבוקר ועד הלילה, עם מענה ברור ומפורט, עם סבלנות ואורך רוח. "לכן החשיבות של העמידה בזמנים היא קריטית. כשנבחן מתאמץ חודש שלם ולבסוף מגיע ונבחן אצלנו ב'דרשו', הוא רוצה לקבל את הציון שלו כמה שיותר מוקדם, ואם זה רצונו של הנבחן אנחנו נעשה כל מאמץ כדי למלא את רצונו ולכבד את שאיפתו".

אכפתיות והערכה לכל נבחן

אחראי תכנית 'קנין תורה' ב'דרשו', הרה"ג ר' אורי קסלר שליט"א ביצע את ההדרכה המעשית, ועבר עם הבודקים על שורה של מבחנים, כשהוא מנתח יחד עמם את סוגי התשובות שנענו לשאלות. בין היתר הבהיר הרב קסלר, כי על אף שיש לוודא שהנבחנים השיבו תשובות נכונות, חייב הבודק להתבונן בתשובות ולהבין שפעמים רבות אפשר לענות תשובה אחת במספר סגנונות, ולכן חשוב לוודא שהתשובה אכן שגויה לפני שהבודק פוסל אותה.

לפתע - בלימה חדה. כל הנוסעים נבהלים ונרתעים לאחור, מזנקים אל החלונות לראות מה קרה. לנגד עיניהם הנדהמות הם רואים פטריית אש ועשן מתרוממת, והרכבת עוצרת את נסיעתה באחת

כיצד לא היה איש במשרד בעת הפיצוץ?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כ"ד, ז)

השאיפה שמאחדת את כולנו, הרצון המשותף לכל יהודי באשר הוא, הוא להתקרב לאבא שבשמים ולהתחבר אליו בקשר אמיץ וחזק. אנו יודעים ומבינים כי רוממות הרוח האמיתית ותחושת האושר הפנימי יגדלו ויפרחו, ככל שנתקרב לבורא עולם, ככל שנרגיש שאנו עושים את רצונו, ככל שנחוש שאנו מחוברים לקיום הוראותיו.

ובכל זאת, העולם שלפנינו מלא באתגרים ומשימות, דאגות ובעיות, עד שלא תמיד אנו יודעים איך לפעול וכיצד להשיג את אותה שאיפה נכספת. קירבת ה' והקשר עמו דורשים שינויים מסויימים - אם בסדר היום, אם בהתנהלות ואם בהרגלים שכבר הפכו לטבע, ואנחנו מתקשים להחליט במה למקד מאמץ, וכיצד להצליח להתקדם לעבר היעד הנכסף. אנחנו גם יודעים שמדובר בשאיפה להצליח במהלך לא קל - ודווקא לכן עלולים אנו להפוך לנבוכים ומבולבלים, בלי לדעת כיצד לפעול.

האם יש דרך להגיע אל היעד? האם יכול יהודי להתנתק מהרגליו ולהתרומם טפח קדימה? האם אפשרי להצליח לבדוד רעשי רקע לטובת התקדמות רוחנית? וכיצד ניתן להצליח להתקדם כשכל כך הרבה שאיפות רוחניות נלחמות על ליבנו?!

התשובה היא, שיש פיתרון לכל השאלות הללו, וקוראים לו 'קבלה טובה'. אדם מקבל על עצמו קבלה אחת, ממוקדת, עניינית, שנוגעת לנושא אחד. היא יכולה להיות קבלה קטנה, אבל היא חייבת להיות קבלה שהוא יכול לעמוד בה באופן יציב, קבלה אותה יוכל ליישם במאמץ קל יחסית, וכך יוכל להבטיח את העמידה בתקנון הקבלה הזו.

וקבלה אחת קטנה - שהיא יציבה ובטוחה וקבועה ואינה ניתנת לשינוי - היא מנוף אמיתי למהפך רוחני מקיף, בכוחה לשנות אדם מן הקצה אל הקצה. לא בקפיצות גדולות, אלא בהרבה צעדים קטנים, אך עקביים, יציבים ומבוססים שעולים במעלה ההר המוביל אל קירבת ה', שממוקדים בשאיפה לגעת באושר הרוחני הנצחי.

כמו בכל דבר רוחני, לא הכמות קובעת אלא האיכות. אם הקבלה היא איכותית, קבועה, יציבה, לא זזה, לא משתנה, לא מתבטלת, נושאת עמה נכונות להיאבק על קיומה בכל מחיר - זאת היא קבלה איכותית שבכוחה לחולל את המהפך הנכסף, גם אם מדובר בקבלה של משהו קטן, של מצוה אחת, או אפילו של מנהג טוב אחד. כי

היציבות שבקבלה, ההתעקשות עליה, העוצמה שטמונה בעמידה נחושה בקבלה אחת - יש בהן כוחות אדירים למנף את היהודי להצלחה רוחנית כבירה.

משל למה הדבר דומה, לאדם הסובל ממחלה, ובבואו אל הרופא הוא מתקשה להאמין: הרופא קובע כי עליו ליטול כדור אחד קטן, פעמיים ביום, וזהו! הוא מביט תמיה ונבוך: האומנם? האם כל הכאבים שמשתקים אותו ומשבשים את חייו יפתרו בידי כדור קטנטן שקוטרו פחות מסנטימטר? איך יחולל כדור פיצפון שכזה מהפך בריאותי מקיף?!

והתשובה ברורה: כי כדור קטן, קטנטן ככל שיהיה, אם הוא נלקח באופן עקבי ורציף ונושא בתוכו את האיכויות הדרושות - יש בו כוח משמים לרפא מחלה ולהבריא אדם, להעניק חיים חדשים לאדם גדול וכבד משקל. כי בכדור הקטן יש נוסחה עוצמתית, שלקחתה בעקביות - מחוללת מהפך בגוף הגדול!

כך ממש בקבלה טובה: היא יכולה להיות קטנה, עוסקת במצוה אחת, במנהג אחד, בהקפדה אחת. בתוספת 10 דקות לימוד ביום, באמירת ברכות הנהנין מתוך הכתב, בכוונה מדוקדקת ועקבית בשתי ברכות בתפילת שמונה עשרה, בשמירת עיניים מוקפדת בנסיעה יומיומית קבועה, בעשיית מעשה חסד מדי יום ביומו, או בשעתיים יומיות של מלחמה עיקשת למנוע שמיעת כל דבר לשון הרע או ניבול פה חלילה.

כל אלו הם דברים שאולי נראים קטנים, אך מהרגע שהם הופכים לקבועים, יציבים, חזקים, מבוססים, כאלה שמוכנים להילחם עליהם

בכל מחיר ולא להיכנע בהם בשום הזדמנות - באותו רגע הם הופכים למנופים רוחניים רבי עוצמה, שיש בהם לחולל שינוי מקיף מן הקצה אל הקצה, ולרומם את הרוח והלב לקירבת אלוקים עוצמתית וכבירה כשאיפתנו הטהורה. זהו המסר הטמון בדברי עם ישראל לפני מתן תורה מובאים בפרשת השבוע: 'נעשה ונשמע' - הרינו מקבלים על עצמנו!

הבה נחפש את אותו פרט, את אותה קבלה שאנו יכולים לעמוד בה, ונקבע אותה בליבנו. תוספת בלימוד התורה, תוספת כוונה בתפילה, מידה טובה שנקנית, שמירת הפה והעיניים, או כל קבלה אחרת. לא גודל הקבלה קובע, אלא המסירות, המאמץ, המלחמה העיקשת לעמוד בה, אלו שמעניקים את הכח שהקבלה תפתח לנו דף חדש בחיים, ותעניק לנו חיים מלאי משמעות רוחנית וקשר תמידי עם אבא שבשמים!

ספל מים שחולל מהפך...

ארץ האלפים הקסומה, העיירה ארוזה שבשווייץ העטופה בירוק-סגול-לבן מרהיב. בדרך לא דרך התגלגל לכאן בחור צעיר, שמוצאו ממשפחה המקפידה על קלה כבחמורה, שעברו עליו כמה משברים, והם גרמו לו לינוח את דרך התורה, עליה גדל וחונך. הוריו של הבחור חשו כי עולמם חרב עליהם, את כאב ליבם וסאת יגונם לא ניתן לתאר...

הבחור הגיע לארוזה שבשווייץ, והוריו הכאובים נמנו וגמרו לחפש דרך למצוא מסילות ללבבו ולהשיבו לכור מחצבתו. בתום מחשבה מאומצת, פנו ההורים אל הגאון רבי אריה שכטר שליט"א, והציעו כי יסע לארוזה, ויזמין את בנם לשמש עבורו כנהג שילווח אותו בדרכים. ההורים ישאו בנטל ההוצאות, והרב ישתדל בימי שהותו בשווייץ להיכנס עם נהגו - הבן האובד לשיחה אישית, שאולי באמצעותה תימצא הדרך להשיבו לחיק התורה.

הרב שכטר שמח להיענות להצעה, אולי יצליח להציל יקר מזולל ולהשיב נפש יהודית אל אביה שבשמים. הוא התקשר אל הבחור ששמח על ההכנסה המזדמנת, והמריא לשווייץ. בשדה התעופה קידם הבחור את פניו, סייע לו לשאת את המזוודות והראהו היכן חונה הרכב. הם הגיעו לשבות בבית המלון בארוזה, סעודת ליל שבת עברה עליהם בהתרוממות הרוח, בזמירות ובשיחות נעימות, וכשהסעודה הסתיימה - פנו שניהם לעלות על יצועם, בחדר שבבית המלון.

לפני שפנו לישון, הרב שכטר - כהקפדתו מימים ימימה - מכין נטלה וקערה לנטילת ידיים בשחרית על יד המיטה. הוא לא מכין רק לעצמו... - הוא מכין גם לבחור שלצידו, לנהג הנלווה אליו. הרב מציב לצד כל מיטה קערה וספל מים זכים, ועם שחר, לאחר שהוא מתעורר ונוטל את ידיו כהלכה, הוא פונה להעיר את הבחור.

הבחור פוקח עיניים, והרב מקרב אליו את הספל - בכדי שיטול את ידיו, שכן הדבר הראשון שיהודי עושה בקומו בבוקר - הוא נטילת ידיים כהלכתה, השראת טהרה עם שחר, כדי שהיום כולו יעבור בטהרה. וכפי שכתב בשולחן ערוך הרב, כי המקפיד על נטילת

ידיים כהלכתה - קדוש יאמר לו, הוי אומר: הקדושה של יהודי תלויה בנטילת הידיים בבוקר!

ואכן, הבחור מגביה את הספל בידו האחת ונוטל את ידו האחרת שלוש פעמים, מעביר את הספל לידו השניה ושוב נוטל שלוש פעמים. הרב שכטר מביט בו בתמיהה, שכן נטילת ידיים בשחרית, כמו נטילת ידיים לטהרה ובשונה מנטילת ידיים לסעודה, עליה להיעשות לסירוגין: יד ימין ואחריה יד שמאל, ושוב יד ימין ושוב יד שמאל, ושוב יד ימין ושוב יד שמאל. ואילו הבחור נטל יד אחת שלוש פעמים ברצף, ואחר כך את היד השניה שלוש פעמים ברצף, אין זו נטילה כהלכה!

הרב נכנס בשיחה עדינה עם הבחור על הנושא, והבין כי הבחור מעולם לא למד את הלכות נטילת ידיים, ולכן אינו יודע כיצד נוטלים כהלכה. הרב שמח ללמד את הבחור כיצד נוטלים ידיים כהלכה - לסירוגין, והבחור קם מהמיטה ומתחיל להתכונן לתפילה, כשיום השבת מוסיף לעבור עליהם בשמחה ובאושר.

במוצאי השבת נוסעים השניים לשדה התעופה, הנהג מתלווה אל הרב שכטר ונפרד ממנו בהתרגשות. הבחור מודה על השבת המרוממת שהיתה מנת חלקו, ושואל את הרב אם יש משהו שהרב יוכל להעניק לו כמתנת פרידה. הרב שש ושמח כמוצא שלל רב, כדאי עבורו כל המסע רק בשביל הרגע הזה, והוא משיב ואומר מיד: 'ראה נא בני יקירי, עברנו יחדיו שבת כה מרוממת ונפלאה, אך בזכרוננו נותר חקוק הרגע בו חשתי כאב על שלא ידעת את סדר נטילת ידיים שחרית כהלכתה. לפיכך, אבקשך שתקבל על עצמך קבלה טובה קטנה אחת, אך מאוד משמעותית: שתקפיד בכל יום, כל בוקר, לפני קומך מהמיטה - ליטול ידיים כהלכה, לסירוגין. וכך, אדע שזכיתי להטמיע בך נכס צאן ברזל לדורות עולם, וגם אתה כל בוקר תזכרני לטובה ולברכה!'

הבחור ניאות מיד. הן זו פעולה כה קטנה, נראית כחסרת משמעות. נטילת ידיים? - ממילא הוא עושה זאת, אז יעשה אותה באופן מהודר: לפני הקימה מהמיטה, לסירוגין. אם זה מה שמעניק להרב שכטר אושר - הוא ימלא את מבוקשו בשמחה!

על אתר הבחור קיבל על עצמו את הקבלה הזו, ומני אז החל להקפיד על קיומה. מדי לילה היה מכין ספל מלא מים על יד המיטה, ועם שחר היה נוטל את ידיו לסירוגין, כדת וכהלכה. ולא עבר אלא חודש ימים, עד שהרב שכטר קיבל שיחה נרגשת מהורי הבחור, והם בישרו לו:

'מאז שהחל בנינו להקפיד על נטילת ידיים של שחרית כהלכתה, הוא התחיל לחוש שמהו בצורת התנהלותו אינו כשורה, שמעמדו כנוטל ידיים כהלכה מחייב עוד חיבור כלשהו לעולם התורה והמצוות. ולכן, בשבועות האחרונים החל לקבוע עתים לתורה!'

הרב שכטר נרגש. אכן, זו בשורה משמחת בהחלט, שהביאה בכנפיה בשורה נוספת: עוד כמה חודשים חולפים, והנה הבחור מתחזק עוד יותר, והוא כבר מתפלל שלוש תפילות ביום בציבור! אלו הישגים רוחניים שאך לפני כמה חודשים איש לא חלם שישג אותם, והנה כי כן - ההקפדה על הקבלה ליטול ידיים כהלכה הביאה אותו אליהם!

סיפור נפלא זה, המובא בספר 'כי אתה עימד', פותח צוהר לעוצמתה של קבלה, לכור האטומי של האנרגיה הרוחנית שטמון בעמידה על המשמר בכל קבלה טובה, אפילו אם היא קטנה. הנה, הבחור שמצבו הרוחני נחשב אבוד, וברגע שהחל להקפיד ולו על נטילת ידיים כהלכה - מצא לבבו את הדרך לחזור לכור מחצבתו, לשוב לאבא שבשמים בתשובה שלימה!

ואין ספק, כי סגולתה של הקבלה הקטנה אינה בלעדית לאותו בחור, היא יכולה לעבוד אצל כל אחד מאיתנו. כולנו שואפים וכוספים להתקדם, להתקרב, לזכך את הלב, לעבוד את ה' באמת. הדרך מתחילה בקבלה אחת קטנה, וכשמקפידים עליה בלי ויתורים, כשמדקדים בקיומה בלי פשרות - זוכים להגיע אל היעדים הרוחניים הנכספים.

הבה נחפש את הקבלה 'שלנו', את אותה עניין - קטן או גדול, בו אנו יכולים להתחזק. נקבל אותו על עצמנו, נעמוד בו בגבורה, וכך נזכה שבורא עולם יקרב אותנו אליו, ונזכה להגיע לכל ההישגים הרוחניים הנשאפים!

הרגע בו העולם כולו הוכה בהלם

יום שלישי, כ"ג אלול תשס"א, החל כיום שגרת, עד הרגע בו העולם כולו הוכה בהלם. התאריך התואם בלוח השנה הלועזי הוא ה-11 בספטמבר, תאריך שהפך למושג. זהו היום בו נחטפו ארבעה מטוסים, שביצעו את המפגע הגדול בהיסטוריה האנושית - כשהתנגשו ישירות אל תוך מגדלי התאומים שבמנהטן שבארצות הברית, והקריסו אותם לחלוטין.

ר' משה א., היה אחד היהודים שהחזיק משרד ב'מגדלי התאומים'. כדרכו מדי יום, יצא מביתו שבבורו פארק אל הרכבת, ממנה הגיע לעבודה. באותו היום התעורר מאוחר ואף אמר סליחות, ולכן הגיע בשעה מאוחרת מהצפוי, ואץ רץ - מתנשם ומתנשף, בכדי לתפוס את מקומו בקרון הרכבת.

והנה, ברגע בו מתיישב - הוא נזכר במשהו חשוב, חשוב עוד יותר מלהגיע בזמן למשרד. הוא נזכר כי יש משהו חשוב אותו הוא מקפיד לעשות מדי יום, והיום - בשל הלחץ - שכח ממנו. אבל, קבלה זו קבלה...

שנים ספורות לאחר, ר' משה נמנה בין חסידיו של הרה"ק רבי אלתר אלעזר מנחם בידרמן מלעלוב ז"ע, והוא מגיע לרבו ובפיו שאלה פשוטה. מבקש הוא לקבל על עצמו קבלה אחת טובה שיוכל לעמוד בה, לה יתמסר ולמענה יתאמץ.

הרבי שמע את השאלה ואורו עיניו. חסיד מבקש קבלה טובה, שואף להתחזק, כוסף לקירבת אלוקים, ורק מחפש את הדרך הנכונה - באמצעות קבלה שיוכל לקיים. עיניו של הרבי נעצמו ואת פניו אחזו שרעפי קודש, ואז הוא משיב: 'תקבל על עצמך לטבול כל יום במקווה, חוק ולא יעבור!'

ר' משה שומע את ההוראה, וניאות לקבלה על עצמו. בימים כתיקונם זו קבלה די קלה, הוא הכניס את המקווה למסלול הליכתו מדי בוקר, וחש כי הקבלה הזו אכן משרה עליו רוח טהרה נפלאה.

לפעמים - כשהוא מיטלטל בדרכים או מתחיל את היום בשעה מוקדמת, נדרש למאמץ כדי להצליח לעמוד בקבלה, ועדיין - הלא זו בדיוק המטרה של קבלה, להתאמץ קצת כדי לעשות את רצון ה', להתחזק במשהו מסוים כדי להצליח להתקרב לאבא שבשמים! ובדיוק באותו היום, בכ"ג אלול תשס"א, ביום הזה שכת. הוא התעורר מאוחר, והתפילה והסליחות שבוע לפני ראש השנה - כל אלו הכניסו אותו למירוץ חסר תקדים. הפגישות מתחילות מוקדם, וכך, המקווה, הקבלה הטובה 'שלו', פשוט נשכחה מלבו... עתה הוא כבר יושב בקרון הרכבת, אך ברור לו כי הוא קם ממקומו ומזנק אל הדלת...

רגע לפני שהקטר נועל את הדלתות, מצליח ר' משה להיחלץ מהקרון. הוא יודע שהפגישות דחופות, ולכן הוא ממנהר מאוד לחפש מקווה בקרבת מקום. די מהר הוא מוצא, תוך דקות ספורות הוא טובל, ושב אל תחנת הרכבת, מספיק את הרכבת הבאה, עליה הוא עולה ומתיישב, והיא יוצאת לדרכה.

לפתע - בלימה חדה. כל הנוסעים נבהלים ונרתעים לאחור, מזנקים אל החלונות לראות מה קרה. לנגד עיניהם הנדהמות הם רואים את המגדל הצפוני שבמגדלי התאומים בוער, כשזנב מטוס נעוץ בקומותיו העליונות! פטריית אש ועשן מתרוממת, והרכבת עוצרת את נסיעתה באחת. הקטר מגיף את הדלתות, והנוסעים המבוהלים מתחילים לצרוח. עוד כמה דקות חולפות ושוב נראה מטוס ענק מתנגש אל תוך המגדל הדרומי, המגדל בו מצוי המשרד של ר' משה! ר' משה נתקף בבהלה. לנגד עיניו הוא רואה את משרדו בוער באש, ועד מהרה המגדל כולו קורס. שעות ארוכות ארכו עד שנוסעי הרכבת הצליחו להיחלץ מהזירה המסוכנת, ובכל אותן שעות עובר במוחו של ר' משה הרהור מצמרר:

מה היה קורה לולא הקפדתו על קיום קבלת הטבילה במקווה! הן אם לא היה סב על עקבותיו כדי לעמוד בקבלתו - כי אז היה ספון כבר במשרדו שבמרומי המגדל, והיה מסיים את חייו בטרגדיה נוראית! הקבלה הטובה לטבול במקווה מדי יום הצילה את חייו, פשוטו כמשמעו! ההקרבה למען קיום הקבלה הטובה שלו - השאירה אותו חי וקיים!

סיפור מופלא זה, אותו סיפר בנו של האדמו"ר מלעלוב, המשפיע הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, מחדד עד כמה קבלה אחת עשויה לגרום להצלת חיים, יכולה לחולל נס מופלא שכזה. לולא הקבלה הטובה והעקשנות לעמוד בה, לולא היה ר' משה מקפיד לטבול במקווה מדי יום גם במחיר איחור לעבודה - ה' ישמור ויציל... קבלה טובה אחת, יש בה את הכח להציל את החיים, לפתוח שערי ניסים וישועות. הבה נקבל על עצמנו קבלה טובה אחת, קבלה שתעניק לנו אושר רוחני קסום ועוצמה פלאית, ולעולם לא נדע אלו שערי שמים היא פתחה בפנינו, ועד כמה זכינו בזכותה לשפע אושר ועושר שמימי!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

"עוד מעט יסיימו את הש"ס בסדר 'הדף היומי', הסביר ראש הישיבה, 'ומסתמא יבקשו ממני לסיים, ואצטרך לומר 'כשם שזכיתי לסיים...', וכי אוציא דבר שקר מפיו?! החלטתי להתחיל 'דף היומי' עם הציבור..."

כשמרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל התחיל ללמוד 'דף היומי'

הרב ישראל ליוש

"וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֵלַי" (שמות כ"ד, א')

וְלָמָּה לֹא נִתְפָּקְשׁוּ שְׁמוֹתָן שֶׁל זִקְנִים, אֶלָּא לְלַמֵּד, שְׁכָל שְׁלֹשָׁה וְשְׁלֹשָׁה שְׁעָמְדוּ בֵּית דִּין עַל יִשְׂרָאֵל, הֲרִי הוּא כְּבִית דִּינֵנו שֶׁל מֹשֶׁה (ראש השנה פ"ב מ"ט)

הנה, מתבאר מדברי המשנה שמן הדין היה שיתפרשו שמותם של שבעים הזקנים בתורה, וזכות זו ניטלה מהם כדי ללמד שכל שלושה שעמדו בית דין על ישראל שקולים כבית דין של משה.

מסתבר, אומר הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל, שתמורת הזכות ששמותיהם ייכתבו בתורה ניתן להם זכות אחרת שאינה פחותה ממנה. אם כן, מהי הזכות שניתנה להם תמורתה?

ויש לומר, שעצם הדבר שעל ידם נלמדה הלכה זו לדורות, זו הזכות שניתנה להם תמורת הזכות להיכתב בתורה. צא ולמד, אומר הגרש"מ, כמה גדולה זכותו של אדם שבסיבתו נלמדת תורה והלכה לישראל...

ובאמת, כאשר נתעמק בדבריו נבין שהזכויות הללו, 'כתיבת השם בתורה' ו'לימוד הלכה לבית ישראל', דומים במהותם וע"כ שווים בדרגתם. שהרי 'כתיבת השם בתורה' אינה נחשבת זכות בגלל פרסום השם, או הכבוד והתהילה שייגרמו לאדם על ידי זה,

אלא היא זכות מפני שכל שם שכתוב בתורה הופך לחלק מתורת ישראל ומההוראה לעם, שהרי 'תורה' מלשון 'הוראה' וכל מהותה של התורה היא להורות לישראל את הדרך אשר ילכו בה. אם כן,

כשניטל מאדם הזכות ששמו ייכתב בתורה, ובמקום זה נלמדת לישראל הלכה לדורות, הרי הזכות הראשונה - כתיבת השם בתורה - מגיעה לתכליתה ולייעודה, כי הנה שמו הפך להיות הוראה לישראל בדיוק כפי שהיה אילו הוא היה נכתב בתורה.

ידידי הרה"ג ר' ישראל גולדווסר שליט"א השביח בפנינה נאה, שהרי ההלכה שנלמדה בעקבות ויתור הזכות להיכתב בתורה עוסקת בכללי ההוראה בישראל, והיא אבן יסוד בדרכי מסירת הדינים לדורות. אם כן, על אחת כמה וכמה שהיא מהווה תחליף לכתיבת השם בתורה, שעניינו הוא גם להיות חלק מהתורה המורה בישראל.

כאשר הצעתי דבר תורה זה קמיה ידידי הרה"ג ר' איסר שוב שליט"א, נאמן בית מרן רבינו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אהרן

יהודה ליב שטיינמן זצוק"ל, אמר לי: "כמה הדברים נאים לרבינו זצוק"ל, שמצד אחד היה סולד מכבוד ופרסום, ולא אחת נצטער מאוד על שמכבדים אותו, וכסדר היה מתבטא על מי שמאכילים אותו בכבוד שדומה כאילו מאכילים אותו סם המוות, וכדברי מרנא הגר"י מסלנט זי"ע שאם כבר יש לנו קצת זכויות אנחנו מאבדים אותן תמורת כפית 'קומפוט' (כבוד).

"הראש ישיבה אף היה רגיל לצטט דברים בשם הגאון מווילנא זי"ע ש'נפשי כעפר לכל תהיה' הוא תנאי ל'פתח לבי בתורתך', ולכן נסמכו זה לזה. ואכן, אנשים רבים איבדו הרבה מכוח החידוש שלהם מאז שהתפרסמו.

"ומכל מקום", מספר ר' איסר, "כאשר היה הדבר נוגע לזיכוי הרבים ולהרבצת תורה, התגבר על צערם ממיאוס הפרסום והכבוד והפקיר עצמו למען קדושת ה' וכבוד תורתו.

"זו גם הסיבה שהשקיע רבות בכתיבת חידושי תורה בספריו 'איילת השחר', כי הכתיבה מועילה לזיכרון, כפי שהיה רגיל לספר על המורה הוראה של 'בריסק', הגאון רבי שמחה זליג ריגר זצ"ל, שהיה בעל זיכרון עצום, ופעם אחת אמר ר' שמחה זליג לראש ישיבה: 'כאשר הייתי צעיר סמכתי על זכרוני ולא העליתי את חידושיי על הכתב', אמר לו הראש ישיבה: 'ומדוע אין הרב כותבם עתה?', 'כעת', ענה לו ר' שמחה זליג, 'כבר אינני זוכר אותם'.

"ואכן, מאז הקפיד הראש ישיבה לכתוב את חידושיו למען יעמדו ימים רבים. אך מכל מקום הזיכוי הרבים והרבצת התורה שנגרמו על ידי זה תמכו בו מאוד והקלו מעליו את צרת הפרסום והתהילה". עוד ר' איסר מדבר אני נזכר שבאחת הפעמים כאשר אבי שליט"א

המשך בעמוד 27

שאל מרן: "נתת לה משהו?"

"כן", השיבה הרבנית. "נתתי לה תפוח מתוך סלסלת התפוחים שמונחת על השולחן".

נזעק מרן: "אוי ואבוי! התפוח קדוש בקדושת שביעית, אסור היה לך לתת לה אותו".

מיהרה הרבנית לתחנת האוטובוס. העובדת הזרה עמדה שם וחיכתה לאוטובוס. "בבקשה, תחזירי לי...", אמרה הרבנית. הרבנית לא הספיקה לסיים את המשפט והעוזרת החווירה וגמגמה: "בסדר בסדר. אבל בבקשה, אל תעשי מזה עניין..."

העובדת הזרה פתחה את מזוודתה והחלה להוציא משם שלל תכשיטי זהב ויהלומים והביאה אותם לרבנית.

מסתבר שבמשך השנים נהגה אותה גויה להעלים תכשיטים מביתו של מרן ולהחביאם בדירתה. כעת היא התכוננה לשוב לארץ מולדתה, ובאמתחתה השלל היקר. כשראתה את הרבנית רצה לעברה ודורשת ממנה "תחזירי לי", היא הייתה בטוחה שהרבנית גילתה את דבר הגניבה. היא נאלצה להודות במעשה ולהחזיר את השלל לבעליו, תוך שהיא מתחננת על נפשה: "בבקשה, אל תעשי מזה עניין..."

ומה גרם לך? מה הציל את הרכוש של מרן ושל הרבנית? אותו תפוח של שביעית שמרן נזהר בקדושתו. "לא יאונה לצדיק כל אוון".

(מתוך הספר 'משכני אחרין')

המשך מעמוד 5 | הרה"ג רבי אברהם כהנמן זצ"ל

"משהבנתם, אחים יקרים, את בסיס ההלכה; הנני לבשרכם: מחר בערב תבוא לבני ברק קבוצת ילדים ניצולים, אודים מוצלים מאש. הכנו להם בית ומיטה, אך לצערי הרב לא הצלחנו למצוא עבורם כרים וכסתות. והתורה אומרת 'וחי אחיך עמך' - חיך קודמין, ואני שואל אתכם - הכיצד תוכלו לעלות על מיטותיכם לישון כשאתם יודעים שבאותה שעה שוכב לו ילד מסכן, אומלל, בודד ויחיד בעולמו, שאין לו כר למראשותיו? שאין לו שמיכה שתחמם את עצמותיו הרכות?! אין לי ספק שלא תצליחו להירדם! על כן אני מיייעץ לכם את עצת התורה: הביאו נא כרים, הביאו נא כסתות, הנעימו לאותם אומללים את שנתתם וכך תעבר גם שנתכם..."

עוד באותו ליל, במוצאי מנוחה, הגיעו יהודי בני ברק אל צריף העץ כשהם מביאים אתם את כריהם וכסתותיהם, עד שנערמה ערימה גדולה עוד יותר מכפי שנדרש...

תוך כדי שיחתו, מגדיר הרה"ג רבי אברהם כהנמן זצ"ל את אביו הגדול ואת פעולותיו הרמות ממבט קרוב ואישי:

מקובל לראות באבי זצוק"ל 'מהפכן' גדול, מופלא ומפליא, מי ששוב ושוב מחדש ומביא המצאות חדשות ומוסדות חדשים למען הרמת קרן התורה והפצת לימוד התורה. אם מדובר בשיבה המעטירה על כל הדרכים המקוריות להביא לה משאבים, ואם על כל אחד מעשרות המוסדות והיוזמות שהוציא אבי זצוק"ל מן הכוח אל הפועל.

והאמת היא: **הוא לא חידש דבר מעצמו! כל מה שחידש ויצר והגה היה מתוך התורה הקדושה אליה היה דבוק וממנה שאב את החכמה ואת הבינה, את העצות ואת הפעולות.** הוא היה איש שכולו תורה והכל נבע אצלו מהתורה הקדושה. סייעתא דשמיא מיוחדת הייתה לו בבחינת "והאר עינינו בתורתך" - התורה האירה את עיניו בצורה יוצאת דופן ולימדה אותו איך לפעול ללא ליאות למען הקמת קרנה של תורה וקרנה של יהדות.

(המבשר' תורני, יג אלול תשע"ט)

מחייב אותו למסרו לעבדו העברי גם אם הוא יצטרך לישון בשל כך על הרצפה הקרה והמוצקה! לומדים זאת מהצו האלוקי המפורש 'העניק תעניק לו', המלמד אותנו שזכויותיו של העבד העברי קודמות אפילו לזכויותיו של אדונו בעצמו".

אבי זצוק"ל השתהה כדי שניות אחדות, והמשיך בבירור ההלכה. "בספרי הפוסקים אנו מוצאים את מי שתמה על הוראה חז"לית זו שהיא אסמכתא מפורשת, איכה ייתכן כדבר הזה בעוד הוא סותר ציווי מפורש אחר בתורה 'וחי אחיך עמך' - חיך קודמין. ואם כן מדוע שהאדון יחויב למסור את הכרית היחידה שברשותו לעבדו העברי, הלוא חייו קודמים?"

ומן הקושיה לתירוץ: "בספרי ההלכה ישנה שקלא וטריא בנידון, אולם רצוני להביע בפניכם 'סברא' משלי. סברא פשוטה. לעניות דעתי, אין כל ניגוד בין הציווי של 'חיך קודמין' לבין הציווי להעניק לעבד את הכר היחיד. אדרבה, ציווי ההענקה לעבד נובעת מעצם הציווי של חיך קודמין.

"הנה ההסבר: התורה רוצה אך את טובתו של האדון, היא רוצה שהוא יוכל לישון במנוחה ובמרגוע שכן חייו קודמים לחיי העבד, וראשית יש לו לדאוג לעצמו. והתורה מבינה שאם הוא ייקח לעצמו את הכרית היחידה ואילו את עבדו ישכיב על הרצפה הקרה, בלי כר ובלי כסת, הוא הרי לא יוכל להירדם, הוא לא יוכל להירגע. מצפוננו יבער בקרבו וייסר אותו עד כדי שלא יצליח לתת תנומה לעפעפיו. לכן הגיעו חכמי התורה, מתוך דאגה לאדון שחייו קודמים, והציעו לו פתרון שכולו אמת וצדק - שימסור את הכרית הבודדת לעבדו העברי; העבד יישן שנת ישרים וכך גם תערב שנתו של האדון מבלי שייסורי מצפון יהפכו אצלו לנדודי שינה".

דממה של תמיהה השתררה בבית הכנסת הגדול. איש לא הצליח לרדת לסוף דעתו של אבי זצוק"ל. הכל ניסו לטוות חוטי השערה במוחם, להבין אל מה חותרים הדברים. ואז הדהד קולו של רבה של פוניבז' בעוצמה:

שעברו על ראשם, למרות כל זאת לא שינו את שיחם ושיגם, וכל תנועותיהם ודיבוריהם היו בשמחה ובששון.

וגדולי ישראל בדורנו מעוררים את שומעי לקחם שלא רק בענייני הגוף אין לאדם להיות עצב בכל מה שיעבור עליו, אלא גם בענייני הנפש, כמו במיעוט לימוד התורה, התפילה ועבודת ה', אל להם להניח ליצר הרע להעציב אותם ולהשרות עליהם אווירה של מרידות. כי זוהי דרכו של היצר הרע. היום הוא מבלבל את האדם ומביאו לידי עצבות, ומחר יצטט בפניו את הפסוק "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי", ואם רשע הנך - הרי עבודתך אינה רצויה... כל זאת ישנן היצה"ר באוזניו.

בזה היה תמיד גדול כוחם של רבותינו, שידעו לשמח ולהרנין את לבותיהם של האנשים שהגיעו אליהם כדי לתנות על רוע מזלם ולהשיח את דאגותיהם. והם, גדולי ומצוקי ארץ, הפיחו בהם תמיד רוח חיים, חדווה ושמחה, לא להתייאש ולא להתעצב משום דבר.

(מתוך 'מצוות בשמחה', בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

מה נדברנו עליך; אמרתם שווא עבוד אלוקים, ומה בצע כי שמרנו משמרתנו וכי הלכנו קדרנית מפני ה' צבקות".

ושאלו רבותי: וכי עם ישראל מתנוכח כאן עם הקב"ה? וכי יעלה על הדעת שביוכוח זה הם יחצאו וידם על העליונה חלילה? אלא ההסבר הוא, שהעם אכן עבד את ה' אבל עשה זאת בעצבות ובקדרות, והקב"ה לא מחשיב זאת כעבדות אלא כ'שווא'. אבל העם אכן היה בטוח שגם עבודה כזו נחשבת כעבודת ה'. על כל פנים למדנו, שמי שנמצא בעצבות איננו יכול להיקרא עבד ה'. והסיבה לכך היא פשוטה: אם אתה עצוב סימן שאינך מכיר בעובדה שהשי"ת הוא השליט היחיד בעולם וכל מעשיו אתנו הם לטובה; וממילא איך אפשר להגדיר אותך כעבד?

לא להתעצב בכל מה שעובר עליו

ובאמת, מי שנמצא ליד גדולי ישראל יודע שלמרות שאין מי מהם שלא סבל חייו ייסורים וצרות, הן צרות פרטיות והן צרות הכלל

לדעת כיצד אני נראה בעיני אחרים, שהרי אדם אינו מסוגל לראות בעצמו את פגמיו ואת טעויותיו.

כתוב "אל תשנא את אחיך בלבבך, הוכח תוכיח את עמיתך" (ויקרא י, טז). השנאה הגדולה ביותר היא, כאשר אין מוכיחים את הזולת. מי שאוהב את השני ורוצה בטובתו יוכיח אותו על חסרונותיו. "כי את אשר יאהב ה' יוכיח" (משלי ג, יב). הקב"ה מוכיח את אהוביו. לחוטאים הוא מניח להינמק בחטאם. אינו מעוררם לשוב בתשובה ולתקן את מעשיהם. אם אינך מוכיח, אות הוא שאינך אוהב.

(מתוך הספר 'מפיק מרגליות')

ישנם אנשים 'נדיבים וטובי לב' שנותנים לגוף בחפץ לב את המושכות. לבסוף הגוף דוחה מעליו את הרוחניות, ושולט אף על הנשמה. את המושכות אסור לעזוב בידי אחרים, ויהי מה.

נזכור, כאשר אדם מעיר לך על דבר-מה שלדעתו אינך נוהג בו כשורה, אמנם האינסטינקט המידי הוא להתנגד, להשיל את הביקורת ולהסיט אותה הצדה, אבל ייתכן שההערה נכונה וייתכן שלא. כדאי וראוי לקבל את הדברים בתשומת לב, וחשוב, ערוך חשבון נפש, אולי באמת הצדק עמו, אולי באמת יש מה לתקן. נקודת המוצא צריכה להיות: אדרבה, אני חפץ לשמוע מוסר, חפץ

עם הציבור'.
"ר' גדליה, שהיה מג"ש בדף היומי, ניצל את ההזדמנות וביקש מהראש ישיבה להצטרף אליו ללימוד מסכת זבחים. הראש ישיבה הסכים, וכך נולד השיעור בזבחים..."

"בלילה נכנס ר' גדליה כדרכו אל מרן שר התורה הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א וסיפר לו על השיעור החדש במסכת זבחים. "תעמוד על ר' אהרן לייב שיכתוב כל קושיא או הערה שיש לו...", אמר הגר"ח לר' גדליה. וכמצוותו כך עשה - בשיעור הבא, כאשר עלתה קושיא ודנו בה, הגיש ר' גדליה דף לפני הראש ישיבה. לפליאתו הסביר לו שר' חיים אמר לו לעמוד עליו שיכתוב כל קושיא שעולה בשיעור... הראש ישיבה חיך, וכך יצאו לאור עולם שלושת חלקי ספר 'איילת השחר' על מסכת זבחים..."

(שזכה לעסוק בהדפסת ספרי מרן זצוק"ל) הביא למרן זצוק"ל ספר 'איילת השחר' חדש שזה עתה יצא לאור, אמר לרבינו: "הזיכוי הרבים בהדפסת ספרים הוא לאין ערוך, שהרי גם כשהמחבר ישן הוא מרביץ תורה..." ופני רבינו קרנו מאושר.

מעניין לעניין באותו עניין, המשיך ר' איסר לספר עוד על ספרי הראש ישיבה: "מסכת זבחים למד הראש ישיבה עוד בהיותו בבריסק, אך בגיל שמונים החל ללמוד שוב מסכת זבחים, ואף החל למסור בזה שיעורים. ומעשה שהיה כך היה: בימים בהם החלו ללמוד בסדר 'הדף היומי' מסכת זבחים, נכנס נכדו הרה"ג ר' גדליה הוויגסברג שליט"א אל הראש ישיבה, והנה הוא רואה שהוא לומד מסכת זבחים, הראש ישיבה התחיל ללמוד 'דף היומי'...?", שאל ר' גדליה.

"עוד מעט יסיימו את הש"ס בסדר 'הדף היומי', הסביר הראש ישיבה, 'ומסתמא יבקשו ממני לסיים ואצטרך לומר 'כשם שזכיתי לסיים...' וכי אוציא דבר שקר מפיו?! החלטתי להתחיל 'דף היומי'

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- האם מותר להוסיף מלח לבצק של המצות?
- האם יש 'צירוף סל' להפרשת חלה במקרר או במקפיא?
- האם מותר לכהנים בזמן הזה לאכול 'חלה' בחוץ לארץ?

דינים שונים בנוגע ללישת הבצק למצות

- בגמרא נאמר, שבלישת הבצק למצות, אין ללוש בבת אחת מעבר לכמות הקמח המחייבת הפרשת 'חלה', מפני שעיסוי הבצק ברציפות בשעת הלישה, מונע את חימוצו, ואילו בצק הגדול מ'שיעור חלה', אין ידי אדם אחד מסוגלות לעסוק בו מכל עבריו כנדרש. וראוי להחמיר בכך אף בזמננו, למרות שהכנת המצה מבוצעת בידי אנשים רבים יחד, באמצעות כלי עזר רבים, והתנורים גדולים, והכל נעשה במהירות רבה. אולם, בנוגע ללישת הבצק במכונה - כתבו הפוסקים שמאחר ויש בכוח המכונה לעסוק כראוי גם בכמות גדולה של בצק, ניתן ללוש בה בבת אחת גם כמות הגדולה משיעור חלה.
- אין להוסיף מלח לבצק של המצות; ובדיעבד, לדעת השולחן ערוך, המצות מותרות באכילה בפסח, ולדעת הרמ"א הן אסורות באכילה.
- אין לתבל את הבצק של המצות, אך בדיעבד, המצות מותרות באכילה בפסח. ולדעת הרמ"א, מצות שתובלו בתבלין ה'פֶּלֶל', אסורות באכילה. ולקיום מצות אכילת מצה בליל הסדר, אין להשתמש אף במצה המתובלת בתבלינים אחרים.
- 'מים שלנו', שהתערבו בהם 'מים שלא לנו' - אם המים שלנו מהווים רוב בתערובת, ניתן להשתמש בה ללישת המצות.

מהלכות הפרשת חלה

- בצקים או מאפים שאין בכל אחד מהם בפני עצמו 'שיעור חלה', ניתן לצרפם בכלי אחד, על מנת שההפרשה תחול על כולם. פעולה זו מכונה: 'צירוף סל'. ועטיפת מספר מאפים יחד במגבת, סדין וכדומה, דינה כצירוף סל. ויתכן שאף כיסוי מלמעלה בלבד נחשב כצירוף סל. וכלי שאין לו 'דפנות',

כגון שולחן, או מגש שטוח - ספק הדבר אם ניתן לעשות על ידו צירוף סל. וארון המחובר לקיר - יש אומרים שאינו נחשב ככלי לענין 'צירוף סל', משום שהוא מחובר לקרקע; ויש שכתבו להקל בכך בזמן הזה, שחיוב חלה הוא מדרבנן. ומקרר או מקפיא - יש שהסתפקו אם נחשבים ככלי לענין זה, ויש אומרים שאם נפח המקרר פחות מארבעים 'סאה', דינו ככלי.

• בצקים שיש בכל אחד מהם בפני עצמו 'שיעור חלה', ניתן להפריש חלה מאחד עבור כולם אף ללא 'צירוף סל'. אולם, לכתחילה יש להניח את כל הבצקים בחדר אחד.

• חכמינו ז"ל אסרו להפריש חלה בשבת וביום טוב, אולם, בצק שנילוש ביום טוב - התירו חכמים גם להפריש ממנו חלה ביום טוב. ומי שיש ברשותו ביום טוב מיני מאפה שלא הופרשה מהם חלה בערב יום טוב - יכול להכין ביום טוב מאפה נוסף כדי להפריש ממנו עבור כולם; אך אפשרות זו קיימת רק במקרה שחפץ במאפה זה דוקא, או במאפה טרי, שאם לא כן, אסור ללוש ולאפות ביום טוב.

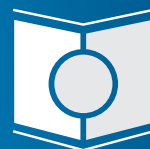
• הלש בצק ביום טוב של פסח, לא יפריש חלה עד לאחר האפייה, כיון שהחלה (בארץ ישראל) בזמן הזה אסורה באכילה, ואם יפריש את החלה בעודה בצק יאסר עליו לאפותה ביום טוב, שהרי אין בה צורך 'אוכל נפש', וללא אפייה - תחמיץ.

• מעיקר הדין, מותר לכהנים שנטהרו מ'טומאה היוצאת מגופם' ('קרי' ו'זיבה') לאכול 'חלה' בחוץ לארץ אף בזמן הזה, אך יש חולקים על כך. וכן יש לנהוג למעשה.

• אין אדם רשאי להפריש חלה מבצק או ממאפה של חברו ללא רשותו, ואף בדיעבד, אין הפרשתו מועילה. אולם, המגבל את הבצק - למרות שלכתחילה אף הוא אינו רשאי להפריש ללא קבלת רשות, הפרשתו חלה בדיעבד.

הדף היומי בהלכה

נדונים מרכזיים הנלמדים החודש במסגרת הדף היומי בהלכה'

Dirshu
דרשו ד' ועזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

גליון מס' 60 טבת שבט תש"פ

לגומרה של תורה

'סיום הש"ס', צמד מילים שלאדם מן השורה נשמע כמעט דמיוני. האם אפשר באמת לסיים את כל הש"ס? הייתכן כדבר הזה? ללמוד דף אחר דף, להתקדם עוד ועוד, לשמור על רצף, לסיים מסכתא ועוד מסכתא, סדר אחר סדר, ובסופו של דבר להגיע אל היעד הנכסף: לסיים את הש"ס כולו!!!

ואם זה המצב לגבי סיום הש"ס בפעם הראשונה, מה הם הסיכויים שיצליח האדם לסיים את הש"ס בפעם השנייה והשלישית?

בלתי אפשרי!!!

כמובן שכל אחד מהקוראים יגביה את גבותיו בפליאה: על מה הוא מדבר. בלתי אפשרי לסיים את הש"ס? בטח שהדבר אפשרי. הרי אני עצמי מכיר את פלוני ואת אלמוני שסיימו את הש"ס, ויותר מפעם אחת.

אחוז נכבד מבין הקוראים של המאמר הנוכחי לא יצטרכו אפילו לתלות את ההוכחה שלהם בפלוני ואלמוני. "אני עצמי סיימתי את הש"ס בפעם השלישית והרביעית", הם מהרהרים לעצמם ברגעים אלו, "ואם אני יכולתי לעשות זאת, כל אחד יכול".

כן, אנחנו יכולים. בוודאי שאנחנו יכולים, אבל זה קורה בעיקר בזכות 'הדף היומי', אותה תקנה מופלאה שתיקן גאון ישראל ופארו, רבי מאיר שפירא זצ"ל, בהסכתם ובעידודם של כל גדולי אותו הדור.

כמובן שאנו, כל עם ישראל, מחזיקים טובה לרבי מאיר שפירא על התקנה הגדולה שתיקן, ושהחיותה את הלימוד ברבות ממסכתות הש"ס.

אבל צריכים אנחנו לדעת, שאותה תקנה ייחודית, הציבה רק את דף המינוח, ולא את דף המקסימום. לפחות דף אחד ביום. הלומד שניים ושלושה, אשריו ואשרי חלקו.

לפחות דף אחד ליום, גמרא רש"י, והלומד אותו עם פירוש התוס' והמהרש"א, אשריו ואשרי חלקו.

בואו וניקח את אותה התקנה כדי להתחזק ולהתגבר כארי, כל אחד כפי יכולתו ובהתאם למצבו הנוכחי.

זכיתי במוצאי השבת האחרונה להשתתף בסיום הש"ס של אחד מקרובי משפחתי. היתה זו הפעם החמישית בה זכה לסיים את הש"ס, ובכל זאת שמחתו הפעם גדלה שבעתיים מהשמחה ששמח בסיומים הקודמים. למה? כי הפעם הוא סיים את הש"ס עם פירוש התוס'.

"ארבע פעמים חזרתי על הש"ס בלי תוס'", שח באוזניי בשולי המעמד המרנש, "חשבתי לעצמי שהפעם החמישית חייבת להיות מיוחדת יותר. הפעם החלטתי ללמוד עם התוס'. לא ידעתי אם אצליח לעמוד בכך לאורך כל הש"ס, אבל בחסדי שמים הגני ניצב כאן עמכם, אחרי שהצלחתי לעמוד במשימה שנטלתי על עצמי... אני עדיין שוקל מה להוסיף על הש"ס השישי שאלמד, אולי מהרש"א, אולי ראשונים... אבל ברי לי כי הסיום הבא חייב להיות מיוחד לפחות כמו הסיום החמישי, לסיים את הש"ס, עם הוספה נוספת על הסיומים הקודמים".

ומכאן תצא הקריאה לכל יהודי באשר הוא.

יש לך כח! יש לך כח!

אז אנא ממך, לך בכוחך זה, והושע את ישראל.

אחותנו 'הדף היומי בבלי' את היי לאלפי רבבה!

הרב ישראל ליוש

הרוסי שנקלע למקום קינא בשמחתם ואסר את אביו, בטענה שכונתם למרוד במלך...

לימוד 'הדף היומי' - נשק במלחמת היצר

כ"ק האדמו"ר בעל ה"ישועות משה" מוידוץ ז"ל הפליא שבחים על תקנת הדף היומי ואמר כי מלבד קיום מצות תלמוד תורה, מצטייד בזה הלומד בשלושה כלי הנשק הנצרכים למלחמת היצר הרע, שהובאו בגמרא (ברכות ה'א) בשמו של ריש לקיש: 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר: 'רגזו ואל תחטאו'. אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר: 'אמרו בלבבכם: אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע, שנאמר: 'על משכבכם'. אם נצחו מוטב, ואם לאו יזכור לו יום המיתה, שנאמר: 'ודמו סלה'. 'עסוק בתורה' - פשיטא, הרי זהו כל עיקרו וענינו של 'הדף היומי' שהיו הלומדים עוסקים בתורה. 'קרא קריאת שמע' - תכלית קריאת שמע הוא קבלת עול מלכות שמים. אם כן, המקבל ע"ע ללמוד כל יום את הדף היומי, הרי הוא משעבד עצמו לדבר. מעתה אין יומו חפשי לעשות בו ככל העולה על רוחו, משועבד הוא בחלקו ללימוד מסוים, דף אחר דף יום אחר יום. ואף אם יהיה טרוד בעניניו ועמוס בעיסוקיו, תמיד עליו לפנות זמן ללימוד הדף היומי, שהרי נטל עליו עולו, האין זה קבלת עול מלכות שמים?!

וגם יזכור לו יום המיתה! יש בזה, משום שיזכיר לו יום המיתה! הוא ישיש תמיד לנגד עיניו שימיו חולפים ולא ישובו, ובכל יום מתקרב האדם ליום מיתתו ויהיה עליו לתת דין וחשבון על היום שעבר. אם כן, הלומד דף היומי ומשועבד לזה, הרי ימיו ספורים ומדודים, שהרי כל יום והדף שלו, ועם התקדמות הדפים חש הוא כי גם הימים עוברים והוא מתקרב אל קיצו, עת יעמוד לפני בוראו ויתן דין וחשבון על מעשיו. מיד מתקן הוא את דרכיו והליכות חייו.

ונחתם בדברי הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל בג' באלול תרפ"ג, בכנסיה שלש שמים באלום הזהר באור יקרות ב"ינה: "אם כל בית ישראל בכל אתר ואתר ילמדו באותו יום אותו דף גמרא, כלום יש לנו ביטוי מוחשי יותר לאיחוד העילאי והנצחי שבין קודשא בריך הוא, אורייא וישראל?!"

אף אנן נענה אבתריה ונאמר שעתה כאשר נוסף בתפוצות ישראל 'הדף היומי בהלכה' שעל ידו ידעו ישראל לקיים את רצון אורייא וקודשא בריך הוא, האיחוד העילאי והנצחי מתהדק יותר, ולולאת 'הדף היומי בהלכה' מצטרפת לקודמתה 'הדף היומי בבלי' לחבר, לאחד ולהרבות כבוד שמיים.

כל ישראל יש להן חלק בשמחת 'סיום הש"ס'!

ימי שמחה הם לנו, לנו? כן! אף ללומדי 'הדף היומי בהלכה', כי שמחת 'סיום הש"ס' היא שמחה לעם ישראל בכלל ולעולם התורה בפרט. כשהתורה נלמדת בכמות כה רבה, ובאחדות כה נפלאה, אברכים ובעלי בתים, תלמידי חכמים ופשוטי העם, בני ישיבות וראשיתן, כולם לומדים אותו דף, ומתאגדים יחד שבטי ישראל לשוש ולשמוח בשמחת התורה, הרי השמחה משפיעה לעולם התורה כולו, אף למי שלא זכה לסיים את הש"ס... כל תלמיד וכל צורב, בר אוריו ומי שעדיין לא, יבוא עם כליו הריקים וימלא אותם ב'סייעתא דשמיא' השופעת ממרומים בעידנא דחדוותא דאורייתא.

מובא בספרים הקדושים שאותיות המילה 'סיום', חלק האות הגלויה שווה בערכה לחלק האות הנסתרת, 'סמ"ך' - ה'ס' שווה כמ"ך. 'ו"ד' - ה'י' שווה כו"ד. ובאותיות ו"ו וי"ו וי"ו הלא האות הגלויה היא כאות הנסתרת. ללמדך! שאף אדם שלא סיים, אך הוא נצמד למסיימים ומשתתף בשמחתם, נטל גם חלק בזכותם ובסייעתא דשמיא המושפעת להם.

לאור זאת נהגו להקל ולהתיר לאכול בשר בתשעת הימים ולאכול בסעודת סיום בתענית בכורות, גם למי שלא סיים את המסכת, שהרי הוא נטפל למסיימים ושמו בשמחתם, ואף לו נחשבת הסעודה כסעודת מצוה.

'כי מציון תצא שמחת תורה'

שמחת 'סיום הש"ס' אינה נגמרת. היא החלה בחג החנוכה בעיה"ק ירושלים ת"ו, ומציון היא פשטה לעולם כולו, עד לאחרון אחרון חביב בניו יורק שב'ארצות הברית' יצ"ו.

על ריבוי ימי השמחה ב'סיום הש"ס' כבר העיד הגאון רבי יעקב שיינ זצ"ל אב"ד ציטוויאן שבליטא, בספרו 'אבני שיש': "וכאשר נהוג ברוב חברות הגמרא בישראל לחוג בסיום הגדול שבעה ימים לכבוד הסיום וגם לכבוד ההתחלה של הש"ס והוא חיזוק התורה ולומדיה, כי הכבוד והתפארת של שמחה וחדוות ה' של שבעת הימים הוא יקרא דאורייתא באופן נעלה ובכוחו למשוך את ליבתיהם של בנינו אל לימוד התורה הקדושה להקפידה ולחבבה".

רבה של 'רמת גן' הג"ר משה יהודה הלוי אושפיזאי זצ"ל סיפר על ילדותו בעיירת 'וישק' כי בעת שערכו סעודה לסיום הש"ס, העיירה כולה לבשה חג מנוער ועד זקן, גברים ונשים, והשמחה נמשכה על פני שבעה ימים, כשבעת ימי משתה לחתן וכלה.

באחת הסיימים ספרה לו אמו ע"ה כי בסיום הקודם היתה שמחה עצומה, ואביו ועוד כמה אנשים מבוגרים מחברת ש"ס יצאו לרחובות ורקדו ופיזזו לכבוד השמחה. שומר הצאר

בכל מקום ובכל זמן

קו השיעורים של 'דרשו'

077-2222-666 או 4992*

מצטרפים ללימוד
'הדף היומי בהלכה'

לשיעורי שיעורי הדף היומי בהלכה הקיסוי³
משך שיעור יומי כ-5 דקות

הסוגיא המרכזית

נידונים מרכזיים הנלמדים
ב'דף היומי בהלכה' החודש*

מצה ללא גלוטן, או מקמח שיבול שועל יוצאים בה ידי חובה? בוטנים ושעועית האם הם בכלל גזירת קטניות? בגדרי שמירת החיטים מחימוץ על ידי מים אורח בליל סדר, האם צריך לקנות המצות מידי בעל הבית? האם שקית ניילון מצרפת מצות הנמצאות בתוכן להתחייב בחלה? ומה הדין בארון קיר או מקרה, האם מצרפים?

מצה ללא גלוטן, או מקמח שיבול שועל יוצאים בה ידי חובה?

כתב השולחן ערוך (סימן תנג סעיף א) אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה: בחיטים ובשעורים ובכוסמין ובשיבולת שועל ובשיפון. והוסיף הרמ"א שהמנהג לקחת לכתחילה חיטים. והסביר המשנ"ב (ס"ק ב) את טעם המנהג, שמין החיטים הוא חביב לאדם ביותר, ולכן יש בזה משום הידור מצוה. טעם נוסף לעשיית המצות לכתחילה דוקא מחיטים, כתב בתפארת ישראל (פסחים פ"ב מ"ה) שהחיטים חזקות ונוקשות ואין מהירות להחמיץ. וגם בדעת תורה (ס"ק א) הביא את דברי המג"א (ס"ק ה, ט) שהשעורים והשיפון ממהרים להחמיץ יותר מהחיטים, וכתב שזה הטעם שהמנהג לכתחילה לעשות את המצות מחיטים.

ואם אין לו חיטים, כתב המשנ"ב (שם) שיקח למצות מאחד מהארבעה מינים החשוב לו ביותר כדי שיאכל לתיאבון. ואם כולם שווים לו בחשיבותם, כתב הכף החיים (ס"ק ה) שיש להקדים את השעורים, שהם משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל [המשנ"ב לעיל (ס"ק קסח ס"ק יב) הביא שגם כוסמין הגם משבעת המינים, אלא כיון שאינם מפורשים בכתוב, השעורים חשובים מהם], ואם אין לו שעורים שיקח כוסמין שהם מין חיטים, וכשאין לו גם כוסמין אז יקח שיפון או שיבולת שועל שהם מין שעורים.

וכן חולים שקשה להם לאכול מוצרים העשויים מקמח חיטים [כגון חולי צליאק], דעת הגר"ש אלישיב (קובץ דרכי הוראה א עמ' קצד) שיכולים לאכול מצות העשויות משיבולת שועל [ראה בביאורים ומוספים (כאן) לענין זיהוי המין] ככל הנצרך להם. אמנם כיון שההיתר הוא רק מחמת שעת הדחק, ראוי שהחולה עצמו יאכל בליל הסדר [אם אינו מזיק לו מבחינה רפואית] את ה'כזית' מצה ממצת חיטים, וכן אסור לשאר בני הבית לאכול מאותן מצות. מאידך, דעת המנחת יצחק (ח"ט סי' מט) על פי דבריו של הדעת תורה (המובא לעיל) שהטעם שאין לעשות מצות משאר מינים הוא כיון שהם מחמיצים יותר מהר מחיטים, ואף שהוא לא אסר אלא לכתחילה, מכל מקום כיון שלא פירשו לנו הפוסקים את סדר האפייה בשאר מינים [שהזהירות בשעורים צריכה להיות גדולה מחיטים], יש לנו לחוש שמא נעשה בהם דבר המעכב בדיעבד, וכיון [שלדעת] לא שכיח חולה כזה שלא יוכל לאכול אפילו פעם אחת בשנה כזית מצה מחיטים, אין להתיר לעשות כאלו מצות אפילו לשאר ימי הפסח.

אמנם מצה העשויה מקמח חיטה שהוצא ממנו הגלוטן [חלק בחיטה הגורם להחמצה. קמח זה מיוצר בשביל חולי צליאק שרגישים לגלוטן שבחיטה], דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי יח עמ' קיז) שיש להחמיר שאין יוצאים בה ידי חובת מצה. וכן נוטה דעת הגר"ש אלישיב (קובץ שערי הוראה ג עמ' מב).

בוטנים ושעועית האם הם בכלל גזירת קטניות?

כתב השולחן ערוך (סימן תנג סעיף א) שאין יוצאים חובת מצה לא באורז ושאר מיני קטניות, וגם אינם באים לידי חימוץ, ומותר לעשות מהם תבשיל. והרמ"א כתב ויש אוסרים והנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות. ובמשנ"ב (ס"ק ו) הדגיש שהחמירים לא החמירו מעיקר הדין אלא זו חומרא שהחמירו עליהם, ובטעם חומרא זו כתב, משום שלפעמים במיני הקטניות מעורב גם

תבואה ואי אפשר לברר יפה, ויגיע לידי חימוץ כיאפה את הקטניות או יבשלים, ועוד שכמה פעמים טוחנים אורז ושאר מיני קטניות לקמח וכמה פעמים אופים גם כן מהן ללחם, ויש עמי ארצות הרבה, שלא יבחינו בין קמח של מיני דגן לבין קמח של מיני קטניות, ובין פת של דגן לפת של קטניות, ויבואו להקל ח"ו גם בפת של מיני דגן, לפיכך החמירו לאסור כל פת וכל תבשיל של קטניות.

ואם יש לנהוג איסור אף באותם מיני קטניות שלא היו בזמן שנתחדשה חומרא זו, בשו"ת זכר יהוסף (או"ח סי' קנז) כתב לענין אכילת שעועית בפסח בשנת בצורת, שכיון שבזמן שנתחדש איסור קטניות לא היתה השעועית מצויה, ממילא אינה בכלל הגזירה [אמנם הוא לא כתב היתר זה אלא לשנת בצורת ובצירוף טעמים נוספים, וצוין לשע"ת ס"ק א שאסר]. ובשו"ת חלקת יעקב (סי' רז) ובשו"ת שרידי אש (או"ח ח"ב סי' לז) כתבו שמטעם זה יש להוציא את הבוטנים מכלל הגזירה [וראה להלן דעתם הלכה למעשה]. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' סג), וביאר הטעם, שכיון שחומרא זו של איסור קטניות אינה תקנה שלא לאכול כל הדברים שיש חשש שיתערבו בהן מיני דגן או שעושים ממנו קמח [ראה משנ"ב ס"ק ח], שהרי להלן ברמ"א מובא שמותר לאכול ענים, למרות שעשויים להתערב בו דגנים [ראה משנ"ב להלן ס"ק יג]. וכן אין לך דבר שרגילות לעשות ממנו קמח כמו תפוז, ובכל המקומות נהגו היתר בקמח תפוחי אדמה [וראה מה שכתבנו בביאורים ומוספים (כאן) בנידון זה], אלא שאיסור קטניות הוא הנהגה שהנהיגו שלא לאכול איזה מינים מפני הטעמים המובאים לעיל, ולכן לא נאסרו מחמת הנהגה זו אלא אותם המינים שהנהיגו לאסור, ולא שאר מינים שלא הנהיגו, הן מפני שלא היו מצויים אז והן מחמת סיבות אחרות. ולכן תפוחי אדמה שלא היו מצויים אז כידוע, וממילא לא הנהיגו לאוסרם, אינם בכלל האיסור, ומטעם זה גם הבוטנים אינם כלולים באיסור הקטניות [במקומות שלא נהגו לאוסרם].

מאידך, מדברי הפוסקים [שו"ת שרידי אש (שם) בשם האב"ד והמנחת אלעזר, שו"ת מלמד להועיל ח"א סי' פח, מקראי קודש ח"ב סי' ס, ועוד] שדנו אם יש להתיר את הבוטנים משום שהטעמים לגזירת קטניות אינם שייכים בהם [שאין רגילות לעשות מהם קמח ומיני קדירה, וגם שאין קושי לבוררם יפה ממיני תבואה שהתערבו בהם], או מחמת שמבחינה מציאותית אינם דומים לקטניות, משמע לכאורה שדעתם שכלולים באיסור זה גם מינים שלא היו בזמן שנתחדש איסור הקטניות כלולים באיסור זה.

ולמעשה לענין בוטנים, דעת האגרות משה (שם) שמותר לאוכלם בפסח [מהטעם המובא לעיל בשמן]. וכן דעת השרידי אש (ח"א סי' נ) להתיר [מחמת סברת האגרות משה ובצירוף זה שהטעמים לגזירת קטניות לא שייכים בהם]. וכן כתב בשו"ת חבלים בנעימים (ח"א סי' ז). אלא שהאגרות משה סייג, שאין דבריו אמורים אלא במקומות שאין מנהג ידוע להחמיר בזה. והביא הגר"צ פלמן (קונטרס ימי הפסח עמ' קסב) לא ראיתי שהמנהג ברוסיה היה לאכול בוטנים בפסח, ושכן נהג הגר"י אברמסקי שהיה נותן בוטנים לאורחיו בפסח. מאידך, בשו"ת מלמד להועיל (או"ח סי' פח) הביא שנהגו בירושלים לאסור את הבוטנים, וכן כתב בספר מקראי קודש ובשו"ת חלקת יעקב (שם) שנהגו לאסור את הבוטנים. אך גם הם כתבו שמכיון שהטעמים לאיסור לא קיימים בבוטנים וגם שמבחינה מציאותית אינם דומים לקטניות, וגם שיש

שהמתירים את הקטניות עצמם כל שנעשו באופן שאף במיני דגן לא שייך שיבא לידי חימוץ, לכן מותר להפיק מהם שמן בהכשר לשם פסח. ובמקראי קודש הוסיף, שכל זה רק כשהשמן הופק קודם פסח והבוטנים נבררו היטב מחשש תערובת דגן, ובחלקת יעקב הוסיף, שאם יש מקום שנהגו איסור בשמן ח"ו להתיר. עוד נידונים בענין איסור אכילת קטניות ראה בביאורים ומוספים כאן.

בגדרי שמירת החיטים מחימוץ על ידי מים

כתב השולחן ערוך (סימן תנג סעיף ד) החיטים העושים בהם מצת מצוה, טוב לשומרן שלא יפלו עליהם מים משעת קצירה, ולפחות משעת טחינה, ובשעת הדחק מותר ליקח קמח מן השוק. וביאר המשנ"ב (ס"ק כא-כב) שהמצה שאוכלים בליל הסדר לקים בהם מצות "בערב תאכלו מצת", הם צריכים שמירה יתיר, ולא די לנו במה שאין לנו ריעותא של חשש חימוץ, אלא שצריך שימור יתירה לשם מצות-מצה, כדכתיב "ושמרתם את המצות", והיינו שישמור לשם מצה, ומה שכתב השולחן ערוך 'משעת קצירה', היינו שקודם קצירה שעדיין החיטים מחוברים אין לחוש, אפילו ידעו שירד עליהם גשמים, אמנם אפילו במחובר, אם התייבשו לגמרי ואין החיטים צריכים עוד לקרקע, הם מקבלים חימוץ אם ירדו עליהם גשמים, ועל כן הנמנהג ליקצור דגן של שמורה בעוד החיטים לחים קצת.

ושמירה זו משעת קצירה, כתב המגן לאלף (ס"ק ד) שאין הכוונה שיש לשמור את השבולים בשעת הקצירה עצמה בעודן מחוברות, כיון שאז לא שכיח שהחיטים יחמיצו, אלא חובת השמירה היא רק משעה שקושרים אותם לעומרים. וכן כתב בשו"ת נודע ביהודה (מהד"ת או"ח סי' עט) בדעת הרמב"ם. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' צט) הביא שמדברי החתם סופר (שו"ת או"ח סי' קכח) משמע שדעתו שיש לשמור את החיטים אף בשעת הקצירה עצמה. וכן כתב הפרי מגדים (ס"ו תס משבצות זהב ס"ק א).

ואם צריך לשמור החיטים גם מדבר שאינו מצוי, כגון במקום ובאופן שאין מצוי שיפלו עליהם מים, אך אם יקרה מקרה שאינו מצוי [כגון גשם סוער וכדו'] לא תועיל השמירה והחיטים ירטבו במים, כתב בשו"ת דברי מלכאל (ח"ד סי' כא אות א) שחובת שמירת החיטים היא אף מחששות שאינם מצויים. שכיון שבאמר בתורה שיש לשומרן, ואנו עתידים לקבל שכר על קיום המצוות, אנו נחשבים כלפי מצוות התורה כשומרי שכר, ומובא בגמרא (בבא קמא מה, א) ששומר שכר חייב לשמור אף מפני רוח שאינה מצויה.

וחיטים השמורות במקום שאין מצוי כלל שיגיעו אליהן מים, אלא שמבחינה מציאותית שייך שיגיעו לשם מים, וכגון חיטים המונחות בחדר סגור ליד חלון וישנה אפשרות שישפוך אדם מים דרך החלון וכדו', דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ב ס"ק א עמ' קמ"ו) שהן נחשבות שמורות, שגדר השמירה הוא שצריך לשמור שלא יהא בהן שום חשש וריעותא של חימוץ, אבל אם אין ריעותא כלל אין כאן חסרון שמירה, וכיון שבאופן רגיל אין דרך כלל שיגיעו לשם מים, החיטים נקראות שמורות [אמנם אם היה זה בעת גשמים, אינן נחשבות שמורות, משום שאז יש חשש שמא נרטבו בגשם]. וכן כשידוע שנכנסו אנשים לחדר שבו החיטים, אך אין סיבה לחשוש ששפכו מים על החיטים, הרי הן נחשבות שמורות

* הנושאים המובאים במדור זה מקורם במ"ב מהדורת דרשו בסימנים אלו, ולהלכה למעשה יש לעיין במקורות.

מה טעם השמחה הגדולה בזמן שאיבת מים שלנו?

אייתא בשו"ע (תנה סע' א): **"אין לשין אלא במים
שלנו בין שהם מי בורות ומעינות בין שהם מי
נהרות ושואבים אותן מבעוד יום"**

בספה"ק "שמח ישראל" (ערב בדיקת חמץ)
האר"י בדברי קדשו בגדול חשיבות וחביבות
המצווה של שאיבת מים שלנו לאפיית המצות,
וז"ל: **"הנה מצינו מכמה גדולים ששמחו מאוד
בליקחת המים שלנו למצה יותר מכמה מצוות
הגדולות מאוד, כמו אתרוג, סוכה וכדומה"**.

ומבאר שם על פי מה שכתב הרה"ק מאוהעל
שמבאר בשם הר"ר לעמיל זצ"ל, לפי מה
שמבואר ב"ד משה' על מדרש רבה, בשם
'שוחר טוב' לפרש הכתוב **"על נהרות בבל וכו"**,
ופירשו שבבריאת העולם בכו המים התחתונים
על התרחקותם מהמים העליונים, והקב"ה
ניחם אותם שיתקרבו על ידי ניסוך המים, אבל
לאחר שחרב בית המקדש בעוונותינו הרבים,
חזרה בכייתם למקומה, וגם אנו בכינו עם המים
התחתונים מדיון קל וחומר, כי בוודאי שיש לנו
לבכות יותר על שנתרחקנו מבית המקדש, בית
חינו (ולכן נאמר **"על נהרות בבל"**... גם בכינו **"ע"ש"**).
ומוסיף שלאחר חורבן הבית לא נשארה לנו מצווה
עשה ממנין תרי"ג מצוות שאפשר לקיימה במים,
כי אם אכילת מצה שלשים אותה עם קמח ומים,
ולכן כששואבים מים שלנו לאפיית מצות, המים
שמחים שמחה נפלאה שזכו להיות נטפלים
למצוה גדולה זו.

עוד כתב בהמשך הדברים, וזה לשונו: **"וצדיקים
זכי הראיה רואים בעיניים פקוחות שמחת המים
שמתקרבים להקב"ה, מזה יגדל שמחתם ביתר
שאת אשר זכו למצוה יקרה הזאת, אכילת מצה
מילא דמהינותא, ושע"י המצווה נזכה לתשובה
שלמה..."**

**"ואם אמנם כי אנחנו אין לנו עיניים פתוחות
מסיבת חטאנו, על כל פנים מאמינים אנחנו בזה,
ומהאמונה נזכה גם כן לשמחה של מצוה, ונזכה
על ידי השמחה לעינים מאירות..."**

ומוסיף עוד: **"כשנעשה מקורב לה' יתברך ושמח
בזה נעשה כסומא שנתפתחו עיניו ורואה בראיה
טובה אף כל מקומות הצפונים וחופש כל חדרי
בדטן, ועל ידי זה עושה תשובה מאהבה שזדונות
נעשין לו כזכויות"**, וכו'.

עיין בדבריו הקדושים בהרחבה, ותרווה נחת.

מאליו לאחר האפיה, בהכרח שהפסוק שכתוב בו שחיוב חלה
הוא משעת אפיה, נאמר באופן שלא חל חיוב עד אז, מפני שלא
היה בעיסה שיעור.

וכלי הנחשב 'סל' המצרף, כתב הדעת קדושים (יו"ד סי' שכה
ס"א) שצריך שיהיו לו דפנות מארבע רוחותיו כדי שיצרף את מה
שבתוכו. ואף שקית העשויה מנילון או מניר, דעת הגר"ש אלישיב
(דרך אמונה פ"ו מבכורים ס"ק קלד) שנחשבת כסל המצרף את כל
מה שבתוכו לשיעור אחד.

וארון המחובר לקיר שמונחים בו כמה מיני מאפה, כתב החלת
לחם (סי' ד ס"ק כב) שאינו נחשב ככלי לצרפם לשיעור חלה, כיון
שהוא מחובר לקרקע ואינו נחשב ככלי, וכן הסכים הדעת תורה
(ד"ה ועי' בחלת) להקל שארון לא מצרף, ומשום שחיוב חלה בזמן
הזה אינו אלא מדרבנן.

ולענין צירוף במקרה [כשאנו מקפיד על נגיעת מיני המאפה זה
בזה או על תערובתם, ראה מה בביאורים ומוספים לס"ק ז. וראה
מה שכתבנו שם אם צריך כוונה לצירוף סל], הסתפק הגרש"ז
אויערבך (ששי"כ פמ"ב הע' לט, ובתקונים ומלוואים) האם מצטרפים
לשיעור חלה, שאף שהמקרר נחשב ככלי, מכל מקום יתכן שכיון
שאנו משמש לטלטול ממקום למקום אלא לאחסון בלבד, אינו
נחשב כלי לענין צירוף מיני המאפה יחד, ועוד, שכיון שאנו פועל
ללא חיבור לחשמל, נחשב הוא כדבר המחובר לקרקע שאינו
נידון ככלי, ולפיכך כתב שטוב להפריש בלא ברכה, וכן הסתפק
בזה הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה פ"ו מבכורים ה"ט באור ההלכה ד"ה
ואין). מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' קט) כתב, שיש להקל
שלא להפריש מהם חלה, בצירוף כמה ספקות.

ודעת הגר"ש אלישיב (הליכות שדה גליון 133 עמ' 17), שאם המקרר
[או המקפיא] אינו גדול כשיעור המחזיק ארבעים סאה [דהיינו
אמה על אמה ברום שלש אמות כולל עובי הדפנות, ובלא השפה
והרגלים (משני"ב סי' שיד ס"ק ג). ולפי שיעור הגר"ח נאה, היינו 48
ס"מ על 48 ס"מ בגובה 144 ס"מ] והוא תא אחד, נחשב הוא ככלי,
ומצרף את מיני המאפה שבתוכו, ויש להפריש מהם חלה בברכה.
אך אם הוא גדול ומחזיק ארבעים סאה, כתב הגר"ח קניבסקי
(שם ס"ק קלח) שנחלקו בזה האחרונים, והוסיף (ציון ההלכה ס"ק
שיא), שדעת הגר"ש אלישיב שמצטרפים, אכן לענין ברכה על
ההפרשה, דעת הגר"ש אלישיב (הליכות שדה שם) שאין לברך.
ודעת הגר"ש ואזנר (קובץ מבית לוי ח"ה עמ' לט), שאם הוא מחזיק
ארבעים סאה, ומיני המאפה נמצאים בתוך שקיות נפרדות,
אפשר להקל שאינם מצטרפים. ואם אינו מחזיק ארבעים סאה,
ומיני המאפה אינם בשקיות נפרדות, הריהם מצטרפים, ואם הוא
מחזיק ארבעים סאה, אך מיני המאפה אינם נמצאים בתוך שקיות
נפרדות, או להיפך, הדבר הוא ספיקא דדינא.

ולענין צירוף בשני תאים בארון [שאנו מחובר לקרקע] או
במקפיא, כתבו המקור חיים (ביאורים ס"ק ב) והחלת לחם (סי' ד
סי' ס"ק יט) שאין מיני מאפה שנמצאים בהם מצטרפים זה לזה.
מאידך, בשו"ת מהרש"ם (ח"ח סי' פ) ובדעת תורה (יו"ד סי' נ ס"ק
לה) כתב, שאם המחיצות שבצדדים גבוהות מהמחיצות הפנימיות
שבין התאים, מצטרף כל מה שבארון, אלא א"כ המחיצה הפנימית
גבוהה עשרה טפחים. ודעת הגר"ש אלישיב (הליכות שדה שם)
שיש להחמיר בכלי מחולק, ולהפריש מהם חלה בלא ברכה.

ולענין צירוף עיסות לשיעור חלה, כתב השולחן ערוך (יו"ד סימן שכו
סעיף א) שאם בעל העיסה מקפיד שלא יגעו זו בזו, אין הן מצטרפות
זו לזו. והוסיף הדרך החיים (סי' נג ס"ד), שגם אם כל העולם אינם
מקפידים על תערובתן, מכל מקום אם בעל העיסה מקפיד, אינן
מצטרפות. ולענין צירוף סל במיני מאפה שאינו מקפיד על נגיעתם
זה בזה, אך הוא מקפיד שלא יתערבו יחד, כתב הבית מאיר (סי' א
אות ה) שהם מצטרפים, כיון שאינו מקפיד על הנגיעה, וכן משמע
בפרי מגדים (משבצות זהב ס"ק א). מאידך, הישועות יעקב (ס"ק א)
וכן החלת לחם (סי' ה ס"ק ג, טז, כא) והיד אפרים (סי' תקו על מג"א
ס"ק ח) כתבו, שאינם מצטרפים, כיון שהוא מקפיד על התערובת.
וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' קיז) לענין צירוף מצות יד עם
מצות מכונה, שאם הוא מקפיד שלא יתערבו העיסות זו בזו, אינן
מצטרפות לשיעור חלה בברכה. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח
סי' קט ד"ה אמנם) לא הכריע בדבר.

אכן, לענין צירוף מצות מצוה עם מצות שאוכל בשאר ימות
הפסח, דעת הגר"ש ואזנר (קובץ מבית לוי ח"ה עמ' מא) שמצטרפות
יחד לשיעור.

[הוסיף שם, שגם אין לחשוש שהחליפו את החיטים בחיטים
אחרות שאינן שמורות, כיון שאין להם כל הנאה בהחלפתן, וכעין
מה שכתב בביה"ל ד"ה ולפחות משעת טחינה].

אורח בליל סדר, האם צריך לקנות המצות מידי בעל הבית?

כתב השולחן ערוך (סימן תנד סעיף ד) אין אדם יוצא ידי חובתו
במצה גזולה. ובמשנ"ב (ס"ק טו) הביא הטעם, שלומדים מחלה
בגזירה שוה של 'לחם' 'לחם', מה בחלה אין אדם מפריש אלא
מעיסה שלו דכתיב 'עריסתיכם', אף לענין מצה כן.

ומכאן זה דנו הפוסקים האם המתארח בליל הסדר, ובא לצאת
ידי חובה במצה שנותן לו בעה"ב, כתב האמרי בינה (פסח סוף סי'
כג) שלכאורה צריך היה לכונן במפורש לקנות את המצה שאוכל,
שאם לא כן אף שמותר לאורח לאכול מצתת בעה"ב, מכל מקום
אינה שלו ולא יצא ידי חובה, וכעין זה כתב השפת אמת (סוכה לה
א), ומכל מקום סימנו האמרי בינה והשפת אמת, שיש כמה צדדים
ליישב מדוע אין נוהגים כן. והורו הגר"ש אלישיב (אשרי האיש פ"ס
אות יז) והגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ט ס"ד) שראוי
להדר ולהקנות במפורש את המצה לכל אחד ואחד מהאורחים.
אמנם אם לא עשו כן, דעת הגר"ש אלישיב (שם) שמעיקר הדין
יוצאים בה ידי חובה, שכיון שבעה"ב הזמין את אורחיו ודאי שדעתו
לתת להם לאכול באופן שיצאו ידי חובתם, ולכן יש לומר שדעתו
להקנות להם את המצות בקנין גמור [כעין סברא זו כתב השפת
אמת שם]. והגרש"ז אויערבך (שם דבר הלכה אות ט) הביא טעם
נוסף ליישב את מנהג העולם, שאולי נוקטים כדעת המהר"ר
קורקוס והכס"מ (ביכורים פ"ו ה"ד) בדעת הרמב"ם, שלענין אכילת
מצה די בכך שיש לו בה היתר אכילה בכדי שיתחשב כשלו, ואין
צריך שתהיה שלו לגמרי [כעין סברא זו כתב האמרי בינה שם].

והגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ג סוף ס"ק א עמ' קסה) הביא שהחזו"א
לא הקנה את המצות למסובין עמו. וכן דעת הגר"י קניבסקי (פניני
רבינו הקהלות יעקב ח"א עמ' צט). והפנה שם לדברי האמרי בינה המובאים
בסוף הערה זו, שאין האורח צריך לקנות את המצות, כיון שמשעת
לעיסת המצות הריהו שלו לגמרי. והוסיף הגר"י קניבסקי (שם)
והגר"נ קרליץ (שם), שמסתמית הפוסקים שלא הזכירו שיש
לאורח לקנות את המצות מבעה"ב, משמע שלא חששו לזה.

ובמצה שהיא או חלקה ממעשר ראשון, הביאו הגר"ח קניבסקי
(דרך אמונה תרומות פ"ו ה"ב ביה"ל ד"ה כתי חזקה) והגר"נ קרליץ
(חוט שני פסח עמ' קסה) שהחזו"א חשש שאין יוצאים בה ידי
חובה. והוסיף הגר"ח קניבסקי (שם), שאע"פ שבזמננו שאין יודעים
בדאיות מי הוא לוי, מותר לעכב מעשר ראשון לעצמו, מכל מקום
כיון שאם יתברר מי הוא לוי הרי יצטרכו לתת לו את המצה, יש
לחוש שאין המצה נחשבת שלו. ולכן הורה החזו"א שלא לקרא
שם מעשר ראשון על המצה שאוכלים בליל הסדר אלא על מצות
אחרות. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ז ס"ב
ושם דבר הלכה לה) שראוי לדקדק בכך. ולענין אם צריך לוי לחוש
שלא לצאת ידי חובתו במצת מעשר ראשון, הביא בדרך אמונה
(שם) שתי שמועות סותרות מה דעת החזו"א בדבר.

האם שקית ניילון מצרפת מצות הנמצאות בתוכן להתחייב בחלה? ומה הדין בארון קיר או מקרה, האם מצרפים?

כתב השולחן ערוך (סימן תנד סעיף א) שאם אי אפשר להפריש חלה
בעודה עיסה מפני המהירות, יפרישה אחר האפיה מיד, שיתן כל
המצות בסל והסל מצרפם לחלה, וזהו הדרך היותר נכון.

מקור הדבר שסל מצרף, כתבו הרי"ף (פסחים טו, ב בדפי הרי"ף)
והרמב"ם (פ"ו מבכורים ה"ט) שנלמד מהפסוק 'והיה באכלכם
מלחם הארץ חלה תרומתו', וכתב הר"ן (פסחים שם) שמבואר
בפסוק זה שלפעמים זמן חלות חיוב חלה אינו אלא לאחר האפיה,
ובהכרח שמדובר בשעשה שהיה עיסה לא היה בה שיעור חלה,
אלא רק אחרי האפיה נשלם בה השיעור על ידי צירוף סל. וביארו
דבריו בספר חלת לחם (סי' ד ס"ק ח) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי'
קעז אות א), שכיון שנלמד מהמילים 'ראשית עריסתיכם' שחיוב
חלה חל משעה שנעשית עיסה, ולא מסתבר שחיוב זה נפקע

הרב אברהם פוקס והרב יעקב לוסינגטון

כשנכנסנו על מעונו של הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א, ראשי ישיבות 'אגון יעקב' ו'חכמה ודעת', לא ידענו מה מצפה לנו. חשבנו שהגענו לשמוע כמה דברי חיזוק ולהמשיך הלאה, אבל כשפתח ראש הישיבה שליט"א את פיו, החל לפרוש בפנינו משנה סדורה משך שנה ארוכה, כמעין המתנבר, כשהוא מפרט בהרחבה רבה מתוך ניסיון של עשרות שנים בהכיל הישיבות הקדושות, כמרבץ תורה שעוקב אחר התפתחות תלמידיו, ויודע לומר מה הוא המונע העיקרי שמעכב את חלקם מלהתקדם למרבה הצער.

"הגישמאק בלימוד", הסביר לנו ראש הישיבה, "הוא לא רק תוספת נחמדה לבחור ישיבה סן המניין. מי שחושב שבחור ישיבה צריך ללמוד, ואם אפשר שגם יינה מהלימוד, טובה. בחור ישיבה צריך ללמוד ולהינתן מהלימוד. ההנאה חשובה מאוד, מכמה וכמה סיבות.

"קודם כל, צריך לדעת שחלק גדול מהמסערים שבחורים חווים, נובע מכך שאין להם הנאה מלימוד הגמרא. בחור שאין לו גישמאק, לא יכול לשמוח, אין לו חשק ללמוד. ואם אין לו חשק ללמוד, הוא לא יוכל להישאר בלימוד לאורך זמן. כמה זמן יכול בחור ללמוד במרץ, אם הוא לא באמת אוהב את הלימוד ונהנה ממנו?

"על אחת כמה וכמה כשמדברים על הטווח היותר ארוך, אחרי החתונה. כשהוא כבר מחוץ לכתלי הישיבה, ונמצא ברשות עצמו. אולי הוא יהיה בכולל, יהיה לו חברותא, אבל הלימוד לא יהיה כמו שצריך, כל עוד הוא לא יאהב ללמוד".

מה באמת עושים כדי להשיג גישמאק בלימוד? איך קונים את האהבה לתורה?

"אם תשאל בחור מהשורה למה הוא לא אוהב ללמוד, סביר להניח שהוא יסביר כל מיני הסברים. אין לו חשק, הוא לא בחור שמסוגל לשבת הרבה זמן על מקום אחד, ועוד כל מיני תירוצים מתירוצים שונים.

"אבל האמת הפשוטה והברורה היא שבחור פשוט לא מבין את הגמרא. קשה לו להדלות בכך, אפילו בינו לבין עצמו, אבל האמת היא שאם הוא היה מבין את הגמרא, הוא היה מקבל חשק ללמוד וכל הבעיות האחרות היו נעלמות ממילא.

ראש הישיבה מתכוון לומר שהבחורים הללו מתקשים לעשות 'חילוקים', ולהבין סברות דקות בלומדעס?

"לא. לא כשאני אומר שהוא לא מבין, אני מדבר על גמרא ורש"י. הבסיס! אדרבה, דווקא לדקלם ר' חיים וקצות! הוא יודע מצוין. הוא ממש שולף ראשונים ואחרונים בלי שום בעיה, אבל את הגמרא הוא לא יודע.

"לכן הוא לא יכול להינתן מהר' שמעון, כי הוא לא מבין על מה ר' שמעון מדבר. חסר לו הבסיס של הגמרא. כדי להבין ר' שמעון שקאף באמת, צריך ללמוד קודם את הסוגיה עצמה בגמרא, לחזור עליה שוב ושוב, שתהיה ברורה ובהירה. בלי לעשות וייתורים והנחות. להבין כל מילה ברש"י, להבין מה הגמרא רוצה, מה כאב לה, למה השאלה הזאת נשאלה, ואיך בדיוק התשובה שהובאה מתרצת את השאלה. אם הסוגיה ברורה ונהירה אצל הבחור, רק אז הוא יכול ליהנות ממנה, ורק אז הוא יכול ליהנות מלפלפל בעומק הדברים".

זאת אומרת שבחורים צריכים להשקיע בעיקר בהבנת הגמרא ופחות במפרשים?

"חלילה. בוודאי שצריך להשקיע בהבנת דברי המפרשים, לא בחינם קבעו גדולי ראשי הישיבות את סדר הלימוד כך שמחלקים אותו בין עיון ובקיאיות. לימוד העיון יש לו חשיבות שני אפשר לתאר, אבל זה צריך לבוא בשלב השני, רק אחרי שהגמרא ברורה ומאירה כנתינתה מסוין.

"אבב, בעניין זה אני חושב לומר משהו שאולי הוא קצת חריף, אבל זאת נקודה למחשבה וכדאי שישמיעו עליה. כל כשבחור או אברך רוצה ללמוד הרבה מפרשים וחיוב לדעת את כל הרייז' הישיבתי בסוגי זו או אחרת, הוא חושב שהוא לומד בעיון, וככל שידע יותר מפרשים ויותר חידושים כך העיון שלו משתבח יותר.

"אבל האמת היא שני שנים לומר הרבה מפרשים אינו משקיע מספיק זמן כדי להעמיק ולהבין כל אחד מהם. הוא לא לומד בעיון אמיתי, זה לימוד של 'עיון בבקיאיות'.

"כשלומדים מפרש, צריך להבין לא רק מה הוא אומר, אלא גם למה הוא אומר כך ולא אחרת. מה הכרח אותו לומר כך. האם החידוש שלו התחייב מתוך הסוגיא באופן שבו הוא למד אותה וכו'.

כדי להיות תלמיד חכם צריך לחטוב, לנסה, להתייגע. אתה כבר ניסית, התאמצת, פעם ועוד פעם. עדיין לא הצלחת, אבל אולי חסרה רק עוד מכה אחת קטנה, זה נמצא בהישג ידך, רק מאמץ אחד אחרון, ובעז"ה תגיע אל היעד הנכסף, להיות יהודי תלמיד חכם!"

שיחה מיוחדת עם הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א, על 'גישמאק בלימוד', החשיבות שלו, והדרכים להשיג אותו.

אולי יהיו בחורים שיטענו שזה עלול להביא אותם לגאווה חלילה...

"יובנה לכו בדרכי ה'. צריך לדעת מתי צריכים להיות ענויים, ומתי הדבר אסור בתכלית האיסור. לשמוח במצוות ולהעריך את המצוות שעשית זו לא גאווה חלילה וחס. זו אמונה! זו ההכרה שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו וכל פעולה שאנחנו עושים למענו נקפת לזכותנו ונרשמת לנו וגם נקבל עליה שכר עצום.

"הרי חז"ל אומרים שאפילו ריקנים שכך מלאים מצוות כרימון. אז למה הם נקראים 'ריקנים'? כי הם לא מודעים למצוות שצברו והתמלאו בהן.

"אדרבה הענוה הפסולה וההרגשה של בחור שהוא לא שווה כלום וממילא לא יצא ממנו כלום, זה שורש כל הרע. זה גם חיסרון גדול באמונה וגם מונע ממנו להתקדם ולהצליח בלימוד ובכל דבר שבקדושה".

ראש הישיבה אמר שבחור צריך להשביח את הלימוד שהוא לומד ממילא, אבל איך באמת עושים את זה בפועל?

"קודם כל צריך לדעת לקנות מכל רב. בחור שחושב שהמדין שיעור הזה לא מתאים לו, ושהר"ם הוא לא יודע ללמוד לדעתו, לא יכול להצליח בלימוד. כדי להצליח בלימוד צריך לקנות מכל רב כל מה שאפשר. להתבטל בפניו, לשמוע אותו, לכבד אותו לא רק כלפי חוץ, אלא גם בעומק הלב, לדעת להעריך אותו, ולקבל ממנו. ייתרה מזאת, צריך לדעת גם לקבל מחבר. אולי החבר הזה אפילו פחות מוכשר ממך, אבל תמיד אפשר לקבל ממנו, לכל אחד יש דרך חשיבה קצת שונה, ולא בכדי אסרו חז"ל שתורה נקנית בדיוק חברים.

"אני לא אומר שאסור להקשות על הר"ם ולהתווכח אתו על סברות שהוא אומר, או על פירושים שהוא מסביר. בוודאי שצריך, כך היא דרכה של תורה. לא הביישן למד, צריך לשאול, ואם לא הבנת אסור להתבייש. זאת לא בוש לא להבין. הבושה היא למי שלא שואל ולא מנסה לרדת לחקר האמת עד שהדברים יהיו ברורים ומחוררים אצלו.

"נקודה נוספת בשמחת הלימוד: לשמוח בלימוד זה לשמוח בסברא אחת! לא עשר סברות. עדיף שתדע סברה אחת עד הסוף, תבין אותה לעומק עד שתוכל לשמוח איתה ולהרגיש שאתה מבין אותה מצוין, וגם אם יקשו עליך תוכל לענות ולייצג את הסברה הזאת בצורה הכי טובה, כי אתה מבין אותה באמת, ולא רק יודע דקלם אותה. אם יש זמן ואפשרות, אפשר ללמוד עוד סברה ולשמוח גם אבל צריך להשקיע באיכות, לא בכמות, בוודאי לא כשמדברים על לימוד בעיון שכל המהות שלו זה האיכות וההבנה לעומק".

לסיום, נשמח לשמוע כמה דברי התחזקות שיסייעו לבחור שקורא את הדברים ליישם אותם בפועל...

"הרמח"ל כותב על העניין של התפילה והציפייה לגאולה, שיחיד יוכל לשאול את עצמו, הרי דורות רבים כל כך התפללו יהודים, על בניין ביהמ"ק שיהיה במהרה בימינו, ואם כן מה כבר יכולה התפילה שלי? אני הקטן אוכל להצליח בכח התפילה שלי לגרום מה שלא הצליחו כל הדורות הקודמים, צדיקים וקדושים?

אלא, אומר הרמח"ל, למה הדבר דומה, לעץ גדול שאנשים רבים ניסו לכרות אותו. בא הראשון, ניסר קצת עם מסור, חטב קצת עם גרזן, ולא הצליח. בא אחריו עוד אחד והמשיך עוד קצת, וכך עשרות אנשים ניסו, עד שלבסוף הגיע האחרון נתן עודמכה אחת קטנה עם הגרזן והעץ הענק נפל מלאו קומתו ארצה. לא בגלל שכוחו של האחרון רב מכוחם של אלו שקדמו לו, אלא כי היה חסר רק עוד קצת כדי להביא לכריתתו של העץ, והוא היה זה שתתם את המעט ההסר.

"איתו הדבר, אומר הרמח"ל, גם בעניין התפילה על הגאולה. כולם התפללו וקידמו את הגאולה עוד קצת, עוד קצת. אבל אולי נשארו לנו רק המכה הקטנה האחרונה שאנחנו צריכים לתת, התפלל גם אתה, ואולי תצליח להשיג את מה שכולם ניסו להשיג ולא הצליחו להגיע אליו.

"אני אומר את אותו הדבר גם לנביא כל בחור באופן פרטי. כדי להיות תלמיד חכם צריך לחטוב, לנסר, להתייגע. אתה כבר ניסית, התאמצת, פעם ועוד פעם. עדיין לא הצלחת, אבל אולי חסרה רק עוד מכה אחת קטנה, זה נמצא בהישג ידך, רק מאמץ אחד אחרון, ובעז"ה תגיע אל היעד הנכסף, להיות יהודי תלמיד חכם!"

"אם רק צוברים ידע אודות שיטות המפרשים השונים, מה שקורה זה שבעצם לומדים עיון בבקיאיות. זה הבקיאיות של העיון, זה לא העיון האמיתי. זה לדעת הרבה אבל לא להבין לעומק לאמיתיה של תורה.

"אז אם אתה כבר לומד בבקיאיות, לא עדיף שתלמד את דברי הגמרא? תלמד כבר כמה דפי גמרא בבקיאיות, זה בוודאי יותר חשוב מללמוד כמה שיעורים של כמה ראשי הישיבות בבקיאיות.

"מה הרווחת? נשארת בלימוד שטחי. אם אתה רוצה ללמוד בדרך העיון, אז תלמד כמו שצריך, במתינות, עם מחשבה עמוקה על כל מפרש. כשלמדתי בישיבה בחרון בחורים היו יכולים לשבת יותר משעה על הבנה של רש"י אחד!"

איך באמת מגיעים ליכולת הזאת להעמיק כן בגמרא ובראשונים?

"צריך לרצות להתקדם, אבל התקדמות אמיתית. לא לנסות להרשים אחרים ולהוכיח להם שהתקדמת, אלא לעבוד באמת ובתמים כדי להתקדם.

"אני תמיד אומר כשמגיע אלול, מגיעים עשרת ימי תשובה, כל בחור רציני מקבל על עצמו קבלת טובות. תבדוק גם בחורים מקבלים על עצמם להוסיף הנהגה כזאת או אחרת. בחורים יותר מתמידים יקבלו על עצמם ללמוד עוד שעה מדי יום. הוא לומד היום כשמונה שעות ביום, ורוצה להוסיף שעה תשיעית.

"ואני תוהה בעניין הזה. הרי כולנו התחנכנו בבתינו טובים. חסרים לנו מעשים טובים? כולנו מתפללים שלוש פעמים ביום, מניחים תפילין, לובשים ציצית וכו', אנונה מדברים על בחורים רציניים, דברתי על בחור שלומד שמונה שעות ביום. אז הוא רוצה להוסיף שעה תשיעית, אני לא מדלזל חלילה וחס בשעה של לימוד, אבל אני חושב שיהיה הרבה יותר אם היה מתחיל להשקיע יותר באותן שמונה שעות שהוא כבר לומד, שיהיה עם יותר רצינות, עם יותר אכפתיות, עם יותר העמקה ותחירה לאמיתיה של תורה. עוד שעה אולי תוסיף כך שעה כל יום, אבל השבחת שמונה השעות הקיימות, תוסיף לך עוד שמונה שעות ביום! היא תקנה לך הבנה טובה יותר, הנאה גדולה יותר! למען האמת לא צריך להמתין לאלול ולעשיית כדי לקבל כזאת קבלה טובה, אפשר להתחיל עם זה עוד היום, החל מרגע זה".

זה נכון לא רק לגבי השבחת הלימוד, אלא לכל מצוה שעושים. לא כך?

"בוודאי! בכל מצוה להשקיע קצת יותר מחשבה, לעשות אותה בשמחה. זכיתי ללמוד בישיבת חברון ולקנות תורה ודעת מפיו של מורי ורבי המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל. הוא היה מתאר מקצת מסדר יומי של בחור ישיבה ממוצע.

"הבחור קם בבוקר, נוטל ידיים. הנה הוא כבר קיים מצווה. לאחר מכן הוא הולך להתפלל ומקיים מצוה שעה מדאורייתא לפי הרמב"ם, מצוות תפילה. הוא קורא קריאת שמע שזו מצווה דאורייתא לפי כל השיטות. לאחר מכן נוטל ידיים לסעודה ויש לו עוד מצווה, מדרבנן, מברך על הפת. סוּעֵר כדי שיהיה לו כח לעבוד את ה', והנה עוד מצוות שנוספו לחבילת המצוות היומיות שלו. הוא מברך ברכת המזון ויש לו שוב מצוות עשה מדאורייתא, ואולי בדרך הוא גם עשה חסד עם כמה בחורים, וזה הוא מתיישב על יד הגמרא כדי ללמוד תורה.

"גו... מה הוא חושב לעצמו כשהגמרא כבר פתוחה לפניו? בטח הוא ואמר בוא נתחיל את היום, כי עד עכשיו הרי לא עשיתי כלום... זאת טעות חמורה. תסתכל אחרת תראה מה עשית, כמה מצוות. היש לך מושג בכלל כמה גדולה וחשובה היא מצוות תפילה? מצוות קריאת שמע? מצוות ברכת המזון? נטילת ידיים, כל מצווה כזאת מאירה את העולם כולו, מכנישה שורה על בחור כזה שקיים כל כך הרבה מצוות עוד לפני שהוא התחיל את היום שלו.

"אם בחור ישוב קצת על זה לפני שהוא מתחיל ללמוד, כל הלימוד שלו ייראה אחרת. הוא יהיה שמח ומאושר. הוא ירגיש סיפוק.

"קנית פעם אתרונך אחרי חיפושים רבים? איזה סיפוק! אה? בחור יקר, יש לך אתרונך ביד, לא אתרונך אחד, רעיה של אתרונך, כל מצוה יש לה חשיבות בפני עצמה. תחשוב על זה, תתבונן כמה ותראה מה אתה 'שואה', תשמח, תלמד עם חשק והנאה.

"אם תשימו לב, עד עכשיו לא דברתי בכלל על בחור שמתאמץ להרבות במצוות, אלא בחור שעשה מה שכל בחור אחר עושה בשעות הבוקר. הוא מסמיל עושה את זה, אז שישקיע קצת מחשבה, 'עכשיו אני נוטל ידיים ומקיים מצווה', תשמח! אני לא אומר לצאת בריקוד, אבל תחשוב על זה שהאמת האמיתית היא שבאמת היית צריך לצאת בריקוד! וזה עוד לפני שהתחלת בכלל ללמוד...

"אז כן, נכון שהטבע של האדם מושך אותו לקבל על עצמו עוד דברים, עוד מצוות, במקום להשביח את אלו שהוא מקיים ממילא. אבל אם אנחנו רוצים להרגיש סיפוק, צריך לעשות את מה שאנחנו כבר עושים עם קצת יותר מחשבה והתבוננות, זה יעניק לבחור, לכל בחור, סיפוק עצום והנאה מרובה".

גליון 401
שנה ט' תש"פסיפורי
צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תורה למשפחת קלייטן על האישור לשרתמשה בתשנ"ה

סיפורי חז"ל

עלה אלי ההרה

ומנין היה יודע משה אימתי יום ואימתי לילה שהוא מחשב ארבעים יום וארבעים לילה? אצל הקדוש ברוך הוא והלא ברקיע לילה כיום יאיר אלא כל אותם ארבעים יום היה הקדוש ברוך הוא עוסק עמו במקרא ביום ובמשנה בלילה בשעה שהיה מלמדו מקרא היה יודע שהוא יום וכשהיה מלמדו משנה יודע שהוא לילה עוד סימנים אחרים היו לו למשה להבחין על ידם בין יום ובין לילה כשהיו המלאכים מקלסין להקדוש ברוך הוא בקדוש קדוש קדוש' היה יודע שהוא יום וכשמקלסין אותו בברכו ובברוך' היה יודע שהוא לילה וכן כשהיה רואה גלגל חמה בא וכורע לפני הקדוש ברוך הוא היה יודע שהוא לילה וכשהיה רואה כוכבים והלבנה ומולות כאים ומשתחוים לפניו היה יודע שהוא יום ועוד כשהיה רואה שהמלאכים שוחקים מן להוריד להם לישראל היה יודע שהוא יום וכשהיה רואה שהמן יורד היה יודע שהוא לילה ועוד זאת כשהיה שומע קריאת שמע קורם לתפילה היה יודע שהוא יום וכשהיתה התפילה קודמת לקריאת שמע היה יודע שהוא לילה.

(שו"ט ש)

פרשת השבוע

למען אנסנו הילך בתורתך אם לא

(ט"ז - ד')

א, והבין שיש לו בן גדול שאינו נימול, ושאל לבעה"ב מדוע לא מלתה אותו? והשיב מפני שמתו אחיו מחמת מילה, כי אחרי המילה לא יכלו לעצור הדם ר"ל. והרע הדבר בעיני רבי פינחס ואמר לו, שהוא בעצמו ימול אותו ובעזה"י לא יזוב הדם. ושאלו הבעה"ב אם מבטיחו זאת בטח? ואמר הרה"ק הן, ונתרצה הבעה"ב והכין סעודה, ולקח את בנו על חיקו, והרה"ק מל אותו כראוי, אבל הדם הי' שותת ולא יכלו לעצור אותו ר"ל, ונבהל הרה"ק מאד ולא ידע לשית עצות בנפשו, ומרוב צערו יצא החוצה לראות אם ימצא יהודי להגיד לו את אשר קרהו, וראה שהרה"ק ר' זושא מהאניפולי זיע"א בא, וירץ לקראתו ויספר לו המאורע, ותיכף ומיד חזרו שניהם לבית הבעה"ב, ויצו הרבי ר' זושא לערוך השלחן ולאכול הסעודה, וכן עשו, ובאמצע הסעודה נעצר הדם ונתרפא הנימול. ושאל הרה"ק מקאריץ את הרה"ק רבי זושא מהיכן ידע זאת? והשיב לו הר"ז מהתורה הקדושה, דכתיב "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו", ויחזו את אלקים, היינו אם רואין מדת הדין ח"ו, ויאכלו וישתו" ועי"ז נמתקין הדינין. וסימנך, סעדני (מלשון סעודה) ואושעה.

מסופר על הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א, שבשנה אחת שהיתה שנת בצורת, באו אליו יהודים פשוטים בני כפר, וביקשו ממנו שיברך אותם שירדו גשמים. אמר להם הצדיק הרי כתוב בתורה "אם בחוקתי תלכו... ונתתי גשמיכם בעתם". נענה אחד מהכפריים ואמר, מה הרבי מספר לנו מעשיות על תורה, אנו זקוקים לגשם. מששמע הצדיק דיבורים כאלה עזב אותם והלך להיכנס לחדרו, בלי להשיב להם דבר. נודרו אחד מהם, רץ אחר הצדיק ואמר, רבנו, הלא בתורה הקדושה כך כתוב "למען אנסנו הילך בתורתך אם לא", כלומר, בין אם ילך בתורתך ובין אם לא ילך, הקדוש ברוך הוא מבטיח שינשא אותו וירומם אותו "אנסנו" מלשון נס להתנוסס. דברים תמימים אלה שיצאו מלב יהודי פשוט, השפיעו על הצדיק, חזר אליהם ובירכבם, יהי רצון שהשם יתברך ישמע בקשתכם ויוריד גשמים בעתם, והכפריים יצאו מאתו שמחים וטובי לב.

ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו (כ"ד י"א) סיפר הרה"ק ה"חקל יצחק" מספינקא זיע"א, עובדא שמעתי שהרה"ק ר' פינחס מקאריץ זיע"א התאכסן פ"א אצל בעה"ב

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים 6:08 ת"א: 6:10; ר"ת: 6:45

פרשת משפטים-שקלים

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:54 ת"א: 5:09

בקולות רמים, ואחת מהן אף העזה ללקק את פניו. דמעות רבות שטפו את פניו בנסותו להבין מדוע עשה לו הרמב"ם ככה. הרי אף חולה לא קיבל יחס שכזה. עודו מנסה להרהר בשעות הרבות בהן שהה לבדו במתרחש, נפתחה הדלת, צל הסתיר את האור הבא מבחוץ, הרמב"ם בכבודו ובעצמו בא לדיר העיזים. "מבין אתה?", שאלו הרמב"ם בחיבה כשראה את פניו המשתאות, "ראיתי בעיניך מחלה קשה וחמורה שמקנת בהן זמן רב. ידעתי שתרופתך היחידה היא לבכות שעות רצופות, שאם לא כן – תאבד את מאור עיניך. לכן ציוויתי להשליכך הנה. כעת, יודע אני שאיש חכם אתה, הבה תכבדני ותסכים להתארח בביתי"

מעשה שהיה עם רבנו אברהם בן עזרא זיע"א שהיה אדם עני מאוד, פעם אחת יצא את מולדתו לרגל איזה עבודה, ועליו היה להפליג באוניה, וכשהיו בלב ים, באו על האוניה שודדים ושדדו את כל הרכוש והנפש מהאוניה, ביניהם גם את רבנו אברהם בן עזרא. כשהגיעו השודדים ליבשה הציגו את סחורותיהם ומכרוה, גם את רבנו אברהם בן עזרא הציגו. עבר שם כומר אחד עשיר מופלג, הסתכל בו והבין שהוא יהודי חכם ופיקח, וקנה אותו מידי השודדים, והביאו לביתו וימנה אותו על כל עבודתו בבית ובשדה. ורבנו אברהם בן עזרא עבד את כל העבודות אשר הטיל עליו הכומר, והסתפק בלחם ובפירות יבשים, ולא בא אל פיו שום תבשיל, כדי לא לטמא את נפשו במאכלים אסורים.

יום אחד שלח המלך לקרוא את הכומר, והכומר תיכף הלך אל המלך, השתחוה לפניו ושאל מה מבוקשו? אמר המלך לכומר: ברצוני לשאול אותך שלוש שאלות, ואם תענה עליהן, מה טוב ואז אדע כי חכם ונבון אתה, ואשימך ליועצי, ואם לא תדע לענות, משפטך יהיה חרוץ מלכתחילה למוות. שאל ואשמע, אמר הכומר. שאלה ראשונה לאיזה צד נוטה הקב"ה פניו? שאלה שניה מי יכול לסובב את העולם ביממה? שאלה שלישית כמה שווה אני? המלך היה לו כתר על ראשו משובץ באבנים יקרות שאין להם ערוך מרוב יקרותם. הכומר ביקש אורכה כדי לענות למלך על שאלותיו, המלך נתן לו אורכה ג' ימים. היום הראשון עבר, וגם יום השני בלי מוצא על שאלות המלך.

בסוף בא הכומר להחלטה שאין טוב מהיהודים להתייעץ אתם כי נבונים הם ופקחים. נגש לרבנו אברהם בן עזרא וסיפר לו את כל המתרחש, ואמר לו, אם תוכל לענות לי על שאלות המלך, אתן לך חופש ואשחרר אותך מעבדות. ענה לו רבנו אברהם בן עזרא, מחר תן לי את גלימתך ואת כובעך, ואני אלבשם ואלך אל המלך במקומך ואשיב לו על שאלותיו, אם ימצאו חן בעיני המלך אתה תנצל ותתן לי את החופש ותהיה גוייתי לשלל, ואם לא, בין כה וכה יוציא אותי למיתה בשרפה אני אשרף במקומך ואתה תינצל. לא היה קץ לשמחתו של הכומר, שבין כה וכה הוא ניצל.

רבינו אברהם אבן עזרא זיע"א ליומא דהילולא (א' אדר) רבינו אברהם אבן עזרא זיע"א נולד לפני קרוב לאלף שנים בעיר טולדה שבספרד. קשים ומרים היו חייו של ה"אבן עזרא", או כפי שנתכנה ברבות הימים על שם פירושו הנודע לתורה, ה"אבן עזרא". אשתו נפטרה בגי צעיר. מבנו יחידו לא רווה נחת, והחלק שתפס יותר מקום מכל דבר אחר היה מזלו הביש שלא נתן לו לפרנס עצמו בכבוד. גאון בחכמה, פילוסוף ומשורר נודע היה רבי אברהם, בקי בחכמת האסטרונומיה, חשבון, דקדוק ומדעי העולם אשר ידועים היו בזמנו. ספרים רבים השאיר אחריו – ספרי יסוד בתחומם, גם עבור גדולי המדענים. עם כל זאת, פרנסתו מעולם לא הייתה מצויה בידו וכל שעשה כדי לשנות דבר זה לא הצליח. באחד משיריו הוא מקונן על מזלו הרע באירוניה וטוען: אם אמכור נרות לאנשים – לא ישתרר חושך לעולם, אפילו אם אחליט להתפרנס ממכירת תכריכים לא ימותו אנשים כל חי.

באחד הימים שמע רבי אברהם אבן עזרא על רבינו משה בן מיימון, הרמב"ם אשר חי במצרים. הרמב"ם, כך שמע רבי אברהם, הינו רופא מומחה אשר ביכולתו לרפא כל מחלה בעולם, וזאת לא באמצעות בדיקה שגרתית, אלא בהסתכלות אקראית בלבד. תורים רבים של חולים היו עומדים משני צדי המדרכה ליד ביתו של הרמב"ם מדי ערב, כשחזר מתפקידו כרופא האישי של סולטן מצרים. הרמב"ם עבר ביניהם עם משרתיו והביט בפניהם, לאחד נתן משחה ולרעהו צמחי מרפא, השלישי קיבל הוראות לאכילה נכונה. היו כאלו שאובחנו כחולים במחלות נפשיות, להם העניק הרמב"ם עצות מחכמתו הרבה להקל על כאביהם הנפשיים – הקשים בהרבה מכאב גופני כלשהו. רבי אברהם אבן עזרא החליט לנסות את מזלו, ינדוד מספרד הרחוקה למצרים, יגיע למעונו של הרמב"ם וישמע מהי תרופתו. לאחר מסע נדודים ארוך ומייסר הגיע רבי אברהם למצרים והחל לשאול עוברים ושבים למעונו של הרמב"ם. גם כאן לא האירה לו ההצלחה פניה ותקופה ארוכה לא עלה בידו לפגוש את הרופא הנערץ.

לאחר ימים מספר סוף סוף מצא רבי אברהם את עצמו ממתין בתור האנושי הארוך, בשעה שהרמב"ם עובר בין החולים ומאבחן אותם במהירות. משהגיע הרמב"ם קרוב ל"אבן עזרא" – שלא היה חולה כלל, רק רצה לראות האם גם לאנשים בריאים יתן הרמב"ם תרופה, כשכוונתו לתרופה שתוציאו ממעגל העוני – הורה הרמב"ם למשרתו להשליך את רבי אברהם לדיר העיזים ולנעול אותו היטב. בעוד רבי אברהם המום מן ההוראה, אחזו בו שני משרתים חסונים והוא הושלך לדיר צר, חשוך וקר, כשעיזים מסתובבות להן בין רגליו, פועות

משל ונמשל

המוותר הוא המנצח

משל לצלף מומחה ששמו התפרסם באחת המדינות. האגדות סביבו עברו מפה לאוזן. סיפרו כי יש ביכולתו לפגוע בדוברן המפאר עוגת יום הולדת באופן שהקצפת שעל העוגה לא תפגע. עוד סיפרו, כי במרדפים אחר חיות, במסעות הציד שלו, הוא יורה תמיד היישר לאוני החיה. זאת במטרה להשאיר את עור החיה שלם. האגדות 'תפסו כנפיים' והגיעו עד לארמונו של המלך. המלך, שהיה בעצמו חובב ציד מושבע וצלף מאומן, ביקש לזיום תחרות קליעה ארצית ולהזמין את הצלף המומחה להתחרות מולו. הרצים יצאו דחופים, והתחרות אורגנה במהירות וביעילות. הצלף הגיע גם הוא והמתין לפתיחת התחרות. המלך שהגיע, מלווה בפמליה מכובדת, הורה על פתיחת התחרות. מנהל הטקסים כחכב בגרונם והזמין את המלך להראות את כישוריו בתחום קליעה למטרה. הרים המלך את רובה הצלפים המשוכלל שלו, ובתנועה קלילה החל יורה למרכזו של לוח הקליעה. צלף מומחה היה המלך, וכל הכדורים קלעו במרכז המטרה. העיגול שסימן את המטרה המרכזית, שהיה בגודל סנטימטרים בודדים, נוקב כולו, מקו לקו. אחרי המלך קם המומחה האגדי, נעמד מול לוח המטרה, הרים בתנועה פשוטה את רובהו והחל יורה. עשרות קליעים ירה הצלף וכולם פגעו באותו מקום, בשורה השלישית שמעל לנקודה המרכזית. כיוון ששום קליע לא פגע בנקודה המרכזית, מיהרו השופטים להכריז על נצחונו של המלך בתחרות לקול תרועת הנוכחים. עם סיום התחרות לחץ המלך את ידי מתחרהו והזמינו לסיום מלכותי בארמון המפואר. כאשר היו השניים לבדם, פנה הצלף אל המלך ואמר: "שמח אני על ניצחונך בכל לבי, אולם רציתי כי תדע שהיה בכוחי לנצח בתחרות, אך מפאת כבודך הסתתי את הרובה מעט מעל המרכז ולשם קלעתי את כל הכדורים. תוכל להבחין, כי בניגוד לחור הגדול שנוצר במרכז המטרה שלך, בלוח שלי קיים רק חור בקוטר של כדור בודד. עשרות הקליעים שיריתי פגעו באותה נקודה בדיוק.

הנמשל: מחשבה של חיפוש מעט פחות כבוד, מעט פחות הערכה, ובלבד שהזולת לא יישאר מנוצח. בכוחה של מחשבה זו להפוך את האדם לזרקור רב עוצמה המאיר בכנותו את הסביבה כולה.

(מתוך מאמר)

למחרת היום לבש רבנו בן עזרא את בגדי הכומר וחבש את כובעו, והורידו על מצחו כדי שלא יכירוהו, ובדרכו למלך ניגש לחנות שמוכרים צלבים, וקנה לו צלב בשמונה פרנק ממתכת כסף טהור, והמשיך את דרכו למלך. המלך אסף את כל השרים וגדולי הממלכה, וגם שופטים ואנשים חשובים, כדי לשמוע את תשובת הכומר. רבי אברהם בן עזרא נכנס ישר ועמד לפני המלך בלי פחד ומורא, השתחוה למלך ואמר: אדוני המלך, שאל את שאלותיך ואשיב עליהן. שאל המלך שאלה ראשונה, לאיזה צד מפנה הקב"ה את פניו? רבנו בן עזרא ביקש שיביאו לו נר, תיכף מלאו את מבוקשו, הדליק את הנר ואמר: לאותו צד שהנר נותן אורו גם הקב"ה פונה. התשובה מצאה חן בעיני המלך והשרים, והמלך שאל שאלה שניה: מי יכול לסובב את העולם ביממה אחת? ענה רבי אברהם: "השמש". טוב ויפה אמר המלך, ועכשיו שאלה שלישית, כמה אני שווה? ענה רבנו אברהם בן עזרא: שמונה פרנק, אדוני המלך. באותו רגע נשמע רעש גדול מהקהל שחזה את כל המחזה הזה, אך המלך במבט אחד השתיק את כולם, ושוב שאל המלך איך אתה מוכיח את זה? הוציא רבנו בן עזרא את הצלב שקנה ודמות של ישו על הצלב ואמר: ראה אדוני המלך את הצלב עם דמותו של ישו מכסף טהור, וזה עלה לי עשרה פרנק, וזה בלתי אפשרי שיהיה כבוד המלך וישו שווי אחד, אך ההבדל הוא קטן, ולכן לפי דעתי המלך שווה שמונה פרנק.

המלך מאוד התפעל מתשובותיו הקולעות, ואמר לו עוד שאלה אחת אשאל אותך במפתיע, נראה אם גם בזה תעמוד, שאל אדוני המלך והקב"ה יהיה בעזרי ענה רבי אברהם. שאל המלך האם תדע מה אני חושב עליך בלבי? "כן" ענה רבי אברהם, אתה רוצה לדעת אם הכומר משיב לשאלותיך או אדם אחר. המלך לא היה לו גבול לשמחתו כי בדיוק זה מה שחשב. תיכף קם המלך ניגש לרבינו אברהם בן עזרא והוריד מעל ראשו את כובע הכומר, ואז ראה המלך לפניו אדם אחר לגמרי, שאל אותו מי הוא ואיך התגלגל לפה? סיפר למלך את כל קורותיו. המלך תיכף ציווה שיביאו את הכומר ודן אותו למיתה. ואת כל רכושו נתן לרבנו אברהם בן עזרא, הוא הודה למלך ובקש מאת המלך, כי היות והוא יודע את מזלו שהוא רע מאוד, ואם אקח את רכוש הכומר, בזמן קצר הכל יאבד, לכן אם מצאתי חן בעיני המלך, ינתן חצי הרכוש לטובת בתי החולים ולאנשים עניים זקוקים, וחצי השני יתן בידי אנשים אשר אדוני המלך ימנה אותם ללוות אותי להחזיר אותי לעירי. המלך מילא את בקשתו וכך חזר רבנו אברהם בן עזרא לביתו בשלום.

צין אדם לחברו

אהבת ישראל של ה"בית ישראל"
חוט של חסד ואהבת הזולת להט
בקירבו של הרה"ק ה"בית ישראל"
מגור זיע"א (יומא דהילולא ב'
אדר). מסופר על יהודי ירושלמי
שהשתייך לעדת הפרושים, שנתקף
בכאב לב חזק, הוא סירב בתחילה
לשמוע מהרעיון להיכנס אל הרבי
ה"בית ישראל" ולהתייעץ עימו,
ולכן הלך להתייעץ ברופאים, אך
כל דרכיו ונסיונותיו בנושא העלו
חרס בידו. משכלו כל הקיצין, נכנס
האיש אל הרבי והתאונן על רוע
מצבו. "אין כמו תפוחים יפים לכאב
לב" ענה הרבי בקצרה, אמנם כן
רבי, ענה היהודי בכאב, אך
תפוחים עולים כסף רב ואין יד כל
אחד משגת לקנותם. הרבי שתק
והיהודי יצא כלעומת שבא.
למחרת היום נשמעו דפיקות על
דלתו של האיש, אברך מחסיד
הרבי מגור עמד בפתח, הוא הושיט
לו שקית בידו ואמר: הרבי שלח
לכם שקית זו. כשפתח היהודי את
השקית, מצא בה תפוחים גדולים
אדומים ומתוקים. עוד אין הוא
מספיק ולהלל את הרבי, והנה
כעבור מספר ימים נשנה המעשה,
אותו אברך מופיע שוב בבית האיש
ובידו שקית נוספת, "הרבי צווה"
הוא אומר ועוזב את הבית. כך
נמשך הדבר מספר שבועות עד
שחדלו כאבי הלב וחלפו כלעומת
שבאו. מדי מספר ימים הופיע
האברך ובידו שקית מלא בתפוחים
יפים ונהדרים עבור היהודי. "אין

בעל מופת כהרבי מגור" שח אחר
כך אותו יהודי שנמנה על עדת
הפרושים באונו רבים מבני
ירושלים.

הרי כבר לפני שבעים ושמונה שנים מחלתי לך על זה

בספר "גם אני אודך" (רשימות על
בעל "מעדני השלחן") איתא:
סיפר הגה"צ רבי גמליאל הכהן
רבינוביץ שליט"א ראש ישיבת
שער השמים בירושלים, כי זכור
לו שהתלווה פעם אל אביו הגה"צ
רבי לוי הכהן רבינוביץ וצ"ל
מקניי הדעת שבירושלים, בעל
"מעדני השלחן" ועוד ספרים
נכבדים, וראהו שהוא ניגש לאיש
בן גילו, וכיון שראה איך שהוא
מתקרב אליו הבין שרוצה לדבר
עמו בסודיות, לכן מצד דרך ארץ
מנע את עצמו מלהתקרב, אך
מתוך תשובת הזקן כבר הבין אחי
שליט"א את תוכן השיחה, כי הלה
ענה לאאמור"ר בקול גדול, "הרי
כבר לפני שבעים ושמונה שנים
כבר מחלתי לך על זה", התברר
שהלה שהה בילדותו עם אאמור"ר
ב'דיסקין' בהיותם יתומים. וכפי
הנראה היה איזה קטטה ביניהם,
ואאמור"ר על אף שפייסו מיד
והלה מחל לו, בכל זאת זכר ענין
זה כל ימיו, וכשפגש שוב בו
כעבור קרוב לשמונים שנה, ביקש
שוב את מחילתו שמא לא מחלו
בלב שלם מקודם. זה היה כל
חטאו בבין אדם לחברו!

הילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ז שבט
רבי אלכסנדר סנדר ב"ר אפרים זלמן שור
(תבואות שור - תצ"ו)
הרה"ק רבי עמנואל ב"ר ישעי' מפשדבורו (תרכ"ד)

יום ראשון כ"ח שבט
הרה"ק רבי מנחם נחום מרחמיסטריווקא
ב"ר יוחנן (תרצ"ו)

יום שני כ"ט שבט
הרה"ק רבי ישכר בעריש מדאלינא ב"ר יצחק אייזיק
מוזיטשוב (תרמ"ו)

הרה"ק רבי חנניא יו"ט ליפא ב"ר יקותיאל יהודה
(קדושת יו"ט - תרס"ד)

יום שלישי ל' שבט

הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין ב"ר משה יהושע יהודה
לייב (אב"ד בריסק - תרפ"ה)

הגאון רבי נתן צבי פינקל ב"ר משה (הסבא
מסלבודקא - תרפ"ו)

הגאון רבי ירוחם פישל פערלא ב"ר אריה צבי
(תרצ"ד)

יום רביעי א' אדר

רבינו אברהם ב"ר מאיר (אבן עזרא - ד"א תתקנ"ד)
רבי שבתי ב"ר מאיר הכהן (ש"ך - אד"א תכ"ג)

הרה"ק רבי יצחק אייזיק ב"ר צבי מכפר ספרין (אבי
ה"עטרת צבי" תקס")

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ ב"ר חיים מצאנז (תרס"ו)

יום חמישי ב' אדר

הרה"ק רבי אהרן אריה ב"ר מאיר הגדול
מפרעמישלאן (תקע"ג)

הרה"ק רבי יוסף ב"ר שבתי מראשקוב
הרה"ק רבי יצחק מאיר מוינקוב ב"ר אברהם
יהושע העשיל מאפטא (תרט"ו)

הרה"ק רבי ישראל ב"ר אברהם מרדכי מגור (תשל"ו)
הגה"צ רבי לוי בן הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ
(בעל מעדני השלחן תשע"ה)

יום שישי ג' אדר

הרה"ק רבי מרדכי יפה ב"ר אברהם (הלבוש - שע"ב)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" רפרום יוסף הדר"ס על המעדים.

דין מי שהיה ניעור כל הלילה (ב')

א) אם היה ישן ביום שינת קבע על מטתו,
ובלילה שלאחריו היה ניעור כל הלילה,
לכולי עלמא צריך לברך בבוקר ברכת
התורה, ואין ברכת אהבת עולם של ערבית
פוטרת, אלא אם למד מיד אחרי התפילה.

(משנה ברורה סימן מ"ז ס"ק כ"ח)

ב) אם כוון בברכת התורה ביום שלפניו,
שמתכוון שלא לפטור בברכת התורה רק עד
יום המחרת, אז גם אם היה ער כל הלילה,
יוכל לברך למחרת ברכת התורה. (שו"ת קרן
לדוד, סימן נ"ט)

ג) הניעור כל הלילה, והלך לישון שינת קבע
אחרי עלות השחר, כשקם משנתו, יוכל
לברך לכו"ע ברכת התורה, (והיינו כשלא
בירך ברכת התורה לפני שהלך לישון).
(פסקי תשובות, סימן תצ"ד, סוף אות ו')

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

מברכין חודש אדר

המודל אור ליום ב. 9:30 10 חלקים

ר"ח יהיה ביום שלישי וביום רביעי

פני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת לכוונת "עין חמד" - מקלחת ציון

פרשת משפטים - מוסריית התורה הקדושה

"אם אין לו ונמכר בגנותו" (שמות כב, ב)

לבצע את הוראות אדונו. כפי שפוסק הרמב"ם בהלכות עבדים (פ"א הלכה ו): "אבל ישראל שלא נמכר, מותר להשתמש בו כעבד, שהרי אינו עושה מלאכה זו אלא ברצונו ומדעת עצמו", זאת, בניגוד לעבד אשר "נפשו שפלה במכירה", ולכן יש להזהר מלהטיל עליו מלאכות בזויות.

אסור לאדון להעדיף את עצמו על פני העבד, ועליו להעניק לעבדו יחס שוויוני, עד כדי כך שאם אין לו אלא כר אחד לשינה, עליו לתת את הכר לעבדו ואילו הוא עצמו יישן בלא כר.

ואלו הן רק קצת דוגמאות מהחובות הרבים אותם נוטל על עצמו הקונה עבד עברי.

אין המטרה של מאמר זה לעסוק בהלכות עבד עברי, אלא להמחיש דווקא דרך פרשה זו, את ערכי המוסר הנעלים אותם הנחילה תורת הנצח לעם ישראל.

בתקופה בה העולם כולו היה שקוע בעבודת אלילים בזויה, בהקרבנות קורבנות אדם לאיליו, בדיכוי ברוטלי של יצורי אנוש, בריחוק מכל ערכי הדאגה לזולת, חוללה התורה שניתנה מסיני מהפכת ענק, שנתנה את אותותיה והשפעתה על הבריאה כולה.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחס שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

פרשת 'משפטים', הראשונה שלאחר מתן תורה, פותחת בהלכות עבד עברי. מכל דיני ומשפטי התורה, לא מצאה התורה במה להתחיל אלא דווקא בדינו של אדם אשר הידרדר לדיוטא תחתונה והפך להיות גנב.

אותו אדם אשר נתפס בגניבתו והורשע בדיו, ואין לו מהיכן להחזיר את הגניבה לבעליה, נמכר לעבד, והתורה מפרטת את חובותיו וזכויותיו.

ולא בכדי, פותחת פרשה זו את סידרת ההלכות המקיפה של דיני 'בין אדם לחבירו' הרבים בפרשתנו. היא באה להנחיל לישראל ערכי מוסר יסודיים, לגבי היחס שיש לתת לכל אדם, אפילו אם הוא נחות דרגה ושפל כגנב.

מי שמכיר מהספרות העתיקה את מעמדם של העבדים בקרב אומות העולם, יכול להעריך את עוצמת המהפכה שחוללו דיני התורה ביחס המתחייב כלפי העבד.

בימים בהם היה העבד במעמד השפל ביותר בהיררכיית המעמדות החברתית, מצווה התורה את האדון לשמור על זכויותיו של העבד העברי, אותן הגדירו חז"ל בתמציתיות, כשאמרו: "כל הקונה עבד עברי, כקונה אדון לעצמו" (קדושין כ.).

היחס שיש להעניק לאותו גנב שפל אשר נמכר בגניבתו, עדיף פי כמה וכמה מהיחס לפועל פשוט, שעובד תמורת שכר.

בעוד שעל פועל שכיר מותר להטיל אפילו מלאכות בזויות שברצונו יבצען וברצונו יסרב לבצען, הרי שאסור להטיל על העבד החייב

הצלחה בגור"ר

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימן בן אסתר זרי
מאיר ישראל בן רחל ברכה - יראת שמים
ליאור יהושע סומך וב"ב - גלית בת מסודי
יהודה אריה בן רחל ברכה - ארז בן שושנה
רון אברהם וב"מ - קסיר אפרים וב"ב
רחל ברכה בת פדילה דליה - משפ' שטרית
נעם יצחק בן רחל ברכה - רינה בת סימי וב"ב
יוסף ליאור בן דליה אפרת - הצלחה בכל העניינים
שלמה ודנה דוד וב"ב - אריה ושרה לוי וב"ב
י.מ.ש. כדורי - אקבלי יוסף חיים בן נסכה
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה ניט - יוסף בן רוחמה
אילן בן ג'וליאט - יפית שרה בת ג'ונה
דרור בן סופיה - דוד עומרי בן יהודית
מיטל בת מלכה - מאיר בן שרית ואליהו
טליה עדן אסתר בת שולמית
שירי ימנה בת שולמית - שמעון בן שולמית
אנאל חביבה בת שולמית - אורן בן נעמי
שושנה שירה בת סילביה - מיטל בת שושנה
סיון רבקה בת אלן אסתר - עמית בת טובה
אברהם גורג'י בן דליה אפרת

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי - אליהו דזרי בן ימנה
אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי
סיון בת אסתר - רחל מרים בת יהודית
נועה בת מזל טוב - משה מנחם בן רחל
דניאל בן שרה - ואושרית בת שושנה
נעמה בת יפה - דגנית בת שושנה
אסף בן סופיה - נתנאל בן ג'ונה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה - יצחק בן עזרא
ימנה ניזרי בת טסה - בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניזרי בן פרח - בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי - דליה אפרת בת נעמה
סימי בת סוליקה - שלו בן מזל פחמיה
אורן בן אסתר - דינה בת מזל
נעם יצחק בן רחל ברכה - נעמי בת רחל
שירה שילת בת אורלי - אפרים בן שרה
לביא ישראל בן תמר חיה - אסתר בת סוליקה
מוריה בת רחל ברכה - נחום בן כיריה
יהודה אריה בן רחל ברכה - ישראל בן חוה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה - רחל בת זוהרה
שאול בן סילביה - משה בן נדימה
עינת בת רחל ברכה - בנימין בן יקוט
רפאל משה בן רחל - יצחק בן פנינה
רחל ברכה בת פדילה דליה - יצחק בן רבקה
רונית בת סבריה - קסנש בת דגטו
יצחק בן חנון - רפאל אבידן בן תקווה
אליהו בן רחל - נעמה בת שרה
בנימין בן ברכה - אלן אסתר בת שרלוט
יהודית אסתר פראדל בת חיה - בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת
משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלמה
לנוראל בן אסתר

לרפואה שלמה
לאיידה חיה בת אסתר
ולילד אלחנן רפאל בן איריס
ולילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה
לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי

הצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת
וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

לע"נ הצדיק ר' חיים אבישלום כהן פרחיה בן בלנקה זצ"ל

שעה	כניסת לבת	צאת לבת	יציאת חם
18:46	18:08	16:55	י"מ
18:42	18:05	17:12	ח"א
18:43	18:06	17:13	מיספ
18:45	18:08	17:15	כ"ל

שואל ומשיב בהלכה- קדשת שביעית- חלק ו'

האם מותר לרסק או לשים בתבשיל פירות בעלי קדושת שביעית?

שאלה: ?

תשובה: !

להלן סיכום ההלכה מפי הרב אליהו פנחס, רבנות מקומית מבשרת ציון מספרו 'הכשרות למעשה':
מותר לרסק פירות או ירקות באופן שדרכו לאוכלו מרוסק כגון, בננה ואבוקדו. **מקורות:** 'אור לציון'- שביעית (עמוד לח), דרך אמונה (פ"ה מהל' שמיטה אות כד) וכן מותר לשטוף אח"כ את הפומפיה או את מכונת הריסוק כדרך שעושה בשאר השנים.
וכן מותר לרסק תפוחי אדמה לעשות ממנו פירה כדרכו בשאר שנים. **מקורות:** קדושת הארץ- שביעית (עמוד קפו).
אולם פירות, שאין דרך העולם לרסק, אסור. ומכל מקום, אם אינו מרוסק לגמרי, וצורתו ניכרת עליו, מותר. **מקורות:** 'אור לציון'- שביעית (פ"ב אות ב).
מותר לתת פלח לימון בתוך כוס תה, ואף שמשליכו לאחר שנותן טעמו. וכן מותר לתת פלחי לימון לתוך תבשיל דגים. **מקורות:** 'אור לציון'- שביעית (עמוד לח) ולדעתו, כאשר נותן את הפלח לימון לתוך הכוס תה לא יסחט. אולם יש חולקים הסוברים שטוב לסחוט הלימון עם כפית קודם זריקתו.
מותר לתת עלי נענע ושאר עלים הקדושים בקדושת שביעית לתוך כוס תה, כדי שיתנו טעם. וכן מותר לתת עלי ירקות להטעים את התבשיל. **מקורות:** עין רמב"ם (פ"ה מהל' שמיטה הכ"ב).
אסור לסחוט לימון, שיש בו קדושת שביעית על גבי דג, כאשר מטרת הסחיטה היא לנטרל את ריח הדג או לשמש כחומר ניקוי. **הערה:** גם אם רגיל לעשות כן אסור, כיוון שמותר רק שימוש הראוי לאכילה. כפי שאסור לתת יין של תרומה לתוך מאכל של דגים כדי להעביר את הזהומה, שיש במאכל. ראה משנה תרומות (פ"א מ"א).

אמירת אמת

כאשר הגה"ק רבי ישראל סלנטר זיע"א התחיל לומר שיעורים בוויילנה, הוא הרעיש בחריפותו את כל לומדי העיר, שהתפעלו מגאונותו העצומה. הרבה מגדולי העיר היו באים לשמוע את חידושי, והיו משתוממים ומוקסמים מדברי תורתו. לעומת זאת, קמו לו כמה מתנגדים, שרצו למעט את דמותו, מה עשו? הם העמידו עליו חריף, שהיה מנסה למצוא סתירות לדברי ר' ישראל ממקומות שונים מהבבלי ומהירושלמי, אך ר' ישראל בגאונותו ענה תמיד לשאלותיו.
פעם אחת שאל אותו עליו, שבא בקביעות לקנטרו, קושיה חמורה באמצע השיעור. ר' ישראל שמע, חשב רגעים אחדים, ומיד הודה, שיש בקושיה זו פירכה על דבריו, וירד מהבימה. לאחר מכן גילה ר' ישראל לתלמידיו, שברגע ששמע את הקושיה, עלו במוחו חמישה תירוצים, שהיו מתקבלים על דעתו של אותו מקשה, אבל הוא יודע, שלפי האמת הם אינם נכונים וכי הצדק עם מקשה הקושיה, ולכן הוא ירד מהבימה.
הוסיף ר' ישראל ואמר: אל תחשבו שהודאה זו עלתה לי בנקל, חשבונות רבים של כבוד התורה, של השפעה ועוד, צפו ועלו ברעיוני, ומכוחם יכולתי להתיר לעצמי לדחות את הקושיה בתירוץ, שאינו לאמיתיה של תורה. אבל געתי בעצמי: "ישראל! ישראל! הרי אתה לומד מוסר ומה עם מידת האמת?" ומיד הודיתי על האמת וירדתי מהבימה.

מעשה ותיקונו

לעיתים רבות, אין אנו מבינים, מדוע נגזר על האדם לעבור ניסיון מסוים, או לחילופין - מדוע היה צריך להיפטר לבית-עולמו. זכינו, והיו גדולי הדור שהיו יודעים להסביר, מה היה התיקון של אותו אדם. אחד מגדולי הדור, שראה וידע, מה היה האדם בגלגול קודם, ומה עליו לתקן היה רבינו האריז"ל זיע"א.
מסופר, כי בזמנו של רבינו האריז"ל זיע"א יום אחד לקראת סיום תפילת שחרית, כשהגיעו לעלינו לשבח, ראה רבינו האריז"ל יהודי, שבא להוריד את טליתו, מיד החזיק בו, לבד יוריד את הטלית, אלא עד לאחר עלינו לשבח. לאחר מעשה זה נפטר אותו יהודי לבית עולמו.
הסמיכות של המאורעות גרמה לכך, ששאלו את רבינו האריז"ל: "מדוע רבינו לא איפשר ליהודי להוריד את טליתו, וכן מדוע היה צריך להיפטר?" אמר להם רבינו: "דעו לכם, שאותו יהודי בא לתקן את מעשיו, שכן בגלגול קודם היה מוריד את הטלית תמיד לפני סוף התפילה, וכיוון שתיקן זאת, סיים את תיקונו והלך למנוחתו".

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחס שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חתום במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחס בטל' 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים- האדמו"ר הרב מרדכי גולדמן מזוועהיל זצ"ל

האדמו"ר הרב מרדכי גולדמן מזוועהיל זצ"ל- נולד ב-י"א חשוון ה'תרס"ו (1905) בעיר זוועהיל שבאוקראינה. כבר מקטנותו ראו כי לגדולות נוצר והתמדתו הייתה מופלאה במשך כל חייו. עוד בצעירותו כבר הרביץ תורה בפני בחורים פליטי חרב משיבת נובהרדוק שגלו לזוועהיל ומצאו אכסניה בבית זקנו. עקב נגעי ההשכלה, שפשתה באוקראינה והפילה רבים, רבינו נשאר כמעט יחידי מכל חבריו.

רבינו נשאר לבד בצל סבו הגדול כשאביו נלקח ע"י ה.נ.ק.ו.ד. הקומוניסטית לערבות סיביר עקב 'עוון' הפצת היהדות. כאשר חש, שבמצב הנורא שהשתרר ברוסיה, אי אפשר להישאר במקום, הזמין שלושה סרטיפיקטים (אישורי עליה), בעבורו ובשביל סבו ובשביל הגבאי, לאחר תקופה מצא מעטפה, שנשלחה מא"י, ובה שני סרטיפיקטים וכך עלה לארץ. בצום גדליה בשנת ה'תרפ"ו (1925) עגנה ספינתם בנמל יפו. סבו פנה אליו ואמר: "אנו זורקים את אצטלת השררה לים"... וגזר עליו, שלא יגלה את זהותו בארץ הקודש.

רבינו נכנס ללמוד בישיבת 'שפת אמת' בירושלים, כשהוא מוסיף קדושה על קדושתו, שם לילות כימים והתמיד בתורה הקדושה תוך התנזרות מוחלטת מענייני העולם הזה. חבריו סיפרו, כי מעולם לא ראו אותו ישן על מיטתו שנת קבע, וכאשר היה מתעייף, היה שוכב לשעה קצרה ומיד חוזר לתלמודו. ימים שלמים חי על מים בלבד, וכשפעם הזדמנה לו חתיכת לחם יבש, הוליכה מיד אל סבו למאכל, שאיש לא ידע את זהותו.

לאחר פטירת מרן אביו, ב-כ"ד חשוון ה'תש"י (1949), הוטל על רבינו עול ההנהגה של עדת החסידים. עם תחילת הנהגתו בנה בית-מדרש, ולצורך זאת כיתת את רגליו בקצות תבל במסירות נפש עילאית, במשך תקופות ארוכות, למען הצלחת וביסוס מוסדות הקודש. רבינו בעצמו כיהן כמגיד שיעור ומרביץ תורה, ודאג במסירות נפש לצורכי תלמידי הישיבה.

ענוותן מופלא. אהבת הבריות הייתה אצלו מדהימה. שימש כאוזן קשבת לרבים. גאון בנגלה ובנסתר. מידת האמת הייתה נר לרגליו. נפטר ב-כ"ח שבט ה'תשל"ט (1979). חי כ-74 שנים. ציונו בהר הזיתים בסמיכות לסבו, מרן האדמו"ר ר' שלמה.

אביו: האדמו"ר הרב גדליה משה מזוועהיל. **אימו:** הרבנית מרת פייגא דבורה (בת הרה"ק רבי דוד שלמה מקוברין, [גיסו של האדמו"ר הרב שלמה מזוועהיל] חתן האדמו"ר הרב מרדכי [הראשון] מזוועהיל [אביו של האדמו"ר הרב שלמה]). **סבא: (מצד אביו):** האדמו"ר הרב שלמה מזוועהיל. **אשתו:** הרבנית מרת אסתר שיינא רחל (בת הרה"ק רבי שמואל מרדכי מנשיץ). **מרביתיו:** סבו, האדמו"ר הרב שלמה מזוועהיל. **חברותא:** הרה"ק ר' יוחנן טברסקי (האדמו"ר מרחמסטריוקא). **בניו:** ר' אברהם זצ"ל, האדמו"ר מזוועהיל (מח"ס 'אור אברהם'), ר' יוסף זצ"ל (עמד לימין אביו בהקמת המוסדות הקדושים), ר' יעקב לייב זצ"ל (רב ביהמ"ד זוועהיל ב"ב), ר' שלמה זצ"ל (האדמו"ר מזוועהיל ארה"ב), יבדלחט"א ר' דוד שליט"א (רב ביהמ"ד זוועהיל ב"ב), ר' שמואל שליט"א (משיכון סקווירא ארה"ב), ר' ישראל שליט"א מירושלים. **חתניו:** האדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל, האדמו"ר מזוטשקא שליט"א, האדמו"ר מקאמרנא גב"ש שליט"א, האדמו"ר מטמשוואר ארה"ב שליט"א. **מספריו:** **ייקרא דמלכא**- על חמישה חומשי תורה ומגילת אסתר.

רבינו הוסמך להוראה בגיל צעיר על ידי הגאון ר' חיים זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים ועוד רבנים. אולם רבינו לא הראה זאת לאיש, כשנודע להנהלת הישיבה על היתרי הוראה שבידיו, ביקשו ממנו, שישאילם על מנת להראותם לידידים מתומכי הישיבה (אפשרות צילום לא הייתה אז) ומאז לא נמצאו ברשות רבינו ואף לא דרש אותם.

רבינו היה אוהבן של ישראל וצרות נפשם הכאיבו לו מאוד, צם צומות רבים עבור צרות יהודים, אפילו אלו שלא הכיר, לפעמים הדיר שינה מעיניו לילות שלמים והארץ בתפילה על צרתם, הרה"צ ר' אליהו ראטה זצ"ל סיפר, כי פעמים רבות, כשרבינו שכב על מיטתו, ונדמה היה שהוא נם את שנתו, הבחין, שהוא מתכסה תחת כסת המיטה באין רואים ובוכה ללא הפוגות על צרות עם קודשו, עד שהכרית הייתה רטובה מדמעות. הרה"ח ר' נחום רבינוביץ זצ"ל נקלע פעם לביתו בתחילת קבלתו עול המנהיגות, ומצאו כואב ומתאנח על מיטתו, ואומר, שלא ידע, שצרות ישראל הן כה רבות.

יספר הרה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל, שהיה לו שיעור קבוע בתורת הח"ן עם רבינו יחד עם עוד זקנים מהחסידים והיה רגיל לספר, שפעם באמצע השיעור הבחין כי רבינו שבור לרסיסים, וראשו וליבו בל עימו. ר' אליהו ביקש לדעת מדוע, והתברר, כי לפני השיעור נכנס יהודי וסיפר לרבינו את צרתו, דבר, שנגע מאוד לליבו הרחום.

אצל רבינו ראו הכול התנהגות פשוטה במידות ובהנהגות של רועה נאמן ומנהיג ישראל אמיתי, כאשר אינו חס על בריאותו ועל כבודו מכתת רגליו להשכין שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחברו, מטגן בעצמו חביתה לאישה מסכנה, שנקלעה לביתו ועוד ועוד.

עבודה מיוחדת במינה ראו אצל רבינו בשעת התפילה: רבינו היה עומד ומשתפך בשיחה לפני קונו ואינו מרגיש כלל בסובבים אותו. סיפר הרה"ח ר' יעקב אייזנבאך זצ"ל, כשפעם בסוד שיח נסבה השיחה על מחשבות זרות בתפילה, הפטיר רבינו, **שהוא אינו יודע מחשבות זרות בתפילה מה הם.**

תודתנו נתונה לרב יהודה רוט שליט"א - מכון אל ההרים זוועהיל על העזרה בהכנת מאמר נפלא זה

גלגול ופְּשָׁרוֹ

"תנו לי להיוולד קטוע יד ורק כך אהיה בטוח, שאבצע את התיקון שלי בשלמות ולא אסטור שוב לשום אדם".

אך בשמיים התנגדו נמרצות לבקשותיו, שהרי אם ירד במצב כזה לעולם, לא יהיו לו כלל ניסיונות בחיים, וממילא לא יוכל לתקן את המעשה, אשר בגינו הוא נשלח.

אדרבא, עליו לרדת לעולם כעשיר ללא מומים בדיוק, כפי שהיה בגלגול הקודם, ואם יעמוד בניסיון, שישלחו לו בגלגול החדש – רק כך יבוא על תיקונו למנוחת עולמים.

אותו יהודי לא התיימשך והמשיך להתחנך על נפשו שוב ושוב: "אנא, רק אל תורידו אותי עם עושר ובריאות כל חיי, העזות והגאוה לא יניחו לי, ובוודאי שלא אעמוד בכך. בבקשה מכם, מוכן אני לסבול, רק תנו לי לרדת כעני מרוד וחולני".

בניסיון אחרון לפני הפסיקה, הוא ביקש, שהזכויות של המעשים הטובים שעשה בחייו יעמדו לו לקבל את בקשתו לרדת לעולם כעני וחולה. **לאחר עיון נוסף בבקשתו הוחלט בבית דין של מעלה להיענות לבקשתו.**

באותה העת אירע מעשה 'איום ונורא'. **לא הרחק מראדין נולד בשכונת היהודים תינוק גידם ללא יד, דבר שלא נראה כמוהו כלל.**

כשגדל התינוק חסר היד והתפתח, הוא לא זכר מאומה מכל בכיותיו ובקשותיו לפני בית דין של מעלה, שיתנו לו כך לחיות, ואותו תינוק גדל ונהיה ליהודי שסבל רבות בחייו, תמיד חי במחסור ובדוחק, ויותר מזה סבל רבות בגין המום עימו נולד, מכיון שהיה עליו להסתדר עם יד אחת.

הוא התאונן, התלונן והתמרמר תמיד- מדוע בורא עולם לא נותן לו את מזונו הבסיסי כדי להתקיים? מדוע היה עליו להיוולד נכה, כשכל הסובבים אותו בריאים בכל האברים שלהם ואילו הוא נכה?

כל מי שראה אותו ריחם עליו, ולא ידע מדוע בורא עולם עשה כזאת?! אותו יהודי היה נודע כאדם, שהיה מדוכא כל חייו, מר נפש ומיואש, אשר הרבה משנות חייו עברו בצער ובבכי על המצב האומלל בו הוא נמצא, ומדוע אינו בריא ועשיר כחבריו וכשכניו.

וכאן סיים ה'חפץ חיים' את סיפורו המדהים ואמר: "אילו היה יודע אותו אדם כמה התחנך בשמיים וביקש בכל עוז, שכך יהיה מצבו, אילו היה רק זוכר מעט ממה שהתנהל איתו טרם ירידתו לעולם"

"אילו רק היה יודע, הרי שהיה חי בשמחה עם כל צערו וחסרונותיו ולא היה מקנא בחבריו, שאינו כמוהם, שהרי היה יודע, שהכול נעשה לטובתו בבחירתו האישית, על מנת שיבוא לתיקונו השלם".

באחת ההזדמנויות סיפר מרן הגאון הרב ישראל מאיר הכהן זצוק"ל (ה'חפץ חיים' זיע"א) סיפור מדהים, שאירע לא הרחק מהעיירה ראדין.

הסיפור עצמו מורכב משני חלקים כאשר החלק הגלוי היה מפורסם לכול, ואילו החלק הנסתר סופר על ידי ה'חפץ חיים', כדי שנדע, כי לעיתים הצרות העוברות על האדם הינן למעשה בקשתו של האדם עצמו! ומסייעות בעדו להשלים את ייעודו בחיים.

לפני מספר שנים חי יהודי עשיר, שהיה איש חסד גדול, אשר עסק רבות בצדקה ובסיוע לנזקקים בכספו. אותו יהודי עשיר, למרות כל חסדיו ומעשיו הטובים היה בטבעו עז פנים וחם מזג.

פעם אחת נכנס העשיר לוויכוח סוער עם עובר אורח שפגש. כשהוויכוח החל להתלהט בקולות ובעצבים, לא הצליח העשיר לשלוט ברוחו ולעצור את עצמו, **והוא הניף את ידו וסטר לאותו יהודי על פניו.**

הבושה, שגרם לאותו יהודי הייתה רבה והלה ברח מהמקום. כך התנהג אותו עשיר, שהיה כאמור חם מזג. מאז אותה סטירה חלפו שנים רבות, עד אשר נפטר אותו עשיר לבית עולמו.

כשהגיע לבית דין של מעלה התחילו לדון את אותו יהודי על כל המעשים שעשה בימי חייו, והנה כשהגיעו למעשה הסטירה עצרו דייני בית הדין את המשפט ואמרו:

"לא ניתן לדון במקרה זה, עד אשר יבקש אותו עשיר מחילה מאותו יהודי, שפגע בו, לכן עליו לרדת לעולם הזה שוב בגלגול, כדי לתקן את המעשה הנורא שעשה".

שמע זאת העשיר והתחיל להתחנך על נפשו, שירחמו עליו. הוא מוכן לכל דבר רק לא לשוב בגלגול לעולם הזה. בבית דין של מעלה דחו את בקשתו וטענו שאין אפשרות אחרת, רק לחזור ולשוב בגלגול, **כי בשמיים מקפידים מאוד על עוונות שבין אדם לחברו.**

כשראה העשיר, כי כלתה אליו הרעה וכך נגזר דינו, פנה אל בית הדין וביקש, **שכשירד בחזרה לעולם הזה, שיהיה עני מרוד, וזה כדי שלא יהיה עז פנים ויבוא ח"ו לסטור שוב לבני אדם.**

מדוע כך חטא וסטר ליהודי השני? שכן אותה עזות פנים שהייתה בו עקב עושרו, היא זו שגרמה לו למעשה הנורא, ולכן הוא ביקש כי בגלגול זה ירד כעני מרוד וחסר כל.

אותו יהודי ראה, כמה חומרת הדין גדולה בבית דין של מעלה בעבירות שכאלה, וכדי להיות בטוח, שיצליח לתקן את אשר חטא, ביקש מבית דין של מעלה בקשה נוספת,

הרב שבתי בן אסטריא טאון זצ"ל	הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל	הרב נחמן בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
מאיר מורד בן שושנה ז"ל	אביבה בת איירן ע"ה	אברהם בן יונה ז"ל
זהבה בת שושנה רייזל ע"ה	עמרים בן דבורה ז"ל	יצחק בן חביבה ז"ל
נעמי בת נתון ע"ה	מרים בת בלה ע"ה	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
דב בן יצחק ז"ל	דב בן יצחק ז"ל	חי יזי בן קלרה ז"ל
סוליקה בת עישה ע"ה	ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל	ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל
סלים בן פרחיה ז"ל	אסתר בת נעמי ע"ה	אסתר בת נעמי ע"ה
לטיף בן פרחיה ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל
דניאל רפאל בן חגית ז"ל	ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה	ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה
יהודה בן סעידה ז"ל	אברהם בן דינה ז"ל	אברהם בן דינה ז"ל
עפאת בת השמת ע"ה		

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל	הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל
הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	שמאל בן רבקה ז"ל	שמאל בן רבקה ז"ל
חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל	משה בן רוזה ז"ל	משה בן רוזה ז"ל
ר' עוליל יושוע בן סטה מקנין זצ"ל	אביחי בן אסתר ז"ל	אביחי בן אסתר ז"ל
דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל	נעימה בת גורג'יה ע"ה	נעימה בת גורג'יה ע"ה
צדיק חכם בן חזלה ז"ל	דוד בר חסיה ז"ל	דוד בר חסיה ז"ל
שני בת אסתר ע"ה	חוה בת יעקב צבי ע"ה	חוה בת יעקב צבי ע"ה
מסודי בת חביבה ע"ה	רפאל בן אסתר ז"ל	רפאל בן אסתר ז"ל
אסתר בת גולה גאולה ע"ה	ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל	ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל
יוסף בר סעדה ז"ל	אורה בת נעמה ע"ה	אורה בת נעמה ע"ה
יעקב בן נעמה ז"ל	דוד יצחק בן פרחיה ז"ל	דוד יצחק בן פרחיה ז"ל
שרה בת מורברי רחל ע"ה	גורג'יה בת נעמה ע"ה	גורג'יה בת נעמה ע"ה
אלון בן סעדה ז"ל		

גליון באר הכרעה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

משפטים - שקלים

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת משפטים

א	לא תגנוב - א"א שיפסיד איש את רעהו אפילו בשווה פרוטה.....
ב	די תסדר קדמיהון - אמונה שהכל כפי החשבון והסדר.....
ג	מרחוק ה' נראה לי - קרבת ה' דייקא לרחוקים ולחלשים.....
ד	אין רבו מוסר לו - הקב"ה מנסה את האדם רק לפי בוחותיו.....
ו	את העני עמך - להרגיש מצוקת העני.....
ז	לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל.....
יא	דם הברית - ברית ברית עם הבורא במסירת דם נפשו אליו.....
יב	יוצא בשן ועין - שמירת עיניים והפה.....
יג	ראש חודש אדר - חשיבות היום וסגולתו.....
יד	אתה זוקף את ראשן - שפע רב הנשפע בשבת שקלים.....
טו	מטבע של אש - העיקר אש ההתלהבות והתשוקה בלב.....

פרשת משפטים

מהו לשון 'קצובין'. והנה כל הבריות יביעון בפהם שמאמינים בתורה שבע"פ, ומדוע לא יאמינו במילת 'קצובין' הנאמר בתלמוד... וגם אי אפשר לאיש להוסיף לרעהו על קצבתו, כי הכל קצוב לאדם מן שמיא, ואם יזיקנו או יפסידנו אדם כשלא נגזר עליו חסרון ממון ישלימו לו זאת מן השמים, וכן אם ירבה בהשתדלות לא יועיל לו מאומה כי מה שירוויח כאן יפסיד במקום אחר.²

והנה ההמון חושבים שהממון שהשיגה ידם ומה שמונח באוצרותיהם 'שלהם' הוא ומכלל קצבתם הוא, ולכן בבוא עליהם הפסד ממון מצטערים ומתאוננים על כך, ובאמת ייתכן שאכן ממון זה בא לידו, אבל אינו מקצבתו, ע"כ בהגיע הזמן הראוי נאבד הממון ממנו.

לא תגנוב - א"א שיפסיד איש את רעהו אפילו בשווה פרוטה בפרשתן (כא א), 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', נפלאות כתב בספר 'עמוד העבודה' להרה"ק רבי ברוך מקאסוב זי"ע (דרוש הביטחון ט-יג), כלל דמילתא, מיום בריאת העולם לא הפסיד אדם אף פרוטה אחת ולא הרוויח פרוטה אחת. ואף שבעין גשמית נראה שהפסיד ממון, באמת לא יצויר שום הפסד אצל שום אדם. והנה אמרו חז"ל (ביצה טז.) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד ר"ה, ואם יצויר שיכול האדם להוסיף על ידי יגיעו 'פרוטה אחת' יותר מקצבותיו א"כ מהו לשון 'קצובין' שבתלמוד. וכן כל הבריות שבעולם - אף אם יתאמצו בכל כוחם לפחות מקצבותיו, לא יוכלו לפחות ממנו, שאם יצויר שיוכלו לפחות - א"כ

א. הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע החזיק לצורך פרנסתו חנות לממכר מלח, לימים הגיע אחד והסיג גבולו ופתח אף הוא בית מסחר בדומה לו, ולא עוד אלא שקבע את מקום החנות ממול חנותו של הרה"ק רבי דוד, ולא אמר לו הרה"ק ולא כלום. יתר על כן, אלא שפעם אחת התאחר הלה לפתוח חנותו, והלך הרה"ק לביתו ואמר לו שיקום ויזדרז לעבודתו כי כבר הגיעו ה'קונים'... וכל זה באה לו מתוך האמונה התמימה ש'אין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו כמלוא נימה', ואותו מסיג גבול באמת אינו מסיג גבול... (מגדל דוד יא:).

כעין זה שמעתי מבניו של הרה"ק רבי זלמן בריזל זצ"ל, שכידוע בעשר אצבעותיו הקים ר' זלמן מפעל בו אפו חלות ומיני מזונות ומכרם לצורך פרנסתו ונקראת בשם 'מאפיית בריזל', באותם הימים היה מפעלו של ר' זלמן יחיד ומיוחד, עד שבאחד הימים 'בגד' בו אחד מעובדיו, פסק מלעבוד אצל 'בריזל' ופתח מאפייה לעצמו, מה עשה ר' זלמן, לא כעס ולא רגז, לא קצף ולא תבע אותו, אדרבה, עלה לבקרו בביתו, ונתן לו עצות מתוך נסיונו הרב, כיצד ישביח את 'סחורתו' עד ש'יצא שמו כאמן מומחה ויגדלו רווחיו. באותה שעה כבר לא יכלו בני משפחתו להתאפק, ובאו אל אביהם וטענו בפניו, אילו היינו רואים שהנך 'רק' נמנע מלמחות בפניו על 'חוצפתו' ועל 'גנבתו'... החרשנו, כי זאת נבין שאין רצון אבינו לקחת חלק במחלוקת, ולא לעמוד ב'דין תורה' לפני הדיינים, אבל, מדוע הינך עוזר לו ומסייע בידו בנתינת עצות להגדיל ולשכלל את מאפייתו ה'מסגת גבולך'. השיב להם ר"ז, הרי הכסף שנקצב עבורי בר"ה יגיע בכל מקרה, והוא אינו מפסיד לי כלום, אלא מאי, שהלה מקל מעלי מטורח העבודה שלא אצטרך להתעסק עם קונים הרבה... וכי אין מגיע לו שאסייע לו אחר שהוא עוזר לי... וכי אתנהג כ'כפוי טובה' ח"ו... מעתה אין תימה כיצד לא משה השמחה מפניו של אותו חסיד ותמיד היה מתהלך ב'שמייכעל' (בת שחוק), כי האמונה בהקב"ה נוסכת באדם שלוה ושמחה עד אין קץ.

ב. סיפר לי אברך שבאחד הימים חש בכאבים עזים בשיניו, מיהר לגשת אל רופא השיניים, הלה בדקו וגילה שבפיו שיניים רבות רקובות ומקולקלות, וקבע עמו שבעד חמשת אלפי שקלים יטפל כראוי בפיו להעמידו על מכונו. נתן לו האברך צי"ק פקדון על הסכום וקבע זמן לטיפולו. בצאתו מבית הרופא נתברר לו שיש רופא אחר שהטיפול אצלו עולה בעד חמש מאות שקלים פחות, מכיוון שכן רצה לחזור בו אלא שכבר נתן ציק לפקדון ו'הרב' לא התיר לו לחזור בו אלא אם הרופא הראשון יסכים לכך. בלית ברירה פנה אליו וביקש מאתו רשות לפנות לרופא השני, הלה לא הסכים לשחררו מתחת ידיו, אלא הוא עצמו הסכים להפחית מהסכום סך חמש מאות שקלים. מה עשה הקב"ה, בלילה שלאחמ"כ נשבר בבית האברך 'מכונת הכביסה' (וואש מאשין) ועלה תשלומי התיקון לחמש מאות שקלים - חשבון ההפסד כחשבון הרווח. והנה, אף שפשוט שעל האדם לעשות 'השתדלות' (ולא היה כאן כל השתדלות יתירה שאינה ראויה) מ"מ בבואו לעסק ההשתדלות יזכור גם מעשה זה...

מעות גמור הוא - שאם ראובן לא היה גוזל ונוטל באיסור אלף זוז, היה מרוויח תחתיהם אלף זוז בהיתר גמור. ועתה כשלקח מיד שמעון אלף זוז, לא יתן לו הקב"ה את האלף שלו, אלא לשמעון - כדי להשלים חסרונו... נמצא כשראובן גוזל משמעון אלף זוז אינו גוזל מעותיו של שמעון כלל, אלא את של עצמו הוא נוטל. ובזה יתפרש 'לא תגנוב ולא תגזול' - לעולם לא תחול 'גניבה' בעולם, כי אכן, הגנב חושב שהרוויח בגניבתו, ובאמת של עצמו הוא נוטל, לאיך, הנגול - אם ממון זה שלו הוא בקצבתו, ישלים לו הכורא קצבתו ממקום אחר, ואם המעות אינם מקצבתו הרי ממילא היה מפסידם, אם לא ע"י גניבה זו, אזי באופן אחר¹.

די תסדר קדמיהון - אמונה שהכל כפי החשבון והסדר בפרשתן (כא א), 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', ובאונקלוס 'ואלין דינא די תסדר קדמיהון'. וביאר בזה הגה"צ רבי צבי הירש מייזליש זצ"ל מווייטצען (דבר צבי ליל הסדר) על פי מה שכתב הרמב"ם ה'מנחת

ואם היו כל הבריות מאמינים בזה לא היו צריכין לדיני ממונות, כי לא היה ביניהם שום תביעת ממון ולא כפירת ממון, מאחר שהיו יודעים שא"א להיות שום תוספת וגרעון על קצבותם, אבל לא דיברה תורה (בכל הלכות 'נויקין, טוען ונטען וכו') אלא כנגד יצר הרע המעוור עיני שכלינו ומטעה אותנו לילך אחר העיניים הגשמיים - לחשוב שפלוגי הויק אותנו.

מוסיף ה'עמוד העבודה', וז"ל. כי בספר 'עשרה מאמרות' לרמ"ע מפאנו זי"ע (מאמר חיקור הדין ח"ד פ"ט) איתא שכל מצוות התורה מתפרשות בלשון עתיד, וכגון 'כל חלב וכל דם לא תאכלו' (ויקרא ג יז), מתפרש (לכך מעצם האזהרה שלא לאכול חלב ודם) אין אתם עתידים לאכול דם וחלב, וכן כל מצוות התורה, כי הקב"ה ערב בעדינו שלא נחטא. והנה קשה, איך מתפרשים לא תגנוב ולא תגזול - והרי אנו רואים שבני אדם גונבים וגוזלים.

אלא כשראובן גוזל משמעון אלף זוז, ונראה שראובן 'הרוויח' בזה אלף זוז, ושמעון הפסידם, באמת

יש שרמזו בפסוק (תהלים קד כא) 'הכפירים שואגים לטרף ולבקש מא-ל אכלם', כי 'שאגה' היא פעולה חזקה יותר מ'בקשה', והיינו, שבבואו להתפלל אל ה', אינו אלא 'מבקש' בנחת, בשפה רכה בנעימה. ואילו בגשתו לעסוק ב'השתדלות' ישאג כארי - יומם ולילה בטלפון ובפלאפון... יריב עם כל העולם... והכל עבור טרף ביתו, הנוהג כן אינו בגדר 'אדם', אלא הוא דומה לכפירים - כלומר, לחית השדה...

איתא מהרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע ריש פר' המן בשם הרה"ק רבי מרדכי מנישכ"ז זי"ע שאף שנאמר 'וברכתך בכל אשר תעשה', הרי עקימת שפתיים הוה מעשה לענין זה. וק"ו הוא, אם לענין מלקות אמרינן שנחשב כמעשה (סנהדרין סה). כ"ש ש'מידה טובה מרובה', ותיחשב לו תפילתו כמעשה לענין זה שתתברך פרנסתו ע"י עקימת שפתי בתורה ותפילה.

ג. ואיתא שם ב'עמוד העבודה', לבאר דברי חז"ל (שם), 'חוץ מהוצאות בניו לתלמוד תורה' כי כל אחד ואחד מישראל אפילו קטן שבקטנים מזונותיו קצובין לו בין ר"ה ליוהכ"פ, ולא יחסר שווה פרוטה מקצבותיו ולא יוסיף, וה'שכר לימוד' שהבעה"ב נותן להמלמד הוא ממעותיו של המלמד עצמו - שהקב"ה נותן מעות קצבתו של המלמד לידי בעה"ב שיתנם למלמד (ולכן אמר 'חוץ מהוצאות בניו לת"ת'). כי מצד דין תורה אסור ליטול שכר לימוד (נדרים לז). ואילו רצה המלמד ללמוד בחינם באמת היה הקב"ה מוסר מעות קצבתו של המלמד למלמד בעצמו. אך מפני שהמלמד אינו רוצה ללמוד בחינם, לכן אין הקב"ה נותן את קצבת המלמד לידו אלא לידי בעה"ב. ושניהם טועים - בעה"ב סובר, א. שהוא נותן למלמד מכיסו ומקצבת עצמו, ב. שע"י נתינתו למלמד נחסר מקצבותיו. והמלמד סובר ג"כ, א. שקצבת בעה"ב נחסרת במה שנתן לו 'שכר לימוד', ב. שיש למלמד יתרון על קצבותיו. אבל באמת שניהם טועים הם - כי באמת השכר לימוד הוא מקצבת המלמד בעצמו, ובעה"ב נותן למלמד מקצבת המלמד בעצמו. עכ"ל (בשינוי).

ואף הבעה"ב שנותן צדקה לעני, מעות הללו של העני הם ומקצבתו, אלא שהקב"ה מוסר מעות קצבת העני לעשיר, והעשיר אינו נחסר מקצבותיו ע"י מה שנותן צדקה לעני - כי מממונו הוא נותן לו.

וכתב בספר חסידים (תטו) וז"ל. מה שהקב"ה מספיק ונותן לעשיר עושר... באים העניים וצועקים לפני המקום... ונפרע מן העשיר כאילו גזל עניים רבים... אפרע ממך כאילו גזלתם, וכאילו כפרת ב'פקדון' שלי, כי ע"כ נתתי בידך העושר - לחלק לעניים, ומדוע לקחת העשירות (שאיננה שלך) לעצמך.

אין להם אלא להדליק בקרבם את אור האמונה הזכה וממילא 'נסו הצללים', עד שיאמרו כי צדיק וישר הוא, ולא עולתה בו.

מעתה יש לפרש זאת בדברי אונקלוס 'ואלין דיניא די תסדר קדמיהון', ר"ל, שתסדר לפניכם את כל אותם ה'דינים', למען ידעו באמונתם שאם שורה על האדם 'אלין דיניא' - דינים רעים רח"ל אזי הם בפי 'הסדר' הנכון והראוי ביותר שצריך להיות, והכל על מקומו בתכלית הדקדוק, ורק קל דעות ה' הוא יודע מהו הסדר הנכון¹.

מרחוק ה' נראה לי - קרבת ה' דייקא לרחוקים ולחלשים בפרשתן (כא א) 'ואלה המשפטים... כי תקנה עבד עברי', והנה, מיד אחר 'קבלת התורה', כשבא משה רבינו לערוך לפניכם את 'משפטי' ודיני התורה, החל בדיון 'כי תקנה עבד עברי', ידועה התמיהה מה מקום לפרשת עבד הנמכר בגנבתו בתחילת מצוות התורה לאחר המעמד הנשגב של קבלת התורה, אלא ביאורו בדלעיל, בדרך משל לאב שיש לו כמה וכמה בנים ובנות, ול"ע אחד מהם חולה, הרי האב מטפל ומוסר עצמו תחילה לבנו זה יותר משאר צאצאיו - משל היה בן זה 'בן יחיד', כיו"ב לענייננו, כך התחילו את דיני התורה דייקא בזה האיש שנפל ונלכד ברשת היצר, ולא עצר בנפשו - וגנב, עד שנוקק להימכר לעבד, כי ביותר מרחם עליו אבינו שבשמים, ואילו

אלעזר' ממונקאטש זי"ע (דבר תורה (ח"ט אות לב) שהנה יש המתרעמים ומתאוננים על רוע מזלם, ומבכים במר ליבם 'מה נשתנה' חלקנו מאחרים, מדוע באה עלינו הרעה הזאת, אמנם באמת כל 'תלונותיהם' אינם באות אלא לקוצר דעתם ושכלם ואין באן רעה כלל, והדבר דומה למי שנכנס באישון ליל לתוך ארמון המלוכה בעת שהחושך יכסה ארץ, ולכל פינה שפונה נתקל הוא בחפצים המונחים שם, כגון הכסאות והשולחן וכיו"ב, והרי הוא זועק ומתפלא, וכי לזה יקרא ארמון מלוכה, מקום שמונחים בו חפצים מפורים 'בלי סדר', ונראה כי כל תכליתם הוא רק להכשיל את האיש אשר יתרע מזלו ויבוא אל הארמון... אין זה אלא מלך רע וחסר לב... אמנם פשיטא שאין לך שטות גדולה מזו, כי אין לו אלא להדליק נר ולהעלות את האור או להמתין עד לזריחת השמש, ואז יגלה בעיניו תפארת המלוכה ויופי והדר כל הרהיטים העומדים על מכונם בדיוק במקום הראוי להם, וכל אותם תמיהות שהיו לו יפלו מאיליהם.

ובדבר הזה הוא ממש, אשר בני אדם לקוצר דעתם נדמה להם על הדברים אשר אירעו להם 'כי אינם במקומם', וברור להם כי רוצים להרע להם, אך לעתיד לבוא לעת יזרח אור שמשו של המשיח יתברר למפרע כי כך היה צריך להיות בלי שינוי כלל. וכן רמזו זאת בלשון הכתוב (תהלים פב ה) 'לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו', כי הבריות אין יודעים ומבינים על מה עשה ה' ככה, וכל זאת משום שבחשכה יתהלכו,

מוסיף החיד"א בפירושו (על ספר חסידים) 'ברית עולם', דהאותיות הקודמות ל'כסף' המה 'עני' (ע' קודמת לאות פ', נ' לס', והי' לפני כ'), ובא לרמז, שבטרם שהקב"ה נתן את הכסף לעשיר כבר היה העני עמך - מחשבת הבורא על העני, ונתן לעשיר כספו של עני שבבוא העת יתנם לו. גם אחר אותיות 'עני' תבוא תיבת 'כסף' - כי כשנתן לו צדקה, יבוא עליו שפע 'כסף' - שהקב"ה יתן לו ויוסיף לו ממון.

בדרך זה ביארו בהא דאיתא בגמ' (ב"ב י:) 'תניא אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו, בני מהו שאמר הכתוב (משלי יד לד) 'צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת', נענה רבי אליעזר ואמר, צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב (שמואל ב' ז כג) 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ', וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן' (ועיי"ש כמה טעמים בדבר), ועל פי האמור יתבאר עוד, כי בני ישראל יודעים שהכסף אשר מונח תחת ידם ניתן להם לצורך העני, וממילא כאשר נותנים אותו יודעים הם שלא עשו כאן 'חסד' ולפנים משורת הדין, אלא היה זה 'צדקה' ומלשון 'צדק', כי כך הוא היושר להשיב לעני את ממונו, לעומת זאת גויי הארצות סבורים שכל שברשותם הוא שלהם, וכשנותנים לעני עושים עמו 'חסד', ועל כן אינו אלא חטא, וזהו דקדוק לשון הכתוב 'צדקה תרומם גוי', כי אצל בני ישראל הרי זה בגדר צדקה, ואילו 'חסד לאומים חטאת' שנדמה להם שעשו חסד...

ד. ועל פי זה מבאר הטעם שליל א' דפסח נקרא בשם 'ליל הסדר', כי הלילה הזה הוא זמן חיזוק והשרשת האמונה בלב מתוך התבוננות בכל ניסי יציאת מצרים, וכאשר זוכים להשגת האמונה אכן רואים שכל הבריאה היא עם 'סדר' נכון, וכל דבר צריך להיות כך בעתו ובזמנו בלא שום שינוי כלל.

'כי בזה יקל מעליו הפרדת אשתו ובניו, כיון שיש לו אשה ישראלית בת חורין יהיה בעיניו קל לצאת' (והיינו שהקב"ה ריחם על העבד שלא יקשה לו בשעה שעושה רצון קונו).

באור יקרות מדקדקים בשם הגאון רבי חיים הלוי סאלוויצ'יק ז"ע, כי זה כלל גדול שלעולם אין הקב"ה מנסה את האדם יותר מכפי כוחו, כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ואילו היה הדין שמותר למסור שפחה גם לעבד שנכנס 'בגפו' הרי היה זה נסיון למעלה מכוחותיו לעשות רצון ה' ולצאת לחירות, על כן אין אפשרות ומציאות שיבוא לידי נסיון קשה כזה.

על פי זה ביארו הטעם שפתח הכתוב בדיני עבד עברי תיכף לאחר המעמד הנורא של קבלת התורה, כשכבוד ה' מלא את ההר, שקרע ה' את העליונים והתחתונים וראו שהוא יחיד, אף שלכאורה היה נראה מתאים יותר שפרשה ראשונה הבאה לאחרית תתחיל במצוות עילאיות ומרוממות כדוגמת מצוות תפילין שהיא ענין 'קשר' שבין האדם לבוראו, או במצוות שבת שהיא מתנה טובה מבית גזיו של הקב"ה, ומה טעם פתח ב'עבד עברי' - יהודי שחטא ו'נמכר בגניבתו'. אלא שבא הכתוב להודיענו, ראו כי אין מעמיד הקב"ה את האדם בדבר שאינו יכול לעמוד בו, ואין מסבבים לידי מציאות כזו, ומכאן תלמד שכל התורה והמצוות אכן ניתן לעמוד בהם, שאם לא כן אזי לא היה הקב"ה מצווה אותם.

נתונה השגחתו ביותר להמציא לו מזור ותרופה, ולהשפיע עליו רוב טובה וברכה^ה. מעתה, יבין וישכיל כל חד וחד בדיליה, בעת שרבו מכאוביו, ומצבו ירוד ברוחניות או בגשמיות, שדייקא אז עסוק אביו שבשמים עמו כ'בן יחיד', ובוזו העת מתרבת אהבת אב לבן, לסעדו ולתמכו, להעמידו על דרך טוב.

אין רבו מוסר לו - הקב"ה מנסה את האדם רק לפי כוחותיו בפרשתן (כא ב-ג), 'כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם, אם בגפו יבוא בגפו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו, ופירש רש"י, 'אם בגפו יבוא' - שלא היה נשוי אשה וכו', בגפו יצא - מגיד שאם לא היה נשוי מתחילה אין רבו מוסר לו שפחה כנענית'. והקשה האור החיים הק' 'ויאמר האומר מדוע חקק ה' חוקה זו להשתנות הדין, מה לי אם היה נשוי או לא', ומבאר, כי אילו היה רבו מוסר לו שפחה כנענית אף כשהיה פנוי מתחילה, הרי כשהיו נשלמים שש השנים והגיע עת השחרור לא היה רוצה העבד לצאת מבית אדונו אלא היה אומר 'אהבתי את אדני את אשתי את בני לא אצא חפשי', מחמת ב' סיבות שעמו, א, שאינו רוצה לעזוב את משפחתו וילדיו. ב, כי אם יצא לחפשי יישאר לבדו ובגפו, ומאחר שאין זה רצון השי"ת שישאר העבד אצל אדונו, על כן ציווה שאי אפשר למסור לו שפחה אלא אם היה נשוי תחילה,

ה. וכבר פירשו את לשון הכתוב (תהלים קכא ה) 'ה' צילך', שהדבר דומה לצל הבא מאור העששית, שכפי התקרבות האדם אל האור כך יקטן הצל, וכפי התרחקותו ממקור האור יגדל הצל יותר ויותר, וכמו כן ה' צילך, בשעה שאור ההצלחה זורח ומאיר עליו אזי באמת השראת השכינה עליו פחות מבזמנים שעולם חשך בעדו - שאז השי"ת נמצא עמו הרבה יותר.

ו. ומפורש כתב המבי"ט בספרו הקדוש 'בית אלוקים' (שער התפילה פ"א) על הפסוק (שמות כג כה) 'ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך', שלכאורה צריך ביאור מדוע שינה לשונו, פתח ב'וברך' בלשון נסתר, וסיים 'והסירותי מחלה' בלשון המדבר על עצמו, וז"ל המבי"ט. ואמר והסירותי ולא אמר 'והסיר' כמו שאמר 'וברך את לחמך' (בלשון נסתר), כי השגחת הקל יתב' על בראיו להצילם מרעתם היא יותר פרטית מהשגחתו עליהם להיטיב להם, כי הוא מיטיב לכל כדכתיב (תהלים קמה ט) 'טוב ה' לכל', אבל בענין ההצלה כשהם בצרה צריכים השגחה פרטית יותר בענין החמלה, ולזה ב'ברכה' אמר 'וברך' לשון נסתר, ובענין ההצלה או הרפואה כשהם בחולי ומדווה אמר והסירותי - כלומר אני אסיר המחלה מקרבך, באופן שתדעו ותשכילו ממוצא הדבר והחולי, כי אני הוא המציל והמרפא לכל חי, בהשגחתי הפרטית עליכם.

ז. משל למי שמתדפק על דלת בית רעהו, כל זמן שהאור נראה לדופק דרך נקב ה'קוקער' יודע הוא שאין איש שם על לב לנקישותיו, אמנם כאשר יבחין כי נחשך ה'קוקער', ידע בבירור שעתה עומד אי מי מבני הבית וצופה על העומד מחוץ לדלת ובמעשיו, כמו"כ כאשר 'יחשיך' לאדם, ידע נאמנה שעתה כביכול עומד אביו שבשמים וצופה ומשגיח עליו.

ח. וזאת למדנו גם מעניינא דיומא בפרשת שקלים, דאיתא במדרש (במ"ד יב ג) שכאשר אמר הקב"ה למשה 'ונתנו איש כופר נפשו' (להלן ל יב) נרתע משה לאחוריו, ואמר 'מי יוכל ליתן כופר נפשו' (והרי כתיב, איוב ב ד) 'עור בעד

הקב"ה מכניס את האדם לתוך 'מצב' שאין לו 'ציאה' משם, ומכיוון שבזמן הזה אין דרך לצאת לחרות על כן מתחילה לא 'ביאורו' מן השמים לידי 'עבדות'. רק בזמן שיש לו דרך לצאת ביובל, וכבר מתחילה הוכן עבורו 'פתח' ודרך להיגאל, אז שייך שיהיה עבד עברי.

הדברים אמורים הן בגשמיות - כאשר 'חשבה גדולה' נופלת עליו' ובאה עליו הרעה רח"ל, שוודאי יש בו כוחות נפשיים להתחזק באמונתו גם בעת הצרה", והן בעניינים רוחניים, שאם רואה האדם שיצרו מתגבר עליו הרי זה אות וסימן כי יש בידו ללחום מלחמת ה' ולנצח את יצרו, שאם לא כן לא היו מנסים אותו מן

ומכאן תשובה ניצחת כנגד היצר הרע המסית את האדם ומנסה לרפות ידיו בתואנה כי חלש הוא ואין בכוחו לעמוד בנסיון ולשמור את כל דברי התורה הזאת, כי 'אותה הוכחנו' שטענה זו היא כזב, ובוודאי יש בכוחנו להתגבר על כל פיתויי היצר", ויכול נוכל לו'.

בענין הזה למד הרמ"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בשפתי צדיק אחרי אות ט) מדברי הגמרא (ערכין כט.) 'אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג', אבל בזמן הזה שאין היובל נוהג אי אפשר לקנות איש ישראל לעבד, אעפ"י שמדובר במי שראוי מחמת פחיתותו להימכר כעבד, ויתבאר כאותו יסוד גדול, שלעולם אין

עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו', ועדיין אינו מגיע שנאמר (תהלים מט ח-ט) 'אִחַ לא פָּדָה יפְדֵה אִישׁ יתֵּן לֵאלֹהִים כִּפְרוֹ וַיִּקֶּר פְּדִיּוֹן נַפְשׁוֹ', אמר לו הקב"ה איני מבקש לפי כוחי אלא לפי כוחו, זה יתנו'.

ט. וכך אמרו כנגד טענת היצר לאדם כי הינך כבר כ'מת' ממש ואין לך שום סיכוי לעמוד כנגד ולהתחזק מעתה, שהנה אם נראה אחד מכה את השני מכות נוראות שיש בהם כדי להמית, סימן יהיה בידנו האם המוכה עדיין חי - כי כל עוד שהמכה מכה בו וודאי שהמוכה עדיין חי... כי אם כבר השיב את נשמתו הרי היה פוסק 'המכה' מלהכותו, כי אין מכים את המת אלא את החי... על דרך זה יאמר, כי עצם הדבר שהיצר הרע מנסה להחטיא את האדם ולהפילו אין לך ראייה גדולה מזו שהוא עדיין 'חי' וכל התגברות שלו עדיין שווה לאין ערוך, שהרי 'במתים' חפשי' ואין להם שום נסיונות...

י. עוד מטענות היצר להרפות ידיו של מי שמתוקף נסיבות החיים נאלץ להיות עסוק בפרנסתו 'על המחיה ועל הכלכלה', ומסית אותו היצר, כי 'אבד סברו ובטל סיכויו' להתקרב אל השי"ת מאחר שהוא טרוד למחייתו ולא זכה לעסוק בתורה בכל היום, ואינו אלא 'בעל-הבית' פשוט... אך גם על זה נאמר ש'אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו', ואם רצון השי"ת שיתעסק במסחר וביגיע כפיו הרי בוודאי 'משם' יש בידו להתקרב אל ה' לא פחות מהעוסק בתורה ועבודה, אם ינהג במסחרו ובממונו כמו 'יהודי' וכרצון השי"ת, שיהיה משאו ומתנו באמונה ובישרות מבלי להונות ולרמות את זולתו ובלא שום הוראת היתר.

וכך פירש הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל בלשון הכתוב בפרשתן (כב ז) 'ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו', שדיבר הכתוב אל בעל הבית - וכדרך בנ"א לכנות 'בעל הבית' את מי שעוסק צרכי הפרנסה, כי גם הוא יכול להתקרב אל ה', וזהו שאמר הכתוב 'ונקרב בעל הבית אל האלוקים' - שאף 'בעל-הבית' יכול לזכות לקרבת אלוקות, אך זאת בתנאי אחד - 'אם לא שלח ידו במלאכת רעהו', שיזהר שלא 'לשלוח ידיו' לממון אחרים שלא כדין, אבל אם ינהג בישרות ונאמנות הרי גם 'ממעשיו הפשוטים' יכול להתעלות עדי מעלה (הובא במשחת שמן עמ' רע"ד).

ומעניין לעניין באותו עניין, ידוע מה דאיתא ב'פרשת שקלים' (במדב"ר פרשה יב, ג; הובא ברש"י רי"פ כי תשא) 'זה יתנו, אמר רבי מאיר, נטל הקב"ה כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד' (ומשקלה מחצית השקל), והראה לו למשה כזה יתנו', וכבר ביארו בספה"ק באופנים רבים במה נתקשה משה עד שהוצרכו להראות לו כזה יתנו, ומובא בשם האלטער (הסבא) מנובהרדוק זי"ע לבאר, כי נתקשה משה היאך יהא 'מטבע' של אדם נקי מכל חשש גזל ואבק גזל עד שיהא ראוי להביאו לתרומת ה', ועל זה הראה לו הקב"ה 'מטבע של אש' להורות לו, כי הדרך הנכונה היא לקבוע בעצמו שאין לו שום שייכות לממון השני עד שצריך 'לברוח' הימנו כמו מפני האש, ואם ככה יעשה אכן יתקדש ממונו להיות 'שקל הקודש'.

יא. כי אין הקב"ה מביא ייסורים ופורענות על האדם אלא אם בכוחותיו לשאת אותם [ואם הגיעו שמע מינה שאכן יכול לעמוד בהם]. וכך כתב רש"י על הפסוק (תהלים קמז יז) 'משליך קרחו כפתים' - 'ומדרש אגדה, כפתים, הכל לפי משא הבריות, העני לפי חוסר מלבושיו מיקל עליו', והיינו שהקב"ה משליך 'קרחו' כפי מידת הבגדים שיש לו

באר הפרשה - פרשת משפטים

במקומו רח"ל ונוקק לחסדי האחרים, וזהו את העני עמך, שהעני יהיה עמך, אתך במחשבתך ובפנימיות ליבך", ואז ודאי שתפתח את ירך וליבך לעמוד לימינו". ובוה ביארו הטעם שנשמכה פרשת משפטים לפרשת יתרו, כי כשם שהזהיר הכתוב שלא לשכוח מעמד הר סיני, וכמו שנאמר (דברים ד ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך' ותמיד יעמיד לנגד עיניו את הקולות והלפידים וכו', כך נמי ייאמר

השמים, אדרבה כל הנסיון והחושך אינו אלא בבדי להעלותו ולהביאו לידי טובה מרובה".

את העני עמך - להרגיש מצוקת העני

בפרשתן (כב כד), 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך', יש שפירשו במה שאמר 'את העני עמך', שבא הכתוב לומר, שכאשר עומד לפניך עני ומבקש הלוואה או נדבה אזי תכנים עצמך לתוך מצבו הקשה של עני זה, וצייר לעצמך כאילו אתה היית

לאדם שיוכל להחם עצמו בצינה ובכפור, אבל אם אין לו מלבושים להתחמם בהם אזי לא יביא ה' עליו את ה'קרח'. וכדבר הזה ממש ידוע מה שאמרו צדיקים על הפסוק הקודם לו (טז) 'הנותן שלג כצמר' - שהקב"ה מוריד את השלג כפי ה'צמר' שיש לבריות, כי לעולם אין הקב"ה מביא רעה על האדם שאינו יכול לעמוד בה.

מסופר על בחור מיושבי בית מדרשו של הרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי זי"ע, שבאחד הימים נשלח עבורו מכתב המודיעו על פטירת אמו, ויהי כראות הבחור את דבר המכתב נחלש עד שנתעלף, מיד חשו אליו יושבי בית המדרש ועוררוהו מעלפונו, כששבה אליו נפשו אמר לו הרבי רבי זושא - הכל טעות גמור הוא ועדיין אמך בין החיים. ואכן כעבור כמה ימים באו שלוחי ה'בי דואר' לומר שהיה כאן טעות סופר והמכתב נשלח לאדם אחר. כעבור מחצית השנה נשנה הדבר ונשלח עבורו הודעה על הסתלקות אמו מהאי עלמא, ובהאי זימנא 'קיבל' את הידיעה בשלוות הנפש, או אז אמר לו הרבי, מהר, סע לביתך כי נכון הדבר, והסביר הרבי רבי זושא דאין כאן 'רוח הקודש', אלא, בפעם הראשונה שראיתי שאין בכוחו להכיל את הבשורה הקשה הבינותי שיש כאן טעות, כי יחד עם כל קושי ונסיון נותנים לו לאדם 'כוחות הגוף והנפש' שיוכל לסבול הצרה, ומכיוון שהוא לא עמד בזה וודאי שאין צרה זו שלו כי אם של אחר (שקיבל כוחות לעמוד בזה), כמו שנתאמת לבסוף. אמנם בהגיע ה'מכתב' השני ראיתי 'עומד' בהאי צרה ועקתא בלא לאבד עשתונותיו, הבינותי שעתה אכן כנים הדברים, וקיבל מן שמיא 'כוחות' לעמוד בקושי הצרה, על כן שלחתי מיד לביתו. בדומה לכך סיפר הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל עובדא שהתרחשה אצל ה'ינוקא' הרה"ק מפראנקפורט זי"ע, פעם באה ידיעה לאחד מחסידיו (שהיה עשיר גדול) - שאחת מספינותיו שנשאה על גבה הון רב טבעה במצולות ים, ויהי כשמעו כי כן, התעלף העשיר, וממש היה מסוכן למות, כי לא היה ביכולתו לסבול הצרה, כבוא דבר המעשה אל הרבי, שלח לאמר לו 'אין השמועה נכונה כלל וכלל', למותר לציין שכעבור כמה שעות חזרו והודיעוהו שהספינה שטבעה איננה שלו. והסביר הרבי, שלא רוח הקודש היתה כאן, אלא, אחר שלא היו לו כוחות הנפש ל'קבל' את הבשורה הקשה, הבנתי שאין זה ספינתו, כי אין מנסים את האדם אם לא שנתנו לו תחילה עוז ותעצומות לעמוד בקושי הנסיון.

יב. עפ"י מבאר עוד ה'חידושי הרי"ם' (הובא בליקוטי הרי"ם כתובות) את דברי הגמרא (כתובות לג:) 'אלמלי נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה, הו' פלחי לצלמא' (פירוש, אם היו מלקים ומייסרים את חנניה מישאל ועזריה לא היו יכולים לעמוד בייסורים והיו משתחווים לצלם). ולכאורה צריך ביאור, וכי באו חכמי התלמוד לדבר בגנותן של צדיקים, ומה רצו ללמדנו בזה, אלא שיסוד זה באו ללמדנו - אין הקב"ה מנסה את האדם בדברים שאין ביכולתו להתגבר עליהם, ועל כן לא הכו את חנניה מישאל ועזריה, כי אם היו מכין אותם לא היה ביכולתם לעמוד כנגד המכות הנוראות, וממוצא דבר אתה למד שבדבר שניסו אותך מן השמים סימן הוא שיש בכוחך לעמוד בנסיון זה בגבורה.

יג. כה אמר הרה"ק ה'חלקת יהושע' מביאלה זי"ע מהו 'חסיד' - היינו חסד עם יו"ד (כלומר תיבת 'חסד' ואות יו"ד) ללמדך שהעושה חסד עם יהודי (יו"ד באידיש) זהו חסיד.

כידוע החל הרה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע להנהיג את קהל עדתו כרבי ומנהיג עוד בחיי אביו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (היה לו סוד גדול בזה). ויבוא יהודי אחד וסיפר ל'דברי חיים' במעלת בנו כאשר נוכח לראות בגאונותו ולמדנותו הכבירה, נענה ה'דברי חיים' ואמר, נו, בכך ראוי הוא לתואר 'גאון' אך עדיין אינו נכלל בכלל 'רבי'. המשיך היהודי לספר על עבודתו בקודש של הרה"ק משינאווא בתפילותיו בהתלהבות והתעניות והסיגופים אשר הוא עורך בקביעות, ואף על זה נענה ה'דברי חיים' ואמר, אכן, בכך ראוי הוא להיקרא 'צדיק' או 'קדוש' אך עדיין אינו 'רבי'. עד שסיפר לו היהודי, שכבר היה מעשה ביום הקור כשירד מן השמים שלג חזק, והלך ה'דברי יחזקאל' ברחובה

את עמי את העני עמך, שאם 'העני עמך' - שאף אתה עני אעפ"כ אם כסף תלווה, וכדאי היא מצווה זו שירחמו עליו מן השמיים^{טז}.

והיה אומר הרה"ק הבית ישראל זי"ע, שאין הדברים אמורים רק בהלוואת מעות כשהוא עצמו נזקק להם, אלא כך הוא גם בענייני רוחניות, שמי שבעצמו צריך 'ישועה' במצבו הרוחני, ומ"מ עומד לעזור לאחרים ולרוממם שאף הוא בכלל 'מלוה לעני בשעת דחקו'.

לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל בפרשתן (כב כא), 'כל אלמנה' ויתום לא תענון^{יח}. וברש"י 'הוא הדין לכל אדם (הזהרנו שלא

גם לגבי המצוות שבין אדם לחברו האמורים בפרשתן שעליו לצייר ולהעמיד לנגד את עיניו את הזולת וצרכיו ומחסוריו ולא יסורו מלבבו^{טז}.

איתא בגמרא (יבמות סג.) 'המלוה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר (ישעיה נח ט) אז תקרא וה' יענה תשווע ויאמר הנני', וביאר הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימינוב זי"ע שדברי הגמ' במעלת מלוה סלע לעני בשעת דחקו הכוונה בשעת דחקו של המלווה, שאף הוא זקוק ונצרך למעות ובכל זאת מחסר משלו בכדי לעמוד לימין העני, בזה הנו מעורר ע"ע רחמים גדולים ומובטח הוא שיתקבלו תפילותיו ואז תקרא וה' יענה. ולפי זה יתפרש לשון הכתוב 'אם כסף תלוה

של עיר, והבחין ביהודי שלא היה לו מעיל וכולו רועד מקור, מיד פשט את מעילו ונתנה ליהודי, כשהוא נשאר ללא כל מלבוש חם לגופו. כשמוע ה'דברי חיים' כזאת, מיד הסכים ואמר, אכן, אם כן, ראוי הוא לאותו איצטל להיות 'רבי'. במעלה זו נתייחדו רועי ישראל לדורותיהם, שנתנו כל אשר להם לאחרים ולא השאירו לעצמם כלום. ביותר ביאר הרה"ק רבי חייקל מהמדורא זי"ע דלכן כרת הקב"ה 'ברית מלח' (במדבר יח ט), כי כל מהות המלח הוא לתת טעם במאכלים אחרים, אבל הוא עצמו נשאר במליחותו, אינו נהנה בכלום ואינו משתבח בכהוא זה, וכן היא עבודתנו, לתת כל אחד משלו להיטיב לזולתו, אף שאינו מרוויח מאומה. וכל מהות חייו ורצונו יהיה להיטיב לכל הברואים, ולא יעמוד על שלו, וק"ו שיזהר בכבודם שלא לצערם רק לכבד כל איש מבני ישראל בכבוד הראוי לבני מלכים. יד. פעם פנה מנהל גמ"ח אל הגה"צ רבי מאיר בראנדסדארפער זצוק"ל בעל ה'קנה בושם' ושאלתו בפיו, האם מחויב להאריך את זמן פירעון ההלוואות בעת שמבקשים הימנו אותם הלווים, שלכאורה אין זה בכלל מצות 'אם כסף תלוה את העני' (והוא רוצה לקיים המצווה בהלוואות חדשות). ענהו רבי מאיר - 'די ערשטע זאך איז די הארץ' (הדבר הראשון הוא הלב), כלומר אל תפלפל כאן אם קיימת בזה מצוות הלוואה או לאו, אלא התעמק - שבדחיית זמן הפירעון החיית ממש את היהודי הלוה.

טו. מספרים על הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, שכל ימיו נהג לקדש על הכוס בשיעור הקטן יותר (המוכר כפי שיטת רבי חיים נאה), ולא הקפיד לקדש על שיעור הגדול (המוכר כשיטת החזון איש), ולאחר פטירת הרבנית ע"ה התחיל לקדש על כוס בשיעור גדול, והיה הדבר לפלא בעיני מקורביו, עד שהוברר טעמו, כי אותו גביע הקטן קיבל במתנה מחמיו אבי הרבנית, ולכבודה קידש דייקא בו על היין, כי העדיף להדר בזה מאשר להדר ב'שיעור הכוס'... כע"ז מסופר על אחד מחסידי קמאי בעיה"ק טבריא שאחר פטירת הרבנית ביקש מנכדו שיסיר את ה'מראה' (שפיגע"ל) הגדולה שהייתה תלויה על הארון בביתו, כי בכל השנים הייתה מראה זאת לצנינים בעיניו אלא שלא אבה לומר מאומה אחר שהבין כי רצון הרבנית במראה זאת, רק מיד לאחר שהשיבה נשמתה ביקש להעבירה משם. טז. ובכלל זה מי שרוחו נשברה מכל מיני צרות העוברות עליו, ומכל מקום מתגבר על עצמו להאיר פנים לחבריו ולעודדם במילין טבין, והוא מחזק אחרים בשעת דחקו, הרי עליו הכתוב אומר 'אז תקרא וה' יענה תשווע ויאמר הנני'.

יז. הגה"ק המהרי"ל דיסקין זי"ע היה מחמיר חומרות על גבי חומרות בעסק המצות, החל מקצירת החיטים ושמירתם המעולה מכל חשש חמץ, והיה דרכו לתת את הקמח לתלמידו הגאון רבי אליעזר דן רלב"ג, והלה היה מניחם בשקים ותולה אותם על גבי התקרה לבל תיגע בו יד אדם, ובכל עת יהיו לנגד עיניו. והנה נפטר אותו תלמיד באמצע השנה, ואמרו תלמידי המהרי"ל דיסקין לרבים שמן הנכון לקחת את החיטים ולהעבירם למקום אחר, ולא נתנם בשום פנים ואופן, באמרו, כל שמירות אלו אינם אלא בגדר 'הידור' (אף שהיו אצלו הידורים אלו כאש...) ואינם שווים מאומה אם מחמתם תוציא האלמנה אפילו 'קרעכץ' אחד (אנחה אחת), שתאנח ותאמר לנפשה שלא רק שבעלי עזבני אלא גם זאת שאינני ראויה לשמור את הקמח של הרבי...

יח. ואם הזהיר הכתוב (כב כד) 'לא תהיה לו כנושה', וזוהי אזהרה למלוה, שלא יכלים את הלווה שאין בידו לפרוע

באר הפרשה - פרשת משפטים

יעזרם, גם הוא יחשב מענה... אם אחד יענה ואין עזר, העונש על כולם, כי מי שבידו למחות ביד המצער ולא מחה, או שהיה בידו לבוא לעזרתם ולא עשה כן, אף זה נתפס בעונש המר והנמהר כאילו הוא עצמו עינה אותם, שהקפיד הקב"ה ביותר על צער האלמנה והיתומים^ט.

והנה, רצון הבורא שיהא האדם וותרן^י בממונו, ויקיים בנפשו 'מה הוא רחום וחנן אף אתה רחום וחנן' (שבת קלג:). לרחם על כל יהודי באשר הוא, לשום עינוי

לענותו) אלא שדיבר הכתוב בהווה, לפי שהם תשושי כח ומצוי לענותם.

נוראות כתב ה'אבן עזרא', בהוסיפו לדקדק על המשך הכתוב (שם כב-כג) 'אם ענה תענה אותו, כי אם צעק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו, וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים', ולכאורה צ"ב דפתח בלשון יחיד 'אם ענה תענה' וסיים בקללה על הרבים - 'אתכם'. אלא מבאר ה'אבן עזרא', 'כי כל רואה אדם שהוא מענה יתום ואלמנה ולא

חובו, וכדברי רש"י 'לא תתבענו בחזקה, אם אתה יודע שאין לו אל תהי דומה עליו כאילו הלויתו אלא כאילו לא הלויתו, כלומר לא תכלימהו'. מכאן תלמד להיזהר בכבודו של כל אחד ואחד, ואל תאמר - אה, פלוני שנהג עמי לא כדין ושלא כראוי מותר (ואף מצווה) להכלימו ולביישו, כי גם לווה זה שלא כדין נהג עמך, שהרי בדין מחויב הוא לפרוע את חובו, והוא בכלל 'לוה רשע ולא ישלם', מכל מקום לא הותר דמו להכלימו ולביישו, אם כן אין איש מישראל שהותר דמו להישפך.

וכבר אמרו חז"ל (ברכות מג:). נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים, ולמדו זאת מתמר שלא גילתה על יהודה אלא אמרה אם יודה וכו', הגה"ק מאוסטראווצע זי"ע היה אומר, שהרבה יש להתבונן בלימוד זה, דאם יהודה לא היה מודה שהוא עשה את המעשה, היו מוציאים להריגה את תמר ושני עובריה - ואף על פי כן העדיפה להפיל עצמה לכבשן האש ולא להלבין ברבים את פני מי שמסכים שיהרגו שלשה נפשות בישראל - בכדי לשמור על כבוד עצמו, היש לך... גדול מזה... ודייקא ממעשה זה למדו חז"ל 'נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים', כי כ"כ גדול חומרת הדבר...

יט. מעשה נורא ממנו נלמד חומר הזהירות שלא לפגוע באחרים הובא בספר 'חוט המשולש' (תולדות החתם סופר וחזונו הגר"ע אייגר והכתב סופר, מאת בנו של הכת"ס), כי הגאון רבי משה חריף זצ"ל היה מרא דאתרא בעיר פרעשבורג, וניהל עדתו במשך עשרות שנים, וכשהזקין ולא היה בכוחו להנהיג קהילה קדושה וגדולה כזו ביקשו ממנו ראשי הקהילה למנות 'משנה למלך' אשר יורה להם את הדרך ילכו בה, והסכים רבי משה ומינו את הגאון רבי עקיבא אייגר בעל 'משנת דרבי עקיבא' (זקינו של הגאון הנודע רבי עקיבא אייגר) לעמוד לימינו. ולאחר זמן מה בקשו אנשי העדה מרבי עקיבא שידרוש בבית הכנסת הגדול, אך רב העיר לא הסכים לכך, והפצירו רבות ברבי עקיבא שידרוש עד שהסכים להם. ולאחר שנסתלק המרא דאתרא רבי משה חריף זצ"ל (בג' אלול תקי"ח) נעמד הגאון רבי עקיבא להספידו כראוי לחכם בפניו, 'וראה זה כי נורא הוא, באמצע הספידה הפסיק ואמר שהנפטר אינו מניחו להספידו עוד ותובע אותו לדין לפני בי"ד של מעלה, ובכל זאת ניסה שנית לדבר דבר אבל הפסיק שנית ולא הספידו עוד, וכאשר בא לביתו נחלה ר"ל ובימים מועטים עלתה נשמתו השמימה' (בט"ו אלול). והדברים מזעזעים כל לב עד כמה צריך להיזהר בכבוד הבריות... ומידה טובה מרובה כאשר האדם נזהר בכבוד חברו עד קצה האחרון... כמה טובה וברכה ממשיך על עצמו. כ. המוותר לחברו ומסיר מעליו כל טינה שבלב, ואף מסייע לו בעת צרתו, שכרו הרבה מאוד. וגם זאת מצינו בפרשתנו (כג ה) 'כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו... עזוב תעזוב עמו' ובתרגום 'משפך תשבוק מזה דב'לפך עלוהי ותפ'רק עמה', היינו ש'עזוב תעזוב' כל טינה שיש בליבך על 'שונאך' זה ותעמוד לעזרו. ומבאר בספר הקדמון 'ברית מנוחה' שהכוונה היא, אם משבך - תעזוב ותסיר כל אשר יש לך בלבך על חברך, אזי תשבוק - תיעזב אף אתה מכל הצרות הבאות עליך, כי הקב"ה עזוב יעזוב מעמך את כל חטאיך ותישאר נקי מכל רבב.

וכבר שמענו סיפורים ומעשיות לרוב, כי ה'מוותר' משלו, לא די שלא הפסיד מויתורו, אלא גם רווחיו יעלו עשרת מונים, מעשה בשני יהודים מדרי ארה"ב שהיו 'מחותנים' וגם 'שותפים' בעסקיהם, מלבד השותפות בעסקים הייתה ביניהם כמין 'שותפות' בדבר מצוה, שניהם כאחד קרבו וחזקו איש יהודי בודד בעולמו (גלמוד), מפיתם אכל ובביתם ישן, פעם בבית הראשון ופעם בבית השני, כי מתחילה היו מתעסקים עמו במסחרם וראו שהלה מרבה לדבר עמהם עד שהבינו כי הוא מניצולי ה'מלחמה' והוא בודד בעולמו שאין לו עם מי לדבר דיבורים של מה בכך,

והחלו לקרוא לו ולהכניסו לביתם, והנה מסכן זה נעשה עם הזמן יותר ויותר 'בן ביתם' ממש, עד שהרגיש בנוח להעיר הערות 'מחכימות' על כל הנעשה בבית, חפץ זה מתאים להעמיד כאן וחפץ פלוני לא וכו', כשקנו וילונות לחפות את הכתלים, הביע את דעתו שאין בהם כל יופי, ועדיף היה אם בעלת הבית תקנה וילונות אחרים, והנה 'בקבלת מרותו' לא היו השנים 'שותפים', כי בני ביתו של אחד מהם לא סבלה את הערותיו בשום פנים ואופן. עד שבאחד מערבי השבתות קנתה האשה והעמידה עציץ פרחים על השולחן אך הלה נכנס והורידו מהשולחן בטענה שאין זה אלא מכער את הבית, אז פקעה סבלנותה של בעלת הבית, ובמעין גערה 'העמידה אותו על המקום', שאכן הם מאד מאד שמחים בשהותו בביתם, אבל עדיין מותר להם להחליט בכל הנוגע לביתם, למען יכיר וידע מיהו בעל הבית ומיהו האורח שנוהגים בו חסד, הלה נפגע וברח משם, ומאז לא אבה להתארח רק אצל המחותן - השותף השני. כשבא האיש לביתו ושמע מבני ביתו מעשה שהיה כך היה החל לשלוח שלוחים לפייסו ולבקש מחילתו של האורח, ואכן, מתחילה לא אבה להתפייס, עד שכעבור זמן הצליחו לפייסו, והכל שב להיות כמקדמת דנא, והיה מתארח בשתי הבתים, ולא עוד אלא במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים עומדים... והלה החל לשהות בבית שפגעו בו יותר מאצל השני, גם בהגיעו לגבורות ונעשה 'סיעודי' שהה בבית הפוגע, שם השיב את נשמתו ליוצרה כשהוא ערירי, ושם ישבו 'שבעה' על פטירתו.

אחר הפטירה נתגלה שהלה השאיר אחריו 'ירושה' בת \$6,500,000, וגם נמצאו 'צוואות' מפורשות שהוא מוריש את נכסיו לשני מארחיו, הללו מיהרו לסדר שה'צוואות' יהיו מקובלים וטובים לפני בית המשפט והשלטון (שהרי הלה ערירי היה, ומסוכן הדבר שהממשל יקח לעצמו את הנכסים), וכאן נתגלה דבר, כי שלושה צוואות כתב הנפטר, הראשון לפני בריחתו - שם נכתב שכל שותף יירש 3.25 מיליון, השני בעת שלא אבה להכירם, אז כתב שנותן ל'מסלק' \$1,000 ותו לא מידי והשאר לשותפו, והשלישית כששב לביתו - שם חזר לתת לשניהם שווה בשווה לכל אחד 3.25 מיליון והפקידה ביד מארחו (הפוגע לשעבר...), והנה, לחרדת לבו רואה הראשון, שבעת ה'משפט' מרמז מחותנו וקורץ בעיניו אל ה'עורך דין', וזה מבין את 'שפתו' ומוציא לפני השופט רק את הצוואה האמצעית, לפיה הוא מקבל רק אלף דולר ותו לא מידי, לשונו נעתקה מפיו לנוכח מעשה הגזל לאור היום - וידע שבידו העתק מהצוואה השלישית, אבל מכיוון שה'שותף' הלז הוא גם 'מחותנו', ולא אבה להחריב את צאצאיהם שנישאו יחדיו, שתק ולא עורר כל מהומה, ויצא הפסק מעוות כאיוולת מחותנו...

אחר הדברים האלה, חכך המפסיד, אולי עפ"י תורה עלי לחזור ולתבעו וכו', והיו המחשבות טורדות אותו, ככל שעברו הימים לא ידע לשית עצות בנפשו איה הדרך הנכונה במצב כגון דא, אחר מחשבות רבות, נסע לארה"ק להשתתף בשמחת קרובי משפחתו, עלה למעון רבו ה"ה הגאון בעל 'שבט הלוי' זצ"ל, הרבנית שפתחה את הדלת עצרה בעדו מלהיכנס באומרה שהרב עסוק בלימודיו כעת, אבל הוא נענה ואמר לה, ענייני כרוך ב'פיקוח נפש' ממש, הכניסנו הרבנית אל הרב, והוא ערך לפניו סדר הדברים ושאלתו - מה תפקידו בזו השעה, ענה לו רבו, לערכאות לא תפנה אבל ל'דין תורה' מותר לך להזמין... סבר האיש וקיבל, נפרד מפני רבו ויצא מחדרו, בעודו עומד סמוך לדלת והוא מהרהר בלבו, לא אמר לי רבי שעלי לתבעו בדין תורה רק שמותר לי להזמין... ובתוך כך הוא שומע את קול רבו קורא אליו לחזור, וכה אמר לו באותה מטבע לשון - לא אמרתי שעליך לתבעו בדין תורה רק שמותר לך להזמין... אבל דע נא, שעל וותרנות משלם הקב"ה בעולם הזה, וכן עשה.

חזר האיש לביתו בשלוות הנפש ושמחה רבה, כי הדרך הייתה ברורה לפניו, ולא עוד אלא ששרף את הצוואה השלישית שהייתה בידו, מאותו היום ואילך, האיר ה' פניו אליו, ורמה קרנו באופן נפלא, בכל מקום שרק הניח ידו בירכו ה' והגדיל רכושו וממנו פי כמה וכמה, עד שתוך תקופה קצרה מצא שהרוויח יותר מעשרה ידות מאותם 3,250,000 שכביכול הפסידם, כעבור עשרים שנה תמימות, הגיע האיש לקאנאדא שם הגיעה שמועה לאזנו שבעל שה'ל שוהה באיזה מלון שבעיר, החיש פעמיים שמה, ויהי אך ראהו הרב מרחוק נענה לקראתו, האם אכן ראית שעל וותרנות משלמים מן השמים בעולם הזה...

עוד מעשה נציגה נא להראות עד כמה מרוויח המעביר על מידותיו, המוותר ומוחל אף למי שגרם לו רעה או בזיון. לפני כמה שבועות ערך הרב יכ"ט שליט"א מעי"ת ביתר קידושא רבא לבתו שנולדה לו לראשונה י"ג שנים אחרי נישואיו, וכך סיפר לי האיש, לפני כמה שנים נערך בעיה"ק צפת אסיפה גדולה לעסקני ידועי שם, באמצע האסיפה ניגש איש אל אחד המשתתפים והוא בעל תפקיד חשוב מאד, וביזהו בבזיונות ובשוות נוראות לא יאומן כי יסופר, מיד ניגש אליו איש פשוט והתחנן בפניו, אנא אל תשיב לו מאומה, ותנהג כאילו לא היה כאן סערה,

וליובו להיות מיצר בצרתם של ישראל. ואף כששורת הדין עמו יכנס לפניו משורת הדין^{כא}. ויותר על הממון המגיע לו, בכדי שלא להקניט ולצער את חברו והמקום ימלא חסרונו. וכפי שמצינו במלווה את העני שנמל ממנו משכון הואיל ולא פרע חובו, ישיב לו כסות לילה

בלילה ושל יום ביום - 'כי היא כסותו לברו היא שמלתו לעורו במה ישכב', ואם לא ישיבנו ויצעק הלווה העני אל ה' (אף שאין כל צדק בטענותיו), אזי - 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני'. וכתב ה'ספורנו, 'אעפ"י שלא יוכל לצעוק עליך חמס שהרי הוא חייב לך, מכל מקום

והענק זכות שתיקתך לאחי שהוא בחור מבוגר ועדיין לא מצא את זיווגו הראוי לו, ואכן, בס"ד הצליח הלה להתאפק, ולא ענה כלל למחרפיו, ומיד כעבור שבועיים מיום המהומה בא הבחור הנ"ל בקשרי אירוסין למז"ט.

כשהגיע שמע המעשה לאזני ב"ב של הרב יכ"ט הבינה כי 'מכרה זהב' לפניה, והחלה ממתנת - מתי יבוא לידי ואקיימנה, מתי אזכה אף אנכי לבושות ובזיונות, אשתוק ואזכה לחבוק בן, עברה תקופה, והרב יכ"ט שבת שבתו יחד עם ב"ב בעיה"ק צפת, בעודה מהלכת ברחובה של עיר נטפלו אליה קבוצת אנשים והחלו מטיחים בה דברי הבל וגנאי, הקולות לא יחדלון והבושות מתגברות מרגע לרגע, והנה רואה הרב יכ"ט שב"ב בוכה מאין הפוגות, לתומו חשב שהבכיות באות בגלל הבושות, וכבר חשב בדעתו להדוף את המביישים, אז התחננה אליו האשה, עזוב אותם, ובהמשך היום אסביר לך מה נעשה עתה עמנו... משבירכו 'ברוך שפטרני' על המציקים שעזבו אותם למנוחות, הסבירה האשה, הרי לזאת ייחלתי, ציפיתי וקיויתי, ומכיוון שזכיתי ל'בושות' מיד פתחתי את פי בתפילה על זש"ק לפני בורא עולם, ואכן, שמע אלוקים הקשיב בקול תפילתם, וכעבור זמן קצר נושעו בישועה שלימה, ועתה הם חובקים בעזהשי"ת את בתם שנולדה למז"ט.

עוד בכוחם של בזיונות להמתיק את ה'דינים' שמעתי מבעל המעשה, שלפני שנה נישא למזל"ט, ובשב"ק שלפניו עלה לתורה כנהוג, בביהמ"ד הגדול דשיכון וויז'ניץ בבני ברק, משום מה היה רעש ובלבול ב'עזרת הנשים', ומשגמר לברך אחר ה'עליה' לא זרקו עליו מיני מתיקה כנהוג, והיה החתן מתבייש באופן נורא, עד שכיסה את פניו ועיניו הדומעות בטלית שהתעטף בעת העליה. משבאו לערוך סעודת השבת פנה אליו אחד מבני המשפחה, בבקשה, אנא מחל נא בלב שלם לאלו האשמים בדבר בזיון, והענק זכות זו עבורי כי ממתין אנכי זה שנים ללדת בן (אחר לידת בן הראשון ייאושו אותם הרופאים לגמרי, וכבר עברו כמה שנים טובות מאז), קיים החתן מצוות קרובו, ואכן 'כעת חיה' נולד להם בן למז"ט ביום י"א שבט תש"פ, וביום י"ח נכנס בבריתו של אאע"ה.

כא. הנה ידוע דבר המעשה שבאתה אשה (היא ובנה) מחוץ לירושלים להיות כ'אורחת' ללילה אחד בביתו של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהל זי"ע, ומלילה אחד נמשך שהותה לשבוע, לחודש לשנה ועוד שנים רבות. ויהי היום כשהגיע הרבי לשנותיו המאוחרות הוצרכו לבנות עבורו בית הכסא נוסף בחצר הבית, הבנייה אמורה הייתה להקים קול רעש, ע"כ הקדימה אותה אורחת - בעה"ב, והקימה קול זעקה שאיננה נותנת את הסכמתה לבנות בית הכסא בשום פנים ואופן, כי הדבר מפריע לה ולשלוותה. משהגיעו הדברים לפני הרבי נענה ואמר - 'היא צודקת', אם הדבר מפריע לה אסור לבנות כנגד רצונה. ושמא תחשוב כי ר' שלומ'קה ראה בזה מצוה של עזרה לדל ואביון, הסכת ושמע, ביום מן הימים באה האשה לפני הרבי ו'הזכירה' את עצמה, כי הדירות אשר תחת בעלותה בעיר תל אביב עומדים זמן מה ריקניות משוכרים - ומבקשת שיפעל נא הרבי שתמצא במהרה שוכרים לדירתה, כי כל יום שעובר הפסד ממון הוא... בוא וראה עד היכן טוהר המידות מגעת. ואף אמנם שאלו המדרגות גבוהות עד מאד, מ"מ יש לנו ללמוד מכאן להבליג ולהיות מעביר על מידותיו.

באחרית ימיו של הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע נחלשו כוחותיו וכמעט שלא נשמע קולו ב'דברי תורה' שאמר בשולחנו הטהור, ורק אותם שישבו בראשונה זכו לשמוע דברות קדשו. אחד האברכים שחשקה נפשו לזכות לשמוע 'דברי אלוקים חיים', הקדים לבוא כב' שעות לפני עריכת השולחן, נחבא מתחת לכסאו של הרבי, וכך קיווה לשמוע את דברי הרבי. אך, כרגעים אחדים לפני כניסת הרבי לעריכת השולחן הבחינו המשמשים בקודש שיושב לו אברך כשהוא 'מצטמק ויפה לו' תחת הכסא, והחלו לדחפו ולמשוך אותו ממקומו, ותרב המהומה עד שהאברך נעץ את שיניו באצבעותיו של אחד הגבאים ונשכו, הגבאי החל לצעוק, ובתוך כך הופיע הרבי. הרבי ששמע את הסערה הגדולה בירר מה היה, כשמעו את דבר המעשה קרא לאברך ואמר, אכן, עפ"י האמת הצדק עמך... אך קבלה קיבלתי מאבותי הק' שיהודי ניכר דייקא בזמן שהוא צודק, והיינו שאז ניתן לעמוד על טיבו, אם הוא מוותר על אף שהצדק עמו, או שיעשה מעשים אשר לא יעשו כנשיכת אצבעו של הגבאי.

ה), ואם במתים כן, ק"ו שיש לנו להזהר מאונאת דברים לאנשים חיים, שהרי אין לך רש גדול יותר ממי שחברו דוקר אותו בחרצובות לשונו ואין בידו להגין על עצמו^{יג}.

דם הברית - כריתת ברית עם הבורא במסירת דם נפשו אליו בפרשתן (כד ח), 'ויקח משה את הדם ויזרוק על העם, ויאמר הנה דם הברית אשר ברת ה' עמכם על כל הדברים האלה', כתב האברבנאל (בספרו מצמיה ישועה, הובא באוהב ישראל פר' שקלים) כי כך היה דרכם של המלכים כורתי ברית, כל אחד פוצע מעט את אצבעו ומטיף דם מאצבעו אל תוך יינו של רעהו, וכששתו כל איש את יינו המעורב בו דם רעהו, נתערבו דמיהם איש ברעהו, וזוהי 'כריתת ברית'. ואפשר לרמוז בזה הנה דם הברית, כשאדם מקריב מדמו ומרצונותיו לבוראו^{יד}, הרי כביכול מתערבב 'דמו', והוא מתאחד כביכול עם האדם... עד כדי כך חשוב 'קרבנו' של האדם מעצמו לבוראו^{יה}, ביראת שמים ויראת חטא^{יז}.

בשיצק אלי על עניונו הגורם לו להיות ערום בלי לבוש על ידך, אתן לו קצת ממה שהייתי חונן אותך יותר על ספוקך כדי שתוכל לפרנס בו אחרים'.

הוסיף הגר"א זי"ע (הובא בליקוטי בתר ליקוטי משנת תש"כ) על הפסוק (כב כב) 'אם ענה תענה אותו' אפילו אם תעשה זאת 'לשם שמים' כדי שהלה - 'צעק יצעק אלי', גם זה נחשב לחטא ו'שמוע אשמע צעקתו' להענישך, וראיה לדבר מפנינה (שמואל א' ו) שהייתה מצערת את צרתה חנה על שלא זכתה לבנים, והתכוונה לשם שמים (ב"ב מז.), והקניטה אותה לעורר את לבה שתתפלל אל הקב"ה בדמעות שליש שתזכה בפרי בטן, ומ"מ נענשה פנינה כמו שנאמר (שם ב ה) 'עד עקרה ילדה שבעה רבת בנים אומללה', שנפטרו צאצאיה על פניה ל"ע^{יח}.

וזכר אמרו חז"ל (ברכות יח.) 'לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא, ואם עושה כן, עובר משום 'לועג לרש' (משלי י

כב. ידוע ביאורו של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, כי כמו המכניס ידיו לתוך להבות האש - אפילו באונס גמור, מ"מ לא יועיל לו טענת אונס, וידיו נכווים ונשרפים (ואף אם היה הדבר 'לשם שמים' לא יועיל לו מאומה), כך נמי לעניינינו - כל צערו של יהודי 'אש' הוא, ואף אם הוא באונס, וגם כשמתכוון 'לשם שמים', הרי הינו מתעסק באש בוערת. **כג.** בפרשתן (כב ל) 'לכלב תשליכון אותו', וברש"י ללמדך שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה שנאמר (לעיל יא ז) 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו' אמר הקב"ה תנו לו שכר. לאידך מצינו בדעת זקנים מבעלי התוס' שפירשו דכיון שהוא שומר הצאן [ונובח להרחיק הזאבים] לכן מכירים לו טובה ומשליכים לפניו הנבילות, הקשה כ"ק אדמו"ר מפינסק קארלין זי"ע, שלכאורה ב' טעמים אלו סותרים זה את זה, האם הכלבים זוכים לשכר על הנביחה או על שתיקתם מלנבוח, ותירץ דאכן זוהי גדלות וחשיבות - לדעת מתי לנבוח ומתי לא לנבוח, ועל כגון דא זוכים לשכר **מיוחד** (פרנסה לדורות עולם).

כד. סיפר החסיד רבי ישראל שמעון קסטלניץ זצ"ל שזכה לשמוע מפ"ק של הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע כשהיה בפרשת יתרו בארה"ק בשנת תרצ"ג לפ"ק, ובאמצע עריכת שלחנו הטהור זעק בהתלהבות אש קודש 'והייתם לי סגולה, וכי אנו מחפשים אבני סגולות למיניהם, רק ס'קאסט בלוט' (פירוש, לקיים התורה צריך למסור רצונו ונפשו ודמו אל השי"ת), ואכן לזו כוונת הקב"ה להיות לו 'עם סגולה' שנמסור נפשנו לפניו, ואז הוסיף ואמר בלבת אש קודש, אמנם, אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, וכל הנאה שאדם מוותר ומתאפק מלעשותו לכבוד ה' והשכינה, זוכה שהקב"ה משלם לו על כך ומחזיר לו הנאות כאלו במקום אחר.

כה. הגה"צ אב"ד נייפעסט זצ"ל היה מספר בכל ליל שב"ק מתוך דמעות שליש (כשהוא מקדים לומר שכבר סיפר מעשה זה, אך באמת צריך לחזור ולשנן את המעשה הבא בכל יום ויום עד שיכנסו לתוך הלב), כי אחר הסתלקותו של הרה"ק ה'ייטב לב' מסיגעט זי"ע בו' אלול תרמ"ג לא מצא בנו הרה"ק רבי משה יוסף מאוהעל זי"ע מקום לעצמו מגודל הכאב והקושי על אבדן אביו הקדוש זי"ע, וחשב לעצמו כי הנה מתקרבים ובאים הימים הנוראים והקדושים, ר"ה ויוה"כ, ובטח ימצא בהם חיוזק לנפשו, אך נשאר כמו שהיה מקודם, כך עברו עליו גם ימי חג הסוכות ושמיני עצרת ושמחת תורה, וגמר בדעתו לנסוע לישבת בראשית' אל הרה"ק משינאווא זי"ע כשהוא בטוח ששם ימצא מזור ותרופה לשברון ליבו הגדול.

והנה בליל שב"ק פירש הרה"ק משינאווא הלשון שאומרים ב'זמירות' (אזמר בשבחיו) 'נעביד להון כתרין במילין יקירין', שהנה מצינו (עי' אונקלוס שמות ז, יד) ש'יקירין' הוא מלשון כבד וקושי, ומעתה יש לומר, כי נעביד להון כתרין

באר הפרשה - פרשת משפטים

יוצא בשן ועין - שמירת עיניים והפה

- שישמור על העיניים כדבעי, אזי שכרו ש'יצא לחירות'
מיד יצרו הרע"י.

בפרשתן (כא כו-כו) 'וכי יכה איש את עין עבדו וכו'
לחפשי ישלחנו תחת עינו, ואם שן עבדו או
שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו', וביאר בזה
הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע (תשנ"ד ס"ג) בשם צדיקי הדורות,
כי 'שן' רומז לתאוות האכילה ולענייני דיבור, ואם 'יפיל'
את 'שינו', כלומר שיכה את היצה"ר בעניינים אלו,
שלא לילך אחר תאוותיו, וישמור פיו מלשונו מלפגוע
בשני ומלדבר דברים אסורים, וכן אם 'יכה את עינו'

- נעשה 'כתר' למלך מלכי המלכים הקב"ה, על ידי אותם הדברים הכבדים והקשים לאדם, שבשעה שהוא מתגבר עליהם הרי הוא כביכול נותן 'כתר' להשי"ת. וביאר במשל, למלך רם ונישא אשר כל בני מדינות המלך אהבו אותו עד מאד, ונמלכו וגמרו להעניק לו כתר מפואר אשר 'עין לא ראתה' משובץ באבנים טובות ומרגליות נדירות ומרהיבות עין להראות לו אהבתם הגדולה אליו, ואכן כל אחד ואחד הוזיל זהב מכיסו, וביחד הצטבר סכום עצום, ורכשו מרגליות גדולות וקבעום בתוך הכתר, אך 'משום מה' לא היה לכתר 'לא טעם ולא ריח', ולא מצא חן בעיני כל רואיו. ולא ידעו מה חסרון יש בו, ומפני מה אין בו חן על אף כל המרגליות היקרות הללו ולמרות כל המאמצים הגדולים אשר הושקעו בו. וקראו למומחה שיגלה להם סוד הדבר, הלה עיין בכתר ובחנו מצד לצד, ומיד הבין את שורש החסרון, וכה אמר להם, הנה החן והיופי של הכתר הוא כאשר מכל עבר שאתה מביט בו הינך רואה את כל היהלומים והמרגליות משתקפים כאחד, אך בכתר זה אין רואים בכל יהלום אלא אותו בלבד, ואין עצה ואין חכמה אלא לקבוע בתוכו 'מראה' (שפיג"ל) העשויה מזכוכית פשוטה, ועי"ז ישתקפו כל האבנים הטובות זה בזה, וקרני זיו אורם יבהיקו למרחוק, ובכך יעלה הכתר חן ושכל טוב.

וכך הוא גם הנמשל, כי 'כתר יתנו לך ה' אלוהינו מלאכים המוני מעלה', ואין לנו שמץ השגה בעבודתם הקדושה והנוראה, אך כביכול עדיין חסר את ה'חן' והיופי, וזה נשלם רק על ידי עבודת בני ישראל 'במילין יקירין' - בדברים הקשים והכבדים עליהם, כל חד וחד בדיליה, וכלשון קדשו 'ער רייסט זיך איבער זיי', היינו שקורע את עצמו להתגבר ולעבור מעל כל הקשיים למיניהם, וככה חזר הרה"ק משינאווא יותר מחמישים פעמים 'ער רייסט זיך איבער זיי... ער רייסט זיך איבער זיי... כשכולו בוער בשלהבת אש קודש. ובשמוע דברות קודש אלו נחה דעתו של הרה"ק רבי משה יוסף, כי הן אמת שקשה לו מאוד בהילקח אביו מעל ראשו, אך זאת העבודה המעלה חן בעיני המקום ב"ה, ועל ידי שיתגבר יזכה ל'נעביד להון כתרין'.

וכמו שאמר הרה"ק מקאברין זי"ע שכל יפיו של 'כתר המלכות' בא לו מהחללים הריקים - מקום שלא ניצוק בו לא זהב ואף לא כסף אלא אוויר ריק מכל... ומשם נתפשט היופי לכל הכתר כולו, וכלומר ממקום הקושי והייסורים משם מתקלס ומתכבד הקב"ה.

כו. הנה בגמ' (ב"מ לב ע"א וע"ב) דנו באריכות האם יש איסור מדאורייתא לצער בעלי חיים, והוכיחו מהא דקתני בברייתא לעניין מצות פריקה וטעינה האמורה בפרשתן (כג ה) 'אוהב לפרוק ושונא לטעון' [כלומר, שאם עומדים לפניו ב' חמורים, אחד מהם של אוהבו והוא כורע תחת משאו ומצוה לעזור לו 'לפרוק' את המשא, והחמור השני הוא של שונאו, וזקוק לעזרה בכדי להטעין את המשא על גבי החמור] מצוה בשונא [אף שתמיד מצות פריקה קודמת למצות טעינה, מחמת צערו של החמור, אך כאן יש להקדים לטעון את חמורו של שונאו] כדי לכופ את יצרו, ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא הא עדיף ליה [שהלא החמור השני מצטער עתה מכובד המשא שעליו, ותרצו] אפילו הכי כדי לכופ את יצרו עדיף, ועדיין לא נתבאר כיצד 'כפיית היצר' דוחה מצות עשה מדאורייתא של 'צער בעלי חיים' (וע' מנחת חינוך מצוה פ אות ח), וביאר הר"י מלוניל (הו"ד בשיטמ"ק שם) וז"ל, כפיית יצר עדיף יותר מכמה מצוות, שנאמר (תהילים נא יט) 'זבחי אלוקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה'.

כז. מעשה באחד שנכנס אל הרה"ק מרוז"ן זי"ע, והתאונן בפניו על שהעיניים כואבות לו, נענה הרוז"נער ואמר לו, 'מי אמר לך שהעיניים כואבות לך, אולי אתה מכאיב לעיניך' (בראיות שאינן הגונות).

באר הפרשה - פרשת משפטים

וזכר הגיד ה'חוזה' מלובלין זי"ע (דברי אמת פר' תרומה) את גדולת יום ראש חודש אדר, במאמרם (ביצה טו:) 'הרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן אדר', כי 'נכסיו' - הנשאים כקנין בידי האדם לנצח, הם מעשיו הטובים, (ראילו 'כסף וזהב' אינם נכסים נצחיים שהרי 'לא במותו יקח הכל, לא ירד אחריו כבודו' - תהלים מט יח), ובפרט 'תפילות' שהם מדברים העומדים ברומם של עולם (ברכות ו: וברש"י ד"ה דברים), ולא עוד אלא שעיקר התפילה בלחש היא, וזהו 'נכסים' מלשון כיסוי והצנע, וזהו אמרם 'הרוצה שיתקיימו' ויתקבלו לרצון 'נכסיו' - אלו תפילותיו, 'יטע בהן אדר', פירוש יתפלל על זה בראש חודש אדר, אז יפלה ה' את תפילתו, שנאמר אדיר במרום - זה התפילה העומדת ברומם של עולם, ה' - נעשה כולו 'רחמים', יתקבלו בקשותיו ויתמלאו משאלותיו.

ובפרט שהאי יומא - הוא 'ראש' לכל חודש אדר, שכולו זמן 'עת רצון', כמו שהובא ב'צמח צדיק' (חודש אדר ד"ה משנכנס אדר) בשם זקנו הר"ה ק' ה'אהבת שלום' זי"ע, ד'אדר' ר"ת ר'עוא ד'רעון א'שתכת, היינו שכל החודש כולו הינו עת רצון לפעול בו דבר ישועה ורחמים.

האברים החוטאים נפטר הגוף מעונש עבדות, עכ"ל. והרי שהפגם ב'שן ועין' מביא את העבדות והשעבוד, וממילא זה הנוהר לקדש אברים אלו זוכה לצאת מעבדות לחרות ולנאות עולם.

ראש חודש אדר - חשיבות היום וסגולתו

עומדים אנו בשערי שמחה - שערי חודש אדר - משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית כט.), בספרים מובא בשם רבי חיים וויטאל זי"ע, סגולה גדולה לקרוא ספר תהלים בראש חודש אדר.

בספר 'דבר נחמד' (להגה"צ רבי שריה דבלצקי זצ"ל, ער"ח אדר) הביא זי"ל, הר"ה ג' כמוהר"ר אליהו בתן ז"ל והרב המופלא כמוהו"ר חיים אבולעפיה ז"ל קבלו מתלמידי מורנו כמוהר"ר חיים וויטאל ז"ל, שצריך אדם... ביום משמרת ר"ח אדר ולקרוא את התהילים כולו וזה סגולה לתיקון הנשמה ויש בו עוד כמה סודות טמירים, ורצוי שביום זה יתאספו יראי ה' ויעשו תקון זה.

כבר אמרו להמשיל את הנהנה מ'עולם הזה' שלא באופן הראוי, ליהודי שהיה לו 'בית עסק' לממכר 'שקי קמח', והיה קונה את השקים מערבי אחד, וכך היה ההסכם ביניהם - על כל שק שיעביר הערבי יטיל היהודי 'פרוטה' לתוך צלוחית, ולבסוף ימנו יחדיו את המטבעות בכדי שידעו כמה שקים נתן לו, וישלם לו היהודי שכרו הראוי כמניין השקים. אך הערבי הדומה לחמור - בטיפשותו כי רבה - המתין לשעת הכושר כשיסובב היהודי את ראשו, וגנב מלא חפניים מהמטבעות שבצלוחית, בחשבו שהוא מרוויח בזה הון רב, ואין ה'שוטה' מרגיש שבזה מפסיד לעצמו 'הפסד מרובה' - שהיהודי לא ישלם כי אם על מספר שקים קטן יותר. והנמשל מובן, לכל יהודי יש 'ערבי' קטן היושב על מפתחי לבו, וצופה רשע לצדיק - וממתין לשעת כושר כשלא יעמוד על המשמר ו'גונב' כמה ראיות אסורות, בחשבו שהנה הרוויח בזה 'הנאה ותענוג', וכמה לא חלי ולא מרגיש עד כמה הנאה ותענוג הפסיד לעולם הנצחי, ובפרט שאין אדם מפסיד אפילו בהאי עלמא - והבורא ישלים לו בכפלי כפלים.

פרשת שקלים

אמנם, כדי לזכות ל'זקיפת ראש' על האדם לפתוח פתח, להשתוקק לצאת מהרפש והמיש שהוא שקוע בו, וכמו שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שבשבת זו צריך האדם להמשך כל גופו (כלומר נפשו) (בהמיות) אחר הראש, כי אם אברי גופו לא יעלו עם הראש יישאר ח"ו בתלוי ראש'.

מהותה של 'זקיפת הראש' יבואר עפ"י דברי חז"ל (חגיגה טו.) 'שישה דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה, וזמן הדברים שהאדם דומה למלאך הוא מה שהולך בקומה זקופה כמלאכי השרת, ואילו הבהמות הולכות עם ראשן כלפי מטה, והיינו טעמא, כי היא עסוקה לחפש ולחזור תמיד

אתה זוקף את ראשך - שפע רב הנשפע בשבת שקלים **איתא במדרש** (תנחומא תשא ג) 'אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, אמר לו הקב"ה, חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשך, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני, כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשך כח'.

ב'ספר הזכות' להרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (פר' שקלים) כתב הבטחה גדולה יש לנו במדרש זה (לעיל 'אתה עומד וזוקף את ראשך'), שבכל דור ודור בעת קריאת פרשת שקלים יזקוף משה רבינו ע"ה ראשן של בני ישראל כט'.

כח. ומדבריהם שמענו, שסגולת שבת זו להינצל מכל פגע ומחלה, ונכללים בו רפואות וישועות ברוחניות ובגשמיות, שהרי כאשר האדם מתייסר ביסורים רח"ל גוו נכפף, וכשהוא ניצל מהם נזקף ראשו והולך קוממיות, ועל כן בכלל 'זקיפת הראש' הוא שנושעים בשבת זו בכל משאלות לבם לטובה.

כתב הרה"ק הגאון ישראל' מטשארטקוב זי"ע - בכל שבת ושבת של הארבע פרשיות יורד שפע לעולם... **בפרשת שקלים יורד שפע של עושר והרחבה...** וכן מבואר בארוכה ב'עטרת ישועה' (מועדים משפטים - שקלים) **ששבת שקלים מסוגלת לפרנסה,** עיי"ש מילתא בטעמא, והרה"ק בעל ה'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע אמר, שבשבת זו אפשר לבקש שיתקבלו כל התפילות שבכל ימות השנה לרחמים ולרצון.

מעשה בחסיד אחד ושמו רבי מאיר כהנא ז"ל מעיר 'דראגמירעשט' שהגיע עם אחיו רבי זאנוויל ז"ל להסתופף בפעם הראשונה בצל רבו ה'אמרי יוסף' בשבת שקלים שנת תרמ"ג, הני תרי אחי בעלי יסורים גדולים היו, כי רבי מאיר היה חשוך בנים ל"ע וב"ב היתה חולנית, ואחיו רבי זאנוויל הוליד בנים חולים וחלשים רח"ל. בערב שב"ק נכנס החסיד רבי מאיר אל הקודש וביקש להיוושע בדבר ישועה ורחמים, נענה ה'אמרי יוסף' שיתן לו פדיון של מאה זהובים, ר"מ נתן את הסכום והרבי הבטיחו בישועה שלימה. ואילו אחיו לא הספיק להיכנס קודם כניסת השבת. בליל שב"ק העמידו יין ב'טיש' כמנהג, ובהגיע תורו של רבי זאנוויל ברכו ה'אמרי יוסף' שבניו יזכו לרפואה שלימה, והסביר ואמר, **שבשבת שקלים נענים כל התפילות,** שהרי מ'מחצית השקל' קנו את 'קרבות התמיד', והרי אמרו (ברכות כו:) 'תפילות כנגד תמידין תקנום', אם כן, בשבת זו שמכניס ומכשירים את ה'תמידים', לכל השנה אף התפילות שהם 'כנגד התמידים' יתקבלו לרצון, ואפשר לבקש עליהם שיתקבלו לרצון, למותר לציין ששני האחים נושעו במשאלותיהם לטובה ולברכה (הובא בספר פאר יוסף עמוד כה).

כט. הרה"ק מרוז'ין זי"ע היה אומר, שבארבע פרשיות יכול כל יהודי להידבק בשכינה, וכל פרשה מהם היא כנגד **אות אחת משם הוי"ה ב"ה,** והמשכיל ינצל את הטהרה והקדושה הנשפעת בימים אלו כדי להתדבק בו יתברך, וכמו שמבקשים (יוצרות לתפילת מוסף) 'אור פניך עלינו אדון נשא'.

כיו"ב אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, 'איך ווארט שוין געהרין עס זאל קומין דיא ד' פרשיות, איך זאל מיך זעהן מיט דעם אייברשטיין', פירוש שהוא עומד ומצפה לשבתות שקוראים בהן ארבע הפרשיות כי אז נפגשים עם הקב"ה כביכול (אמרי פנחס שער ד רכה).

ל. בדרך רמז פירש הגר"א מוויילנא זי"ע את הפסוק (דברים יב כג) 'ולא תאכל הנפש עם הבשר', דאף שהותר לאדם לאכול בשר, אך יזהר לבל יאכל 'הנפש עם הבשר' - שלא תהא כל נפשו משוקעת בתוך הבשר, ונמצא אוכל את 'נפשו' יחד עם הבשר...

השקל), והראה לו למשה בזה יתנו, והוא פלא, וכי יש מטבעות גשמיים מתחת כסא הכבוד, והרי שם הוא משכן נשמות ישראל אשר הם חצובות מתחת כסא הכבוד, ומה ענין מטבעות זהב למקום גבוה בזה.

אלא יבואר הענין על פי מה שסיפר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שפעם איקלע ל'ארץ' אשכנז' ונכנס לבית הכנסת, שמע שם את החכם דורש לפני הקהל ומקשה, מדוע הראה הקב"ה למשה 'מטבע של אש', והלא כדי להבין את משקל המחצית השקל היה יכול להבין גם ממטבע של מתכת, ותירץ שבודאי לא הראה לו מדת מטבע גרידא אלא הראהו שתהא נתינת המטבע

אחר הארציות, וזו עבודת האדם להתגבר על יצרו - להעמיד עצמו לילך בקומה זקופה שיהיו עיניו נשואות כלפי מעלה, ובשבת שקלים יש לנו סיעתא מיוחדת לזה שהרי משה עומד וזוקף ראשו של ישראל, וממילא יש בידינו להגביה עוף מעל כל הארציות ומעשה בהמה - לעמוד בקומה זקופה לפני ה' אלוהינו כמלאכי השרת.

מטבע של אש - העיקר אש ההתלהבות והתשוקה בלב

אמרו חז"ל (במדב"ר פרשה יב, ג; הובא ברש"י רי"פ כי תשא) 'זה יתנו, אמר רבי מאיר, נטל הקב"ה במין מטבע של אש' מתחת כסא הכבוד (ומשקלה מחצית

לא. ובזה פירשו הא דאמרו חז"ל (והובא ברש"י פר' שקלים) גבי מחצית השקל שבא לכפרה אחר חטא העגל והראהו הקב"ה 'כזה יתנו' - מטבע של אש, שהרי ב'מתן תורה' פסקה זוהמתן, ובחטא העגל חזר להם היצר הרע (זוה"ק בראשית נב; ועוד), החלו בני ישראל מתפחדים, מה יעלה בגורלם מעתה, לזה הראה להם 'כזה יתנו' כשתלכו עם **מטבע של אש - באומץ חוזק וגבורה, אין לכם ממה לחשוש, כי היצר וכל חיילותיו נסים ומתפחדים מהבא כנגדם בחזקה וגבורה.**

בענין זה סיפר הגה"ח ר' מענדל פוטערפאס זצ"ל, שפעם נשלחה קבוצה מחיילי הצאר (ניקולאי) להילחם באויב, וכך הייתה דרכם, ביום היו נוסעים במסעם ונלחמים בכל כוחם, ובלילה היו שותים לשכרה כדרכם של גויי הארצות עד שנפלו ארצה בשינה מתוך שכרותם, בבוקר היו קמים וממשיכים במלחמתם, וחוזר חלילה. פ"א שתה אחד הגויים מבני בניו של לוט יתר על המידה באופן נורא, כשהשכימו חבריו להמשיך בדרכם, היה הלה עדיין שקוע היטב היטב בתרדמת שכרותו ולא הצליחו חבריו לעוררו, הללו שאצה להם הדרך הניחוהו לנפשו והמשיכו בדרכם, וכך ישן לו החייל עד הלילה הבא לאחריו, משקם החייל מצא את עצמו בודד במקום חשוך, ובקושי הבין היכן הוא ומה מעשיו כאן. מה עשה, אותו הלילה ליל שבת היה, ע"כ נכנס לאחד מבתי היהודים ומצא קדירת הטשולנט שהוטמנה מבעוד יום כשהיא רותחת ומבעבעת, עלה הריח באפו, מילא בכליו הניחם על גבי סוסו והחל ממשיך בדרכו, הסוס שנכווה בגבו מבעבוע הטשולנט החל 'לנוס' ולברוח כל עוד נפשו באפו במהירות עצומה, ובתוך שעה השיג את בני קבוצתו, ועדיין רתח הטשולנט ע"ג, לכן לא הסכים הסוס לעצור, המשיך במרוצתו הטרופה עדי הגיעו לגבול האויב. והנה, מרחוק הבחינו חיילי האויב שמתקרב אליהם סוס דוהר ברדיפה טרופה - באומץ וחוזק - בכח על טבעי, מכיוון שכן, נבהלו מפניו עד עמקי נשמתם, ונסו על נפשם בחשבם מי יודע אלו מוקשים וכלי זין יש לו על גביו, ובזה תמה המלחמה ללא כל הרוגים...

כיו"ב לגבי היצר, אם יראך היצר שאתה בא כנגדו באומץ ללא חת ומורא ימלא רעד ופחד מחשש איזה 'כלי משחית' הנך טומן בבגדך להוציא בבוא עת כנגדו, ויניחך לנפשך.

בדרך צחות מספרים על אחד שהיה עשיר גדול עד מאוד, וכגודל עשירותו כך רבתה קמצנותו, ולא היה מי שיכול להעיד שקיבל ממנו פרוטה לדבר צדקה... אותו גביר היה מתפאר בכל עת לייחוסו הרים והנישא, כי הוא מגזע ה'מגן אברהם'. פעם אחת עלה אל ביתו גבאי צדקה להתרימו לדבר מצוה נחוץ, והכביר עליו במילים היכולים להמיס לב אבן.. אך הלה המשיך לאחוז במידתו הרעה ולא נתן מאומה, עד שאמר לו הגבאי 'אינך נכדו של המגן אברהם', תמה הגביר מניין לו שלשלת יוחסין שלו, וגם מה עניין זה לכאן, הסביר לו הגבאי בשפה ברורה, ידוע לכל צורב שאי אפשר ל'מגן אברהם' בלא ה'מחצית השקל' (כלומר, שא"א להבין את דברי המג"א על השו"ע בלי לעיין ב'מחצית השקל' המבאר ומפרש כל דבריו), ואם 'מחצית השקל' אין כאן (שאינך נותן כלום לצדקה) הרי גם 'מגן אברהם' אין כאן... ולעניינו יאמר, כי כולנו נכדיו של 'אברהם אבינו' עליו נאמר 'מגן אברהם'... וממילא אי אפשר לנו בלא מחצית השקל - מטבע של אש, בלב בוער לעשות רצונו ית"ש.

בעי, ואילו אמרה תורה להביא דבר גדול היה נראה שהחשיבות היא מצד עצם המטבע שנתן. לכן אמרו שנביא דבר קטן בלבד, להורות שעיקר נחת רוח שיש להקב"ה הוא מהרצון של בשר ודם לתת ולתרום משלו, ומשום הכי גם מתנה מועטת מתקבלת אצל הקב"ה לרצון, כי לא 'המתנה' מתקבלת אלא רצון הלב'.

מתוך התלהבות אש קודש' עב"ד, ולפי זה נאמר, כי אין כוונתם ב'מטבע של אש' למעות גשמיים, כי בוודאי אין מקומן תחת כסא הכבוד, אלא ל'אש' ההשתוקקות והתלהבות שנצרכים בני ישראל בעבודתם, 'אש' זו אכן נגזזה תחת כסא הכבוד, וברוב חביבותן מתענג ומשתעשע הקב"ה בהן כביכול.

נמצאנו למדין, שלא תרומת מחצית השקל עיקר, אלא מה שבשר ודם מלדיב את לבבו כאש להבה ומקריב את רתיחת דמו לעבודתו יתב"ש'לה, ולפי זה אין בין מצות שקלים שבזמן שביחמ"ק היה קיים לבזמן

ויותר אפשר לבאר, שמטעם זה ציוונו הבורא לתת רק מחצית השקל ולא שקל שלם'לה, להורות לנו שאין הקב"ה זקוק לשקלינו כלל, אלא שנעורר את לבבנו להשתוקק לחפזין להתקרב אליו יתב"ש, דרחמנא לבא

לב. לימים חזר ה'חידושי הרי"ם' על דבריו אלו לפני רבו הרה"ק רבי מנחם מנדל ה'שרף' מקאצק זי"ע, והשתומם איך בא לאותו דרשן ממדינת אשכנז לומר תורת אמת כזו, השיבו רבו 'שבמקומם מחשיבים ומהדרים מאד במצות הכנסת אורחים, לכן זכה לחדש תורה זו'.

לג. יש שביארו כע"ז, דלכן ציווה הקב"ה להביא מחצית השקל דייקא ולא שקל שלם, להורות לנו שאין רצונו של המקום ב"ה דווקא בשקל שלם ובשלמות, אלא אפילו רק ב'מחצית', שאם עשה ככל יכולתו חשוב בעיני המקום כמי שהגיע לרום המעלה. כי אם יפתח פתח כפתחו של מחט, כפי מה שבכוחו של בשר ודם לעשות, הקב"ה יעזרוהו להשלים, לקל גומר עלי.

וכך פירשו בשם הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע את הפסוק בפרשת שקלים (ל יב-יג) 'ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם וגו', זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש', דלכאורה יש מקום לשאול מדוע מזקיין ל'בשר ודם' שביא כופר נפש על חטאיו, והרי בידו לטעון טענת 'אנוס הייתי', כי יצירתו מן האדמה, ומחמת טבעו החומרי נמשך אל הרע, להכי אמרה תורה 'כופר נפשו לה' - מחצית השקל בשקל הקודש', הרי מחצית - זו התחלת העבודה אין מונע בעדך מלעשות, ועל מניעתו ממחצית זו יביא 'כופר נפש'.

לד. והיינו דכתיב בפרשתן (כד יז) 'ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר', וכפירושו של ה'קדושת לוי' שכאשר האדם רוצה לדעת אם הוא מקושר עם 'כבוד ה'', יבדוק את מדת התלהבותו בדבר מצוה ובעבודת הקודש, כי זה יוכיח על זה, והיינו דקאמרי תורה 'ומראה כבוד ה'', הסימן כמה הוא מקושר לכבוד ה' - 'כאש אוכלת בראש ההר', כגודל התלהבותו בעבודת הבורא.

פעם השתתף הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע באסיפת הרבנים והתלווה עמו בנו הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע שהיה עלם צעיר לימים, בהיותם שם הבחין אחד הרבנים בילד הרה"ק מסאטמאר המתפלל בהתלהבות עצומה ואש גדולה יוקדת בלבו, ומתוך התלהבותו עשה תנועות שונות ומשונות, על כן ניגש אליו אותו רב ושאלו בזלזול ובלעגי לשונו 'וכי פורים היום', השיב לו הרה"ק מסאטמאר בחכמתו ובשנינותו 'אילו הייתי יודע שאמצא כאן המן - הייתי מביא עמי גם 'גראגער'....' (רעשן), כשכוונתו שקירור התלהבותו של יהודי הרי היא מקליפת עמלק, וצריך לבטלה ולעקרה מן השורש.

מספרים על אחד שנכנס לטבול במי הנהר באמצע ימות החורף, ומחמת גודל הקור הנורא קפאו המים סביבו ולא היה יכול לצאת מן המים והגיע לידי סכנה, מששמע על כך הרה"ק בעל ה'יסוד ושורש העבודה' זי"ע נענה ואמר 'נו, שיגיד תפילת 'נשמת'...' כאומר שעל ידי אמירתו בהתלהבות אש קודש בודאי ישבור את מימי הקרח. זהו מטבע של אש.

לה. דבר נורא אמרו, כי פעמיים מצינו 'השלכת זהב לאור', פעם אחת (בפר' תרומה, רש"י כה לא) כאשר נתקשה משה בעשיית המנורה ואמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, ולהבדיל אא"ה בין הקודש ל... כשהשליך אהרן את הזהב באש 'ויצא העגל הזה' (לב כד), ללמדנו שהכל הולך אחר כוונת הלב, שאם משתוקק האדם ב'מטבע של אש' אל הקב"ה אזי יוצא מנורה ואם ח"ו משתוקק ל... אכן יצא 'העגל' הזה...

פ"ב ה"ג) 'כל העובר על הפקודים (אלו המצוות, שהן פיקודי ה' ישרים) - שחטאו בעגל'.

ויובן נמי במה נתקשה משה להבין משקל השקל, כי לא הבין משה איך יתכן שעל ידי מטבע גשמי יזכה האדם לכופר נפש, לזאת הראה לו הקב"ה מטבע של אש, ללמדנו שאין החשיבות במטבע כלל ועיקר, שהרי 'לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבקות' (חגי ב ח), ורק חפץ ה' באש ההתלהבות לבס של בני ישראל בעת הנתינה, ככתוב (משלי כו כו) 'תנה בני לבך לי', ובזה שפיר יתכפר לו.

'אור פניך עלינו אדון נשא' לי, ועי"ז נזכה לשפע רב הנשפע בימים האלו, אורה ושמחה וששון ויקר, אמן בן יהי רצון.

הזה שבעוה"ר אין לנו בית המקדש, שהרי עדיין יש בידינו להשתוקק לתת את השקלים, והלא זה עיקר ושורשה של מצווה זו.

ולא עוד, אלא דכיון שבזמן הזה אין לנו את השקלים בפועל ואי אפשר לנו אלא 'להשתוקק' - מתי יבואו לידינו ונקיימנה, השתוקקות זו חשובה יותר מאשר קיום המצווה בזמן שביהמ"ק היה קיים, וכך מפורש ב'שפת אמת' (שקלים תרל"ג) 'נראה, כי הנדיבות מתקבל כמו אז, כי כל הקרבנות נתקבלו לרצון רק על ידי כח הנדיבות של ישראל, שמוזה היו כל הקרבנות, וזה הנדיבות יש גם עתה, ואפשר יותר - ע"י שמשותקין לנדב להשי"ת כבראשונה', ועי"ז זוכים לכפרה על כל עוונותינו, וכמבואר בירושלמי (שקלים

לו. וכדרך שהיה הגה"צ רבי חיים ברים זצוק"ל היה אומר לכשתרצה לדעת 'אור פניך' מה טיבה, הסכת אוזניך למה שאנו אומרים ג"פ ביום בברכת 'שים שלום' כי באור פניך נתת לנו ה' אלוקינו תורת חיים ואהבת חסד, וצדקה וברכה ורחמים ושלום, ומזה תבין גודל שב"ק דנא בה נשפע עלינו 'אור פניך'.

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת משפטים תש"פ

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א)

בס' דברים ערבים בפ' משפטים אות י"ח כתב וז"ל: הרב הקדוש המגיד ממעזריטש זי"ע ביקש מרבו הבעש"ט הקדוש ז"ל שיאמר לו פירוש הזהרה הקדוש על ואלה המשפטים דא הוא רזא דגלגולא, פעם אחת אמר לו הבעש"ט שישע ליער אחד ויראה שם אילן אחד ומעיין תחתיו, ויתעכב שמה עד שש יובא לביתו, ונסע שמה, וראה איש אחד בא עם סוס מזוין, והוא היה עיף ויגע, ואכל ושתה ונסע לדרכו, ושכח שם ארנקי שלו עם המעות, אחר כך בא שמה עוד איש אחד, והניח עצמו לפוש, והוא מצא את הארנקי עם המעות, ולקחו והלך לדרכו, אחר כך בא שמה עוד איש אחד עני ונכה רוח, והוא עיף ויגע, ואכל שמה פתו אשר היה לו, ושתה מן המעיין, והניח עצמו לפוש ולישון, אז בא בחזרה האיש הראשון, ושאל שאל מאיש העני היכן הוא הארנקי עם המעות אשר שכחתי כאן, והוא באמת לא ידע מאומה, ולא הבין מה שזה מדבר אליו, בקיצור, כי זה הראשון הכה את העני מכות רצח ופצעו, בטענה שיחזיר לו מעותיו, וכאשר הגיע שש נסע הרב הקדוש המגיד זי"ע לביתו, וסיפר לרבו הבעש"ט את אשר ראה, ואמר לו הבעש"ט זי"ע, כי האיש הראשון הזה, היה חייב בגלגול הראשון לאיש השני, כסך המסויים הזה שהיה עכשיו בהארנקי, ולא היה משלם לו, ובאו אז לדין לפני זה האיש השלישי, שהיה אז הרב והדיין בגלגול הראשון, ופסק דינו ופטרו מבלי שום חקירה ודרישה, לכן עתה על פי הגלגול שילם הראשון להשני את חובו, והדיין קיבל ענשו, וזהו שאמר הזהרה"ק על ואלה המשפטים דא רזא דגלגולא, עכ"ל.

ובס' מעשה אורג במשנה דפאה פרק ח' משנה ט', וכן דיין שדן דין אמת לאמתו, עליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' וכו' (ירמיה י"ז) כתב שם וז"ל ענין לאמתו הוא כי כמה פעמים יצא משפט מעוקל מדיני [התורה], כמו שאירע לאחד שהפקיד הון רב אצל אחד והלך לדרכו, וכשבא כבר מת הנפקד, ותבע מיורשו, וטענו לא פקדנו אבא על זה, ופסקו להם שבעה ונפטרו, וכל העולם היו יודעין שזה איש נאמן וחסיד וירא שמים, וזה לא היה אמיד בכך, ושאלו למרן הריב"ש טוב על זה, האין יצא משפט מעוקל מדיני התורה וכתוב (תהלים פ"ב) אלקים נצב בעדת אל, והשיב שזהו בהשגחת המשגיח, שבגלגול העבר היה זה חייב לזה ולא פרע לו, וכעת החזיר לו לתקן נשמתו, והיה בהשגחה, לא החסיר ולא העדיף, וזהו דין אמת לאמתו, אף שנראה לך שהוא משפט מעוקל, תדון הדין לאמתו, ולא תחזור אחר הפשרות, וכיוצא בזה בענינים אלו, והמשכיל יבין לאישורו, עכ"ל.

(מקור מים חיים)

בספר "עבודת הגרשוני" מסופר שפעם בא איזה איש עשיר לעיר בארדיטשוב, והביא עמו כמות גדולה של חביות דבש בשביל למכרם, ולא הצליח בשום אופן למכור שם מהחביות. כיוון שכך ביקש מרעהו עשיר אחר שגר שם בבארדיטשוב שרוצה להשאיר אצלו את החביות להזדמנות אחרת ויהיה אצלו כפקדון. והעשיר השני אכן הסכים.

העשיר הסוחר נסע לביתו ושקע בעסקיו האחרים ונשכח ממנו ענין החביות שמונחות בבארדיטשוב. אחרי כמה וכמה שנים נזכר מהחביות, והחליט שהגיע הזמן לנסות למכרם שוב. כשהגיע לעיר נודע לו שהעשיר ההוא וגם אשתו כבר נסתלקו לבית עולמם, ניגש אל היתומים ואמר להם שהחביות הם שלו. אמרו לו היתומים: אכן מצאנו הרבה חביות בעיזבון אבינו אבל מי אומר שהם שלך? תבע אותם לדין תורה אצל הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב שהיה רב העיר. הרה"ק מבארדיטשוב הכירו כאיש דובר אמת אבל מאידך גיסא ההלכה במקרה זה הוא שאינו יכול להוציא את החביות מתחת ידי היתומים ולא ידע להשית עצה בנפשו מה יעשה במקרה זה. ונעמד להתפלל בבכיות שהקב"ה יורוהו מה לעשות שניכרין דברי אמת שהם של העשיר, ולא רצה שיגרם לו עוול. ושמע ה' תפילתו ונתגלה אליו העשיר שנפטר ואמר לו: תנוח דעתך ותפסוק כפי די תורה ואל יצר לך כיוון שאביו של העשיר שהפקיד אצלי החביות עשה מסחר

עם אבי ונשאר אצלו סכום כסף בדיוק כפי שווי החביות לא פחות ולא יותר, ומשפטי ה' אמת, לכן תפסוק ההלכה כמו שהיא. כי המשפט לאלקים הוא.

בספר "יחי ראובן" מביא בהקשר למאמר הנ"ל עובדא שהיה אצל ה"חזון איש", הגיע אליו פעם בחור חסידי ושאלה בפיו: הוא מצא שילינג – מטבע קטן בשווי חמישים פרוטות, ושאלתו האם זכה בו או שמא יחמיר בזה מכיון שיש אולי לחשוש שהמאבד לא התייאש עדיין כי יתכן שלא משמש בכיסו ולא ראה שנאבד לו, והרי זה יאוש שלא מדעת.

החזון איש פסק שמותר לו לקחת את המטבע ואין שום מקום להחמיר בזה, משום שזה נכנס לגדר שכך רצה הקב"ה – שהכסף שלו יהיה אצלך. אמר הבחור לחזון איש כי בעצם הם אלו דברי הבעש"ט הנ"ל. נענה החזון איש לעומתו ואמר: אסביר לכם מה אמר הבעש"ט, אתה הרי טוען שיתכן והבעלים לא בדקו בכיסים ולא התייאשו, אם כך, איך יכול להיות שהדין הוא שהמוצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו?

התשובה היא – המשיך החזון איש – שגם אם באמת הוא לא משמש בכיסו, כך היה צריך להיות! הקב"ה רוצה שדווקא אותו אדם יחזיר לך כסף ולא שתקבלנו מן ההפקר. הלא אם המאבד ימשימש בכיסו ויתייאש יוצא שאתה לוקח מן ההפקר וההוא לא מחזיר לך שום דבר. – מה עשה הקב"ה? מסובב שאותו אדם לא ימשימש בכיסו ולא יתייאש, וכך יוצא שאתה לוקח ממנו והוא מחזיר לך, וזה סדר הגלגולים!

(יחי ראובן)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. כי תקנה עבד עברי (כא, א-ב) מפני מה פרשת משפטים פותחת בענין העבד העברי, הגנב שאין לו מה לשלם ונמכר לעבד? הלא ישנם ענינים שהם לכאורה תדירים יותר – הלואה, גמ"ח שכן אדם פותח וכדומה. התירוץ הוא: אם לאדם יש שני בנים: האחד – פיינער, ירא שמים, והשני, נעבאך, ירד מן הדרך, נהיה גנב. היכן מונח הראש של האב? בן הגנב. הוא כל הזמן חושב: איך מוציאים טותו מהבֹּרֶץ. הקב"ה הוא אבינו, ואם יהודי נהיה גנב – הדאגה הראשונה שלו יתברך היא: מה עושים עם בני, הגנב? איך מצילים אותו מרדת שחת?

(יחי ראובן)

והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצעו אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם (כא, ו) כתב רש"י, "ומה ראה און להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר ר' יוחנן בן זכאי און זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע". יש להבין, שמחמת זה הטעם היה ראוי יותר שמיד ירצע באזנו כעונש על הגניבה, ומדוע רוצעים את האזון על דבר הגניבה רק אחרי שאינו רוצה לצאת?

ויש לתרץ, שכיוון שצריך להשיג את הכסף כדי לשלם את הגניבה, ולצורך כך הרי נמכר, לא רצתה התורה להענישו פעמיים. אמנם, כעת שאומר שאינו רוצה לצאת, מתברר שכל המכירה כלל לא נחשבה לו כעונש, על כן, דוקא כעת רוצעים את אזנו כעונש על הגניבה.

(לקט אמרים למהרי"ל דיסקין)

אם המצא תמצא בידו הגנבה (כב, ג)

הרבי ר' בונם ז"ל אמר: בג' דברים בעבודת השם צריך ללמוד מגנב, א. גנב אינו עצל ובלילה וקור וגשם הולך לגנוב, ב. אם לא עלתה בידו בפעם הראשון לא יניח עד שיעשה הגניבה, ג. אף לגניבה קטנה לא ימנע את עצמו, כן בעבודה לא יתעצל ולא ייעף ואף למצוה קלה יזהר כגדולה:

ובספר עשר אורות [מערכה א אות כ] איתא בשם הרב הקדוש המגיד ממעזריטש זי"ע ג' דברים צריך ללמוד מתינוק, א. שהוא תמיד שמח, ב. שאינו יושב בטל, ג. שבוכה על כל דבר שמבקש, ומגנב צריך ללמוד ז' דברים, א. עבודתו בלילה, ב. אם לא השיג מבוקשו בלילה אחת יגמור בלילה שנייה, ג. אהבה של הגנבים זה לזה, ד. מוסר נפשו גם על עבד דבר קטן להשיגו, ה. כל עבודתו אינו נחשב בעיניו כי בבוקר מוכר מה ששווה הרבה בעד פחות שבמטבעות, ו. מקבל כל מיני עינויים והוא באחד שאינו יודע, ז. אומנותו יפה לו לא יחליפנו בשום דבר: (פרדס יוסף)

והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני (כב, כו)

ידוע שכשאדם עושה עבירה, באה מידת הדין ותובעת להיפרע ממנו ואילו מידת הרחמים מבקשת להאריך אף, והקב"ה ברוב רחמיו מגביר את מידת הרחמים שכן חנון ורחום הוא. אמנם, כשאדם מצער את חבירו, באה מידת הרחמים של הנרדף ומבקשת אף היא להיפרע מהרודף, כאן עומדים שני המידות לחובת הרודף. וזה אומר הפסוק: והיה כי יצעק אלי, ושמעתי – שבזה נפרעין מיד מהרודף, והטעם לזה: כי חנון אני.

(הגר"א)

לכלב תשליכון אותו (כב, ל)

צריך טעם למה כתיב תשליכון ולא תשליכו? וי"ל שבא לרמז מ"ש בשיליהי שבת "אורח ארעא למישדי אומצא לכלבא (דרך העולם להשליך הבשר לכלב) וה"מ בדברא אבל במתא לא, דאתי למסרך בתרי". (אבל זה נכון לעשות רק במדבר, ולא בעיר, כי הכלב יסרך אחריו) ותנן בב"ב כ"ה א' "מרחיקין את הנבילות מן העיר נ' אמה", ולזה כתיב תשליכון דהיינו שתשליכו לו את הנבלה ברחוק נ' אמה מן העיר דלא ליתי למסרך בתרי". (טעמא דקרא)

מדבר שקר תרחק (כג, ז)

ובחז"ל, שישנם מקרים מסויימים שהותר לשנות, כגון מפני השלום או כדאיתא בגמ' (ב"מ כג, ב) שבג' דברים משקרים אף ת"ח. עוד דוגמא לדבר סיפר הגר"ח קנייבסקי: אבא זצ"ל סיפר לי שבזמן המלחמה למי שלא היה דרכו היה זה סכנת נפשות והיו יורים בו פעם אחת הלכו שני בחורים לאחד היה דרכו ולשני לא, ולפתע ראו חייל. אמר זה שהיה לו דרכו לחבירו שיעמוד ואילו הוא ירוץ. כשרץ החל הגוי לרדוף אחריו עד שתפסו וביקשו דרכו, והלה הראה שיש לו. כשנשאל מדוע רץ? השיב כי הוא חולה מעיים והרופא ציווה לרוץ בכל יום כשעתיים. שאלו הגוי: הרי ראית שרודף אני אחריו ומדוע לא עצרת? והשיבו: חשבתי שגם אתה חולה מעיים...

(דרך שיחה)

ששת ימים תעשה מעשיך ובוים השביעי תשבת... ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו וגו' (כג, יב יג) יתכן עפ"י מה דאמרו רז"ל (שבת קיח, ב) "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלים לו", וזה שאמר: ששת ימים תעשה מעשיך ובוים השביעי תשבות כו' ובכ"ז אל תסמוך ע"ז להקל במצות התורה, רק בכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים ל"ת. וזה ע"ד צחות. (משך חכמה)

ויאמרו כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע: (כד, ז). כאן לא כתיב יחדיו, ובפרשת יתרו כתיב ויענו כל העם יחדיו ויאמרו וגו', ועוד, ששם כתוב "נעשה" ולא כתיב "ונשמע", וביאורו, דאי אפשר לכל אחד מישראל לקיים כל התרי"ג מצוות כי יש הרבה השייכים רק לכהן וכדומה, אך יש שני דרכים א. שכל ישראל ערבים זה לזה וכשיש אחדות הוי כאילו כל אחד ואחד קיים כל מצוות של חבירו, ב. על ידי לימוד תורה דכל העוסק בעולה כאלו הקריב [מנחות ק"ג]. "ונשמע" היינו לימוד תורה, וביתרו דלא כתיב ונשמע על כן כתיב "יחדיו" כי יחדיו יהיו יכולים לקיים כל התורה, וכאן כתיב "ונשמע" דהיינו לימוד תורה, לא כתיב יחדיו דעל ידי לימוד ממילא כל אחד יכול לקיים התורה.

(פרדס יוסף)

מאוצרות המגידים

לא תטה משפט אביון בריבו (כ"ג, ו')

ובמכילתא (משפטים כ'): "רשע וכשר עומדין לפניך בדין, שלא תאמר: הואיל ורשע הוא - אטה עליו את הדין, תלמוד לומר: לא תטה משפט אביון בריבו, אביון הוא במצות".

וצ"ע, מה היתה הסלקא דעתה להטות דין הרשע? ולמשל אם בא ראובן הרשע, ואומר שמשעון הצדיק לא השיב לו את ההלואה שהלוה לו, כלום יש סברא לומר שנטה את דינו של ראובן בגלל שהוא מחלל שבת או לובש כלאים? אם הצדק עמו - מדוע שנחיבנו?

וע"כ צ"ל, שאין מדובר כאן בדין שהוא מבורר ופשוט - אלא במקום ספק, ושם היתה ס"ד שבכלל שיקול הדעת נכניס גם את הנטיה להרשיע את זה שהוא רשע, ולומר שכנראה האמת היא עם הצדיק.

דהנה למשל יש דין ש"אחרי רבים להטות", ומדוע? - מפני שהסברא נוטה יותר לילך אחר הרוב. וא"כ י"ל גם ברשע וצדיק כעין זה, שיש לנו להוסיף לשיקול הדעת את הסברא שנסתמא הצדיק לא משקר, ועפ"ז נטה את הדין מתוך סברא שכלית.

ונתאר לעצמינו למשל, שאדם כשר וצדיק כמו הגר"ח מבריסק זצ"ל, שכל ימיו עמל ויגע על דקות קיום ההלכה, וגם בדיני ממונות היה מדקדק בתכלית - בא לדין תורה עם ראש המשכילים שבעיר בריסק... ר"ח אומר: הלויתי לך כסף ולא פרעתי, והמשכיל אומר: פרעתי.

ועתה נחשוב נא: הרי ידוע כמה שפל רוח היה הגר"ח זצ"ל, וכמה היה ביתו וממונו הפקר לכל דורש, ואיך כל החולים והמצורעים מצאו שם את מנוחתם. וגם נוסף ונעשה ק"ו, שאם על הבנת התורה מסר הוא את נפשו והשליך אחרי גזיו את כל העוה"ז - בודאי לא ישקר ויגנוב בשביל כמה פרוטות...

הנה מקום איתנו לומר שאין לך "רוב" גדול מזה... רוב צדדי זכות להגר"ח שכל מעשיו כשרים והגונים - ורוב צדדי חובה להמשכיל...

אך האמת אינה כן, כי המשפט לאלקים הוא!!

וע"כ אף שבמשפטי הגויים באמת הולכים לפי השכל, כנ"ל - אך בתורה כתוב: "לא תטה משפט אביון בריבו" - אפילו אביון במצות!! ולפיכך: אם הגר"ח צודק לפי כללי ההלכה - יזכה בדין, ואם לאו - לא!!

לא תטה משפט - אף לאחר פס"ד

דוגמא מאלפת לדבר נמצא במעשה שהיה עם הגאון ר' חיים לייב מסטאוויסק. ונתבונן נא, כי מלבד התפעלות הלב שיש במעשה שלפנינו - גם דקות והבנה עמוקה בפסוק יש בו, והחידוש יקר ונפלא, הבה נטה אוזן: הגאון ר' חיים לייב סטאוויסקר (כך היה נקרא בפי כל), היה מפורסם מאוד בזמנו בכוחו הגדול ב"הכרעת דין". בדרך כלל היו שני הצדדים יוצאים מרוצים מלפניו, כולם הרגישו שנעשה הצדק, וגם מי שהורשע בדין יצא בלי תרעומת.

שמו של ר' חיים לייב יצא לתהילה בכל האזור, עד שאפילו הגויים שבאותו מחוז העדיפו לא אחת להתדיין בפניו - ולא ללכת לבית המשפט שלהם, באשר ראו כל גוי הארץ כי שם ה' נקרא עליו.

פעם אחת נזדמנו לפני ר' חיים לייב שני בעלי דינים שהיו הפכים ממש, מן הקצה אל הקצה... מחד גיסא - הגיע ראש הקהל דסטוויסק שהיה איש נכבד, וכנגדו - הרוקח של העיירה, שהיה משכיל מברלין אשר מימיו לא עלה עליו עול תורה או עול מצוות, והוא היה ה"מחלל שבת" היחיד בכל העיירה.

אבל הדין דין אמת הוא, והאמת במקרה זה היתה דוקא עם ה"מחלל שבת" - ולא עם ראש הקהל... ר' חיים פסק לטובת הרוקח, ותהום כל העיר, ופני ראש הקהל חפו.

אלא שכאן נפתח פרק נוסף בסכסוך הממוני שבין השניים, שכן "ראש הקהל" - נהיה "לרשע הקהל", ולא הסכים לציית לדין... "מה זאת אומרת?" - טען, - "הייתכן שיזכה הרב את המחלל שבת הלזה כנגדי? לא יקום ולא יהיה!"

עכ"פ, ראש הקהל סירב לציית לדין, ולפיכך בא הרוקח שנית לפני ר' חיים לייב להוועץ עמו מה יעשה.

ר' חיים לייב יעץ לו לפנות לערכאות של נכרים, אולם לא כמשפטנו - משפטיהם, ושם הפכו את הקערה על פיה, זיכו את ראש הקהל - וחייבו את הרוקח...

הרוקח שב להוועץ בר' חיים לייב, והוא יעץ לו בלא היסוס לפנות לערכאה משפטית הגבוהה ביותר ברוסיה, אשר שכנה בפטרבורג הבירה, ולא זו בלבד, אלא שאף הודיע לרוקח שהוא בעצמו - ר' חיים לייב - יבוא להעיד ולטעון לטובתו בבית המשפט!!

אך דא עקא, הדברים התגלגלו באופן בלתי צפוי, וכאשר קיבל ר' חיים לייב את ההזמנה לעדות מבית המשפט - גילה שהתאריך המיועד הוא לא אחר מאשר יום חג השבועות - חג מתן תורה - בשעה עשר בבוקר!!

נקל לתאר איך נראה יום מתן תורה אצל ת"ח דוגמת ר' חיים לייב, ניתן אף להבין כמה קשה היה לעזוב את המשפחה ואת בני העיר ביום גדול זה, אבל כשם שגדולים הת"ח בלימודה של תורה - כך גדולים הם בקיומה, ובלא היסוס קם ר' חיים לייב ונסע לפטרבורג לחוג שם את חג מת"ת, בכדי שיוכל להעיד לטובת הרוקח בעיצומו של חג.

אף סדר יומו של הגר"ח בפטרבורג ומקום המצאו במשך החג - כמוכן נקבעו בהתאם ל"מטרה המקודשת": להעיד לטובת הרוקח אשר כאמור היה המחלל שבת היחיד בסטוויסק!!

כאשר חזר הגר"ח לסטוויסק לאחר החג, לא היו יכולים בני העיר להתגבר על פליאתם, והם שאלוהו: מה ראה הרב על ככה? האמנם עד כדי כך צריך להתמסר בשביל "שיגף" שכזה?

ר' חיים לייב נעץ בהם את עיניו, וכה השיב ואמר: "הנה הפסוק אומר: לא תטה משפט אביון בריבו. ולכאורה, הלא כבר נאמר לעיל: לא תטה משפט, ומדוע הוכפל הציווי פעמיים? אלא מתרצים חז"ל במכילתא שפסוק זה מדבר באביון במצוות, שלא תאמר: הואיל ורשע הוא אטה את דינו, ת"ל לא תטה משפט אביון בריבו.

"והנה" - אומר ר' חיים לייב - "הרי זו אזהרה מפורשת שלא לשנות את הדין אפילו כי הוא מחמת רשעו של ה"אביון במצוות", ובודאי הדברים אומרים גם אם הוא אביון אמיתי ומהודר...

"עתה שוו בעצמכם, ותארו לכם מה היה אילו הייתי פוסק ההפך, שהצדק עם ראש הקהל, והרוקח היה מסרב לקיים את הפסק, והייתי מורה לראש

הקהל ללכת לערכאות וכו', כאותו המעשה שהיה כאן - רק בהיפוך, והייתי טורח נסוע בחג לפטבורג כמו שעשיתי עתה, כלום גם אז הייתם תמהים על מעשי? - ודאי שלא!

"כי מלבד הפסק והכרעת הדין - צריך גם להעמיד את הדת על תילה, ולהציל את הנעשק מיד עושו, שכן זוהי העמדת האמת על מכונו לכבוד משפט התורה!! הרי הדין מחייב לדרוש את קיומו, כי בדרישת הצדיק יש שני חלקים: החלק הראשון - להוציא את הצדק לאור כראוי, והחלק השני - לדרוש את יישומו וביצועו הלכה למעשה!!

"ומעתה, אם כך הייתי נוהג כאילו היה מוכרע הדין לטובת ראש הקהל, הרי שאם לא אנהג כך כעת כאשר הדין הוכרע להפך - הריני עובר על הלאו המפורש של לא תטה משפט אבינך בריבו!!

"כי אם התיחסותי אל הדין לאחר שנפסק שונה מאחד לשני בגלל שהוא רשע - הרי זו הטיית תוצאת הדין, שהיא חלק בלתי נפרד מפסק הדין עצמו!! והרי זה כאלו פסקתי לטובת ראש הקהל והייתי את הדין!!" - כך סיים ר' חיים לייב את דבריו ואת חידושו הנוקב.

הנה למדנו מכאן תורה ויראה גם יחד, רק שעתה נסיים מעין הפתיחה, ונאמר שלפניי יתכן ליישב בדרך נוספת את אשר הקשינו בתחילה: היאך סלקא דעתך להטות את הדין בגלל רשעו של הרשע?

ומעתה י"ל, שהפסק בא לחדש לנו שאף לאחר פסק הדין - אסור לנו להמנע מלסייע ביד הרשע אם זכה בדין, ממש כשם שהיינו מסייעים לחבירו הצדיק אילו זכה הוא!!

והיינו שבדרך הטבע יש חשש שלא נהיה חמים ובערים כ"כ למען הרשע, ולא נעזור לו להגן על זכותו, ולכן הוצרך הפסוק להזהירנו ע"ז, שלא נטה משפט הרשע אף לאחר הדין!!

כי אם ננהג כך - הרי זה כאילו נתנו יחס שונה לרשע בעצם הדין, ויש בכך גריעות מידת האמת ודרישתה!!

וע"כ גם אם במקרה אחר לא היינו מתרגשים כ"כ מסבלו של הרשע, ולא היינו רצים לעזור לו ולסייעו - אעפ"כ כאן, לאחר שיצא זכאי - נרוץ לעזור לו!! כי בכך אנו מעמידים משפט אמת לאמיתו!! והדברים שמחים ומאירים.

(לב שלום)

"והגישו אדניו... אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ו). פירש רשב"ם: "לעין כל רצע אזנו לסימן עבדות".

"אמר רבן יוחנן בן זכאי: און ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים' (ויקרא כה) והלך וקנה אדון לעצמו - תרצע... מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי 'כי לי בני ישראל עבדים'... - ירצע לפנייהם" (רש"י שם).

"אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס" (כו, א).

"כיצד מאיימין את העדים? על עדי נפשות - היו מכניסין אותן ומאיימין עליהם... לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם" (סנהדרין לז ע"א במשנה). פירש"י: "חשוב אני כעולם מלא, לא אטרד את עצמי מן הועלם בעבירה אחת, וימשוך ממנה".

מסכת חיי הקצרים של הבה"ח א.ש. מטובי הלומדים באחת הישיבות הנודעות, יכולה ללמד אותנו לקח רב משמעות, אף שסופו היה מר כשנקטף באיבו לגינתו של הישוב ממעל, בהותירו אחריו משפחה אבלה ודוויה. נדמה הוא, כי ניתן ואף ראוי ללמוד ממנו לקח, מהי מעלת הראיה וההתבוננות במעלותיו של הזולת בכלל, ובפרט מהו כוחו של עידוד.

היה זה לפני זמן לא רב, אחר שהבחור א. חש בכאבים עזים בצווארו, הבדיקות השונות לא העלו דבר, ולבסוף נתבקש לערוך סדרת בדיקות מקיפות יותר.

משהגיעו תוצאות הבדיקות, הם הוכיחו את הנורא מכל, ובגופו של א. נתגלתה המחלה הקשה והאימה. וחיש מהר הוא אושפז כדי לקבל טיפול כימותרפי בנסיון למגר את המחלה. הוריו שאך לפני שנים מועטות ליווהו בהתרגשות על מזוודותיו לעבר הישיבה הגדולה המעולה, כשדמעת גיל בצבצה בזוית עיניהם, קבלו עתה בחטף את הבשורה הקשה, והתפללו וקיוו כי בנם ייצא מכך בעוזה"ת.

כעבור זמן לא רב, הודיעו הרופאים בצער להורי הנער כי גופו החלוש לא יוכל לשרוד עוד זמן רב את הטיפולים הקשים והמרים, ואפסו סיכויי למול אימת המחלה, וכי ימי ספורים.

הנער, הבין אף הוא את רוע מצבו, ובגדלות נפש החל לשוחח עם הסובבים אותו על היום שאחרי... היאך מתכוננים אליו בבא היום... באחד מאותם רגעים פנה הנער לאביו שהיה עמו לבדו בחדר, וביקשו לשוחח עמו ולבקש ממנו דבר מה...

האב, נבוך מעט, התקרב לבנו, חיבקו בחום, ושאל לבקשתו...

א. החל לשוחח עם אביו על היום שאחרי... 'נדמה לי' החל לומר, 'כי מתקרב אני ליום המוות... לבטח תיערך לי הלוויה הגדולה, אך הנני מבקש בכל לשון של בקשה, כי בהלווייתי לא יספידני איש מלבד ה'מגיד שיעור' של הישיבה הקטנה בה למדתי בשיעור ב'; לו חייב אני את מרבית ההתפתחות הרוחנית שלי...'

האב ששמע את הדברים, חש כי חבטה עזה הולמת בראשו. הוא החל להסות את דבריו בנו, באומרו כי כולם מתפללים כל העת שיצא מכך בריא ושלם, ובעוזה"י כך יהיה....

הנער לא ניסה להתווכח, די היה להוריו בסבל שעברו עד היום, ומדוע יכבד על ליבם יתרה על העובר עליהם בעטיו, אך הוא חזר שוב על בקשתו, כי לו תיערך לו לווייה, בקשתו היחידה היא שרק אותו מגיד שיעור שהביא לצמיחתו הרוחנית, הוא אשר יישא עליו דברי הספד...

האב נפנה לאחוריו, את דמעותיו שנגרו מבלי עצר, ניגב מבלי שבנו יבחין בהם. בסתר ליבו לא הבין למה מתכוון בנו, והיאך אותו מגיד שיעור שלא היה זכור לו במיוחד - הביא לצמיחתו... אבל הוא הפנים את בקשתו היחידה של בנו.

כעבר ימים מספר כוחותיו של הנער לא עמדו לו, ובקושי יכול היה א. להוציא מילה מפיו. משראה את עיני הסובבים מלאי העצב, פנה עליהם ואמר בשארית כוחותיו: 'אל לכם לדאוג, עובר אני בשמחה לעולם שכולו טוב, וה' הגדול ירפא שברונכם, רק אל תשכחו לקיים משאלתי היחידה שרק אחד יספידני בהלוויה...'

יותר לא יכל להוסיף, וכעבור זמן קצר עצם את עיניו - לנצח, ואז נלקח לבית עולמו, כשמסביבו קוראים בני משפחתו בלהט קריאת שמע וידו... כעבור זמן מה, בטרם החל מסע ההלוויה, הודיע האב כי עליו לקיים את בקשת בנו, ומצוה לקיים דברי המת, וכי בנו ביקש שרק אחד יהיה זה שיספיד אותו...

אחד הרבנים נתבקש להתקשר לאותו מגיד שיעור ולבקשו לקיים את בקשתו של א. ולהספידו. בתחילה חש אותו מגיד שיעור בסחרחורת שאימה להפילו. הוא זכר היטב את תלמידו אהובו, את קשייו, נסיונותיו, ולבסוף את הצלחתו הגדולה, ולא ידע ולו לרגע על דבר מחלתו הקשה, ובוודאי לא על סילוקו לשמי רום בעודו באיבו...

רק לאחר כמה דקות כשעיכל את הבשורה המרה והבקשה, הודיע נחרצות כי איננו יכול להספידו, ובודאי שלא לבד כשמנגד גלריה מכובדת של גדולים וחכמים נוכחת במקום. תחילה ניסה אותו מגיד שיעור לברר שמא התרחשה כאן טעות, שהרי לא זכר דבר מיוחד שאירע עמו ועם א. ולא הבין כיצד נקלע דווקא הוא לסיטואציה זו.

התשובה לשאלתו זו לא איחרה לבא; עוד בטרם צאת מסע הלוויה משהגיע אותו המגיד שיעור לבית תלמידו לשעבר, ניגש אליו אבי הנער ובידו פתק מקופל ומקומט, הוא תחב זאת בידי, ובקול חנוק מדמעות הוסיף ואמר: 'כשביקשני בני שאתם לבדכם תספידו אותו בהלווייתו, הוא אף ביקש שאקח מארנקו בכיס הפנימי פתק מקומט זה, ולא אפתחהו, אלא אביא אותו אליכם, כשהוא אומר - כי את כל חייו הרוחניים חייב הוא לכם ולפתק המקומט החבוי בארנקו... הנה לכם הפתק, ועשו בו כטוב בעיניכם'.

בתחילה לא הבין המגיד שיעור במה המדובר, אך משפתח את הפתק וקרא את תוכנו, עלה חיוך בקצה פיו. הוא נזכר בערגה באותו מעשה, שאירע שנים מספר קודם לכן. ומעשה שהיה כך היה:

היה זה באחד השנים, ובשיעורו צצה בעיה חברתית קשה; בני השיעור לא הסתדרו ביניהם, ואווירה מתוחה שררה בין כולם. עובדה זו אף השפיעה על רמתם הלימודית, והשקידה שאופפת בדרך כלל בחורי חמד בני גילם, נעדרה מהם.

לאחר לבטים רבים, החליט המגיד שיעור לקום ולעשות מעשה. הוא הכין בביתו פתקים רבים, כשבכל פתק רשומים שמותיהם של כל בני השיעור ולצידו שורה ריקה. הוא פנה לבני השיעור ודיבר עמם בהרחבה אודות העניין שלכל בחור ובחור ישנם מעלות רבות, חלקם חבויות, חלקם לא מגיעות לידי מיצוי מלא, וחלקם פשוט לא מבחינם בהם. אבקשם, כל אחד בגפו, בהיותו מכונס עם עצמו, לחשוב על מעלותיו של חבריו, וכל אחד ירשום לצד שם כל בחור מבני השיעור שתי מעלות מיוחדות שהוא רואה דווקא בו.

כעבור ימים מספר מילאו הבחורים בצנעא אחר בקשת רבם, והשיבו לא את הפתקים מלאים במעלותיהם של הבחורים כולם. המגיד שיעור ישב והכין לכל בחור את שלל המעלות שנכתבו אודותיו על ידי חבריו לספסל הלימודים. הוא נתן לכל בחור פתק ובו רשימת מעלות באומרו: 'דע לך! אם אחרים חושבים שאלו הן מעלותיך, ודאי שהן קיימות בך, אם תדע לנצלם כראוי, אתה עתיד לצמוח ולהיות לגדול בישראל!'

והנה זה פלא, כעבור זמן קצר האווירה החברתית שנסקה רבות, אף רמתם הלימודית

"הייתי רחוק מלהיות חלמאי... אבל הגאון השכיל להוביל אותי בהומור הדק והאופייני שלו, אל הרובד העמוק ביותר בנפש ה'חיה' שלי: ה'נכבדות' העצמית.

עבד או אדון

נחזור לפרשנותנו. לא פלא, איפוא שהגיעו רבותינו למסקנה, כשסיכמו בקצרה את דינו של עבד עברי: "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו" (קידושין כ"ט). כלל האומר כולו 'נכבדות'.

משמעות דבריהם היא, שלא זו בלבד שתנאי העבד משתווים לאלו של האדון, גם אם אלו משופרים ביותר כדרשת חז"ל עה"פ "כי טוב לו עמך" (דברים טו, טז) - "שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין וישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי תבן" (קידושין, שם), אלא שיתר על כך, פעמים שתנאי העבד עדיפים על אלו של אדונו, עד שלעומד מן הצד ייראה שהעבד הוא האדון, ואילו האדון הוא עבדו.

וכל כך למה? ביארו התוספות (שם) בשם הירושלמי: לפעמים יכול לקרות שאין לאדון אלא כר אחד בלבד, ומעתה תתעורר בעיה מי יזכה לשכב על כר יחיד זה? - אם האדון ישכב על הכר, נמצא מבטל את הציווי שכתוב בתורה "כי טוב לו עמך", שהרי תנאי העבד גרועים משלו. ואם תאמר, שיניחו את הכר, ולא זה ולא זה ישכבו עליו - הרי זו מידת סדום! נמצא שבמקרה כזה האפשרות היחידה שעליה ממליצה התורה היא שהאדון ישכב ללא כר, ואילו העבד יתרווח בנוח על הכר היחיד. אם כן, אין כל הגזמה במה שקבעו חז"ל ש"הקונה עבד עברי כאילו קנה אדון לעצמו!".

לאור זכות זו ובמציאות חיים שכזו, סביר להניח שיהיו כאלו עבדים, שבעומדם על סף היציאה "לחיים האזרחיים" ישקלו בקור רוח את אשר לפניו, ויחליטו כי בעיניהם עדיף להישאר במצב העבדות. לא היינו מופתעים אילו היו כאלו שסברו שמוטב לעבוד תחת פיקודו של האדון הדואג לכל מחסור, מאשר לצאת לשוק החיים הפרוע ולהתמודד בצורה עצמאית עם עתיד שלא ידוע מה הוא צופן בחובו.

התורה צפתה אפשרות זאת מראש, והיא גם לא שללה זאת בצורה מוחלטת, למרות שהבחירה בעבדות היא למורת רוחה. את גישתה השלילית של התורה לבחירה זו מבטאת התורה בצוואת לרצות את אדונו של העבד הבוחר בכך: "והגישו אדוניו... אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדוני את אדונו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ו).

מה בין רציעה למזוזה?

אלא שאנו תמהים, מדוע כה שלילי יחס התורה למי שמרצונו בוחר במצב של עבדות? מה פשעו ומה חטאו של מי שהעדיף את העבדות, שכאמור הינה כקניין אדון, על פני עצמאות רצופת בעיות? ומה משמעות הרציעה ליד הדלת והמזוזה, שבה מתנה התורה את האפשרות להישאר במצב זה של עבדות?

לדעת הרשב"ם (שם) רציעת האוזן היא סמל לעבדות. מי שאינו מצויד בגדלות פנימית (בבחינת 'ויגבה לבו בדרכי ה'') כיאה למעמדו של העם הנבחר, עם סגולה, ושחירותו אינה יקרה בעיניו ומוכן להמשיך במעמדו כעבד - ראוי שישפילוהו ויבליטו את עבדותו. רציעה זו אמורה להיות ביטוי חיצוני למהותו הפנימית של האדם, שהעדיף תנאים כלכליים על פני חירות. כי במצב של עבדות יש בו כפיה מסוימת. שאם ירצה העבד לחזור בו באמצע הזמן ולהיות בן חורין לא יוכל, ומכך אין רוח התורה נוחה.

ובדבר העובדה שצריכה הרציעה להתבצע דווקא באוזן וליד הדלת והמזוזה, רש"י מצטט את דברי "המכילתא" הגורסת:

"אמר רבן יוחנן בן זכאי: אוזן ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים', והלך וקנה אדון לעצמו - תירצע... רבי שמשון היה דורש מקרא זה כמין חומר: מה נשתנו דלת ומזוזה מכל הכלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים, כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי: 'כי לי בני ישראל עבדים' - ולא 'עבדים לעבדים', והלך זה וקנה אדון לעצמו יירצע בפניהם".

מסביר נפלא בעל "מראש צורים": הדלת והמזוזה היו הסימנים המובהקים של היציאה ממצרים. הדם שניתן עליהם בליל הסדר הראשון שנערך על אדמת מצרים, בישר את היציאה הקרובה משעבוד מצרים לחירות עולם. והנה מעשהו של עבד זה מהווה כעין התעלמות מהמשמעות של יציאת מצרים.

אמנם אותו עבד מנמק את סירובו להשתחרר מעבדותו בנימוק ש"אהבתי את אדוני ואת אשתי (הכנענית) ואת בני (העבדים)", אבל אם זהו הנימוק, אין לך עבדות שפלה מזו. אם המשפחה הכנענית מוצאת מקום בתודעתו - בולטים בו הסממנים המכוערים של העבדות הפנימית. כל בן חורין יודע לייקר את חירותו, ולמרות שזו אינה מרשה לו לבוסס בבזך, הוא לא יוותר עליה בשום פנים. אם נטיות נפש מגושמות כל כך מהוות גורם של ממש אצל יהודי, בליבו פנימה הוא כבר עבד נרצע לתאוותיו, ורציעת האוזן אינה אלא מעשה חיצוני, המבליט את המתרחש במעמקי נפשו.

השתפרה לבלי הכר, וניכר היה שרוב הבחורים נטלו על עצמם משימה זו ברצינות הראויה, והחלו לשקוד על התורה במיציאות מעלותיהם הרבות שנגלו להם על ידי חבריהם.

המגיד שיעור לא ייחס עניין זה למעשיו. הוא הבין כי בשל שיפור האווירה בין הבחורים ניכר השיפור אף בלימודם, ורק עתה כשפתח את הפתק של אותו בחור, ובו מפורטים כל מעלותיו, אותם רשמו חבריו לספסל הישיבה בהיותו עלם צעיר, הבין כי פתק זה, מלבד המחמאה שבו, הוא היווה כיוון ודרך חיים לרבים מבני תלמידיו. מכאן הייתה גם הדרך קצרה להכנת הספר מרגש, הספר שריגש את כל השומעים בדבר מעלותיו המיוחדות של אותו בחור שנקטף בעודו באיבו.

האמת כולה נתגלתה רק כעבור מספר ימים. עם הגיעו של המגיד שיעור לבית המשפחה לנחמם על הלקח בנם מחמדס בחטף, שם הוא פגש בנערים נוספים מבין תלמידיו באותו שיעור, וכולם הוציאו את אותו פתק חבוי, והראו לו באומנם כי לפתק זה חלק ניכר ומכריע בהתקדמותם כל השנים.

רק אז קלט המגיד שיעור את המסר המיוחד, שבמעשה פשוט שנועד לשנות אוירה שלילית ששררה בשיעור בלבד, הוא הצליח להביאם לתוצאות מרחיקות בכל תחום מתחומי החיים, וזאת ע"י נתינת מבט אמיתי על מעלותיהם והיכולות שלהם להפעיל בסולם העליה, דבר שהגביר בהם את הרצון, המוטיבציה והשאיפה לגדול ולצמוח ולנצל את המעלות עד תום עד שנהיו רבים מהם מטובי בני הישיבות בעולם התורה כולו!!!

ויפה פירש בעל "מנחת שבת" בשם הרמב"ם את מאמר המשנה ב"אבות" (ולפי גירסתו): "מאד מאד הוי זהיר להיות שפל רוח" (פ"ד מ"ד):

"חלילה לו לאדם להיות תמיד שפל רוח שהוא ההפך ממידת הגאווה, כי השפל רוח אין לו שום שאיפה בחיים...! כי מי שלא יתבונן בחשיבות האדם ובמעלתו - אי אפשר שיהיה מעשיו מתוקנים, כי כאשר לא יקר כבודו בעיניו, ישפיל עצמו עד לעפר להיות כבהמה וחיתו יער. ואדרבה, נאה ויאה לו גבהות הלב מבחינת יקר ערך עצמו, וכמו שמצינו במלך יהושפט 'ויגבה לבו בדרכי ה'...'".

הלצה מפוכחת של הגאון מטשעבין

אחד הביטויים המופלאים לכוחה של ה"גדלות" וה"נכבדות" ולתוצאות שהיא מחוללת, שמע הרה"ג רבי י. פרידמן מפי בן ביתו של הגאון מטשעבין. סיפור המעשה נשמע כהלצה אלמלא התוצאות שהביא עמו. תלמיד של הגאון החמיץ רוחנית, ובקש להתגייס לצבא. היה יותר מחשש שהצבא יהרוס כליל את יהדותו. הגאון מטשעבין נשא באחריות, אבל הבין שדברי מוסר יזיקו יותר משיועילו. לבסוף לאחר מחשבה רבה, זימן אותו אליו ואמר לו בזה הלשון:

"הקשב נא אברמלה בני! הקשב היטב! אין אתה סתם כך אברמלה... כמה אברמל'ך איכא בשוקא... נכד אתה לבית המלוכה של זידטשוב... נכד מלוכה - משמע נסיך, זוהי זכות וגם חובה...

"ביזדטשוב ישנה הקפדה. בשחרית של ימי שישי נהגו אצל רבי הירש, שר בית הזוהר, לא לומר תחנון... עליך, כנסיך לבית המלוכה, לשמור בגאווה על המסורת המלכותית..."

הבחור התרגש מאד מייעודו המלכותי, וקיבל על עצמו על אתר באלה ובשבוועה.

לאחר שבוע של הפקרות רוחנית כללית - הגיע הרגע המלכותי. בהגיע יום שישי נזכר בייעודו המלכותי, והחליט כי יעבור עליו מה! הוא, תחנון לא יאמר!

אלא שעל אתר, חש בגיחוך... כיון שאינו מתפלל כלל - אין כאן ביטול תחנון...

הוא נאלץ איפוא להתפלל בימי שישי כדי להקפיד לא לומר לאחר מכן תחנון.

אלא שתוך כדי כך חש בעליבות נוספת... והרי כל השבוע אינו אומר תחנון, ובמה איפוא תתבטא הנסיכות...

והוא אילץ איפוא את עצמו להתפלל כל השבוע, כדי לומר אחר התפילה תחנון (והרי אין טעם לומר תחנון מיד אחר רכיסת הנעלים...) כדי להבליט את נסיכות אי האמירה של ימי שישי...

"כל השבוע", הוא מספר היום, "לחמתי למען מנין, השכמתי קום... התבזיתי... התפללתי בדבקות... כדי שאי אמירת התחנון בימי שישי תקבל צורה מלכותית... ומי שלוחם כל השבוע על תפילה במניין - יהפוך עצמו ללעג וקלס אם יחלל שבת ויזלזל באיסורי תורה..."

החייל, כיום אברך נכבד, ממריצי התורה במקדש מלך, צוחק עד עצם היום הזה צחוק מאושר, כשהוא נזכר בהלצה המפוכחת של הגאון מטשעבין:

התנהגות מכובדת כלפי התורה הקדושה אינה מתבטאת רק בסממנים חיצוניים, כי אם בחשיבות שאותה מעניק האדם לדבריה של התורה, ובאופן שבו הוא מקבל את דבריה, גם אם הדבר כוץ מצדו במאמצים מרובים.

כדוגמת אותן שתי אחיות אשר נולדו בבית אחד - אך מזלן שונה היה. לאחת היה בעל עשיר שהצליח מאד בעסקיו, וחי חי עושר ורוחה, כשהוא דואג להלביש את אשתו במיטב הבגדים ולקשטה בתכשיטים יקרי ערך - אך מתייחס אליה בזלזול רב, מבלי לשמוע ולהאזין לעצותיה.

ואלו לשניה היה בעל שלא הצליח לפרנס את בני הבית, ודחוקה היתה עד מאד, אך לעומת זאת היה נותן כבוד רב לרעייתו, שומע בתשומת לב את דבריה, ומתעניין אתה מתוך הערכת אמת לשקול דעתה.

באחד הימים הגיעה האחות העניה לבקר את אחותה העשירה. "הוי אחותי", נצצו עיניה, "כמה טוב לך! בית מפואר יש לך! טבעות יקרות את עונדת על אצבעותיך! את לבושה היטב! ו...".

"אל תקנאי בי", קטעה אותה אחותה, "אמנם הכל נוצץ, אך אני - איני שוה מאומה. איש אינו מקשיב לי, בעלי אינו מתעניין אתי, אין מקום להשוות בין החיים העלובים שלי, לחייך שלך!".

הנה כי כן, יכול האדם להניח את ספר התורה בארון קודש מחופה ביהלומים - ובכל זאת לא לשמוע לדעתה של התורה כלל, ולהתייחס אליה ביחס מבזה ומשפיל של עבדים.

באה, אפוא, התורה ומזהירה אותנו: "לא תצא כצאת העבדים", שימו את דעת התורה בראש מעיניכם, ותנו לה לכון אתכם בכל אשר תפנו - אלו הם החיים המתוקנים שאותם מבקש הקב"ה שתחיו!

לעתים נדמה, שחיים מתוקנים מעין אלו הם חלום באספמיה... רוב רובו של העם היהודי רחוק משמירת המצוות, ודעת התורה אינה זוכה כלל להתייחסות, אולם למרות המצב הקודר, לכאורה, מחובתנו לדעת כי אין מקום ליאוש כלל!

הרב פרידמן מרכסים ספר בהקשר לכך, כי הוא הזדמן לנסיעה לארצות הברית דרך אירופה בשנים עברו, כאשר כרטיסי הטיסה היו בעלי ספח המיועד לתלישה בידי הפקיד.

הוא מצא את עצמו עומד מאחורי רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, והנה הוא רואה, שהפקיד מעיף מבט אל הכרטיס וכשמבט חמור סבר בעיניו הוא אור לו: "איך יכול לנסוע, חסרה כאן חתימה..."

רבי יעקב לא הבין אנגלית, אבל את הבעיה הבין גם הבין. הוא הסתובב אל הרב פרידמן ואמר לו: "תגיד לו, שאם ה' רוצה - אני אהיה שם..."

הרב פרידמן לא אמר דבר, בחשש מה הוא התקרב והגיש את הכרטיס שלו לפקיד, ובאנחת רוחה ראה שהפקיד מאשר לו את הכניסה.

"התפללתי ערבית במנין שהתארגן במקום" - ממשיך הרב פרידמן בספורו - "ולאחר מכן עליתי למטוס, כשלתדהמתי אני מגלה את רבי יעקב ישוב שם..."

כשראה אותי אמר: "נו, אמרתי לך שאם ה' ירצה אני אהיה כאן! אתה רואה שאסור להתיאש? שב כאן, ואספר לך מנין שאבתי את האמונה הזו!" - (בנועם שיח)

למדתי בביאליסטוק - פתח ואמר - לאחר הסכם ריבנטרופ-מולוטוב נשארה ליטא חופשית, אך עד מהרה כבשו הרוסים את המקום והחלו להתנכל לבני הישיבות, ולא חלף זמן רב עד שכולנו הועלינו לרכבת בדרך לסיביר.

נסענו במשך עשרה ימים או יותר כבהמות... הרוסים לא הרשו לצאת מן הקרון אפילו לצרכים הבסיסיים ביותר, והסבל היה בל יתואר. ואז עצרה הרכבת בסיביר, והבנו כי יכול להיות גרוע יותר.

חמש עשרה שנה היינו בסיביר, כלואים ללא כל סיבה נראית לעין. לא ידענו, שהמאסר בפינה הקפואה הזו מציל אותנו ממות בטוח בתאי הגזים של הנאצים הארורים, אשר במבצע ברברוסה כבשו את כל רוסיה עד סטלינגרד.

בכל אותן שנים ארוכות ומיסרות היה לי חלום אחד שלווה אותי תמיד - יום אחד, כך חלמתי, אצא מכאן ואז אפגוש את אמא שלי... אנשק את ידה ואומר לה: "אמא, אמא שלי, תודה רבה לך על שחסכת את פרוסת הלחם האחרונה שלך, כדי לשכור לי מלמד טוב".

אבל כשהגעתי לבסוף לארץ, לא פגשתי את אמא שלי, ולא את אבא, לא את אחי ולא את אחיותי - כולם, כולם נותרו שם, דוממים וקפואים לצנח... כשהטרגדיה נודעה לי - לא רציתי לחיות יותר. לא ידעתי מה לעשות עם עצמי, והייתי אפוף ביאוש מוחלט. לבסוף יעץ לי מישדו ללכת ל"חזון איש", ואני שמעתי לעצתי והלכתי.

ה"חזון איש" שמע את כל מה שהיה לי לומר, ואמר לי: אני רוצה לספר לך סיפור:

בליטא חי יהודי שקט ורגוע, שעסק לפרנסתו במסחר. מידי שנה בשנה היה היהודי לוהה סכום כסף גדול, נוסע ליריד לקובנא, שם היה מחדש את כל

עפ"י עקרון זה נוכל להבין מדוע מיד לאחר מתן תורה, הפרשה הראשונה שנאמרה לעם ישראל היא פרשת "משפטים", וזו פותחת בדיני העבד והאמה העבריים. מסביר "הבית ישראל" שסיבת הדבר שהצביע על עיקרון המחויבות להיות משועבדים כליל לעבודתו של מקום. ביציאת מצרים נקבע הכלל הגדול (ויקרא כה, נה) "כי לי בני ישראל עבדים", ואל לו לאדם מיישראל להמיר עבדות רצויה זו, בהשתעבדות לבשר ודם או לקניינים חומריים כלשהם - "עבדי הם - ולא עבדים לעבדים" (רש"י שמות כא, ו).

תעוזה יהודית

בימי השואה הנוראה, בה עלה הכורת על עמנו, ניסו אותם חיות - אשר השחיתו דמות אנוש, להשמיד להרוג ולאבד את היהודי - בגופו ויותר מכך את נפשו הרוממה. באותם ימים, התפזרו להם סיפורי המופת העצומים אשר הם לקח לכל הבאים אחריהם. סיפורי גבורה של אלו אשר רוחם גברה על אותו דרקון רצחני ושפל, ובזכותם הוקם הדור הבא. דור, אשר יש בו הרצון האמיתי להמשיך ולעלות בהר ה', תוך דבקות במשימה. ומעשה ביהודי חסיד אמיתי, ר' לייבל קוטנר, חסיד מכבשונה של פולין החסידית, אשר היה באחד הצריפים במחנה העבודה, בו עבדו תחת צו הנוגשים על ייצור של ציוד וכלי תחמושת.

שנים עשרה שעות של משמרת, עדיין לא הגיעו לקיצן. והנה, שבתה המכונה! ודממה השתררה במקום.

הנאצי הממונה ימ"ש, מיד שת ליבו לתקלה. הוא התכעס מאוד. התבונן בכל העובדים, תר בעיניו אחר קרבן צפוי. אחר התקרב אל ר' לייבל ובקול נחרץ דרש ממנו לתקן מכונה זו.

היהודי החסיד אשר לא ידע מאום בהלכות מכוונות, הביע תדהמתו: איך יידע לתקן מכונה עדינה זו על חלקיה??

ואותו רשע, באכזריות ידועה לשימצה, אמר: 'די ביסט א יודע? (אתה יהודי?) קאנסט טו!' (אתה יודע ויכול!).

כל אותו לילה עמד ר' לייבל וחבר ותיקן וניסה והלחים, ושב ופירק ובינתיים הצטנפו כולם בפחד ניכר. עד שלבסוף נשמע מחדש קול שקשוק המכונה. כשנכנס אותו קלגס והתבונן במכונה הפועלת, אפילו הוא לא האמין. הרי לדרוש מן היהודים את מה שאי אפשר - דרשו. אבל שהם באמת יצליחו לעשות זאת? זיהה ר' ליבל את מבט ההפתעה בעיניו התקרב בנחישות ודרש תשלום. כולם עצרו נשימתם. איך הוא מעז? והנאצי, כל כך מופתע מהתעוזה הבלתי צפויה, רק שאל בתנועת יד סיבובית: מה? דרש ר' לייבל סיגריות! איך יגיב אותו רשע? נבהלו כולם. ובמוכנות של מי שפשוט לא ציפה למה שקורה, הכניס הנאצי ידו לכיסו והוציא את ה"תשלום" הנדרש.

אך יצא אותו אכזר מן הצריף, הסב ר' לייבל את פניו כלפי כל החולקים עמו משמרת העבודה הארוכה הזו, ואמר להם כשהוא מנופף בסיגריות: די ביסט א יודע? קאנסט טו!

כשברצונו לרמוז: יהודים אנו, ויכולים אנו להם! אסור להשחית קומה. עלינו לשמור על שלהבתנו הבווערת! גם במקום בו בוער כבשן הפשע!

וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים (כא, ז)

הרעיון המוסרי הנפלא אשר חבוי בפסוק זה מהווה עבורנו מורה דרך לתפקידנו בעולם בתקופה זו, בה רב החושך על האור, ומתי מעט בלבד מבין כל באי עולם, דבקים בבוראם:

"וכי ימכר איש את בתו" - הקב"ה נתן לישראל את בתו, הלא היא התורה הקדושה, אולם למרות נתניה זו הוא עדין מתקשה להפרד ממנה כפי שאומר המדרש (שמות רבה לג, א) "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" - משל למה הדבר דומה?

"למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, בקש לילך לו לארצו ולטול לאשתו. אמר לו: בתי שנתתי לך - יחידת היא... לפרוש ממנה - איני יכול, לומר לך 'אל תטלה' - איני יכול, לפי שהיא אשתך. אלא, זו טובה עשה לי - שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי".

כך הקב"ה אומר להם, לישראל: נתתי לכם את בתי היחידה, את התורה הקדושה, אך איני יכול לפרוש ממנה, עשו לי, אפוא, קיטון קטן, כדי שאוכל לדור אתכם - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

אבל לא כל ישראל מצליחים להבין עד כמה המתנה שבידם מיוחדת היא. הם מניחים אותה בארון קודש ומוציאים אותה רק לקראת התורה, משל היו אומרים לה: צאי, אמרי מה שיש לך לומר - ולכי חזרה למקומך...

לפיכך, בא הקב"ה ומצוה: "לא תצא כצאת העבדים" - אנא מכם, נהגו בה מנהג של כבוד, ולא כעבד בזוי!

מאגרי הסחורה שלו, ובמהלך השנה כולה היה מוכר את הסחורה שקנה, מכסה את ההלוואה שלקח, ומפרנס בכבוד את בני ביתו.

באחת השנים, לאחר שדאג לעצמו להלוואה, נפל היהודי למשכב, ושוב לא יכול היה לנסוע ליריד כהרגלו. בלית ברירה קרא לאשתו ואמר: ראי נא, יש דברים שאיני יכול לותר עליהם, ובכל זאת אין ביכלתי לנסוע, לכן אבקשך לקחת את הכסף ולנסוע במקומי.

האשה הסכימה, האזינה בתשומת לב לכל ההוראות שנתן לה, נטלה את הכסף וצררה אותו בשתי צרורות, הכניסה לתיקה - והלכה. ההמולה שקדמה את פניה של אשה זו, אשר מעולם לא יצאה מן הכפר, גרמה לה לאבד את עשתונותיה, והיא צנחה תחתיה מעולפת. דקות ספורות שכבה כך, עד שרוחה שבה אליה, ומאחר שידעה שאין לה כל ברירה אחרת, קמה והחלה ללכת.

היא טייל בין הדוכנים, עד שמצאה מוכר, שנראה היה לה שנתן לסמוך על המלה שלו, החלו להתמקח אתו, וכששניהם הגיעו לעמק השוה, פתחה את תיקה כדי להוציא משם את הכסף, ולחרדתה היא מגלה ש... אין כסף... איפה הכסף? ידיה רעדו כשפשכה את תכולת התיק על הארץ, אולם כל החיפושים לא העלו דבר. אין כסף - - - ככל הנראה, כשהתעלפה, נפל הצרור, ומישהו זדון לב נצל את המצב, לקח אותו והלך... הכסף כלל אינו שלי! - החלה האשה זוועקת - מה יהיה על ידי הרעבים ועל בעלי ההוללה! צעקותיה משכו תשומת לב משאר הנוכחים, ולא חלף זמן רב, עד שהגיעה עדות מהימנה על אדם שנראה מרים את הכסף. כשהגיעו אליו שאלה אותו האשה: "מצאת את הכסף?" "כן" - השיב האיש - "אבל הוא שלי..." "הוא היה עטוף בשתי צרורות" - נתנה האשה את הסימנים. "כן" - הסכים המוצא - "אבל הלכה היא, שאדם שמצא כסף בעיר שרובה גויים הוא שלו, משתי סבות: האחת, משום שמסתבר שהמאבד הוא גוי, והשנייה, משום שככל הנראה המאבד התייאש, כי שער שגוי ימצא את זה ולעולם לא יחזיר. ואם זו ההלכה, הרי שהכסף שמצאתי שייך לי בדין! ואין שום סיבה שאחזיר לך אותו".

האשה צעקה: "רחם עלי, הכסף אינו שלי!" אבל הוא בשלו. לבסוף הלכו שניהם אל רבי יצחק אלחנן ספקטור, רבה של קובנא. הרב שמע את טענות האשה, ולאחר מכן את דברי המוצא, שטען: "היא צועקת שארחה עליה, ואני כמובן, מרחם עליה, אך לא יותר מאשר אני מרחם על ילדי שלי... חלילה לי מלגעת ברכות שאינו שלי, אבל רכוש שמצד ההלכה הוא שלי - אין סיבה שאותר עליה משום רחמים... בביתי ארבע בנות מתבגרות, וסבור אני שהרחמים עליהם קודמים לרחמים על אותה אשה זרה".

רבי יצחק אלחנן הורה לו להחזיר מיד את הכסף ואמר כי אחר כך יסביר לו מדוע, ואכן לאחר שהחזיר אמר לו: "כל הסיבה לדין 'הרי אלו שלו' הוא משום שבודאי הבעלים כבר התיאש, אך במקרה זה הכסף אינו של האשה, אלא של בעלה, ומאחר שבעלה כלל אינו יודע שהוא אבד את הכסף, אין היא בעלת הבית על היאוש כלל! וממילא הכסף אינו שלך!"

בשלב זה הרים ה"חזון איש" את עיניו קדשו אל הבחור השבור שמולו ואמר: "וכי אתה בעל הבית להתיאש? וכי אתה בעל הבית על העולם? הלא העולם הוא של הקב"ה, וכל זמן שהוא הבעלים, הרי שאין מקום ליאוש כלל!". "מכח זה" - סיים רבי יעקב גלינסקי את ספורו - "אזרתי את האמונה והבטחון שאם הקב"ה רוצה שאעלה על המטוס, אין מקום ליאוש! הוא הבעלים - והוא המחליט!"

ואף אנו צריכים לדעת, שאין מקום ליאוש על מצבו, הבה ונתן לבורא העולם 'לסדר' את העולם באופן הטוב ביותר, ונתמקד במה שאנו צריכים לעשות - בידיעה שאין לנו חיים ללא התורה הקדושה, ובדבקות האמתית באבינו שבשמים.

(ומתוך האור)

"ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם" (שמות כא, א), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לא תעלה על דעתו לומר, אשנה להם הפרק וההלכה שתיים או שלוש פעמים עד שתהיה סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופרושו. לכן נאמר: "אשר תשים לפנייהם", כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם (רש"י).

לא מובן. משה רבינו יושב ומשנן, לא רק שתיים ושלוש פעמים אלא ארבע (ערובין נד ע"ב). וכעת שיתעמקו וישכילו, יחתרו לטעמים ולהשלכות, "ישוטטו רבים ותרבה הדעת". וכי מה יש להם לעשות, לדור דעה אוכלי המן שלא חסרו דבר. שיעמלו קצת! אם יתקשו, ויגיעו למבוי סתום, שיבואו...

ולא, אלא על משה רבינו להטריח עצמו ולהבינם טעמי הדבר ופרושו! מדוע - לדעתי, אין זה דין פרטי בתלמוד תורה, אלא דין כללי במצות החסד, וחובת ההליכה בדרכי הבורא.

ששנינו (ערכין טז ע"ב) עד היכן תכלית יסורים, אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש מטבעות ועלו בידו שתיים, וחייב לטרוח ולהשיב שוב ידו לכיס - וכבר יסורים הם!

אלמלא היה חוטא, לא היה הבורא יתברך מטריחו להושיט ידו פעמיים לכיסו.

ותמחה: הלא הקדוש ברוך הוא נתן לו את הכסף, וגם את היד ואת הכיס, אז יאיל לטרוח מעט. לפחות זאת יעשה. האם צריך להכניס לידו את הסכום המדויק?

וזהו, שהתשובה היא: כן! כשאתה עושה חסד, עשהו בשלמות! בגן העדן היו מלאכים צולים עבור האדם בשר ומסננים לו יין (סנהדרין נט ע"ב). רק בחטאו הוצרך לעשר עבודות בפת (ברכות נח ע"א), וכשיותקן החטא תוציא הארץ גלוסקאות מוכנות. כך מורה לנו הבורא יתברך את שלמות החסד.

איזה בעל אינו מפנה מהשולחן לאחר הארוחה - השלמות היא, להדיח את הכלים! והמדובר, כמובן, כשרעיתו אכלה לבדה. כי אם הוא אכל עמה, אין זה שייך לחסד!

וידוע המעשה -

אחד מבני חבורת פשיסחא נסע לסחור ביריד דאנציג. היו שם סוחרים יהודים רבים, וכולם עשו חיל בעסקיהם והרויחו הון רב. אחד מהם לוזה סכום כסף גדול כדי לסחור בו, וכבואו נגנב ממנו כל כספו. עולמו חשך עליו. לא זו בלבד שלא היה לו במה לסחור וראה בעינים כלות איך חבריו סוחרים ומתעשרים, עוד ישוב לביתו כבעל חוב ויצטרך חלילה לבריות!

כשהיריד ננעל, זימן החסיד הפשיסחאי מאה סוחרים למשתה, מסיבת סיום, ואותו סוחר אומלל ביניהם. משאכלו ושתו והיטיבו ליבם, קם ואמר: "רבותי, כולנו סחרנו ועשינו חיל במסחרנו, חוזרים לבתינו ששים ושמחים. והנה עמנו חבר, שכספו נגנב ברובו, מכספי ההלוואות. עשרת אלפים רובלים אותם חייב הוא להחזיר. קיוה להכפילם ולשלשם, והנה גם הקרן אבדה - בואו נחלצו ממצבו הביש. מאה אנו, כל אחד יתרום לו מאתיים רובלים, וישוב שמח לעירו!"

תוך כדי דיבור הסיר את כובעו והפכו, הניח בתוכו מאתיים רובלים וסבב מאחד לשני, הכובע נגדש בשטרות ומסרן לסוחר ההמום, באמרו בבדיחותא: "יש כאן תשעה עשר אלף ושמונה מאות רובלים. את המאתיים האחרונים תתרום אתה, ותשלם את הסכום. שהרי עכשיו עשר אתה, וחייב גם אתה במצות צדקה..."

כשהגיע אותו סוחר לפשיסחא, אמר לו רבו: "שמעתי מה שעשית, איך חילצת את הסוחר מאסונו, אבל יש לי ביקורת על כך ששיתפת גם אותו במגבת -

כי חסד, יש לעשות בשלמות!"...

(והגדת)

"ורפא ירפא" (שמות כא, יט), מכאן נתנה רשות לרופא לרפא (בבא קמא פה ע"ב). על הרופא לדעת, שלא התעודה הממוסגרת שבלשכתו ולא רשיון משרד הבריאות העניקו לו את הרשות לרפא. "מכאן", מהתורה ומנותן התורה, מקבל הוא את רשיונו!

ואספר -

לפני כמה שנים אבדתי את השמייע באזני, לא אליכם. חידק התבית, ומאן לעזוב, אין לי טענות עליו. הגמרא אומרת (עבודה זרה נה ע"א) שכאשר שולחים חולי, משביעים אותו מתי יצא ועל ידי מי. כנראה קיבל רשות להשאר. הרופא, מכל מקום, טיפל במסירות. יום אחד שאל: "כבוד הרב, מדוע כתוב (קדושין פב ע"א) טוב שברופאים לגיהנום?"

ראה שלא ענית, והבין שלא שמעתי. חזר על השאלה בקול גבוה יותר. בתנועות שפתיים מודגשות. לא ענית.

הבין שחלה הרעה בשמייעה, וחזר בצעקה. כל המחלקה שמעה. אם אמשיך לשנותק יביא צידוד הגברה. אמרתי: "שמעתי, שמעתי".

"אז למה אינך עונה?"

"כי מה זה נוגע לך? תביא את הטוב שברופאים, ואענה לך..."

הוא לא נפגע, הבין שזו בדיחה. לרגע לא עלה בדעתו שבאמת אינו הטוב שברופאים.

"וכעת ברצינות", ביקש.

ראיתי שקל יותר לענות לו מאשר לשכנעו שיש רופאים מומחים ממנו. אמרתי לו: "פרושים רבים יש, ואומר לך אחד מהם -

רופא קטן, ידוע שכוחו מוגבל. מבקש הוא עזרת שמים ברפואתו, ומכוון בברכת "רפאנו" שבתפילת שמונה עשרה. אבל הטוב שברופאים סבור שהוא כל יכול, ובידו לרפאות גם בלי עזרת שמים, ולפיכך אינו מכוון ב"רפאנו". ונמצא שגביו יש רק שבע עשרה ברכות, כמנין "טוב". ולכן שולחים אותו לגיהנום, כי סומך הוא על עצמו בלבד -

ולכן התכוונתי כשאמרתי שאינך הטוב שברופאים. כי יודע אתה שאינך כל יכול. והראיה, שעדיין איני שומע..."

הגמרא (עבודה זרה נה ע"א) דורשת, מאי דכתיב "מכות גדולות ונאמנות, וחללים רעים ונאמנים" (דברים כח, נט), רעים בשליחותם ונאמנים בשבועתם. שבשעה שמשגרים יסורים על האדם משביעים אותם שלא ילכו אלא ביום פלוני, ולא יצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני

הרופא אינו אלא שליח ההשגחה להסיר את המחלה, ותו לא! יש לו להחזיק טובה לעצמו בדיוק כפי ש"יום פלוני ושעה פלונית" יכולים להחזיק טובה לעצמם, שבהם טרה המחלה!

ואספר על מקרה שהכעיס אותי. הייתי באיזו שמחה, ושולחן ה'מזרח' היה מלא וגדוש בגדולי תורה, ראשי ישיבות ורבנים, לא היה מקום לתקוע סיכה, כמו שאומרים. ואז נכנס רופא דתי, בכזו הרגשת חשיבות. ואיך לא, אם בעל השמחה מיהר לקראתו: "הו, איזה אורח, רבי פלוני, תודה שהגעתם, איזה כבוד". ומיד, כמובן, לשולחן הכבוד. אבל הוא מלא וגדוש. הקים ממקומו ראש כולל נכבד, והרופא עומד וצופה, שהרי אין דבר טבעי יותר. חסד עשה, שהסתפק במקום אחד!

זה קומם, בגלל הפגיעה בכבוד התורה. ולא פחות מכך העיד על אפיו של האדם. כי מי שבטוח שהכל חייבים לפנות לו מקומם ודאי לא יפנה למתחרהו בבקשת ייעוץ ושאלה לחוות דעת, שהרי הוא ואין בלתו. וזו הסיבה ש"טוב שברופאים לגיהנום". מי שבטוח שהוא הטוב והנעלה מכולם! בקשו שאדבר, אומר כמה מלים.

קמתי ואמרתי: "יש, ברוך השם, רופאים משלנו, שומרי תורה ומצוות. אינם מתיימרים להיות פוסקי הלכות וגדולי הדור, ועם זאת קוראים להם ברוב כבוד רבי פלוני. שיהיה. אבל יש לי שאלה: היה רופא מומחה שהיה גם גדול הדור, "רבנו שבבבל" (חולין צה ע"ב), שמואל - מדוע לא כינוהו רבי שמואל, האם נופל הוא בחשיבותו מהרופא דנן?!"

ובענין זה אספר -

הייתי פעם במסיבה אחת עם דוקטור משה רוטשילד הי"ו, מייסד בית הרפואה "מעייני הישועה". נשאתי דברים, והזכרתי את מאמר שמואל: נהירים לי שבילי דרקייע כשבילי נהרדעא, עירו. ותמהתי: גם איני יכול לומר שנהירים לי שבילי רקייע כשבילי בני ברק. כי עשרות שנים אני מתגורר בה, ואיני מכיר את רחובותיה! מהיכן הכיר שמואל את סמטאות עירו? לכאורה, לא היה עליו להכיר אלא את הדרך מביתו לבית המדרש!

ושתי תשובות בדבר. הראשונה: שהיה ראש ישיבה. וממילא הוצרך לדפוק על פתחי נדיבים, והכיר כל הכתובות. והשנייה, שהיה דיין מומחה לדיני ממונות. וממילא הכיר כל הבניות החריגות בעיר, זה הזיק את שכניו ברחוב פלוני בהיזק ראה, ולזה לא נתנו לבנות על הגג... כולם הגיעו אליו, שיפסוק ביניהם דיני תורה...

התערב דוקטור רוטשילד ואמר: לדעתי הסיבה מפני ששמואל היה רופא (בבא מציעא פה ע"ב), ורופא חייב לדעת את כל רחובות וסמטאות העיר, שלא יתמהמה כשיקראוהו באופן בהול!

על כל פנים, נחזור לעניננו: מדוע שמואל, שהיה גם ראש ישיבה, גם דיין מומחה וגם רופא נודע לא זכה שיקראוהו: "רבי שמואל", והרופא דנן זכה לכך?!" -

אח, כמה זרחו פניו, חשוב הוא משמואל האמורא!
המשכתי ואמרתי -

"אבל, רבותי, התשובה נתנה לנו במשנה מפורשת! אבדת רבו ואבדת אביו, אבדת רבו קודמת. שאביו הביאו לחיי העולם הזה, ורבו מביאו לחיי העולם הבא (בבא מציעא פ"ב מ"א).

מעתה, שמואל היה רופא שהביא את החולים לחיי העולם הזה, לכן כינוהו רבי. אבל יש רופאים שמביאים את חוליהם לחיי עולם הבא, ונאה לקרותם רבי!"...

(והגדת)

ישנה בתורה מצוה, בדיני נזיקין ... כאשר אדם נתפס גונב שור או שה, טבח ומוכרו... משלם תשלומי ארבעה וחמישה... למה משלם תשלומי ארבעה וחמישה?

מביאה הגמרא (מסכת ב"ק עט, ב) - אמר רבי מאיר בא וראה כמה גדול כח של מלאכה שור שביטלו ממלאכתו חמשה שה שלא ביטלו ממלאכתו ארבעה השה לא עושה שום דבר... רק יושב בשדה כל הזמן, ואוכל סביונים... אבל השור, אתה לוקח אותו וחורש איתו... ביטלת אותו ממלאכה/גנבת אותו... אתה משלם תוספת לקנס, על זה שביטלת את השור ממלאכתו... לכן אתה משלם על השור, פי חמש.

אמר רבן יוחנן בן זכאי בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהלך ברגליו חמשה שה שהרכיבו על כתיפו ארבעה

בדיוק להיפך... על שה אתה מקבל הנחה של עשרים אחוז... על שור אתה משלם פי חמש... גם על שה היית צריך לשם אותו דבר, רק עושים לך הנחה... למה עושים לך הנחה???

כי ברגע שהגנב גנב את השה... הוא שם אותו על הכתף... הוא התבייש... על בוש, קיבלת הנחה של עשרים אחוז!

היות "והתבזה" ... זה מבייש לקחת כיבשה על הכתפיים ... לכן, אתה מקבל הנחה של עשרים אחוז...

אם לומר את האמת... קוראים את הדברים האלו... ולא מבינים מה כתוב כאן... "השה, סוחבים אותו על הכתפיים... מקבלים הנחה של עשרים אחוז?" זה ביזיון לקחת שה על הכתפיים!

גדול הדור... משה רבינו... לקח שה על הכתפיים ... כך כתוב במדרש! משה רבינו התבזה?

אמר הקב"ה - מי שידוע כך להנהיג את הצאן, הוא יהיה מנהיג של כלל ישראל!

גדול הדור לוקח כבשה על הכתפיים... בוש! נגיד כשמשו רבינו עשה את זה ... זה לא היה בוש... אבל היום זה בוש... למה?

תלכו ותראו היום, כל מי שמתעסק בחקלאות, רוצה לקחת כבשה... הכבשה לא רצה... אין לה כוח...

אם תלך בקצב שלה, יגמר לך היום... מה עושים?

מרימים אותה על הכתפיים... שתי רגלים ימין... שתי רגלים שמאל, והולכים! איזה בוש! יש לגנב בזה?

ר' יוחנן בן זכאי אומר - בוש. על בוש עשרים אחוז פחות...

אני רוצה לשאול אתכם - כל בוש זה כמה?

גנב עולה על המרזב... תופסים אותו... נקרעו לו המכנסים...

הוא מגיע לשופט "כבוד השופט, אל תשאל איזה ביזיונות ... ירדתי מהמרזב, נקרע לי המכנס... בבקשה ממך, עשרים אחוז הנחה..." ©

מה זה? ממתי קריטריון לגבי העונש, זה תלוי אם הוא התבייש או לא?

יגיד לו השופט "אל תעלה על מרזבים... לא יקרעו לך המכנסים... לא תצטרך להתבייש!"

אדם ביזה את עצמו! מה זה ההנחה הזאת?!

ר' אליהו לופיאן מעמיק את השאלה, ואומר עוד יותר - אם הוא גנב, אז מגיע לו עונש כפול! איך אתה לא מתבייש לגנוב?!

אם אתה רואה שהוא סוחב על הגב את השה, זאת אומרת שהוא לא התבייש! מילא, אם הוא היה מכניס לתוך שק... אז באמת, אתה מבין שהוא מתבייש...

אבל הוא סחב אותו על הגב, איזה בוש יש לו?!

בא ר' אליהו לופיאן, ואומר יסוד נורא... שרק "אבי תורת הנפש" יכל לומר דבר כזה... אלו דברים שכנראה, נשגבים מבינתנו...

אומר ר' אליהו לופיאן - תדע לך, אדם ששואל שאלות כאלה, זה אדם שלא יודע מה נעשה בליבו של אדם...

אדם מסתכל בעיניים, כמו שכתוב בספר שמואל {שמואל א' טז, ז} כי האדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב... רק הקב"ה רואה, מה נעשה בליבו של אדם.

אומר ר' אליהו לופיאן - כל גנגסטר- ראש עבריינים, שנראה לך כמו מלך העולם... יש לו מרצדס עם גג פתוח... נוהל נעלי קרוקודיל... הולך עם מלבורו...

גורמטים ו"חי" על הצוואר... תדע לך, כשהוא נמצא בארבע אמות בביתו, הוא מרגיש אכול על תפקידו "איך אני נראה כגנב... איך מסתכלים עליי בחוץ..."

כשהוא בא לשוק הכרמל... שזה ה"מעוז" שלו... אז כולם רועדים וצועקים "הכל בזול... הכל בזול", כי ה"שריף" הגיע... אבל כשהוא הולך הביתה, והוא נמצא בתוך ארבע אמותיו... ולמטה נמצא השוטר, שמפחד שלא עוד רגע ישלחו לו טיל לאו, וירימו לו את הבנין...

כשהוא יושב עם אשתו והילדים, הוא מתבייש במצב שבו הוא נמצא!

אלה הדברים שכותב ר' אליהו לופיאן.

עפ"י הדברים האלה, נוכל להבין בע"ה, את המשך הדברים שהוא כותב בספר לב אליהו:

כותב ר' אליהו לופיאן - בא ואסביר לך, רק הקב"ה ... שהוא שברא את האדם, וידע את טבעו, יכל לקבוע הלכה כזאת, שהגנב שהתבזה, מקבל עשרים אחוז פחות בעונש, כי הוא התבזה...

אתה כלפי חוץ, לא רואה כלום... אתה לא רואה עליו שום בוש... הוא סוחב עליו את הכבש כמו כולם... אבל אני הקב"ה, שאני יודע מה שבלבו של אדם, אני אומר לך... האדם הזה בוש ונכלם כשהוא חוזר הביתה!

דע לך, בלב שלו פנימה, האדם הזה אכול!

כשהקב"ה מודד עבירה, ומודד מצוה... הוא מודד אותה לפי הצער, לפי העלבון, ולפי ההנאה שהיה לו, הן בעבירה והן במצוה.

אומר ר' אליהו לופיאן - שמעתי בר' איצ'לה בלזר, ששאל שאלה עצומה -

ארוסה שזינתה, דינה בסקילה... ונשואה שזינתה, דינה בחנק...

שאל ר' איצ'לה בלזר - זה בדיוק ההיפך, הרי ארוסה עדין לא גרה אצלו, העונש שלה יותר חמור? למה זה בדיוק להיפך?

אמר לי ר' איצ'לה בלזר - היסוד, של ההנאה בעבירה... גם זה בא בחשבון.

בשעה שהיא ארוסה, היא יכלה ליהנות ממעשה העבירה, כי אין אימת בעלה עליה... אבל כשהיא נשואה, אימת בעלה עליה, ההנאה בעבירה לא היתה מושלמת!

הקב"ה בוחן כליות ולב, ברבדים הכי נמוכים... להבין כל עבירה, כמה הנאה היה בה, גם חרטה היה בה, כמה צער היה בה... כל דבר בא לידי מנין... והדבר הוא דק מן דק ע"י נבדק.

אם כך זה בעבירה, על אחת כמה וכמה, במצוה!

ולא יבוש מפני המלעיגים עליו - אדם הולך לעשות מצוה, והוא מתבזה בקיומה של מצוה... אדם עושה מצוה, ויש לו צער בקיומה... אומרת המשנה (מסכת

אבות, נג) לפום צערא אגרא טוב אחד בצער, ממאה שלא בצער!

נוכל להוסיף על זה, עוד נדבר אחד:

בפרשת השבוע שלנו, פותחת הפרשה בעבד עברי שנמכר בגניבתו...

גנב שנתפס, ואין לו ממה לשלם את הגניבה... מוכרים אותו לעבד... מי קונה עבד???

אדם שהוא בעל מעמד... אדם מרומם מעלה... למה?

כי חז"ל אומרים, שאדם שקונה לעצמו עבד, קונה אדון לעצמו.

אומרת הגמרא (מסכת קידושין כ, א) - {דברים טו-טז} כי טוב לו עמך עמך במאכל ועמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין וישן והוא שותה יין חדש אתה יושן על גבי התבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו

רבותי, זה דבר שלא יאומן...

ראש חודש... אדם רוצה לקנות לכל המשפחה לחמניות... הוא מגיע למאפיה... נשארה רק לחמניה אחת ולחם שחור... "נו לפחות לחמניה אחת..."

יושבים מסביב לשולחן... "מי אוכל את הלחמניה?"

"אבא אני, אבא אני... אני אבא..." ויושב העבד ליד...

"היות ויש רק לחמניה אחת... יקבל אותה אדוניו הגנב!"

נותנים לגנב לאכול... הוא נמצא כרגע בשיקום... ברוך ה'... שולחן של ראש

חודש... מביאים לשולחן פאנטה כתום!

כל החודש, שותים רק מים עם פטל... בראש חודש, שותים פאנטה כתום!

יש בקבוק אחד פאנטה כתום... השאר מים עם פטל...

"מי רוצה פאנטה כתום???"

"אבא, אני רוצה! אני רוצה! אבא אני!"

"קודם כל, נותנים לגנב..."

לקחו את כל הכריות בבית... הלכו להוסיף להם נוצות... נשארה בבית רק כרית

אחת... מי ישן על הכרית?

"בבקשה בעל הבית... תיפרד מהכרית... הגנב ישן על הכרית"

"אני ישן בלי כרית, והוא ישן עם כרית?!"

"כי טוב לו עמך" ©

אבל אם תיקח את הכרית, ותשים אותה בצד... אף אחד לא ישן עליה!

אומר תוספת – אם אף אחד לא ישן עליה, זו מידת סדום... תן את זה לגנב, הוא ישן על זה!

נשאלת השאלה – הדבר הזה לא מובן... אם יש רק כרית אחת בבית... והבן שלי מבקש ממני "אבא, תן לי את הכרית"... אני מחויב לתת לו את הכרית?

ודאי שלא...

אז למה לעבד אני מחויב???

אומרים המפרשים יסוד נפלא – הבן שלך, אם לא יקבל את הכרית, הוא לא

ירגיש מבוזה... אבל העבד, אם הוא לא יקבל את הכרית, לא רק שהוא יגיד "אין לי כרית ולאדון יש כרית"... אלא הוא יגיד גם "אני עבד, אני מושפל, אני גנב

משפילים אותי!!!"

והתורה לא רוצה להשפיל בן-אדם, גם כשמדובר בגנב... ותשימו לב, כמה

התורה נזהרת, בתורתו של גנב... כמה התורה נזהרת, בבן הזה שסרח... כמה

התורה דואגת לשקם אותו...

לאחר ההקדמה הנפלאה הזאת, של דברי רבותינו, נוכל בע"ה להגיע לנקודה

המרכזית שאנחנו רוצים לדבר היום:

ישאלו את האדם – מה יותר גרוע, למות או להתבייש?

יש לך אפשרות להתבייש חמש דקות... או לחיות... או שתגיד לו "אם אתה הולך לבייש אותי... אני מעדיף לא לחיות"... מה יותר טוב לאדם?

לכאורה, עדיף להתבייש חמש דקות... ולהמשיך לחיות...

זה כמו שאדם בא לטיפול שיניים... אומרים לו "תשמע, נגמר החומר הרדמה"... מה אפשר לעשות?

"בסדר... יכאב חצי שעה... מה אפשר לעשות... יעבור" ©

בואו נראה, כיצד רבותינו מתייחסים לענין הכלימה, מול המוות:

אני אומר לכם גמרא... אני לא מבין אותה... אבל זה גמרא, קודש קדשים...

הגמרא במסכת תענית {כג, א}, מספרת סיפור...

חוני המעגל שאל את עצמו שאלה – נאמר בפסוק {תהילים כו, א} שיר

המעלות בשבש ה' את שיבת ציון היינו כחלמים...

אמר חוני – שיבת ציון זה שבעים שנה... היינו כחלמים?! אפשר לחלוש שבעים שנה?!

אמר לו הקב"ה – שאלת שאלה? תקבל תשובה... אבל תשובה מעשית...

תמתין...

חוני הולך ברחוב... רואה בן-אדם אחד עם טוריה, נוטע עץ חרובים... "סליחה, בשביל מה אתה נוטע את העץ חרובים הזה? אתה יודע מתי זה יוציא לך פירות

?! רק עוד שבעים שנה! הרי אתה כבר לא תהיה בעולם הזה... בשביל מי אתה נוטע את זה?"

"אתה צודק, אבל כשאני הגעתי לפה... היה כאן כבר עץ חרובים אחד ללבלב...

אז מישהו זרע את זה פה... הוא גם ידע שהוא לא יהנה מזה... אז יוצא שהוא עשה את זה בשבילי... אז גם אני עושה את אותו דבר... לבאים אחרי..."

חוני ממשיך בדרכו... נכנס למערה... אוכל לחם, ונרדם... שינה שנמשכת

במערה, שבעים שנה...

המהרש"א אומר, שבינתיים יצאה שמועה, שהוא מת במלחמה...

חוני מתעורר כעבור שבעים שנה... הוא לא יודע כמה זמן עבר... מוציא את

הראש מהמערה... מה עושה דבר ראשון?

הולך הביתה!

בדרך הוא עובר באותו מקום, שנטעו בו את העץ חרובים... והוא רואה מישהו שעוטר שם... "סליחה, זה אתה נטעת את העץ הזה?"

"אני?! לא... זה הסבא שלי ז"ל נטע אותו"

"הסבא שלך?! אני זוכר שהוא נטע את זה רק... ואוו... ישנתי שבעים שנה!"

חוני מגיע הביתה... מסתכל על הדלת... רואה 'משפחת המעגל'... דופק בדלת...

פותחים את הדלת...

"שלום... איפה אבא?"

"אבא נפטר..."

"מי אתה?"

"אני הנכד של חוני המעגל"

חוני מחויך מאוזן לאוזן... "אני חוני המעגל!!!"

"בואו ילדים תסגרו את הדלת... שלא תעזו שוב פעם לפתוח את הדלת לזרים

!!!" ©

אתמול היה כאן מישהו... אסף כסף... אמר הוא אליהו הנביא... היום בא

מישהו... אמר שהוא חוני המעגל... טוב... שיחררו את כולם בבת אחת... ©

טוב... חוני המעגל הולך... לאיפה?

לבית המדרש...

הוא מגיע... מתיישב... בן פורת יוסף, הבית מדרש מלא... הרב מקשה קושיות... פתאום התבארו לרב כל השאלות... הוא נתן צעקה "מאיירים הסוגיות, כמו בימיו של חוני!!!"

*אין לנו מושג מי היה חוני... חז"ל אומרים, שמה שהיה מבקש מאת ה', היה

מקבל!

מגיע חוני לרב בבית המדרש, ואומר לו "אני חוני!!!"

"חוני?!...! תראה... אתמול היה פה מישהו, דומה לך... אמר שהוא אליהו

הנביא... תקשיב... קח שקל, ותהיה בריא" ©

זה לא כמו היום, שיש בבית את התמונה של סבא... פעם זה לא היה... לא היו תמונות! מאיפה הוא יודע שהוא חוני?

יוצא חוני מחוץ לבית המדרש, ומבקש מהקב"ה בקשה "ריבונו של עולם... אני הולך לישון הלילה... קח אותי מפה... תהרוג אותי"

זה מה שאומרת הגמרא - או חברותא או מיתותא...

לא מבין את הגמרא הזאת... אני יגיד לכם גם למה...

נגיד שלא מאמינים שהוא חוני... הוא מגיע הביתה... "אני סבא חוני"... סוגרים לו את הדלת בפנים... בסדר...

הולך לבית הכנסת... "אני חוני"... "אתה לא חוני!"...

אהה, מקודם הוא אמר "מאיירים הסוגיות, כמו בימיו של חוני"...

בסדר... אז הוא שמע שאמרתי חוני... אם הייתי אומר את זה על רב פפא, הוא

היה אומר שהוא רב פפא...

אתה יודע מה? אתה לא חוני המעגל... מהיום תקרא לעצמך אברהם ברקוביץ'

...

תלך לישוב הסמוך, שמה לא מכירים אותך... "יש חדר להשכרה?"

ישאלו אותך "איך קוראים לך?"

"אברהם ברקוביץ'"... יתחיל את החיים שלו מחדש...

יכנס לבית המדרש... יתחיל את כל הש"ס מחדש... רק היישוב ידרוש... והוא

יקשה עליו קושיות!

יגיד הרב "תשמע... הברקוביץ' הזה... חריף! איפה למדת קודם?!"

אז נשאלת השאלה – מה זה משנה איך קוראים לך, חוני או אברהם ברקוביץ'?! תשב ותלמד!

אבל כך כתוב בגמרא, שחוני ביקש "ריבונו של עולם, אני מבקש שתיקח אותי

מכאן"... למה לקחת אותו מפה?

עפ"י מה שמבינים המפרשים בגמרא, בן-אדם זקוק להערכה... הכבוד של

האדם, זה החיים שלו...

ודאי שאנחנו צריכים לברוח מהכבוד... אבל כל אחד יודע את ערכו, הוא יודע

את מה שהוא שווה...

אחד שהוא רופא שיניים... הוא לא צריך להתגאות... אז הוא רופא שיניים!

להבדיל אלף אלפי הבדלות... מגיד שיעור... הוא צריך להתגאות שהוא מגיד

שיעור?!

לא! הוא יודע שיש לו תפקיד מסוים... הוא לא צריך להתגאות בזה...

אבל כל אדם זקוק להערכה, שיעריכו אותו! ההערכה של האדם, זה החיים

שלו... וכשלושקחים ממנו את הדבר הזה, שזה הכבוד המינימלי, את ההערכה של

האדם... האדם מעדיף למות!

זה מה שאמר לנו חוני...

(ברוך שאמר)

בדרך הדרוש

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך (כב, כד) נקדים מה דאיתא בגמ' דבבא מציעא (דף ע"ה) שלשה צועקים ואינם נענים ואחד מהם המלוה את חבירו שלא בעדים, ואיתא בפסוק מתן בסתר יכפה אף דהיינו שיתן צדקה בסתר, והשתא אתי שפיר אם כסף תלוה את עמי כלומר צריך להיות בפני עמי דהיינו עדים אבל את העני אם אתה נותן לעני צדקה עמך תתן בסתר.

שמאל אם כן הוה אמינא דשמאלית תרצע משום הכי צריכים ללמוד הגזירה שוה. (חנכת התורה) וכי יוד איש על רעהו להרוג בערמה מעם מוזבחי תקחנו למות (כא, יד) ותמוה, ונ"ל דילפינן דאולין בתר רובא מרישא של עולה ולא חיישינן דילמא טריפה וכן מי שהרג הורגין אותו ולא חיישינן דילמא הנהרג טריפה, וזה הפירוש מעם מוזבחי שמעם ילפינן דאולין בתר רובא, תקחנו למות, ובוה מפורש ההמשך: ומכא אביו ואמו מות יומת, שהרי זה שפלוני הוא אביו ג"כ סמיכין על הרוב.

והגישו אדוני אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה (כא פסוק ו) ברש"י ורצע אדוניו את אונו הימנית או אינו אלא שמאלית תלמוד לומר און און וכו'. ויש לדרקק מאי קושיא הוא זאת או אינו אלא שמאלית הלא כל המצות סתם בתורה הדין נותן להיות בימין כמו שמצונו לענין כמה דברים. ויש לפרש על פי מה דאיתא במדרש רבה בשיר השירים על הפסוק ישקני מנשיקות פירוש דבשעת מתן תורה היה הדיבור יוצא מימיו של הקב"ה לשמאלן כל ישראל וכו' עיי' שם. נמצא הדיבור לא תגנוב דמחמתו נרצע שמע האון

ורכב מאמינים

עלון שבועי מבית 'בני אמונים'

318

פרשת משפטים

תש"פ

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

המשפט כתפלה

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניך" (כא א)

"למה נסמכה פרשת דין לפרשת מזבח? לומר לך: שתשים סנהדרין אצל המזבח" (רש"י ע"פ מקילתא יתרו מס' דבדקדוק יא).

אמר רבי יוחנן יצחק וינברג בעל 'שרידי אש':

המשפט בישראל אין מקורו בבית אנוש ובשקול דעת השופט אלא הוא חלק מהתורה שנתנה לנו בסיני, ככתוב (דברים א יז): "כי המשפט לאלקים הוא". בהלכו בדרך המשפט מדבק היהודי באלקיו, ולפיכך מקום מושב הסנהדרין סמוך למקום המזבח, שכן המשפט בישראל כמוהו כעבודת הקרבנות וכתפלה בבית הכנסת שנתקנה כנגדו.

בכך השיב הרב וינברג למלמד נכרי בברלין שהטיח כנגדו: "היהודים הם שגרמו לגע האנטישמיות לבא לעולם. הגע עצמך: אם יבא חיסר גרמניה להעיד בפני בית דין שלכם - עדותו לא תתקבל, ואלו אם יבא חיסר או עולין יהודי - יתקבל בדרוועות פתוחות. הלא זו נזענות לשמה!"

והשיב לו מינייה וביה: "אף אני אביא ראיה נוספת לטענתך: תפלותינו נאמרות במנין, ואף במקרה זה, אם ימתינו תשעה יהודים בבית הכנסת לעשרי שישלים למנין, ויכנס לשם חיסר גרמניה בכבודו ובעצמו - לא יצטרך להל למנין. אך ברגע שיופיע היהודי הפשוט ביותר, תאחז בקנה התרגשות גדולה כי השלם המנין."

נבון המלמד והשיב: "דוק את ענין התפלה מבין אנכי. זהו ענין דתי, ורק מי שמשתייך לאותה דת יכול להצטרף אליו..."

"אף המשפט אצלנו ענין דתי הוא, כתפלה ממש..." קטע הרב וינברג את דבריו, ופני המלמד חפו.

חדושי בעל שרידי אש' עמ' תחקט

'בעליו עמו' בברכת הכהנים

"אם בעליו עמו לא ישים אש שכייר הוא בא בשכרו" (כב יד)

"אם בעליו עמו" - בין שהוא באותה מלאכה בין שהוא במלאכה אחרת (רש"י).

מעשה בכהן שחלץ נעליו טרם ברכת כהנים ובקש מאחד מתפלים שישימו עליהן. בדרתו מהדדן נוכח לראות כי הנעלים נגנבו, ונלתה השאלה כי מאחר שבשעה שקבל הלה על עצמו לשמור על הנעלים היה הכהן בדרך לעלות לברך את העם, נחשב לכאורה הפהן כמי שמשעבד למלאכת הצבור - ובכללם השומר, ואם כן יש לפוטרו מדיון שומר שבעליו עמו.

בספר 'פרס חמד' אכן צדד לפטר את השומר מדיון

'אמן' אחת מצילה מגיהנם

"אם בגפּו יבא בגפּו יבא" (כא א)

דרש רבי יצחק שרים מחכמי ארם צובה:

את הפסוק (שה"ש ד א): "כחוט השני שפנותיו ומדברך נאווה", דרשו חכמים (מדרש אגדת בראשית עט): "המדבר שבעם נאוו לפני... ואיזה הוא המדבר? אלו עם הארץ שאינו יודעין לא לקרות ולא לשנות ולא לדרש, פמדבר שאינו מגדל פרות, והו נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ומברכין ברוך יוצר המאורות ומחיה מתים, שהוא ברא ומחיה מתים, והו עונים אחריו אמן. ואומרים מאמיניו אנו שהוא מתיח מתים, והוא שברך את העולם, אפלו אין בידו אלא שברך אמן זה דים".

דבר זה נרמז בכתוב שלפנינו: "בגפּו" בגימטריה 'אמן'. "אם בגפּו" - בזכות ענית אמן לבדה, "יבא" לדיו, "בגפּו" - בזכות אותה אמן "יבא" זכאי מן הדיו. אף הפסוק באיב (לכ"ב ד) רמז לך: "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלה להגיד לאדם ישרו... פדעוהו מדרת שחת" - מ'מלאך' בגימטריה 'אמן'. אפלו אם יש לאדם זכות ענית 'אמן' בלבד, כדאית היא זכות זו כדי להוציא זכאי מבית דין של מעלה ולפדותו מדרת שחת.

לקוטים מפרדס ח"א ערך אמן אות ב

לא לגרע אף 'אמן' אחת

"שארה כסותה וענתה לא יגרע" (כא י)

רבי מרדכי הכהן מצפת דרש מלשון הפתוח: "ענתה לא יגרע", רמז לחובת האדם להקפיד להתפלל כל תפלה בעונתה. והוסיף שבעד שדדדקה התורה וכתבה: "ענתה" בכתוב חסר, רמזה לנו כי שומה עלינו להקשיב היטב לברכות, כדי שלא יגרע מפיון חלילה ולו ענית אמן אחת.

בענין זה העיד על עצמו הרא"ש (ש"ת הרא"ש ד יט): "כשאני מגיע לסוף הברכה [בברכות קריאת שמע] אני ממהר לסים ברכתי קדם שיסיים החזן ברכתו ומכון אני לענות אמן אחר ברכת החזן"

וכתב המאקבל רבי מאיר פאפירש: "צריך תשובה גדולה למי שאינו עונה אמן. ואף שרק פעם אחת לא ענה, דהינו כששמע איזה ברכה, אפלו על פרי או שמברך חברו על איזה מצוה, ומכל שכן בתפלת הש"י... וכן להפך - שבר טוב על כל אמן שענה."

שפתי כהן; אור הישר [למהר"ם פאפירש מגורי האר"] עמוד העבודה ז' יח

'בעליו עמו' כיון שהכהן היה שאול בשעת הגנבה לברך את העם. ואולם בספר 'בינת המשפט' כתב שכיון שהכהן עלה לברך את העם עקב מצות התורה, אינו נחשב כשואל למלאכת העם.

פרס חמד; בינת המשפט' סי' רעה

אסור לצער גם 'לשם שמים'

"אם ענה תענה אותו כי אם צעק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו; וחרה אפי והרגתי אתכם" (כב כב-כג)

צריכה היתה התורה לכתב: "אם ענה תענה אותו צעק יצעק אלי...", מהו "כי אם"?

במסכת בבא בתרא (טו א) אמרו חכמים: "פנינה לשם שמים נתפונה", והינו שהסבה שצצרה את חנה היתה כדי שמתוך צערה תרבה בתפלה לה, וכך תזכה לבנים. והנה לכאורה היה מקום להקשות: אם אכן התפונה לשם שמים, מדוע נענשה כל כך במות שמונה מתוך עשרת ילדיה (מדרש שמואל ה), כפי שהעיד הכתוב (שמואל א ב ה): "ורבת בנים אמללה"?

אלא שמכאן עלינו ללמד: האסור החמור לצער את האלת עומד בעינו אף אם עושים זאת 'לשם שמים', ובהתאם לכך אף הענש. יסוד זה נרמז בפסוק שלפנינו: "אם ענה תענה...", אף אם תעשה זאת: "כי אם צעק יצעק אלי" - כדי לגרם לוולתך שיצעק אלי, דע לך: "שמע אשמע צעקתו" ועתיד אני להפער מפה.

וכך היה מעשה באחת מקהלות ישראל. שליטי העיר הטילו מס כבד על היהודים, והטלת המס גרמה להם למצוקה קשה ביותר. אחד מחברי הקהלה יעץ לראשי הקהל לחדל מלתת לתומכים ולאמנות את קצבתם כדי שיצטקו אל ה' בצד להם, ובתפלתם יזכו כלם לישועה. מתוך חסר שקול דעת קבלו ראשי הקהל את עצתו. אולם לא די שלא נושעו אלא אף פרצה בהם מגפה גדולה.

ארוחת תמיד' [לר"ש מודיליאנו] פר' צו; קהלת יצחק' [לר"י וייסבורד]

המלוה בשעת דחקו - תפלתו נענית

"אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" (כב כד)

במסכת יבמות (סג א) שבו חכמים את: "המלוה סלע לעני בשעת דחקו", ואמרו כי עליו פון הנביא ישעיה (נח ט) באומרו: "אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הגני". ולכאורה יש להבין כיצד יתכן שילווה אדם סלע לעני שלא בשעת דחקו, והלא אם עני הוא - בהכרח הוא שרוי בדחק?

פרש רבי אליעזר פאפו: המלים 'בשעת דחקו' מתיחסות למלוה, וכונת הגמרא לשבח את המלוה לעני על אף שהוא עצמו נמצא במצב דחק, והוא זה שראוי לשכר שתתקבל תפלתו.

פלא יציר' ערך הלואה

'אמן יתומה'

שעונה מבלי לשמע את הברכה או שמשיתה ואינו עונה מיד עם סיום הברכה.

(ש"ע או"ח קכד ח)

'אמן' לטופה'

שקוטף ומבליע אחת מאותיותיה.

'אמן חטופה'

שאנייה נהגית כנקודה המדיק או שחוטף לענותה קדם ששים המברך את הברכה.

אמן פהלכה

במסכת ברכות (מו א)

הזירו חכמים על שלושה סוגי אמנים שאינן נאמרות פהלכתן:

אמן פהלכתה - בהגייתה, בנקודה ובזמנה!

בקשות 'הרחמן' (א)

פרנסה בכבוד - ולא בבזיון

לאחר שבקשנו: "הרחמן הוא... יתהדר בנו... ויתפאר בנו", מה ראוי שנבקש? וכן בקשה על הפרנסה: "הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד". זאת משום שכשישראל מתפרנסים בכבוד ועוסקים בתורה בהרבת הדעת, נגרם מהם הדור ותפארת לקדוש ברוך הוא (תפארת שלמה ליו"ח).

האדם מצוה להשתדל לדאוג לפרנסתו, וכבר הורו חכמים (פסחים ק"א): "פשוט נבלתא בשוקא ואל תצטרך לבריות"; וכיון שיש אנשים שנגזר עליהם שפרנסתם תגיע אליהם בדרך פחות ממצב, על כן אנו מבקשים: "הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד", דהיינו שנמצא פרנסתנו באופן מכבד ולא בבזוי, וכפי שאמרו חכמים (קדושין פ"ב א'): "אי אפשר לעולם בלא בסם [מוכר בשמים] ובלא ברסקי [מעבד עורות], אשרי מי שאמנותו בסם, ואוי לו מי שאמנותו ברסקי" (הגדה פסחא ע"מ 141).

בעל 'הרוקח' (פרוש הגש"פ ושה"ש ע"מ קל"ג) הוסיף ופרט במשמעות בקשה זו: "שלא נצטרך למתנת בשר ודם, וישלח ברכה בכל מעשי ידיו, כי לא לחכמים לחם ולא לזבונים עשר, וישלח מלאכה אתנו ויצילנו מן העניות, כי קשה עניות שמעבירה את האדם על דעת שמים".

באור נפלא בדרך רמז אמר הרה"ק רבי בן ציון מביאבוב:

האותיות שאחרי אותיות כ"ב ו'ד' הן לג'ה' - ובהפוך אותיות: 'גזלה'. הבאר בזה הוא, כי יש אנשים שרחמנא ליצן אינם מוצאים כדי פרנסתם בכבוד, וכיון שמתבזים להתפרנס בבזיון, שולחים ידם בגזלה. על כן מבקשים אנו מהקדוש ברוך הוא שישיאיר את פרנסתנו באותיות 'כבוד', כדי שלא נכשל חיליה ונגיע ליד 'גזלה' (ברכת דוד).

בהתר ולא באסור

במחזור ויטרי' (ס"ג) הביא רסח מרחב לבקשה זו: "הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד ולא בבזוי, בנחת ולא במנד, בהתר ולא באסור". הביא איש ח' (שנה ראשונה פרשת חקת) תמה על כך, וכי יעלה על הדעת שיפרנסנו הקדוש ברוך הוא באסור, שצריך לבקש: "הרחמן הוא יפרנסנו... בהתר ולא באסור"? ולכן הסיק שאין לומר בקשה זו.

אמנם ה'חתם סופר' (ש"ת, א"ח נט)

מבאר שאין הפנה שלא נתפרנס באסור ממש, אלא שאנו מבקשים שלא יפרנסנו הקדוש ברוך הוא בדבר שהעסוק בו מתר רק בדעבד ובהתרים דחוקים.

שבירת מוטות הגלות

בקשת: "הוא ישבר על גלות מעל צנאנו" מוסדת על פי לשון הכתוב (ויקרא כ"ו א'): "ואשבר מוט עלכם ואולף אתכם קוממיות". ובה מבקשים אנו מאת ה' שישבר את על הגלות מעל צנאנו וכן נגאל גאלה נצחית ונוכל ללכת בקומה זקופה לארץ ישראל.

לשון 'שבירת העל' מסמל נחמץ מחלט מן השעבוד, כפי שפרש הנצי"ב מולוצ'ין (העסק דבר' שם), שפיון שהשור רגיל תמיד לשאת את העל על צנאנו, מבין הוא כי לכן נוצר - לעבד ולשאת בעל בעליו. על כן ראשו תמיד כפוף כלפי מטה, ואף אם מסירים ממנו את העל לזמן מה, כיון שיודע שתכף יושב אליו העל נותר ראשו כפוף. אולם נדמה בעצמנו אלו היה רואה השור את העל נשבר למול עיניו, הלא מיד היה זוקף את קומתו ללכת 'קוממיות' - בקומה זקופה, מתוך שמבין הוא כי יותר לא יעבדו בו.

בדומה לכך מצינו במדרש (ילק"ש בחמ"י רמז תרע"ב): משל לאדם שהיתה לו פרה והשאלה לחברו כדי שיהיה לה. לשואל היו עשרה בנים, וכל אחד מהם חרש בפרה עד שתש כחו והעבירה לאחיו. כך חרשה הפרה לארץ כל היום עד שלבסוף חרשה תחתיה באין אונים. באותה שעה עבר בעל הפרה סמוך לשדה, והנה הוא רואה את פרתו רובצת תחתיה כשהעל על צנארה. קצס בעל הבית על השואל הרשע, ואולם לפני שהביע לפניו את טענותיו, מהר תחלה לשבר את העל מעל צנאר פרתו.

כך ישראל: בהיותם בגלות משתעבדים בהם הגויים ומכבידים עליהם את עצמם בזה אחר זה, ובהגיע עת הגאולה, לא יגש הקדוש ברוך הוא תחלה לעשות דין עם הגויים, אלא תחלה ישבר ויעקר לצמיתות את על הגלות מעל ישראל ורק אחר כך יגש לעשות דין עם הגויים, ככתוב: "ואשבר מוט עלכם ואולף אתכם קוממיות".

תפלה מפלגה לעשרה דורות

באצילות מיחדת.

עם כל התכונות הנפלאות שהתברר יצחק'ל מן השמים, לא היה כל פלא בעבדה שהוא כבש את לבם של רבים וטובים מבני הישיבה, אשר התענגו על אמרותיו, ראו נחת מחקמתו ונהנו עד מאד לשהות במחצתו.

היו אלו הימים שקדמו לפרץ מלחמת העולם הראשונה. כמו בישיבות רבות נוספות, גם בפתח ישיבת מאקוב הופיעו הורים מדאגים אשר הגיעו לישיבה כדי להשיב את בניהם הביתה, ברוצותם כי ישוה במחיצתם בימי המלחמה הקשים. גם אביו של יצחק'ל נכנס באחד הימים במפתיע להיכל הישיבה ובקש להשיב את בנו לביתו.

דמותו של האב משכה מיד את תשומת לב בני הישיבה. הם העבירו את מבטם מהאב לבנו ושפשופו עיניהם בחסר אמון למראה השנוי הרב ביניהם: בעוד יצחק'ל היה גבה קומה, בעל תני פנים עדינות ומאירות, אביו היה איש גוף ורחב מדות וגון פניו שחר כפחם. קשה היה להעלות על הדעת כי האורח הוא אביו של יצחק'ל.

בהשתוממות הרבה לא יכול היה רבי לוי יצחק להתאפק מלהביע את תמיהתו באיני חברו, והלה השיבו בחיוך כי אכן, ספור נורא ומפלא עומד מאחורי השנוי בינו לבני אביו.

תחלתו של ספור זה נעוצה היה עשרה דורות לאחור. כאמור, משפחתו של יצחק'ל התהדרה ביחסה קצאצאי הגאון רבי מרדכי יפה בעל ה'לבושים'. הסבה שקרא הגאון לספריו 'לבוש' כבר הובאה לעיל מדברי החפץ חיים, על הנסיון הקשה שבו עמד רבי מרדכי בגבורה עלאית. אולם יש לספור חלק נוסף.

רבי מרדכי היה יפה תאר ויפה מראה, יתכן שמשום כך אף כנה בשם משפחה זה - יפה. באותה שעה שבה נמרה לפניו נסיון קשה, קפץ במסירות נפש לביב השופכין וטנף את עשרת המלבושים שבהם היה מעטר. בעוד נשמתו ופנימיותו נותרו קדושות, טהורות ונקיות מפל רב, נשא רבי מרדכי עיניו לשמים בתפלה:

"הי רצון שעשרת הדורות הבאים שיצאו ממני, יהיו מכערים למראה, בעלי יפי פנימי שלא יבלט כלפי חוץ, כדי שלא יבואו לעולם ליד נסיון".

עשרת הדורות הללו הסתימו אצל אב"י, סים רבי יצחק'ל את ספורו הנורא, ואלו בי - בן הדור האחד עשר, שב תאר פניו המפלא של סבי הקדוש והתלבש, שכן כבר התמלאה אותה בקשה של סבי, שעשרה דורות אחרי יהיו מכערים".

איש חסיד'י (תולדות רמ"ב בנדר) עמ' יג

ידוע ומפרסם כי הגאון רבי מרדכי יפה 'בעל הלבושים' כנה את עשרת ספריו בשמות הפותחים ב'לבוש' משום מעשה שהיה, וכפי שהביא מרן החפץ חיים בספרו 'נדחי ישראל' (פכ"ג):

"נמצא בספרים הקדושים על הגאון 'בעל הלבוש' רבי מרדכי יפה, שלכך זכה מן השמים לעשות התבואים הנחמדים שהם ספרי הלבושים. שפעם אחת בימי בחרותו היה לו נסיון גדול, שבא אצל דכסית אחת לסחור סחורה ופתתה אותו לעברה, ולא היה לו שום מקום להמלט ממנה - שהיה חצרה סגור - אם לא תחת מקום בית הכסא. ובזה את עצמו ונס וגמלט דרך אותו המקום הבזוי הנ"ל, והיה לבוש אז בכמה מיני בגדים ומאס וילכלך את כלם, ולכן זכה אחר כך מן השמים לחבור הלבושים".

חלק נוסף ובלתי ידוע של הספור המפלא נחשף רק לפני כמה שנים בספר תולדותיו של הרב הצדיק רבי לוי יצחק בנדר מגדולי חסיד'י ברסלב, ששמע אותו לפני למעלה ממאה שנים מפי בעל המעשה, חברו לספסל הלמודים בישיבת מאקוב, נין ונכד לבעל הלבושים.

וכה ספר רבי לוי יצחק:

בתחלת הקיץ של שנת תרע"ד הצטרף לשיבתנו בחור צעיר לימים, בן שש עשרה שנים, אשר הזדהה כיצחק קרובוסקי מהעיר לודז'. לימים התפרסם הוא בקרב חסיד'י ברסלב בפולין כמשפיע 'רבי יצחק'ל אוטוועקער', בעקבות שהותו במשך שנים רבות בעירית המרפא אוטוועק בהיותו חולה ראות קשה.

יצחק'ל זה היה צעיר מאד בהשוואה לגילם של שאר בני הישיבה, אולם עלה על כלם בכשרונותיו המיוחדים. הוא היה עליו עצום ובעל מוח חריף, ובשנותיו המועטות כבר הספיק לרכש ידיעה מקיפה בכל מרחבי הש"ס והפוסקים.

היה זה מחזה מפעים לראות את יצחק'ל הצעיר יושב בשעריו העמקים של ראש הישיבה, גאון נודע, חריף ולמדן בפני עצמו, והנה, אף החל השעור וכבר נכר היה כי יצחק'ל מבין מראש להיכן הדברים מובילים. מיד הוא הוכיח שליטה בנבכי השעור, על כל סברותיו, קשיותיו וראיותיו של ראש הישיבה, כביכול אין זו הפעם הראשונה שבה הוא שומע את הדברים. כחכם הרואה את הנולד פון תמיד לסברותיו של ראש הישיבה, עד אשר התבטא ראש הישיבה כי נדמה שאין לו עוד מה לחדש לבחור צעיר זה.

מלבד כשרונותיו הברוכים וחרפותו, בלט יצחק'ל גם בתאר זיו פנים מרשים במיוחד. פניו היו תמיד מאירות וזורחות, מצוה גבוה ומבהיק, והלוכו היה תמיד

פרשת משפטים

בס"ד בר"ה

חוט של חסד

גיליון לכל בית יהודי | בנשיאות הרב שלום ארוש שליט"א

כ"ז שבט תש"פ | גיליון 661

יו"ל ע"י מוסדות "חוט של חסד"

רח' שמואל הנביא 13 | ת.ד. 50226
טל: 02-5812210 | פקס: 02-5812252
לפניות בנושא העלון: al5308000@gmail.com

מאמר

ראש הישיבה

פרשת משפטים

גם השותף השלישי מסתלק מהקשר, השכינה מסתלקת, ואז הכול קורס.

אתה לא מרגיש שאתה עבד

עבד עברי כבר נכשל ואיבד את החופש שלו. ועכשיו הוא נחשף לקשר עם שפחה שהוא קשר לא נכון, קשר שאין בו שכינה. זה מרכז לו על קלקול של הקשר שלו עם הקדוש ברוך הוא. מתוך המקום הזה הוא אמור להבין שהגיע לפי כחות ולהתעורר לתשובה ולתיקון.

וכעת יש בפניו שתי דרכים: להבין שטעה ולהתעורר לתקן את טעותו ולפחות לא להשלים עם המצב ולרצות בכל כוחו ומאודו לצאת מהמצב הנורא שנקלע אליו, או חלילה להתיימש מהתיקון ולהישאר בעבדות שלו.

כך כל יהודי יכול למצוא את עצמו עבד לתאוותיו. הוא מוותר על חירות רוחנית בשביל עונג שקרי ואהבה מזויפת. ובמקום הזה בדיוק נצבת בפניו הבחירה: האם להישאר שקוע בעבדות לתאוות ולגזור על עצמו להיות עבד עולם או לשאוף לצאת לחירות ולשם כך עליו לדעת שבזויתור על הקשרים הפסולים שלו עם צד הטומאה הוא זוכה להידוק וחיזוק הברית שלו עם הקדוש ברוך הוא.

אדם ששקוע בתאוות לפעמים בכלל לא מרגיש את עומק העבדות שלו. ולכן התורה הקדושה מעמידה בפנינו דוגמה קיצונית ומזעזעת לאדם שמוותר על כל חייו בגלל אהבה לשפחה, כל אחד נהדר לשמוע על כזאת בחירה שגויה, ולא נשכח שלא מדובר בבחור רווק אלא ביהודי שכבר יש לו אישה וילדים וחיים נורמליים.

בזה שהתורה מזעזעת אותנו היא למעשה מציבה המשך בעמוד הבא

כיצד זה ייתכן שבן אדם יבחר להיות עבד עולם מרצונו החופשי?!

נכון, הוא אומר שהוא אוהב את השפחה, אבל עד כדי כך שהוא מוותר על כל החיים שלו, על כל המשפחה שלו, על החופש שלו, על החירות שלו, על החיים הטבעיים והנורמליים של כל אדם בעולם הזה? האם הוא מוכן למכור בכורה עבור נזיד עדשים מפוקפק?!

שתי הבריתות

זו תמיהה גדולה ומה שמפתיע עוד יותר שהיא נוגעת ישירות לחיים של כל אחד ואחד מאתנו.

קשר של בעל ואישה נקרא ברית נישואין. גם הקשר של האדם עם הבורא נקרא ברית, ולכן בגיל שמונה ימים אנחנו כורתים ברית עם הקדוש ברוך הוא.

כאשר הקשר של האיש והאישה הוא על פי התורה של גבר יהודי עם אישה יהודייה על פי ההלכה - יש כאן ברית נישואים נכונה שמחזקת את הברית של האדם עם הבורא ולכן בקשר הזה "שכינה ביניהם" - הקדוש ברוך הוא הוא השותף השלישי של הקשר. בית שנבנה בצורה כזאת זה בית של אור, בית של קדושה, בית של ברכה, בית של נועם.

אבל כאשר יש קלקול בברית בין האיש לאשתו,

אין דברים כאלה

מה הסיכוי שתשמעו על חייל שסיים את השמירה שלו והגיע המחליף, והוא מחליט להישאר בעמדת השמירה כי יש שם צל והוא לא רוצה לצאת אל השמש? או שתשמעו על בחור שממתין לתור בחדר המתנה וכאשר סוף סוף התור מגיע הוא מחליט להעביר את התור לבאים אחריו כי הכורסה שלו נוחה והוא מצא מוגזין נחמד לעיין בו?

זה בערך כמו הסיכוי שתשמעו על אסיר בכלא שמגיע יום השחרור שלו, והוא מבקש מהנהלת הכלא להמשיך להישאר בכלא כי נוח לו ויש לו מיטה וארוחות מסודרות?

אני מניח שלא שמעתם על דבר כזה כי אין דברים כאלה.

כל שכן אין מציאות שעבד ישוחרר מעבדותו ויחליט להישאר עבד לשנים ארוכות מרצונו החופשי.

אבל התורה מתארת לנו מציאות מחרדה שבה יהודי נשוי עם אישה וילדים, נפל לפשע ונמכר לעבד וגם

אשתו ועבדיו מאבדים את ביתם ונכנסים לביתו של האדון. כחלק מהעבדות הוא גם מקבל שפחה על מנת להוליד ממנה עבדים, והוא מפתח קשר רגשי כל כך חזק עד שבתום שש שנים של עבדות הוא מחליט להישאר עד היובל! זה יכול להגיע ללמעלה מארבעים שנה!

כך כל יהודי יכול למצוא את עצמו עבד לתאוותיו. הוא מוותר על חירות רוחנית בשביל עונג שקרי ואהבה מזויפת.

השיעורים העוצמתיים

עם הרב שלום ארוש

מסרים מיוחדים!

חולון

יום ה'

ב' אדר (27/02/20)

בשעה 21:30

ביה"כ ע"ש חלי צה"ל

רח' המעפילים פינת המצודה

ירושלים

יום ד'

א' אדר (26/02/20)

בשעה 20:30

ישיבת חוט של חסד

רח' שמואל הנביא 13

אשדוד

יום א'

כ"ח שבט (23/02/20)

בשעה 21:00

ביה"כ היכל בני אסרף

רח' העצמאות 3

לייעוץ טלפוני ללא תשלום
בימים ג' - ד' משעה 8-10 בערב
נייד: 054-8434435

חינוך באהבה הרב יצחק אבוחצירה

בדיחות הדעת

שני שיכורים מדברים:

שיכור 1: תגיד תאילנד זה קרוב
לישראל?

שיכור 2: כן בערך.

שיכור 1: איך אתה יודע?

שיכור 2: בעבודה אצלו יש פועל
תאילנדי והוא כל יום מגיע לעבודה
עם אופניים.

**מחפשת סיפוק?
עבודה בתחושת שליחות**

למשרד טלמרקטינג
גדול ומבוסס
דרושות טלפניות
למשמרת צהריים

תנאים טובים הדרכה מקצועית אווירה ביתית

054-3344153

נרדמים, זמן זה הוא די מאוחר וכתוצאה מזה הם מתקשים לקום בבוקר בזמן. קימה בשעה מאוחרת גוררת בעקבותיה בעיות נוספות.

בשלב השני: עלינו נחשוב, מה הצורך שלנו בקיום החוק, או מה אנו רוצים להשיג? אנו רוצים להשיג מספר דברים: א. שהילדים יפנימו את ערך הזמן וינהגו לפי ערך זה. ב. שהילדים יהיו מסודרים, דהיינו שילמדו שהחיים בעולם הזה, מתנהלים לפי סדר. ג. שהבית יתנהג לפי סדר יום קבוע ע"מ למנוע בעיות. ד. שלחורים יהיה זמן איכות בערב לאחר שהילדים ירדמו בשעה סבירה.

בשלב השלישי: נחקור: "מהי הסיבה שהילדים מתנהגים בצורה זו", האם הם אינם מצליחים לישון בגלל בעיה או רק מחוסר חינוך והרגל לסדר וזמנים? לאחר שבדקנו את רמת הכלל, נבדוק גם את רמת הפרט: האם כל הילדים שווים, או שלאחד יש מודעות לזמנים ולשני פחות? האם ישנו ילד שיתקשה ביישום החוק? האם יש ילד שזקוק לתמיכה ועידוד נוספים? תשובות לשאלות אלו, יתנו לנו "הכוונה" לסוג החינוך, ההרגל או האימון שנועבוד עם הילדים ביישום החוק ברמת הכלל וברמת הפרט. ולסיכום עלינו לחשוב בעצמנו עד כמה נוכל אנו "להירתם" להצלחת החוק. נחשוב מדוע בעצם אנו רוצים שהילד יקום בזמן? מה יקרה במידה והוא לא יקום מתי שהוא צריך, אלא מתי שהוא יכול, או רוצה?

הבוקר בתוכנית: "שעת סיפור"

הורים יקרים, עלינו לדעת כי במידה ומדובר בילד בגילאי ביה"ס, אזי בעיית הקימה באיחור, אינה מסתיימת רק בבית, אלא משליכה גם על זמן ההגעה לכיתה. הבא נתבונן ביחד, מה קורא לתלמיד המאחר להגיע לבית הספר אפילו ב-5 דקות.

נניח ושעת ההגעה לבית הספר היא ב- 8:30. המצב הרצוי הוא, שהתלמיד יגיע לפחות 20 דקות לפני זמן זה, בכדי שיוכל להתארגן בנחת לתפילה וללימודים. למרבית הילדים יש חוויות רבות לספר לחבריהם והם מקדישים לשם כך את זמן הבוקר. ילד המגיע חמש דקות אחרי הזמן, מוצא כי דלת כיתתו כבר נסגרה וחבריו כבר התחילו את התפילה. דלת הכיתה תפתח שוב רק בתום התפילה, התלמיד המאחר, לא רק שהפסיד את התפילה, את חוויות הבוקר ואת זמן ההתארגנות בנחת, אלא אצל התלמיד המאחר המומתן אחרי דלת סגורה, מתפתח כעס נורא על עצמו, על האחראים על איחורו (ההסעה/הורים) ולפעמים גם על המורה שלא מכניסו לכיתה. כאשר ילד מגיע מוקדם, הוא יכול לחלוק את חוויותיו עם חבריו, לאכול משהו ולהתארגן בנחת. ילד המקדים להגיע, מתחיל את היום בצורה רגועה ושקטה.

חיים במסגרת-פרק יח'

"דודי, נו קום כבר! השעה שבע וחצי ואתה שוב פעם תאחר לכיתה"... מנסה אמו של דודי בן השמונה להעיר, אך דודי רק מוסיף ומתעייף כאשר הוא שומע את קולה של אמו. "דודי נו...תתעורר כבר, מאוד מאוחר..." לבסוף לאחר עוד כמה נדנודים, צעקות ואיומים- דודי מתעורר ומותח את ידיו, תוך כדי שהוא משמיע את משפט הבוקר הקבוע שלו: "אוף, אין לי כוח, אני עייף". הוא מביט על השעון ומבין שנשאר לו פחות מרבע שעה להגיע לכיתה, הוא מזנק מהמיטה, מתארגן בזריזות ו...טס מהבית כדי לא לאחר שוב, אבל...

שוב פעם אתה מאחר?

אבל כמו כל בוקר, גם היום הגיע דודי מאוחר. אז ממש הרגשה לא נעימה, לעמוד כך ליד דלת הכיתה ולחשוב מה לענות למורה... דודי מנסה להיזכר: "איה תירץ עוד לא אמרתי" ישנתי מאוד מאוחר, הייתה לנו חתונה, היינו אצל דודים מחוץ לעיר, השעון לא העיר אותי, התעככתי בדרך, אמא שלחה אותי לקניות, היה לי פתק אבל הוא אבד לי... אוף את כל היתרועים האלה כבר אמרתי, מה אענה למורה היום?!" בקיצור, דודי עומד במצב ממש לא נעים. בסופו של סיפור, דודי שוב פעם נוקש בדלת הסגורה של הכיתה, נכנס ועומד בפתח כשפניו מבישות לנוכח מבטי החברים ולשאלת המורה: "נו דודי, שוב פעם אתה מאחר?"

חוק השינה

במסגרת שלושת המאמרים הבאים ברצוני לעבוד אתכם ביחד על חוק אחד, מהתחלה ועד הסוף. לנושא, בחרתי את "חוק השינה". ומדוע דווקא את החוק הזה? כי עכשיו בעונת החורף, זמן בו מחשיך מוקדם, המונגון הביולוגי של הילד יעזור לנו להרדים אותו בשבע בערב, ובגלל שההצלחה בחוק זה, תפתור לנו בעיות רבות: הרגלת הבית לסדר יום, קביעת שעת שינה, קביעת שעת השכמה, זמן איכות בערב עם הילדים, זמן איכות של ההורים לאחר שהילדים נרדמים ועוד. תוך כדי המאמרים, נרענן את שלבי העבודה עם חוקים, נעלה לדיון את החשיבות של "חוק השינה", נלמד כיצד מציגים לילדים את החוק בבית, נחפש מהם הסיבות לכישלון החוק, או מה יקשה על הילדים ליישם את החוק, מה יהיה הדרך שלנו לעזור להם ועוד.

שלבי העבודה

השלב הראשון בעבודה עם חוקים, הוא: "הערכת מצב". עלינו לנתח ביחד (שני ההורים) את המצב. כיצד נעריך את המצב? פשוט נצפה מהצד במצב השינה והקימה של הילדים בבית ונעלה את הממצאים על הכתב. המצב היום הוא: שכמעט כל הילדים אינם ישנים בזמן קבוע, גם כאשר רובם כבר

הדלקת נרות

ר"ת	כניסה	יציאה	
ירושלים	16:54	18:07	18:47
תל אביב	17:10	18:09	18:44
חיפה	17:02	18:07	18:45
באר שבע	17:12	18:09	18:47

"משנכנס אדר מרבית בשמחה"

קו האמונה

02-6444250

חדש!! פינת הדף היומי

ילדון חידודון

בין הכותרים יוגרלו מתנות

בפרשתנו: האש אוכלת את השדה, הכבוד אוכלת כאש?

תשובה פרשת בשלה: בשירת הים, חמש מילים מתחילות באות א' - "אמר אויב ארדוף אשוי אהלך", רצף של חמש מילים עם 2 אותיות: לאחר מלחמת עמלק, משה קורא: "כי יד על כס יי"ה"

הזוכה: י. לוי, אריאל

פתרונות לשלוח למייל | פקס:

al5308000@gmail.com | 02-5812252

יש לך סיפור תודה?
המערכת תשמח לפרסם אותו
al5308000@gmail.com

סיפורי תודה
אמרתי תודה ונושעתי

מנחם ומוחזק

הלכתי לנחם אלקונה צעירה מאוד. באיתי לנחם, ונמצאתי מנחם ומוחזק... האלקונה סברה לי שבעלה, בחידישו האחרונים, גלה אוצר גדול. מהו האוצר? הספרים: 'בגן האמונה', 'בגן החכמה', 'בגן השלום' וכו'. וכן היא מספרת, שבהדשי תיוו האחרונים, בעלה היה קורא ולומד וכותב על צדי הדפים ומספן, והיו להם כל הדיסקים של התורה וההודאה בבית, והוא היה אומר לה שוב ושוב, שבהית שלחם יהיו רק תורה והודאה וכו', אחרי חדשים שככה הם לומדים ביחד ושומעים דיסקים ומתחזקים, בעלה נפטר עליו השלום!

והאלקונה אוקרת לי: 'תשמע, אני אוקרת תודה על הכל. אם לא היה לי לא נעים, הייתי גם רוקדת ועומה. בעלי כל כך הכין אותי וראיתי שזה מופת צאצא מופת, שאני אגיד תודה על הכל.

אני מודה לה! מקבלת הכל באמונה, לא יודעת כלום ולא מבינה כלום. ה' יודע מה שהוא עושה, הוא עושה רק טוב. תודה! וזו האמת לאמתה, וכי אם היא היתה בוכה עליו ומתאבלת היא היתה מחזירה אותו מהקבר? יש סכוי שזה יקרה? אולי אם היא תבכה מופת חזק? לא ולא - אם היא תבכה חזק, היא תבכה אותו יותר עמוק לקבר. כי הנפטר יודע הכל, ורואה באיזו עציבות אשתו שקועה, ויודע שאם

לכן התיירה התורה להצטרף ולהתאבל כפי הפודה, אבל אסרו על המשכת הצער יותר מהראי. וזה מהסבה שכתבנו, שלמעשה, על פי האמת לאמתה, לא היה צריך להצטרף כלל. אכן אי אפשר לדורש מהאדם שלא יצטרף כלל, כי סוף כל סוף הוא בן אדם בעל רגשות, אבל לכל הפחות שלא ימשיך על עצמו את הצער יותר מהפודה.

אמרתי תודה ונושעתי
052-2240696

חיזוקית-

שבט | התחדשות ופריחה

רוצה גם לזכות בהגרלה?
גם אתה יכול!
שלח לנו סיפור תודה ותיכנס להגרלה
al5308000@gmail.com

ילדים אומרים תודה
סיפור בהמשכים לילדים

מתנה ושמה תודה
052-2240696

בלי קנאה ותחרות (חלק ד')

תקצית: אחרי חודש הודיעו על מבצע בת"ת והזוכים יזכו בטיסה בשמי הארץ. מאוד רציתי לזכות התאמצתי מאוד להביא פתקים, וגם כתבתי תודות בפנקס...

הוא שבת אותנו על זה שכל כך התאמצנו והשתדלנו ועשינו כל כך הרבה נחת רוח בשמים עם המעשים הטובים שלנו. הרגשתי שהפעם עשיתי אפילו הרבה יותר מזה - עבדתי על מדת הקנאה.

בזה אחר זה הוצאו עשרה פתקים מהקפסה. והמנהל התחיל להקריא את השמות:

"יהודה אדרי מכתה חו", הכריז המנהל בקול חגיגי.

"משה רוזנפלד מכתה זכ"...

כל הילדים מחאו כפיים, שמחו וצהלו. ואני הרגשתי, בפעם הראשונה בחיים שלי, שהפעם גם אני שמח יחד אתם. לא הרגשתי שום קנאה בלב, ואמרתי לה' תודה על כך. וכן המשיך המנהל לקרוא

וכך ישבתי בכל יום ואמרתי לה' את התודות שכתבתי, והמשכתי להוסיף עוד תודה ועוד תודה. רק כתבתי וכתבתי. כתבתי לה' שפנקס התודות הזה חשוב לי יותר מכל הפרסים והמתנות שבעולם.

"גם אם אזכה וגם אם לא אזכה, העקר שתמיד בשמחה - לה' אמר תודה".

היום הגדול הגיע.

בבקר בהסעה כל הילדים היו במתח רב, ודברו על הספיים שלהם לזכות בהגרלה הגדולה. אני ישבתי לבד בסוף ההסעה והוצאתי את פנקס התודות, קראתי אותו שוב והרגשתי ממש טוב...

בהפסקה אחרי ארוחת הצהריים, המנהל אסף את כל הילדים לחצר לפניו היה ארגז גדול ובו פתקי ההגרלה. קדם כל,

שם אחר שם.

"הזכרתי

התשיעי",

הכריז המנהל,

"הוא איציק

ויס מכתה

זכ". בשבילו

שמחתי אפילו

עוד יותר

מאשר אצל

כל האחרים. אמרתי

לאיציק: "בהחלט מגיע

לה אחרי כל כך הרבה

תודות שאתה כותב

לקדוש ברוך הוא".

המשך בשבוע הבא

מחצית השקל^{זכר} ומתנות לאביונים

תורמים במוסדות החסד

"חוט של חסד"

02-5308000

הסדרה לשלום הבית מאת הרב שלום ארוש

052-2240696 ☎

שלום הבית שלי הרב שלום ארוש שליט"א

שלום גם למי שלא מושלם

במקרים רבים ראינו נשים שהבעל עשה דברים נוראים, והן החזיקו אותו! כי הייתה להן נקודת ענווה, וזה מה שהציל את הבית, והן זכו להתגבר על הכל. וראיתי גם את ההיפך - נשים איבדו בעל שהיה לו פוטנציאל טוב מאוד. וזה הוא בדיוק הפירוש של מה שאמר שלמה המלך: "חכמות נשים בנתה ביתה ואיוולת בידה תהרסנו", שבוודאי אין כוונתו לומר שהתיקון תלוי רק באשה, אלא כוונתו של שלמה המלך, שעל ידי חכמת האשה להמתין לבעלה, להתפלל עליו, להבין שגם היא צריכה לעשות תשובה וכו', בזה היא יכולה להציל את המצב, אפילו במקרים שהמצב קשה מאוד, וכל שכן אם בעלה גם עובד על עצמו.

"ואיוולת בידה תהרסנו", היינו אותו חוסר סבלנות, חוסר לקיחת אחריות על החיים, בזה היא הורסת בידה ממש, את מה שיכול היה להיות הבית הזה, דהיינו שגם אם הבעל עובד על עצמו, אותו חוסר סבלנות של האשה שובר אותו. כל שכן אם הבעל הוא אדם רדום שאינו יודע מימיו ומשמאלו, שבוודאי חוסר הסבלנות של האשה יהרוס כל סיכוי שיגיע אי פעם לתיקון שלו. זו מציאות שרואים בכל דור ודור. ישנם זוגות שמצליחים לחיות בשלום, להעמיד דורות ישרים, נכדים וננינים, ולחיות בסך הכל באושר. האם זה רק בגלל שהבעל הוא מושלם? וכי בכל אותם זוגות רבים שמצליחים לחיות כך הבעל הוא עובד ה'? בעל תיקון המדות? האם רק בזכות

פשוט חבל על הבית הזה שילך לאבוד חס ושלום. אם האחד יסתכל מה השני צריך לתקן, ויסיר מעליו את האחריות, ויחשב שהוא המושלם ומגיע לו הכל, קשה מאוד יהיה לתקן אצלם את שלום הבית. כי כל אדם שיש לו קצת שכל, צריך להבין שגם הוא צריך לתקן, וגם הוא לא מלאך משמים... כמו שמספרים על אשה אחת שאמרה לבעלה: אתה ממש לא אברהם אבינו! אמר לה הבעל: גם את ממש לא שרה אמנו... עקר המסר לנשים הוא: לא לחשוב שהכל תלוי בבעל, ויחשבו שזהו זה - יש להן את מי להאשים בכל הצער שלהן והן פטורות מלעשות תשובה. כי זהו שקר, מאחר וישנו יסוד גדול בתורה ש"אין יסורים ללא עוון" - את סובלת כי יש לך מה לתקן. וכן להפך לגבי הבעל, אתה סובל כי יש לך מה לתקן. וכפי שהרחבנו בעבר על דברי חז"ל שהאשה היא "עזר כנגדו", שדרכה הקב"ה מעביר מסר לבעל.

נשים שמאשימות את הבעל, ובפרט נשים שעברו על האזהרה החמורה שלא לקרוא את הספר "בגן השלום", והן קראו בו והן מתנחלות בבעליהן עם מה שראו שכתוב שם, הן חוטאות ומזערות אותן, שמשמטות בספר "בגן השלום" להרוס את ביתן, שזו לא הייתה כוונתו בכתבת הספר. הספר "בגן השלום" חולל פלאות ועשה שלום בית ברבבות של בתים, וזה הצליח אך ורק כאשר האשה לא עברה על האזהרה ולא קראה בו, רק האיש קרא ועבד על עצמו בלי הביקורת והתנחלות של אשתו.

כך יש להם שלום בית? לא ולא. אדרבה, לאשה יש חלק עיקרי בשלום בית, כשיש לה אמונה וענווה והיא יודעת לשמח בחלקה. כל שכן אם היא גם עושה בעצמה התבודדות, שאז היא יכולה להפוך את כל הבית לאיזה כיוון שרוצה. האשה היא הכהן הגדול של הבית, כשהיא עושה התבודדות היא מכפרת על כל הבית ויכולה להמתיק הרבה מאוד מהדינים שיש על הבית, ויכולה בתפילותיה להפוך את בעלה לצדיק. לכן המסר שמוסרת התורה לבני הזוג בכל מה שקשור לשלום הבית, הוא לכל אחד מבני הזוג בנפרד, כדי שכל אחד מבני הזוג ידע מה העבודה שלו ויעשה אותה! שלא יצפה מהשני לעשות את כל העבודה, ולא יאשים את השני בצרות שלו. האשה תתרכז בעבודה שלה, וכשיש לה יסורים תעשה תשובה ותתפלל ותשמח בחלקה וכו', והבעל יעשה את שלו. ואותו דבר גם להפך: כפי שאנו מרבים להדריך את הבעלים.

לבעל אומרים: כל האחריות עליך, ולאשה אומרים: כל האחריות עלייך. כל אחד צריך לדעת את התפקיד שלו - זה שלום בית אמיתי. לכן אסור לאשה להתייחס למה שהרב אומר לגברים בשיעוריו - שכל האחריות על הבעל. את זה הרב אומר לבעל, והאשה מצדה צריכה לדעת שעליה מוטלת האחריות. והעובדה שיש נשים שהן יותר סביליות לבעל, מדוע? כי הן מבינות את התפקיד שלהן.

אם כל אחד מבני הזוג לא יבין שכל האחריות מוטלת עליו, ויסתכל על מה שהשני צריך לעשות,

לאורם נלך הילולא דצדיקא

רבינו דוד ב"ר שמואל הלוי זיע"א
בעל הטורי זהב
כ"ו שבט

הגאון ר' דוד הלוי נולד בעיר לודמיר שבחבל וואהלין לאביו רבי שמואל שהיה גדול בתורה נגיד ונדיב. תורה וגדולה היו אצל אביו במקום אחד. בילדותו למד אצל אחיו הגדול ר' יצחק הלוי הידוע בתשובותיו (שו"ת מהר"י הלוי), אך גם לאחר שנים רבות היה משגר את שאלותיו לאחיו הגדול והיה חותם: דוד הקטן. ובתגובה לכך היה משיב לו אחיו ר' יצחק "דוד הוא הקטן בעיניו, וגדול בכל ענייניו, אב בחכמה ורץ בשנים קנקן מלא בפסולין". בצעירותו למד בישיבה שייסד ר' יואל סירקיש זיע"א (בעל הב"ח), וכשהגיע ספרקו בחר בו רבו כחנות לבתו. לאחר שראוי היה סמוך מספר שנים על שולחן חותנו אשר העניק לו את כל מחסורו. מסופר: כי הב"ח הבטיח לט"ז שיקציב עבורו אכילת בשר בכל יום. פעם אחת נתנו לסעודתו ריאה במקום בשר, והלך הט"ז ותבע את חמיו על כך לדון תורה, באומרו: "ריאה אינה ראויה להיקרא בשר". ובית הדין פסק שהב"ח צודק לפי שגם בני מעיים נקראים בשר. והחז"א ביאר את סיפור המעשה, לא חלילה וחלילה שהט"ז היה תאב למנת בשר אלא שהט"ז למד בהתמדה עצומה, עד טיפת דמו האחרונה עד אפיסת הכוחות, ובאותו יום שאכל ריאה ולא בשר למד הוא מספר דקות פחות. חשש הט"ז שדבר זה יהווה קיטרוג על חותנו שגרם לחתנו ביטול תורה, ולכן קרא אותו לדון תורה מתוך ידיעה ברורה שבית דין יפסק לטובת הב"ח, ובכך יסיר ממנו הקטרוג. כעבור זמן מה לא היה באפשרות חמיו לזנוג ורבינו דוד נאלץ לחפש מקור לפרנס את בני ביתו ואז קיבל עליו את משרת הרבנות בעיירה פאטליצ'ה. סבל מעוני גדול עד שבשבת אחת לא היה לו מזון אפילו לסעודה אחת, אך רבינו דוד קיבל את סבלו באמונה

רבה כשהיה אומר "ואתה צדיק על כל הבא עלינו. כי אמת עשית. ואנחנו הרשענו" וכל זמנו היה עוסק בתורה ובתפילה, לאחר שהב"ח התקבל כאב"ד בעיר קראקא, הגיע לבקר את בתו וחתנו וראה את העוני בביתם והבטיח לשלוח להם מתנה הגונה, ולאחר זמן שלח להם סכום כסף כהבטחתו. מסופר שפעם אחת באה אליו אשה נעצבת ובקשה במר נפשה להמציא תרופה לבתה היחידה המסוכנת למות והשיב לה אינני רופא ולא בעל שם אך הנה תירצתי היום קושיה בתוספות אחד הנני נותן לך התירוץ במתנה להגן בעדה וחיתה מאותה שנה. הגאון בעל דברי יציב" האדמו"ר מקלויזנבורג צוק"ל כתב שלשון הט"ז קשה בהרבה מקומות לפי שכתב כל דבריו עפ"י קבלה וצירופי שמות הקדושים, והרבה פעמים צירף כמה עניינים בס"ק אחד. וכיו"ב כתב הגה"צ ר' משה יעקב בעק צוק"ל כי דבריו יש להם מקום גבוה בהלכה עפ"י דברים נסתרות התורה אשר הלכה כמותו עפ"י סוד ורזין דאורייתא. על מצבתו נחרת: "ביום כ"ו שבט לשנת תכ"ז נטמן פה מאור הגולה בעל טורי זהב הן בעודנו בחיים כבר זכה, כי נפסקה הלכה כמותו הוראתו שלמה זכה וערוכה". קברו בבית הקברות היהודי בלבוב היה נפקד עד שנות ה-50, אך חולל בידי הממשלה הסובייטית, ועל כל שטח בית הקברות הוקם שוק מרכזי, שום מאמץ יהודי לא הצליח לפדות את מקום קברו ולהקים שם מצבה מחדש. רבה של למברג - בעל "שואל ומשיב" ז"ל סיפר שכנסת שנה לאחר פטירת הט"ז הוצרכו ע"פ פקודת השלטונות לפנות את בית הקברות, וכשפתחו את קברו של הט"ז מצאוהו שלם בגופו והדור בלבשו, שלא שלטה בו רמה ותולעה לא היתה בו. זכותו תהא מגן וציונה עליו אכ"ה.

בס"ד בר"ה

זמן לעצמך

שיעור שבועי

ע"י הרבנית מרים ארוש תחי'

ימי ראשון

בשעה 21:00

שמואל הנביא 13 ירושלים

בישיבת "חוט של חסד"

ברוכה הבאה

02-5308000

תשובה שלימה באמת (חלק א')

על עגלה ולהביאה אל בית-הקברות היהודי. לאחר שסיים את שליחותו, פנה ליעדו המקורי - לרחצה בנהר.

אך מראה גופת היהודי הנרצח, לא הרפה ממנו. מצוות גמילות חסד של אמת שקיים, לא נתנה לו מנוח. לפתע, החל ליבו נקפו על שהתרחק כל כך מיהדותו. הימים הבאים עברו עליו מתוך התיסירות פנימיות קשה.

באישון לילה התייצב האיש בביתו של הרב. הרב הביט בהשתאות באיש, שנראה כפריץ לכל דבר, והשתומם עוד יותר שהאיש כתח וואמר: "יהודי אני וברצוני לחזור בתשובה".

בתחילה חשש הרב שמדובר במלכות, או בהיתול. אולם בהמשך השיחה נוכח הרב לראות כי כוונות האיש רציניות, וכולו מלא רצון לחזור בתשובה אמיתית. "הכן לך צרור כסף, ארוז את חפצך האישיים וחזור אלי בעוד כמה ימים", הורה לו הרב.

לאחר ימים אחדים הופיע

האיש בבית הרב ובידו צרור כסף. הרב מסר לו כתובת של אחד מידידיו, רב בעיר מרוחקת, וציידו במכתב המלצה קצר. וכך, בלילה אחד, נטש האיש את משפחתו ואת עושרו וגלה אל העיר המרוחקת כשבמשך כל הדרך הוא עוסק בהרהורי תשובה.

כשהגיע לביתו של הרב, גולל לפניו את סיפור חייו וביקש דרך תשובה. הוא השיל מעליו את בגדי הגויים, והחל לחזור בתשובה שלמה בהדרכת הרב. ומכיוון שהתורה הייתה גרסת ינקותו, ראה ברכה רבה בתלמודו.

בתוך זמן קצר השתלב יפה בחיי הקהילה המקומית. בזכות למדנותו אף קנה לעצמו מעמד של כבוד בין הלמדנים, רב הקהילה גם הוא קרבו מאוד. עד שעלה והתעלה בתורה קדושה ועבודת ה'.

המשך בעז"ה בשבוע הבא

הם היו שניים, שני חברים טובים בלב ונפש. יחדיו גדלו, יחדיו למדו בהתמדה ושקידה ויחדיו טיפסו ועלו במעלות התורה והיראה. את רב שעותיהם בילו יחדיו, חברות זאת הייתה ליעילות רבה בהתקדמותם בעבודת ה' עד לאותו יום...

השטן, שלא ראה בעין טובה את הידידות היפה והמפליאה הזאת, נכנס ביניהם כדי להדיחם מדרך הישר. שני רעים, חברים בלב ונפש העובדים יחדיו את ה', היה זה בעיניו לצנינים.

משימתו הוכתרה בהצלחה. אט-אט החלו השניים ללזלזל בהלכות ומנהגי ישראל. כה ושם אף הרשו לעצמם לבטל מתלמודם ולהציץ בספרים פסולים שאינם כשרים. וכשנפגם החוט המקשר ביניהם, דהיינו למוד התורה ועבודת ה', דעכה גם החברות.

ליבם של מכריהם נחמץ בכאב נוכח ההידרדרות הרוחנית שחלה בשני החברים הטובים. לא חלף זמן רב ודרכיהם של השניים נפרדו לגמרי. הם נטשו את דרך התורה והמצוות. האחד הלך לרכוש השכלה וחברו השני שלח יד בעסקים וראה בהם הצלחה. הוא נשא אישה לא יהודיה, בנה בית מפואר והתבולל לגמרי בסביבתו החדשה.

כך חלפו שנים...

באחד מימי הקיץ הלהיטים יצא המשכיל עם כלבו לרוחץ במימי הנהר הצוננים, ולפתע רץ הכלב קדימה ופרץ בנביחות קולניות. כשהגיע זה אל הכלב, ראה אותו גור מעל גופת אדם שזאת עתה נרצח. הנרצח היה יהודי, כך העידה עליו חזותו.

"ודאי נרצח בידי איזה גוי אכזר", הררה האיש בליבו ברוב צער וגל של רחמים הציפו אותו. הוא הזעיק את משרתיו והורה להם להעמיס את הגופה

פרשת משפטים עוסקת בדיני ממונות, בעניינים שבין אדם לחברו, בסוגיות שמובילות לכך שלפעמים המציאות תובעת עין תחת עין שן תחת שן.

וזה דבר ידוע מדבריהם שזה הפסוק אינו כפשוטו אלא הוא לעניין ממון, שהמזיק צריך לשלם לניזק דמי אותו איבר שהזיק לו, ולא שיוציאו לו עין או יורידו לו יד כפשוטו. גם הפסוק "כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ בְּאָדָם כֵּן יִתֵּן בּוֹ" נדרש לעניין ממון. ולמדו זאת ממה שנאמר "יִתֵּן בּוֹ" דבר הניתן מיד ליד כממון.

גם הכתוב "וְיִקְצֹתָ אֶת כְּפָתָה" שמדבר על אשה שהגיבה באלימות כדי לגונן על בעלה, אין הכוונה שקוצצים יד האישה, אלא היא משלמת ממון דמי בושתו. וכן הכתוב "לֹא תִבְשֹׁל גְּדִי בְחֶלֶב אִמּוֹ" לא כפשוטו, והוא נדרש לאיסור בישול כל בשר עם חלב, ולא רק עם הגדי עם אמו, וכן הכתוב "וְגַם בְּעֶלְיוֹ יִקְחֶהָ" ה"ל הבעלים של השור המזיק, ובאמת לא הורגים אותו, וכך יש עוד לא מעט מקראות שמפשטם משמע אלה, ובאים חכמים ואומרים זה לא אלה, זה בית, ומוציאים את המקרא מפשוטו.

וצריכים להבין, מאחר ואין הכוונה באלה הפסוקים ככתבם וכלשונם, מדוע נכתבו כך? מדוע לא לכתוב את הכוונה המדויקת ובכך למנוע בלבולים וספקות? לשאלה זו מספר תשובות. תשובה אחת אומרת שבאמת כך ראוי היה שייעשה. מי שהוציא לחברו עין מן הראוי היה שיוציאו לו את העין גם כן, רק שחכמים אומרים שהנהגה זו לא מדויקת משפטית ולכן אי אפשר לקיימה למעשה.

תשובה נוספת אומרת "שבעים פנים לתורה" היינו שכל פסוק ניתן להבנה באופנים רבים וקפטיש' יפצץ סלע, כמו פטיש שמפורר סלע אחד לפיזורים רבים, כך כל פסוק כשמעמיקים בו מקבל משמעויות רבות, ואם הייתה נכתבת התורה במשמעות הפשוטה בלבד, בלשון כוללת ובכוונה אחת, לא היינו יכולים להבין ולדעת את כל סתרי החכמה והבינה, שהתורה הצפינה בדבריה ולא פירשה. כי דברי תורה יש להם פנימיות וחיצוניות, גלוי ונסתר, שנאמר "אֶתֶּת דְּבַר אֱלֹהִים נִשְׁתִּים זֶה שֶׁקֻּעָתוֹ" כלומר שהכתובים נאמרו באופן אחד, אך המשמעות בהם היא רבת פנים.

דוגמא לדבר, באמרו תבא תחת תבא תבא שהדין הוא שהחובל בחברו, חייב בהמשה דברים צעה, בושת, נזק, ריפוי ושבתי, אך אין הדבר כפשוטו, כי איך יכולים ב"ד לצמצם ולעשות לחובל כמו שעשה הוא, אולי יצטער ויזקק יותר או פחות ממה שעשה, ולעולם לא נוכל לשער זאת, לכן אמרו חכמים שהפיצוי הראוי הוא פיצוי ממוני ולא גופני, ומה שהתורה משתמשת בביטוי גופני זה כדי שייבן המזיק שכך היה ראוי לעשות לו על הדבר החמור שעשה כנ"ל.

איך שלא יהיה, מפסוקים אלו הנדרשים הפוך ממשמעותם אנו למדים, שגם הפשט הוא לא פשוט, ועד כמה דורש כל כתוב בתורה עיון ולימוד, כי לכל פסוק המון דרכי התבוננות והמון גוונים, וטוב לו לאדם שיעמיק תמיד ויחדד את השכל, כי זה עיקר האדם, וזה צלם האלוקים שבקרב.

המבזה תלמיד-הקדם או חברו במני תלמיד-הקדם היו אפיקורוס, גם נקרא מגלה פנים בתורה. [בושה ד']

זכר למחצית השקל
תורמים וזוכים בחוט של חסד
תרומות לאברכים: 02-5812210

מאמר ראש הישיבה -המשך-

לנגד עינינו מראה כדי שנתעורר להבין שכל אחד שמשלים עם המציאות של התאווה שלו הוא בעצם מוכר את עצמו לעבד עבור אהבות רעות ומסוכנות.

החירות שלך לא למכירה

יש לך ברית וקשר עם הקדוש ברוך הוא. יש לך ברית וקשר עם הזיווג שלך בין אם כבר מצאת אותה ובין אם טרם מצאת אותה. יש לך חיים וייעוד ותכלית. יש לך חלומות להגשים. בהתמכרות לתאווה אתה מוותר על כל זה בשביל דמיונות וחלומות שווא.

ולכן אומר רבי נחמן שהעונש על פגם הברית הוא להיות בעל חוב. כי בעל חוב נקרא 'עבד', כמו שכתוב: "עבד לוה לאיש מלווה". לחייב אין יום ואין לילה הוא כל הזמן בברחה מפני הנושים ובמרדף להשיג כסף לתשלום חובותיו. הוא לא יכול לנהל חיים נורמליים. יש כאלה שמגיעים למצבים קיצוניים של דיכאון וייאוש מוחלט, אין להם חשק לחיות.

והתרופה לכל החובות היא פשוטה מאוד: תיקון הברית.

פעמים רבות באו אלי יהודים השקועים בחובות וניסו למצוא מוצא מהמצב המסוכן. ואני תמיד אומר להם: לא יעזור לחפש פתרונות בגשמיות כל עוד לא תיקנות את הסיבה הרוחנית שבגללה אתם בעלי חובות. אני מלמד אותם להתפלל בכל יום על תיקון הברית, לשמור את העניינים, להתחזק

עם נשותיהם בבית בצניעות, וברוך ה' יש באמתחתי עשרות סיפורים של אנשים שיצאו מחובות שהם לא האמינו שיצליחו לצאת מהם בגלגול אחד - שעל ידי תיקון הברית הם ראו ניסים מעל הטבע, כי ברגע שהם הלכו במסלול של תיקון הברית, כבר אין סיבה רוחנית שהם יישארו עבדים והם מיד יצאו לחירות!

התכלית של התורה

בכל המאמרים של ששת השבועות האחרונים דיברנו על תיקון הברית, על ההתנתקות מהדמיונות, מפגמי העיניים, על ההתקדשות, על צניעות, וראינו את הרווחים העצומים של יהודי שזוכה לברית מתוקנת, ברית שלום בינו לבין הבורא.

הברית הזאת משפיעה לטובה על כל תחומי החיים: על זיווג, על שלום בית ועל הכנסה. והעיקר הוא שהברית הזאת פותחת בפני האדם שערי אושר ועונו עילאיים כבר בעולם הזה.

המצווה הראשונה שהתורה מלמדת אותנו לאחר מות תורה היא מצוות העבד כי המצווה הזו ממחישה לנו את כל התכלית של התורה: התורה רוצה להוציא אותנו מעבדות לחירות. אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

איך התורה משחררת אותנו? על ידי שהיא מקדשת אותנו. היא מבדילה אותנו מהתאווות ומהקשר הפסול עם העולם הזה, והיא נותנת לנו

פנינים חסידות ברסלב

רבונו אָמַר כְּשֶׁאָדָם נֹכַח וְשׁוֹקֵעַ לְתוֹךְ בּוֹץ וְטִיט אֲסִיר לוֹ לְהִתְמַהֵמָה וּלְשִׁחוּת שֵׁם, רַק רָגַל בַּחוּץ רָגַל בְּפִנִּים, רָגַל בַּחוּץ רָגַל בְּפִנִּים, וְכָךְ הָרָגַל הָאֲחֵרֹנָה כְּכֵךְ תְּהִיָּה בַּחוּץ. וְאַנִּי"ש הָיָה מְסֻמִּיכִים לָזֶה אֶת הַפִּסִּיק "טְבַעְתִּי בֵּין מְצֻלָּה" וְאִף עַל פִּי כֵן "וְאִין מְעַקֵּד", שְׂאִינִי נִשְׁאָר בְּזֶה הַפִּסִּיק שֶׁבֵּין מְצֻלָּה. (שיש"ק ב-א)

הקפיד רבנו, שלא יבנה שום בר-ישראל לעצמו בית חדש בחוץ-לאָרֶץ; וְכֵן נִהְיָ אֲנִי"ש, שֶׁלֹּא בָנוּ לְעֵצָם בֵּית חָדָשׁ בַּחוּץ-לָאָרֶץ, כִּי אִישׁ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ תְּמִיד לְקוֹחַ לְבִיָּאת הַגּוֹאֵל, וְעַל-כֵּן אִין נִכּוֹן לְשִׁקְבֵּעַ וּבְנֵה לְעֵצָמוֹ בֵּית בַּחוּץ-לָאָרֶץ. וּכְעַם, כְּשֶׁרָאָה רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחֲמָן זְכָרוֹנוֹ-לְבָרָכָה אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל בְּאַבְרִיִּיצֶר זְכָרוֹנוֹ-לְבָרָכָה מִבְּיַד לְבָנִים כְּדִי לְבָנוֹת לְעֵצָמוֹ דִּיָּה חֲדָשָׁה, אָמַר לוֹ: "אֲחֵד הִיָּה אַבְרָהָם בְּעָרְיָה (נִכְד רַבְנוּ), שֶׁשְּׂמֵעַ לְאָבִי רַבִּי נַחֲמָן מְטוֹלָטְשִׁין זְכָרוֹנוֹ-לְבָרָכָה, שֶׁלֹּא לְבָנוֹת דִּיָּה חֲדָשָׁה בַּחוּץ לָאָרֶץ". כְּשֶׁשְּׂמֵעַ זֹאת רַבִּי יִשְׂרָאֵל, הַפִּסִּיק גַּם הָיָה אֶת הַבְּנֵיהָ. (שם ב-לה)

קשר חדש, ברית בינינו לבין בורא עולם, ברית שמאירה לנו את כל החיים ומביאה אותנו לחירות ועונו, אושר ואהבת אמת.

בברכת שבת שלום

שלום

הרה"ג ר' ירון אשכנזי שליט"א ר"כ חושן משפט
בישיבת "חוט של חסד" מנהל רוחני ב"קו ההלכה"

קו ההלכה הספרדי: 3030 * ☎

השונה מיץ טבעי שנסחט מפרי חדש אינו מברך עליו שהחיינו. הלכה ברורה (סימן רכ"ה אות ל"ט).

אם שתה מיץ טבעי מפרי חדש ולא בירך שהחיינו, וכעת רוצה לאכול מהפרי החדש האם יכול לברך שהחיינו?

אף על פי שאין מברכים על מיץ טבעי ברכת שהחיינו, מכל מקום אם הקדים ושתה מיץ לפני שאכל את הפרי, אינו יכול לברך שהחיינו, מכמה טעמים. הלכה ברורה שם.

אשתי עשתה ריבת אתרוגים, האם נברך עליה ברכת שהחיינו?

אם אוכל אתרוג (מהיבול החדש) לפני חג סוכות יברך שהחיינו. בן איש חי (פרשת ראה אות אות י"א) וחזון עובדיה (ברכות עמוד קל"ב בהערות). אבל בריבות שעושים בימים אלו לאחר הסוכות שהגברים בירכו שהחיינו על האתרוג למצוות נטילת לולב, אין לברך שוב שהחיינו בשעת אכילה. שם (עמוד קל"א). ונשים שלא בירכו על האתרוג בשעת המצווה יכולות לברך ברכת שהחיינו. (על פי חזון עובדיה הנ"ל שאם אוכל קודם סוכות יכול לברך שהחיינו)

מה מברכים על ריבת האתרוגים?

יש אומרים לברך על קליפות האתרוגים המרוקחים בדבש שהכל נהיה בדברו. בן איש חי (פרשת פנחס אות ד'). אמנם להלכה יש לברך בורא פרי העץ. חזון עובדיה ברכות (עמוד ק"ל).

ברכת שהחיינו על פירות חדשים

עולם (חלק ב' פרשת ראה אות ב') ואור לציון (חלק ב' פרק י"ד אות מ"ו בהערות).

בירך שהחיינו על תפוח פינק לידי
האם יכול לברך על תפוח אנה שהחיינו?

אף שהלכה פסוקה היא שמי שאם יש פרי אחד בשני סוגים כמו ענבים וירוקים וענבים אדומים ובירך על מין אחד אינו יכול לברך על המין השני, חזון עובדיה (ברכות עמ' תמ"ו) אור לציון (חלק ב' פרק י"ד אות מ"ו). מכל מקום מי שבירך על תפוח גרנד יכול לברך על תפוח אנה שהחיינו והטעם כתב בשו"ת "מעייין אומר" (חלק א' עמ' שצ"ג) בשם מור הרב עובדיה שמכיון שתפוח ענה ותפוח פינק לידי גדלים בזמנים שונים וגם טעמיהם שונים לכן יש לברך עליהם ברכת שהחיינו, ועל שאר מיני תפוחים שנמצאים כל השנה אין לברך שהחיינו כלל, כי הם נמצאים בשוק כל השנה. אבל לגבי ענבים ודומיהם, כל דבר שהוא מין אחד אין לברך עליו שהחיינו כפי שכתבתי.

האם ניתן לברך שהחיינו על פירות הדר כגון תפוזים, קלמנטנות וכדומה, או שאין לברך עליהם שהחיינו מכיון שהם פירות מורכבים?

יש אומרים שאין לברך על פירות הדר ברכת שהחיינו מכיון שתחילת עשיית פירות אלו הייתה על ידי הרכבה. בן איש חי (פרשת ראה אות יא) ושו"ת מנחת יצחק (חלק ג' סימן כ"ה). אמנם מור הרב עובדיה פוסק שמכיון שההרכבה נעשתה כבר בעצים הראשונים וכעת העצים הם הדור השני והשלישי של ההרכבה, אין בהם שום איסור ומברכים על פירותיהם שהחיינו. יבוע אומר (חלק ה' אורח חיים סי' י"ט) אור לציון (חלק ב' סי"ד אות מ"ה).

אם בירכתי על תפוזים ברכת שהחיינו, האם אני יכול לברך על הקלמנטנה או אשכולית וכדומה, או שיכול לברך שהחיינו רק פעם אחת על כל פירות הדר?

יכול לברך על כל מין ומין, אף שדומים זה לזה במראה החיצוני, מכיון שיש שינוי בשם, במראה, ובטעם, יכול לברך על כל אחד בפני עצמו. הליכות

תלמוד תורה
ברסלב - "שלום בניך"
בנשיאות מו"ר הרב שלום ארוש שליט"א

רחוב שבטי ישראל 56 ירושלים טלפון 02-5819573 עסקה 02-5816561

נס"ד

הודעה חשובה

מותוך רוב שבה והודאה, מותוך דין שיר והלל על החסידים העצומים והנפלאים
האופפים אותנו בכל עת, לראות את ילדי החסיד הנפלאים עולים ומתעלים
בתורה ויראת שמים, בדרך דביה"ק ותלמידיו, בדרך התורה והחסידות

הננו שמחים להודיע בזה על פתיחת הרישום
לשנת הלימודים תשפ"א

לילדים שנולדו בין התאריכים:

ג' בטבת תשע"ז (01 ינואר 2017) עד י"ג טבת תשע"ח (31 דצמבר 2017)

הרישום יערך א"ה במשרדי הת"ת

ברחוב שבטי ישראל 56 בין השעות 13:00 - 15:30

נא להצטייד בתעודות זהות של שני ההורים + ספה מעודכן

הרישום יתקיים עד י"ג אדר תשפ"א

בברכת

דוב נחת דקדושה

התנהלה

הרב מברך את הילדים

מעמד סיום המשניות

ארוחת צהריים מידי יום

בס"ד, ברה"ק

מבית היוצר של הרב שלום ארוש שליט"א ערכת התודה במבצע ענק!!!

לכל בעיה ולכל צרה
יש פיתרון וישועה
הספרים שיביאו לך
ניסים גדולים!!
עכשיו במבצע!

ערכה:
2 ספרים
4 דיסקים
4 חוברות
במחיר מיוחד!!

להזמנות:
052-2240696

אתם עוד תודו לנו הרבה...

בס"ד ברה"ק

שירת מרים
בי"ס ואמונה לצד מקצועיות מוכחת

בי"ס יסודי וגנים שירת מרים
ברשות הרב שלום ארוש שליט"א
החלה ההרשמה לשנת תשפ"א

חינוך מוקפד
ליר"ש וערכים

עבודה פרטנית
עם כל תלמידה

לימוד מוסיקה
בשילוב קונסבטוריון רון שולמית

צוות מקצועי ורגשי
רחב ומקיף

תגבור לימודים
וחוגי העשרה אחה"צ

073-7963555 (בין השעות 9:00-13:00)

רח' שמריה 13 י-ם

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת
ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש כז שבט תש"פ: ירושלים 4:54 תל-אביב: 5:09 חיפה 5:00 מוצאי שבת: ירושלים: 6:08 תל-אביב: 6:10 חיפה: 6:08 ר"ת: 6:47

פרשת משפטים

"מדבר שקר תרחק"

התר מיוחד לשקר...

ידוע על כ"ק האדמו"ר רצ"א טעוורסקי זצ"ל שהיה דבוק במדת האמת, וכל שיחו ושיגו עם הבריות היה מתוך הקפדה על זהירות מכל סרך שקר. ומסופר שפעם נשאל עבור שידוך על טיב אחד ממכריו ששהה עמו במחנה המאסר בווינה. הוא ענה כמסיח לפי תומו: "אמנם הלה שקרן הוא, אך עם שקרן כמוהו מותר להשתדך!"

השואל נדהם מהתשובה ולא הבין פשרה. הסביר לו הרבי: בעת ששהה הלה במחנה המאסר, היו הרשעים נותנים רק ארוחה אחת ביום לכל האסירים, ארוחה שלא השביעה וכולם נותרו רעבים. איש זה סיכן עצמו בעד חבריו היהודים, ותדיר העניק ארוחתו לאחרים שסבלו מאוד מחרפת רעב.

באחד הימים הבחינו בכך שומרי המחנה ושאלוהו למה נותן ארוחתו לאחרים? וענה שהוא עצמו כבר אכל מנתו. "אמנם תשובה זו היתה נגועה בשקר" - הפטיר הרבי - "אך כמוהו הותר שקר זה כדי להציל אחרים..."
מתוך מאמר לזכרו

"לבדוק אם יש בו שקר..."

עובדה מעניינת על הגרי"ש אלישיב זצ"ל הביא מחבר ספר "השקדן": בעת שיצא לאור ספר "השקדן" על הרב אלישיב בחייו, נכנס אליו אחד מראשי הישיבות ואמר שהיה לו חיזוק גדול מהספר שיצא עליו... הגיב הרב אלישיב: "לא יתכן שיצא חיזוק. משקרים לא יוצא דבר טוב." (מתוך השערות וחששו שמגזימים הרבה ומשנים מהאמת).

בהזדמנות אחרת שאלוהו מקורביו האם לצאת נגד הספר שנכתב עליו. השיב: "לבדוק אם יש בו שקרים, ואם כן לצאת נגדו..." לבסוף הודיעו לו שאין שם שקרים" ואז התעניין לשמו של הספר ומשאמרו לו "השקדן" הגיב: "זה כבר שקר!"

"השקדן"

מדבר שקר - תרחק...

סיפר רבי יעקב שמואלי שליט"א: באחד הדיונים בבית דינו של הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל, שנכחתי בהם, ישב רבי ניסים שלי ונינוח כדרכו. והנה אחד מבעלי הדין ביקש לפתע שהות של שבועיים ימים על מנת להשיב על טענות בעל דינו.

כשמוע זאת רבי ניסים, התרומם מכסאו, נעמד מול אותו בעל דין ושאל לעומתו: "שבועיים צריך רק כדי להמציא שקרים. את האמת ניתן לומר כבר מחר!" והיה הבית דין בשעה זו לחרדת אלוקים.

משנתה של תורה

לדבוק במדת האמת ולהתרחק מכל דבר העלול לגרום לו ולזולתו לשקר!

נלמד מהפסוק: "מדבר שקר תרחק" (פרק כג-ז)

ופירש הספורנו: מכל דבר שיוכל לסבב שקר כאמרו ז"ל: הוי זהיר בדברך שמא מתוכם ילמדו לשקר. עכ"ל. והיינו שהזהירות מלגרום לרעהו לשקר נכללת בציווי "מדבר שקר תרחק". וכפי הדוגמא שכתב רבי יהודה החסיד ז"ל (בספר חסידים - תתרכב): אם תראה בני אדם מתלחשים ואתה חפץ לדעת מה מתלחשים, אל תשאל להם, פן תעשה אותם שקרנים, שאילו היו חפצים שתדע היו מגידים לך, ועתה שאין חפצים שתדע, יגידו לך שקר.

נאמר במדרש עה"פ "ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלוקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו..." על ידי שהוסיפה חוה על דברי הקב"ה נכשלה בחטא עץ הדעת שהקב"ה אסר רק אכילה והיא הוסיפה לאסור גם נגיעה.

והקשה ב"פה תאמר": הלא מצינו שחז"ל עשו גדרים וסייגים למצוות התורה כמו שדרשו עה"פ "ושמרו את משמרתם" - עשו משמרת למשמרת (מור"ק ה.), וא"כ, מה פשעה חוה שהוסיפה גדר לעצמה שלא לנגוע באילן?

ותירץ כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצ"ל: מכיון שחוה השתמשה בדבר שקר שגם הנגיעה נאסרה ע"י הקב"ה, על כן כשהגדר מיוסד הוא על שקר, לא מועיל ולא צומח ממנו טובה כלל. ולכן נכשלה בחטת הנחש.

היתה הצעה לקבל תקציבים מארה"ב לבחורים בעלי אזרחות אמריקאית שירשמו שם כמי שלומדים בישיבות כאן במסלול תורני, וישיבתם תקבל סכום גדול. נכנס הגר"י אייכנשטיין שליט"א לשאול את הגר"י שטיינמן זצ"ל האם רוח חכמים נוחה מהנהגה זו?

שאל הרב שטיינמן: האם בשביל לקבל תקציב צריך לשקר או לשנות מהאמת? והשיב בחיוב. הורה הרב שטיינמן: "אם יש בזה חשש שקר ואין הדבר ישר בתכלית הישרות, יש להתרחק מכך!"

ופעם אמר הרב שטיינמן לתלמיד שנאלץ לשקר עפ"י דין: "דע לך שלשקר אין רגלים. זו מציאות בבריא. אם כן, גם כאשר צריך לשקר במקומות המותרים והנצרכים עפ"י התורה, יש לך למעט בשקר ככל האפשר כדי להציל!"

עלון "איש לרעהו" פרשת משפטים הוקדש לעילוי נשמת
ר' יואל זאב בן ר' יוסף ורחל הלוי אינטרקט ז"ל

נלב"ע כז שבט תשס"ח
ת.צ.ב.ה.

המלמד תורה לתלמידיו, ישנן הדברים בסבלנות, בטוב טעם ובסדר נכון!

נלמד מהפסוק: "זאלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (פרק כא-א)

וכתב רש"י: אמר לו הקב"ה למשה, לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפניהם כמשנתה, ואני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו. לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם. עכ"ל.

בהדרכה למלמדים כתב הגאון **רבי משה פיינשטיין** זצ"ל (בשו"ת **אגרות משה** יו"ד ח"ג סי' עא) בין היתר את הדברים הבאים: "ש על המלמד בלימוד התורה לראות שהתלמיד יקבל הלימוד כל כך, עד שידע בלבו ונפשו שזוהו עיקר החיים. שזוהו התכלית האמיתית של האדם בעולם, כדי שיתקיים אצלו שמירת התורה בכל פרטיה, שהרי נאמר בחיוב הלימוד "ולמדתם... לדבר בס" ופירש רש"י: "שיהיה עיקר דיבורך בס", "עשם עיקר ואל תעשם תפל".

והוסיף רבי משה: "יש לדעת עוד עיקר, לבל יתייאשו [התלמידים] כאשר רואים שאיזה תלמיד אינו לומד כראוי. ואף כשאנו מתנהג כראוי, כי אם אינו מקלקל את האחרים צריכים להחזיקו ולהתגלגל עמו, אולי יתחיל לשמוע ולהטיב דרכו, ובכל אופן השהיה של כמה שנים בישיבה בקרב מורים יראי ה' ובקרב חברים טובים ודאי ישפיע גם עליו לכה"פ במקצת גם לכל ימי חייו".

פעם נשאל **הגרי"ש אלישיב** זצ"ל מה לעשות עם בחור שהחציף פנים וביזה את ראש הישיבה. ההנהלה קבעה כי יש לסלקו מיד מהישיבה. אך בטרם יחרצו את גורלו פנו לקבל את חוות דעתו של גדול הדור.

השיב הרב אלישיב: יש לרחק מעט את הבחור אך בשום אופן אין לסלקו מן הישיבה. והסביר, כי על ראש הישיבה מתקופת תפקידו להיות מורם מתלמידיו, ובשום פנים ואופן אינו יכול להחשב כ"בר-פולגתא" של הבחורים וכמי שכבודו נפגע מאחד שהחציף פניו כלפיו. ועל כן, אם בחור נהג ברבו שלא בדרך ארץ, על ראש הישיבה להגביה עצמו ולהתעלם ממנו ולא להתעמת עמו כשווה בין שווים.

הרה"ג רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל (שהיה ר"מ בישיבת מיר) למד מרבו הגאון **רבי נחום פרוצוביץ** זצ"ל כיצד מטפחים ומגדלים תלמידים (וכך ראה גם אצל רבו הגאון **רבי שמואל רזובסקי** זצ"ל): כשהגיעו לפניו תלמידים אף חלושי כשרונות, והתלמיד החל להשמיע איזושהי בדל של סברא קלושה ומעורפלת - ניצוץ קלוש של 'גחלת עמומה', היה תופס את ההזדמנות בכל כוחו ומלבה את הניצוץ לעשות ממנו מטעמים עד שנעשה כמעין נובע של תילי תילים של חידושים מופלאים ותולה הכל בכח סברתו של התלמיד.

בדרך זו, היה מעודד, מחזק ומאיר את עיני התלמיד להכיר ביכולתו הלימודית יותר ממנה שחשב התלמיד עצמו עד אז. בהקשר לכך היו מספרים במיר שפעם חזר רבי נחום על קושיה של בחור והוסיף בה, כדרכו, טעם וריח. הרחיב ובנה עליה תילי תילים של חידושים, בעוד התלמיד מרוכז לקלוט את הקושיה ששאל הוא עצמו, עד שבאמצע נפלטה מפיו, בלי שימת לב, שאלה לרבו: "אז עוד הפעם, מה הקשיתי בדיוק?"

והיה רבי אליהו ברוך טוען שבענין גידול וטיפוח התלמיד יש הבדל בין הדור הזה לדור הקודם: בעבר היה מרביץ תורה נבחן בעיקר בכח ה"משיכה", היינו, ביכולתו למשוך אליו בחורים לקבל ממנו תורה. אמנם בדור שלנו, מרביץ תורה צריך שיהיה מיוחד בכח "ההגבהה" שידע לרומם את התלמידים.

עוד קיבל רבי אליהו ברוך מרבותיו, כי מי שרוצה להצליח בהעמדת תלמידים, צריך להיות מרוכז רק בהרבצת תורה ללא כל עיסוקים אחרים. וסבר רבי אליהו ברוך שאף בהרבצת תורה גופא, צריך להיות שקוע רק בהעמדת תלמידים בישיבה אחת, ולא להיות בשתי משרות יחדיו.

וקיים זאת בפועל, כאשר הציעו לו מיישיבות מפורסמות לבוא ללמד בהם. אך הוא סירב ונימוקו עמו: "לא שייך להשקיע בכמה מקומות יחדיו, כי בהכרח בא אחד על חשבון האחר, ויש לרכז את כל הכוחות להתמקד במקום אחד".

והיתה ישיבה חדשה שהפצירה בו מאוד לעמוד בראשות הישיבה בטענה שכל הצלחת התלמידים תלויה בו ומוכנים שילמדו באותה סוגיה שלומדים במיר. אך גם לזאת סירב באומרו: "השעור" זה לא רק התוכן, אלא עיקרו להעמיד התלמידים ע"י השקעה בהם לאורך כל היום, ולא שייך לעשות זאת בשתי מקומות יחדיו, כי האחד בא על חשבון השני.

אין להתייאש משום תלמיד...

סיפר הגאון **רבי חיים קנייבסקי** שליט"א: פעם בא אל אביו **הסטייפלער** זצ"ל ראש ישיבה ידוע כדי להוועץ על אחד מתלמידיו שאינו מצליח בשום אופן בלימודו "וכל המאמצים שאנחנו עושים על מנת להביאו להשגים עולים בתוהו". ומכיון שהבחור כל כך חלש בלימודיו החליטה ההנהלה להוציאו מן הישיבה.

שמע הסטייפלער את הדברים וביקש להביא לפניו את הבחור. כשהגיע, האיר לו פנים והחל ללמוד עמו "קיצור שולחן ערוך", והנה הבחור קולט ומבין, שואל ומשיב. כך עברו מסימן לסימן, עד שהתלמיד ידע כמה עשרות סימנים ב"קיצור שו"ע".

פנה הסטייפלער לראש הישיבה ואמר לו: "אם לא שידלת את הבחור ללמוד קיצור שו"ע ולהגיע להשגים כפי שנעשה איתו, אינך ראוי להיות ראש ישיבה ומורה דרך לתלמידים. כי הגדלות והמנהיגות של האדם אינן מתחילות בדברים הגדולים, אלא בפרטים הנחשבים לכאורה פשוטי ערך, ודוקא משם צומחת אישיותו של האדם".

הלמות עמלים - ח"ב

"לקיים את החיובים שלי..."

דרכו של הגאון **רבי גרשון אידלשטיין** שליט"א (ראש ישיבת פוניבז') להקדיש במיוחד מזמנו וכוחו כדי ללמד, לחזק ולקרב, תלמידים חלשים מאוד בלימוד. פעם למד בישיבת פוניבז' בחור שהיה חלש מאוד בכשרון ובהבנת הנלמד. במצב כזה היה לו גם קשה למצוא חברותות שיסכימו ללמוד עמו.

רבי גרשון יצא מגדרו כדי לחזקו ולקרב יותר מאחרים. הוא אף למד איתו בחברותא ועשה בו מהפך עצום שאיש לא צפה זאת מראש. הוא ניצל כל הזדמנות כדי לעודד ולשבח את הבחור, וכשהלה היה שואל שאלות במהלך השיעור, היה רבי גרשון מעצים את שאלותיו, מרומם אותו ומשבחו, ועי"ז עלה ערכו בעיני התלמידים.

פעם הגיע לרבי גרשון אחד ממקורביו וביקש ממנו האם יכול לחזק בחור מסויים וללמוד עמו "חברותא" פעם בשבוע. רבי גרשון ענה מיד בחיוב. לאחר מכן בא שוב אותו מקורב והודה לרבי גרשון ואמר לו "ישר כח" שהסכים ללמוד עם הבחור. אמר לו רבי גרשון: "ישר כח לך שעזרת לי לקיים את החיובים שלי בעולמי, משום שאני עצמי לא תמיד יודע בוודאות מה הם החיובים שלי ואתה עזרת לי עכשיו לעשות זאת, ועל כן מגיע לך "ישר כח".

"לאורו"

"לא על חשבון התלמידים..."

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל עורר פעם בשיעורו שאלה חמורה ובעוד התלמידים מעכלים את הקושיה אמר: "זה עתה עלו במוחי חמשה אופנים לתרץ. אך ארבעה מהם עמוקים מידי להבנתכם, לפיכך נסתפק בדרך החמישית..."

עם זאת לא התפנה לכתובם אפילו בראשי פרקים לעצמו. והסביר הסיבה: "הרי לשם כך צריך לאמץ את המחשבה ולהקדיש כמה דקות וזה על חשבון התלמידים! כי היה נשאר עבורם - להכנת השיעור ואמירתו - פחות כח במשהו ואין למלמד רשות לעשות זאת..."

יגילו במלכם

לפי יכולת ההבנה של התלמידים...

הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל (ר"מ בישיבת מיר) סבר שיש להתאים את רמת השיעור לכלי הקיבול של התלמיד. אין להגזים בכמות החידושים ועמקותם מעבר ליכולת קליטתם של התלמידים.

ומעשה שהגיע אליו ידיד ותיק מרביץ תורה, לבקרו, ובידו חיבור נפלא על אחת המסכתות הקשות בש"ס. רבי אליהו ברוך עיין בחיבור ומצא בו באחד המקומות, לא פחות משבעה אופנים איך לתרץ קושיה על הרמב"ן. הוא הביע את התפעלותו הרבה, אך אותו מחבר הגיב בשאלה: "תגלה לי, מדוע לשיעורים שלך יש כזו נהירה המונית ואילו אל השיעור שלי לא הרבה באים לשמוע?"

השיב לו רבי אליהו ברוך במליצה: "בדרך אחד יבואו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך" (דברים כח-ז) כשאומרים בשיעור שבעה דרכים לתרץ קושיה על הרמב"ן, אז מתקיים בחינת "ינוסו לפניך", אבל כשאומרים רק בדרך אחד אז "יבואו אליך"...

ישורון - מא

להזהר בכבודו של כל אדם באשר הוא!

נלמד מהפסוק: "חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השח" (פרק כא-לז)

ואמרו חז"ל בגמרא (בבא קמא עט:): תנינא, אמר רבי יוחנן, בא וראה כמה גדול כבוד הבריות, שור שהלך ברגליו [משלם הגנב] חמשה, שה שהרכיבו על כתפו [משלם] ארבעה. ומפרש רש"י עה"ת: שור שהלך ברגל ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו משלם חמשה, שה שנשאו על כתפו משלם ארבע הואיל ונתבזה בו.

דרשה נוספת בפרשתינו ממנה ניתן ללמוד עד כמה גדול ערכו של יהודי גם אם הוא גנב שפל ועל כן, יש לכבדו בהתאם ולכן גם התביעה עליו היא כמו לכל אדם שהוא בר-מעלה.

וכך היה אומר המשגיח מגייטסהד הגה"צ רבי משה שוואב זצ"ל משמו של הרב מפוניבז' - הגרי"ש כהנמן זצ"ל: "צא ולמד, כמה גדולה מעלתו של אדם מישראל, אפילו פחות שבפחותים. דרשו חז"ל (קידושין כב:) בענין רציית עבד עברי: "אזין זו ששמעה בהר סיני שאמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והלך זה וקנה אדון לעצמו - יירצע".

"שוו בנפשכם במה מדובר פה? הלא בגנב שנמכר בגניבתו. שפל אנשים ונבזה מאד. אך גם הוא כמות שהוא, נתבע על כך שאינו במדרגה לחוש את ההבדל בין עבד ה' לעבד אנוש. מייסרים אותו מדוע לא קלט כראוי בעומק משמותו את הכרז מהר סיני "כי לי בני ישראל עבדים" - ולא עבדים לעבדים. משמע שגם אל אדם כזה מגיע אליו הקול האלוהי.

"כי אפילו יהודי גנב בשפל מצבו. בעצם נפילתו, מכיל את המעלה והיתרון הסגולי האצור בכל נפש מישראל: "עבדי הם". גם אם כרגע איננו עבד השם בפועל, הריהו עבד ה' בכח, וכאשר הולך וקונה אדון לעצמו הינו מתנהג בסתירה גמורה לעצם מהותו.

למען שמירת כבוד הרב...

מעשה ברב חשוב שהתאונן עליו אחד מנכבדי העיירה וביקש להוציא עליו לעז, באומרו שהמקוה שנבנתה במקום לפי הוראות הרב, אינה כשירה מחוסר מים לפי מדות ההלכה. בא הטוען לפני החזון איש ושאלת-תם בפיו: "כמה ליטרים של מים הם ארבעים סאה?"

החזון איש בפיקחותו הבין מיד לאן חותר הלה, והשיב: "דבר זה עליך לשאול את הרב בעירך היודע דת ודין". בו ביום הופתע מאוד רב העיירה כשקיבל מברק בחתימת החזון"א ובו נאמר: "שיעור מקוה לכתחילה 750 ליטרים מים ובשעת הדחק לא פחות מ-648 ליטר". עודו משתאה לפשר המברק הבהול, נכנס אליו בחופזה היהודי שנטר לו ושאל במפתיע: "שיעור מקוה בכמה?" השיב הרב: "לדעת החזון איש כ-750 ליטר! עתה הבין הרב משמעות המברק.

הלמות עמלים-ח"ב

למען שמירת כבוד החתן...

מעשה בבחור ישיבה שקיבל הצעה מפתה: לטוס טיסה בשמי הארץ באמצע זמן הלימודים. הרבנים בישיבתו כעסו עליו מאוד, והחליטו כי בבוא היום לא ישתתפו באירוסיו, לא התלמידים ולא הרמ"ם. ואכן כאשר התארס נחרד הבחור מההשלכות העלולות להיות מן ה"חרם" הזה.

הוא בא לפני הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל ותינה צערו: "מה אומר לכולה ולשווער. כיצד אסביר להם שאף אחד מצוות הישיבה שלי לא בא להשתתף בשמחתי כנהוג. וגם לא אפילו חבר אחד? הרי בוש תכסה פני ואני מתחרט חרטה גמורה על המעשה".

סבר רבי אברהם שהעונש הזה חמור מדי, ובמיוחד שמדובר בבחור הגון וטוב ושגם מתחרט על מעשהו. הוא ניסה לשכנע את הצוות להסכים שיגיעו כמה חברים. והצוות נאות לכך בתנאי שרבי אברהם הוא זה שידרוש במסיבת האירוסין ויזכיר את הסיפור לפחות ברמיזה. רבי אברהם, שכאמור, לא הסכים עם חומרת העונש, הבטיח בלית ברירה שאכן ירמוז על מעשהו בדרשה עצמה.

קבוצה מצומצמת של חברים הגיעה לחגוג עם החתן. רבי אברהם נעמד לדרוש ושיבח את החתן כנהוג. בתוך השבחים הכריז: "דעו מחותנים יקרים, כי החתן הזה ממש "הרקיע שחקים"... וגם בשנה האחרונה עלה מעלה מעלה והתעלה מאד..." בזה קיים את הרמז המובטח. המחותר וההורים נהנו. הבחורים הבינו וחייכו, והפרשה עברה ללא זעזועים מבישים.

עפי"י "ויאמר הנני"

מניעת צער מהזולת

של לא לגרום עינני וצער לזולתו [ובמיוחד לאלמנה ויתום]!

נלמד מהפסוק: "כל אלמנה ויתום לא תענון" (פרק כב-כא)

וכתב רש"י: הוא הדין לכל אדם אלא שדיבר הכתוב בהוה, לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם. ובמכילתא (פרשה יח-קעט) נחלקו תנאים בזה: "כל אלמנה ויתום לא תענון" אין לי אלא אלמנה ויתום, שאר כל אדם מניין? תלמוד לומר "לא תענון" דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר אלמנה ויתום שדרכן לענות, בהן דיבר הכתוב.

המצער את הזולת נענש אף שכוונתו לטובה. הגר"א זצ"ל רמז זאת בפסוק "אם ענה תענה אותו. כי אם צעוק יצעק אלי" כלומר: אפילו אם תענה אותו מתוך כוונה טובה, כדי ש"צעוק יצעק אלי", אף על פי כן תענש על זה כי "שמוע אשמע צעקתו".

וניתן לבאר זאת באמרת חז"ל (ב"ק צ"ג) "לעולם יהא אדם מן הנרדפים ולא מן הרודפים" מה פשר ההוספה "ולא מן הרודפים"? אלא י"ל שבא חז"ל להזהיר אותנו שאף שמדע טובה היא ומעלה נשגבה להיות מן הנרדפים ושכר בצידו, אעפ"כ ימנע אדם לעשות "טובה" זו לחברו ולרודפו כדי "לזכותו" להיות "נרדף" אף על כל התועלת והשכר שירוויח מכך.

וכפי שמצינו אצל פנינה שרדפה את חנה וציערה אותה, ועשתה זאת, כפי שאמרו חז"ל, לשם שמים "בעבור הרעימה". שעל ידי כך תתפלל חנה מעומק לב נשבר, ותתקבל תפלתה, והיינו שתזכה לכל השכר המסור ל"נרדף". אעפ"כ נענשה פנינה בעונש חמור ככתוב "ורבת בנים אומללה" (שמואל א' פ"ב-ה) כביאור הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שהפוגע בחברו ומצערו "כאילו מכניס ידו לתוך אש" ולא עוזרת לו כוונתו הטובה.

לא להשיב ריקם...

מעשה שבאה אשה זקנה לשאול שאלה בהלכה את הגאון רבי חיים פלאגי זצ"ל. פתח לה אחד מבני הבית ואמר לה כי עתה הרב סועד עם בני משפחתו ואין ביכולתו לענות. הזקנה שבה לביתה כלעומת שבאה

כששמע רבי חיים על כך, מיד קרא לשמשו ואמר לו להוליכו לביתה של הזקנה. אמר לו השמש כי הזקנה גרה במקום מרוחק אמר לו אעפ"כ. והלכו שניהם לבית הזקנה וביקש רבי חיים ממנה מחילה על כך ששבה ריקם מביתו. וענה על שאלתה.

כששב רבי חיים לביתו שאל אותו בנו רבי אברהם זצ"ל מדוע הוזקק להטריח עצמו עד כדי כך לבוא עד לבית הזקנה לענות על שאלתה במקום תשובה שלף לו את המכילתא על הפסוק "אם ענה תענה" ואמר לו שיקרא בעצמו את הכתוב שם [וקרא את המעשה הידוע מרשב"ג ורבי ישמעאל שיצאו להורג וכו' עיי"ש]. "מכאן למדתי" - אמר רבי חיים לבנו - "שלא לעכב אף אדם שבא לשאול גם כשאני באמצע הסעודה וכיו"ב".

עפי"י צוואה לחיים

להפיג צערו של ילד...

מעשה בילד מתושבי רכסים שבא לפני המשגיח הגה"צ רבי דוב יפה זצ"ל והתלונן שהחברים מציקים לו בכיתה. המשגיח בירר אצלו באיזו כיתה הוא לומד ומי המלמד שלו. אך לא הסתפק בלבקש מהמלמד או מההנהלה לטפל בנושא, אלא התקשר למנהל החיידר שמעוניין לבוא לכיתה הזו ולומר שיחה לילדים...

ואכן למחרת טרח המשגיח והגיע במיוחד לאותה כיתה ומסר בפני הילדים שיחה מרגשת על החשיבות העצומה שיש לנהוג בכבוד בין החברים ועל שצריך מאד להזהר שלא לפגוע ולא לצער אף אחד מהם...

ח' עבודת הימים

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

"א צענטער?"

יצאתי לדרך, אך עדיין נכון לי עיכוב קטן נוסף. לפנות את האשפה שהצטברה במהלך השבת. הדבר הזה עיכב אותי בכמה דקות. אחר כך צלצלתי לר' יוסף - וקיבלתי ישר תא-קולי. ניסיתי שוב, אולי זה יעבור בכל זאת, אבל שוב - תא קולי. הרהרתי לעצמי שהוא בטח עדיין בתוספת שבת, או לפחות לא ממחר להדליק את הפלאפון.

כשהתקרבתי לשיטבלעך, ניסיתי שוב לחייג אליו. מי יודע אולי זה עדיין רלבנטי ואצליח להשיג אותו. אבל - הפלאפון שלו מכובה.

איך שאני מתקרב לזיכרון-משה, אני שומע את ההכרזה האלמותית "א צענטער?" "א צענטער?" (-עשירי! עשירי!) בוקעת מפיו של ילד ירושלמי [מאלה שנולדים "גבאים"...] הילד כיוון אותי לשיטבעל הראשון שמאלה, ומי עומד שם ומקבל את פני?

ניחשתם נכון: ר' יוסף בכבודו ובעצמו!

נדהמתי. והאמת, שמרוב התרגשות התחלתי להסתפק, זה הוא או מישהו שמאוד דומה לו?... אבל זה היה על-באמת.

אז ככה. יש את הפעמים שאתה לא בטוח אם הקב"ה מראה לך שעשית משהו טוב, אבל הפעם זה הרגיש מעל לכל ספק... ואז שְׁחִזְרָתִי את סדר-היום של אותו מוצאי-שבת, את העיכובים הצפויים והבלתי-צפויים, וגם את העיכוב האחרון של השלכת האשפה. הלוא אם הייתי מתעכב קצת פחות הייתי נופל למניין אחר, ולא פוגש את ר' יוסף...

מאידך, אם הייתי פוגש אותו אבל לא "מגדיל ראש" וזוכר לקחת איתי את התשלום, שוב לא הייתה תועלת למפגש שלנו.

אמרתי לעצמי כנראה שזה עובד כך: עלינו לבחור לעשות במעשה טוב, להשתדל לקראתו - ואת כל השאר נשאיר כבר להקדוש ברוך הוא שיסדר!

* * *

המסר שכל אחד יכול לקחת מהסיפור הוא, מנוסח כבר בפתגם נודע באידיש "מַעַן דִּארף טאן - נישט אופטאן" בתרגום חופשי: צריך לפעול - לא להוציא לפועל. כלומר כל שמוטל עלינו זו רק ההשתדלות.

אך כדי להשתדל חובה שהלב יהיה מסונכרן עם המוח. הזולת, וחובותינו כלפיו, חייבים להיות ברקע כל הזמן - וברגע הנכון כבר יסייעו לנו להשלים את הרצון להיטיב עימו!

אם המושג 'מחנה-יהודה' מזכיר לכם רק באסטרות של שוק צעקני, טעות בידכם. 'מחנה-יהודה' היא בכלל שכונה בירושלים [שאגב, השוק המפורסם כלל לא נכלל בה...]

'מחנה-יהודה' זה בית הכנסת המפורסם 'זהרי-חמה'!

זה שעון השמש המיתולוגי שמתנשא מעליו!

זה המבנה של ישיבת 'שפת-אמת'!

זה מקום מנוחתם של שניים מאדמור"י גור זצוק"ל!

וזה עוד בתי-כנסת לא מעטים, ויהודים שבאים בתוכם להתפלל.

הסיפור הבא התרחש באחד מהם. שלח אותו גבאי בית-הכנסת שטרח לציין: "אני רוצה לומר שהמניעים שלי בסיפור הבא, נובעים בהחלט מהרוח שאני שואב מהעלון שלכם - "איש לרעהו" - ישר כח!"

* * *

כמו בכל בית-כנסת יש לנו בעל-קורא קבוע, אך לפני כחודשיים אירע שהוא לא יכל להגיע. הִזְמַנְנוּ בעל-קורא אחר שרגיל למלא את מקומו, נקרא לו לצורך הענין ר' יוסף.

שלם לממלא-מקום שיחי' זה עניין קצת מאתגר, ולו מהסיבה הפשוטה שהוא לא גר בסמיכות למחנה-יהודה אלא באזור גאולה. עד שאנחנו נפגשים שוב, ונזכרים בחוב, יכולה לעבור תקופה משמעותית. הוא מצדו, אף פעם לא דורש את שכרו (אולי כדי שלא אעבור על איסור של הלנת-שכר?) הוא לא מקפיד, ולא מעיר כלל.

לקראת סוף השבת, עמדתי לצאת לתפילת ערבית. אבל קרה משהו בבית ונשארת כדי לעזור עם הילדים. עד שהתינוקות הלכה לישון, ועד שסיימנו לטפל בילד אחר שהקיא, ועד שכ-ו-ל-ם היו במיטות, כבר היה שעתיים ויותר לאחר צאת שבת!

ידעתי שהמקום היחיד בו קיימת אפשרות להתפלל במניין כעת, זה בשיטבלעך של "זכרון משה". כשהחלטתי שפניי מועדות לשם, נזכרתי בר' יוסף שמתגורר באזור. לא ידעתי איפה הוא גר בדיוק, אבל חשבתי לעצמי אולי הוא היה מעוניין לפגוש אותי ולקבל את שכרו.

לקחתי את הכסף איתי.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

ליקוטים נפלאים פרשת משפטים

"ואלה המשפטים" (כא, א)

פירש"י וי"ו מוסיף לומר מה אלו מסיני אף אלו המשפטים מסיני. לכאורה היה לו לומר מה אלו מהקב"ה אף אלו המשפטים מהקב"ה.

אלא דאיתא שסיני מרמז על עניות שמקטין עצמו ומשפיל עצמו, והייתי אומר שהשופטים ינהגו בגבהות כי הם שופטים ורודים בעם, ע"ז אמר מה אלו מסיני שלומדי תורה מתנהג במידת סיני דהיינו בעניות אף אלו השופטים יתנהגו בענוה ובשפלות בבחינת סיני. (חתם סופר)

שמדבר באדם מישראל שנכשל בגניבה ומכרוהו כדי לשלם גניבתו.

אלא הדין הזה ניתן להם כדי שידעו שגם לאחר שנישאו על כנפי נשרים וסגולה מכל העמים אשר מחזה אלקים יחזו, עדיין התהום פעורה תמיד לרגליהם. אל תאמין בעצמך עד יום מותך, ויתכן שיאבדו כל גדולתם ויכולים לידרדר עד עבדות. ומאידך גם אם ח"ו יפלו לבירא עמיקתא, עדיין מלווה אותם התורה הקדושה בכל הדרך לעזור להם לחזור לחירותם. (ספר הפרשיות)

"ועבדתם את ה'

אלוקיכם וברך את

לחמך" (כג, כה)

איהו עבודה שבלב זו תפילה, ועבדתם לשון רבים היינו תפילה בציבור - 'וברך את לחמך' - של כל יחיד ויחיד מהם, כי כל אחד מגין ומכפר על חבריו בהתחברם יחד" (חתם סופר על התורה)

ובעל הטורים כתב ועבדתם לשון רבים שהיא תפלת רבים שאינה נמאסת. וברך את לחמך בלשון יחיד, שלכל אחד ואחד מברך לפי עניינו.

והמהרש"א (בבא מציעא קז, ב) מתרץ, ש'ועבדתם' זה קיום המצוות, וזה כולם ערבים זה בזה, אבל להסתפק בלחם ומים זו נחלת יחידי סגולה, לכן נכתב בלשון רבים.

"ורצע אדניו את אוזנו במרצע" (כא, ו)

פירש רש"י, אמר רבן יוחנן בן זכאי אוזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תירצע. אם נרצה העבד על שגנב, מדוע אינו נרצע מיד כשנמכר, ומפני מה אינו נרצע אלא אם גילה את רצונו שהוא רוצה להשאר בבית אדונו. ברם, כאשר נמכר הגנב לעבד, אין להענישו בכמה וכמה

עונשים, ודי לו בעונשו אשר קיבל כאשר נמכר לשעבוד ולעבוד עבודת עבד. אמנם, אחר שכלו שנותיו והוא מגלה את דעתו, כי טוב לו בבית אדונו

"ואני תפילתי לך ה' עת רצון" (תהלים סט, יד)

לאחר שנים עשר שנות הרבצת תורה, כשרבי עקיבא בא לביתו מוקף בשנים עשר אלף תלמידים, הוא שמע את רחל אשתו אומרת לשכנתה: **מצדי שיישאר ללמוד עוד שנים עשרה שנים...**

רבי עקיבא שמע את דבריה, ומיד חזר ללמוד עוד שנים עשרה שנים...

מדוע לא עלה לביתו לכמה דקות, כדי שתראה רחל את הנחת ואת פרי עמלה, שנים עשר אלף תלמידים...

רבי עקיבא ידע, שאם הוא יעלה לביתו והיא תראה את הנחת ואת התלמידים הרבים שלו, **היא תתמלא בסיפוק ותהיה מרוצה, ואולי... אולי תפסיק להתפלל באותו רגש וחמימות להצלחתו – כי הרי הוא כבר הצליח!!!**

לכן חזר רבי עקיבא מיד לבית המדרש, כדי שתמשיך להתפלל להצלחתו, **כי רק על ידי תפילותיה ותמיכתה יוכל להצליח בעבודת ה' שלו!!!**

ולואי יתפלל אדם כל היום (ברכות כא ע"א)

(נקודות של אור - ספינקא)

"ואלה המשפטים

אשר תשים

לפניהם" (כא, א)

ובתרגום: ואילין דיניא די תסדר קדמיהון.

משל לכלב שעבר ליד מאפיה וחשק מאוד בלחמניה. חיכה להזדמנות וכשזו לא

איחרה לבוא קפץ פנימה חטף בשיניו לחמניה אחת ונמלט החוצה, אך מרוב בהלתו הפך בדרכו החוצה את כל המגשים ועד מהרה נתפס בקלקלתו...

כן הוא החוטא... יכול הוא לשוב בתשובה אם אכן הוא עושה לעצמו 'סדר'. ואילין דיניא - כשיש על האדם דינים, די תסדר קדמיהון - יעשה לעצמו סדר וישוב.

וכפי שאמרו בשם הרבי מקאצק זי"ע, שלא העבירה היא הבעיה של האדם אלא ה'גוררת עבירה' שמביאה עימה, וזו תוצאה של חוסר סדר...

"ואלה המשפטים... כי תקנה עבד עברי"

(כא, א-ב)

למה התחילה התורה משפטיה בדין עבד עברי, ועוד הרי רק בסוף פרשת יתרו נאמר לעם ישראל ואתם תהיו לו ממלכת כהנים וגוי קדוש, ולמה לומר להם כי תקנה עבד עברי וגו',

לע"נ

**הרה"צ פנחס בן ר' בנימין ביוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן**

ליקוטים נפלאים פרשת משפטים

"ונקי וצדיק אל תהרוג" (כג, ז)

רבינו האור החיים הקדוש מבאר שלפעמים מספיק שהאדם יהיה לו פחד מוות, ובזה לבד מתכפרים לו עוונותיו ונחשב כאילו הוא מת, ולכן ההלכה אומרת שאדם שדנו אותו בבית דין למיתה, ורגע לפני ביצוע הפסק בא משהו ואומר יש עליו זכות, מחזירים אותו לבית הדין ומלמדין עליו זכות.

ולכאורה קשה, שהרי נאמר בפסוק 'אלקים ניצב בעדת אל' וכבר נפסק עליו חובה ואיך הדבר ישתנה לזכות??? אלא לפעמים הקדוש ברוך הוא רוצה שיהיה לו רק פחד מוות, ואז הוא חוזר בתשובה, ומתכפר לו, ונעשה זכאי.

"ושוחד לא תקח כי השוחד יעוור פקחים

ויסלף דברי צדיקים" (כג, ח)

לפני הגאון רבי יוסף דב סולובייצ'יק מבריסק, הגיע שופט גוי שאהב להתווכח עם הרב על דיני התורה ומצוותיה. כעת, מצא לו מצוה חדשה לנגח בה את הרב, הוא קרא בתלמוד שאם דיין יהודי נוטל שוחד מבעל הדין ונתגלה הדבר – חכמים מענישים אך ורק את הדיין שנטל שוחד ולא את זה ששייך.

"הרי לך שמשפטינו צודקים ומדוקדקים יותר משלכם", קרא השופט בהתרסה, "אצלנו, מענישים גם את נותן השוחד וגם את המקבל. מה תאמר לזאת?", סיים בארשת ניצחון.

רבי יוסף דב שנודע כפיקח גדול, חיך וענה לו מיניה וביה: "מתוך דברך תראה לבד שדיני התורה טובים יותר משלכם, שכן אצלנו היהודים, כל דיין יפחד ליטול שוחד, שהרי אף אם בעל הדין החליט לשחדו כדי שיפסוק לטובתו, מחר יכול הוא ללכת בלי פחד ולספר שהוא שיחד את הדיין והדיין עצמו יענש וליהודי לא יאירע מאומה.

"לעומת זאת אצלכם, אם גוי ייתן שוחד לשופט, שניהם יזהרו מאוד שהסיפור לא ידלוף לתקשורת, שהרי במידה וזה ייודע – שניהם יקבלו עונש. זה מה שנקרא: מערכת חוקית לנתינת שוחד בסתר..."

שוחד אינו רק מתבטא רק בנתינת ממון, לעתים שוחד אינו רק טובות הנאה. גדולי ישראל במהלך הדורות נזהרו עד מאוד שלא להיות מושפעים מבעלי הדין טרם פסקו את דינם לפי חוקי התורה.

בנושא זה מסופר, שלפני הגאון רבי אברהם בורנשטיין – בעל ה"אבני נזר" מסוכצ'וב, הגיעה אלמנה יחד עם יהודי לדין תורה. טרם שהחלה האלמנה בטענותיה, החלו דמעות חונקות את גרונה ובקול בוכים סיפרה לרב את אשר אירע. להפתעת הנוכחים קם הרב מכסאו ואמר: פסול אני לדון דין זה, שכן גם דמעות הן בגדר שוחד המטה את לבי לטובת המסכן... (במחשבה תחילה)

א אלו שבת

המתחייב בפרנסתו ובפרנסת משפחתו, הרי גילה דעתו כי מכירתו לעבד לא היתה כלל עונש עבורו, ואם כן שורת הדין נותנת להענישו בעונש אחר, ברציעתו באזנו. (חידושי מהרי"ל דיסקין)

"על כל דבר פשע על שור על חמור" (כב, ח)

נראה לפרש על דרך הרמז ע"פ מ"ש במשנה (אבות פ"א מ"ז) וכל המרבה דברים מביא חטא. וזהו שאמר: על כל דבר – לשון דיבור, שמרבה דברים, פשע – מביא חטא. אולם, זה דוקא על שור על חמור בעמי הארצות המשולים לשור וחמור, אולם תלמידי חכמים – אפילו שיחת חולין שלהם צריכה תלמוד (סוכה כא).

(כף הכהן)

"אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא

תהיה לו כנושה" (כב, כד)

אומר רבינו האור החיים הקדוש, שמי שיש לו כסף יותר מכדי צרכיו, ידע שהכסף של עניים ולומדי תורה מופקד אצלו, וזה לא שייך לו, והוא סך הכל שומר את הכסף עבור העני, שנגזר עליו להתבזות, ולקחת מהעשיר את הכסף שהוא 'שלו'.

לכן יזהר העשיר, ולא ירגיש התנשאות כשנותן צדקה, כי הכסף שייך לעניים ולומדי תורה, ורק נגזר עליהם להתבזות ולקחת את חלקם המופקד אצל אחרים.

וזה מרומז בפסוק שלפנינו:

'אם כסף תלוה את עמי' אם אתה רואה שיש לך הרבה כסף גם להלוות לאחרים.

עליך לדעת ש'את העני' החלק השייך לעניים, 'עמך' הוא בסך הכל מופקד אצלך, ולכן 'לא תהיה לו כנושה' אל תרגיש התנשאות כשאתה נותן או מלווה לצדקה.

יתירה מכך, כשאין לעני מה לאכול, הוא רב עם הקדוש ברוך הוא, וצועק לפניו למה לכולם יש אוכל ואני רעב??? ועל ידי שהעשיר נותן צדקה הוא משתיק את טענת העני על ה' יתברך.

וזה הכוונה בפסוק הנאמר בהמשך הפרשה 'ודל לא תהדר בריבו' (כג, ג) שלא תתן לעני לריב עם הקדוש ברוך הוא, ולבוא בטענה מהודרת אל הקדוש ברוך הוא.

"מלאתך ודמעך לא תאחר" (כב, כח)

כלל גדול, שבקשות ותפילות המלוות בדמעות ובכי יש ביכולתם לבקוע שערי שמים ולעלות עד לכסא הכבוד ומפיקות רצון ממנו יתברך. כי ברית כרותה ששערי דמעות לא ננעלו, וזהו "מלאתך ודמעך" כאשר התפילה

עם דמעות ובכי אז "לא תאחר" – לא תתאחר הבקשה מלהתקיים...

(של"ה בשם ר' מנחם הבבלי)

סיפורים נפלאים פרשת משפטים

"כי תקנה עבד עברי" (כא, ב)

חסיד אחד שהיה עשיר גדול ובעל בית, ביקש להשליך מדידתו יהודי עני, שהיה חייב לו דמי שכירות עבור כמה חדשים. הזמינו רבו בעל חידושי הרי"ם לבוא אצלו. כשהעשיר הנ"ל בא, שאלו החידושי הרי"ם, היתכן, שאתה רוצה לגרש ולזרוק יהודי מדידתו בגלל החוב. ענה העשיר ואמר, למה אני לבד אשא בנזקו. אם עני הוא, בדין שהקהל יקבץ כסף בשבילו, ולמה עלי לוותר על כל החוב. ענה לו החידושי הרי"ם, אמרו חז"ל (גיטין מא.). מי שחציו עבד וחציו בן חורין, כופין את רבו שישחררו, כדי שיוכל לישא בת חורין. וקשה, למה חייב לשחררו. אלא מכאן משמע, שמכיוון שהוא עבדו שלו, החיוב לשחררו מוטל רק עליו לבד. אף כאן, אם הקב"ה סיבב שהעני הזה, הוא הדייר שלך. בדין הוא שאתה תסבול טרחתו. (אוצר אפרים)

"ורפא ירפא" (כא, יט)

פעם היתה אשה מרת לב, שהיה לה ילד קטן שלא היה יכול לעמוד על רגליו. נסעה אמו אל הרה"ק מברדיטשוב כדי שיתפלל לרפואתו. בדרך, עברה בכפרים וקיבצה פרוטות מאת נדיבי לב, יהודים רחמנים בני רחמנים, שנתנו לה מעט אוכל ומקום ללון, עד שלאחר עמל רב הגיעה לברדיטשוב. ליד פתח חדרו של הצדיק עמדו יהודים רבים שביקשו להיכנס אל הקודש פנימה, ולפי שהדוחק היה גדול, השאירה את הילד בחצר, והושיבה אותו על הארץ סמוך לחלון חדרו של הרבי. סוף סוף הגיע גם תורה להיכנס, היא ניגשה אל הרה"ק ובקשה על בנה יחידה היושב בחוץ ואינו מסוגל לעמוד על רגליו החולות ל"ע.

בתור פדיון נפש, נתנה מהפרוטות אשר קיבצה בדרך, והניחה אותם על שולחנו. אך הרה"ק מברדיטשוב לא אבה לקחת ממנה את הפרוטות שקיבצה בעמל רב, וצעק בקול רם: עם פרוטות אלה אשר קיבצת הינן באה אלי, נטל את הפרוטות וזרק אותן דרך החלון החוצה, אל החצר, ולילד שישב בחוץ היתה כבר הישועה - הוא קם על רגליו והחל לאסוף את המטבעות שהרבי זרק...

האשה היתה מרת לב, ומאוד חרה לה על שהרבי זרק את כספה אותו קיבצה ברוב עמל.

היא יצאה החוצה לקחת את בנה החולה, אך מה מאוד השתוממה לראות שהוא קם על רגליו ומקבץ בעצמו את הפרוטות. לאחר שקיבצה את כספה, נעמדה אצל החלון, וצעקה אל הרה"ק: "ברוך השם, מיין קינד איז שוין געזונט און גייט שוין אויף די אייגענע פיס, ברוך השם אז איך דארף שוין צי אייך נישט אנקומען!" (- ברוך השם ילדי כבר בריא והולך על רגליו עצמו, ב"ה שאני כבר לא צריכה להזדקק לעזרתכם!), היא קראה לילד, ואמרה לו: בא ונלך מכאן הלאה...

"ורפא ירפא" (כא, יט)

הרה"ג ר' חיים קנייבסקי שליט"א נוהג לברך את

האנשים הבאים לבקש ברכתו בקיצור נמרץ, במקום לברך ברכת "ברכה והצלחה", התחיל לברך במילה אחת "בו"ה". תחילת עניינתו בקיצור היה בחול המועד סוכות בו באו המונים לזכות בברכתו.

בתחילה היה נראה כי כדי לזרז ולקצר את המוני האנשים עושה כן, אך מאז ועד היום ממשיך ר' חיים לברך כמעט את כל מי שמבקש את ברכתו, ועונה "בו"ה", רק פעמים בודדות עונה "ברכה והצלחה".

באחד הפעמים נשאל מדוע מקצר כל כך בברכותיו, הלא יש ענין גדול לברך כל אדם מישראל, גם נאמר ואברכה מברכך.

הראה רבינו את דברי הרמב"ם בהלכות דעות פ"ב ה"ד שכותב, "לעולם ירבה אדם בשתיקה, ולא ידבר אלא או בדבר חכמה, או בדברים שצריך להם לחיי גופו וכו', וכן בדברי תורה ובדברי חכמה, יהיו דברי החכם מעטים וענייניהם מרובים..."

הוסיפו לשאול, למה כששואלים מרבינו ברכה לרפואה עונה "רפואה שלמה" ואינו מקצר "רפו"ש", ואמר רבינו מניה וביה "כי הרפואה צריכה להיות שלמה, לכן לא מספיק רפו"ש, וצריך לומר מלא רפואה שלמה, אבל ברכה והצלחה היא אותה ברכה גם בקיצור של בו"ה".

"רק שבתו ייתן ורפא ירפא" (כא, יט)

מעשה באחותו של הגר"א שחלה בנה והגיע עד שערי מוות ר"ל. באה לפני אחיה הגאון, ודמעתה על לחייה בבקשה שיתפלל עבורו, אמר לה, כן אעשה אחותי, השם יתברך ישלח לו רפואה שלמה.

חזרה ואמרה: אבל אחי יקירי, הרופא כבר אמר נואש לחייו! כך אמר הרופא נענה הגר"א, אבל לא כן אמרה תורתנו הקדושה! התורה אמרה: "ורפא ירפא" מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות "לרפא בלבד ניתנה הרשות לרופא", אבל לומר נואש לחייו אין לרופא רשות, לכי אפוא לשלום, ואל תתייאש מן הרחמים והחותך חיים לכל חי ירפא את בנך ברפואה שלמה במהרה. (אמרי חן)

"כי יגנוב איש..." (כא, לו)

באחד הימים שכר רבי יוסף זונדל מסלנט עגלון יהודי, כדי שהלה יוליכו בעגלתו אל העיר הגדולה, שם התקיים "יום השוק".

בדרך עברה העגלה ליד שדה השייך לנכרי, ראה העגלון ערמת שחת קצורה נחה בלב השדה, הביט ימינה ושמאלה, וכשנוכח שאיש אינו מבחין במעשיו עצר את העגלה, חיש קל ירד הימנה, וכשבידו שק גדול ניגש אל ערמת השחת והחל למלא את שקו. "רואים! רואים!" קרא רבי יוסף זונדל בקול גדול.

נבהל העגלון ושטט באחת את השק מידי, חיש מהיר רוקנו מתכנו וכהרף עין שב אל העגלה והמשיך בנסיעה.

כשחזרה אליו שלוותו הביט העגלון לצדדים, לראות מי זה שהבחין במעשהו, אך לתמוהו הרב לא ראה נפש חיה.

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין ביווש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

סיפורים נפלאים פרשת משפטים

שרוצה באמת ומתחנן לפני בוראו לקבל סייעתא דשמיא - בודאי יענה מן השמים!
וכך כתב הרב שמשון פינקוס זצ"ל לבחור ששלח אליו מכתב ובו בקשת עזרה והדרכה מעשית: "קראתי את מכתבך, ולא הגעתי למדרגה לתת עצות ולומר לך מה לעשות, אבל אכתוב מה שנראה לפי עניות דעתי אחרי התיאור של הדברים שכתבת. נראה לי שאתה משתדל מאוד בעליה בתורה ויראת שמים, ואתה עושה את כל יכולתך ויצאת ידי חובת השתדלות. עכשיו אתה נמצא בשלב שאתה צריך עזרה מבחוץ. הסיבה לזה הוא פשוט מפני שהדברים הם כל כך נשגבים ונוראים, ליזכות לתורה ולחשק פנימי, וככל שתיארת, זה פשוט למעלה מכוחות אנושיים, ואף על פי שוודאי צריך גם השתדלות מצדנו, אבל מגיע רגע שצריך לפנות לעזרה מבחוץ. על כן אני אתן לך שם וכתובת, שאליו תפנה והוא יעזור לך - קוראים לו השי"ת. הוא חזק מאד, שבאמת הוא ברא הכול, ואני יודע בסוד שהוא גם אוהב אותך באופן אישי, והוא מחכה בכליון עיניים שתפנה אליו. אין בעיה למצוא את הכתובת שלו יתברך, שהוא נמצא בכל מקום, כפשוטו, גם הרגע הזה שאתה קורא המכתב אתה יכול לפנות אליו.

אני כותב זה, מפני שהרבה חושבים שהוא עניין של תפילה ועשיית מצווה וחיפוש מדרגות. כל זה נכון אבל אינו העיקר - העיקר הוא שהקב"ה אישיות ברור החי וקיים, שאפשר לתפוס אתו קשר אישי, ולעולם לא התאכזב מי שעשה כך. ומה שהדבר יותר פשוט ופרקטי יותר טוב ויותר מועיל... ולבקש ממנו עוד פעם ועוד פעם. מי שייתן לך עצה אחרת, חבל על ההשתדלות, תלך ישר למי שיכול לעזור באמת, ותתפוס אותו ואל תעזוב אותו, "אל דמי לכם ואל תתני דמי לוי" (ישעיהו סב, ו-ז) - 'אל תשתקו רגע, רק תצעקו ותזכירו אותו, וגם אל תתנו דמי לו, בל תניחו אותו שהוא ישתוק, ובל תשתקו עד... (מלבי"ם) עד שהשגת את כל שלבך חפץ".

"עזב תעזב עמו" (כג, ה)

פעם עברה אשה אחת סמוך לביתו של רבי יוסף זונדל מסלנט, מורו ורבו של רבי ישראל סלנטר, לחפש את שואב המים. כשלא מצאה אותו ופגשה בר' זונדל, שחשבתו על פי תלבושתו לזקן עני, הציעה לו לשאוב לה חמישה פחי מים במחיר סכום מסוים. ר' זונדל קיבל את הצעתה בשמחה, ושאב לה את המים. כשסיים לסייע לה אמר לזקנה שעכשיו אין לו צורך בשכר, ולכן ייקח ממנה את השכר אחרי שישאב לה מים בפעם הבאה. אחרי שבוע חקרה הזקנה אודות שואב המים כדי לשלם לו את שכרו ונודע לה שהשואב היה ר' זונדל. שכשבאה אליו ובקשה את סליחתו, צחק ר' זונדל ואמר לה יישר כוחם, שעל ידך נזדמן לי לגמול חסד בגופי!
(רבי יוסף זונדל ורבותיו)

א לא טעב

"רימית אותי!" הטיח ברבי יוסף זונדל.

"חלילה וחס", הזדעזע הרב. "את האמת לאמיתה אמרתי לך היה מי שראה אותך!"
"מיהו אפוא?" התרתח העגלון, "הן אינני רואה איש בכל הסביבה!"
"אמנם בכל השדה הנרחב אין איש", השיב רבי יוסף זונדל, "אך שם למעלה", המשיך והרים עיניו למרום, "יש עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים..."
(מעשיהם של צדיקים)

"כל אלמנה ויתום לא תענון אם ענה תענה אותו" (כב, כא-כב)

פעם אחת היה הצמח דוד זי"ע, בצאנו בשבת, וביום ראשון ליווה הדברי חיים את הצמח דוד והלכו עד הכפר הסמוך לצאנו, והיה שם יהודי בעל הקרעטשמע (פונדק) ששמע שהצדיקים באים לכאן, קיבל את פניהם וביקש מהם שיבואו לביתו לסעוד אצלו. פתאום באה אלמנה אחת בבכיות אצל הצדיקים, וצעקה האריך יכולים אתם ליכנס לבית זה, הלא יש לי תביעת ממונות על קרעטשמע זו. אמר הדברי חיים להצמח דוד שאינו יכול להיכנס עד שיברר הדבר על פי די תורה. והושיבו בית דין שם על אתר עד שברירו הכל, והפסק יצא לטובת בעל הקרעטשמע. ואמר אחר כך הדברי חיים להצמח דוד, דינובער רב עכשיו יכולים להיכנס, אבל הצמח דוד סירב להיכנס עד שתתבטל טענת האלמנה לגמרי. אבל האלמנה בכתה עוד ועמדה בטענתה, וישבו הבית דין עוד הפעם. והבעל הבית לקח מעות ופייס את האלמנה לגמרי לפני משורת הדין, והאלמנה נתפייסה, ואז אמר הצמח דוד עכשיו יכולים להיכנס. שאל הדברי חיים למה סירב עד עכשיו להיכנס בו, הלא הפסק הלכה היה על פי הדין והיושר. ענה הצמח דוד, כתיב בפסוק אם ענה תענה אותו וגו' שמוע אשמע צעקתו, וקשה מהו כפל הלשון 'ענה תענה', ועוד מהו לשון 'אותו' ו'צעקתו' היה לו לכתוב בלשון רבים. אלא על כרחך צריך לומר, שכשמצערים האלמנה ויתום בעולם הזה אפילו כשאנים צודקים, הבכיות מעוררות את האב בעולם העליון, ומצטער גם האב בעולם העליון, והוא הולך לכסא הכבוד וטוען עבור אשתו ובניו. וזוהי הכוונה, 'אם ענה האלמנה ויתומים, תענה אותו', הכוונה על האב. וגם הלשון 'אם צעוק' היינו אם יצעקו האלמנה והיתומים, אז 'צעק' הוא אלי, ואשמע 'צעקתו' של האב, ומטעם זה סירבתי להיכנס לביתו עד שתתפייס האלמנה.
(צמח דוד בן בעל בני יששכר)

"מלאתך ודמעך לא תאחר" (כב, כח)

השל"ה הקדוש למד מכאן בדרך דרש יסוד גדול וחשוב בעבודת ה': "מלאתך" - זהו רצונו של האדם, "ודמעך" - אלו דמעותיו. אם באמת הנך רוצה דבר, עד כדי כך שהנך מוריד עליו דמעות, בוכה ומתחנן לפני בוראך לקבלו, הרי ש"לא תאחר" לקבלו! אדם

{ אז נדברו }

פרשת משפטים תש"פ | עלון מספר: 454 | לסדר: "וברך את לחמך ואת מימך"

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

להשתתפות
בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראשי!!!

כל שותפות
שלכם מחזקת
את ידינו...

תענה לי אחת ולתמיד: אתה מאמין שתפילה יכולה לפעול???

קורא יקר: שאלה לי אליך: האם אתה מאמין שהתפילה פועלת ישועות??? האם אתה מאמין שכשאתה מתפלל בורא עולם שהוא כל יכול עומד ומקשיב לך ומקבל את הבקשה שלך ואם רק תבקש מכל הלב הוא יתן לך?? אתה מאמין???

בטוח שאתה מאמין??? בטוח בטוח בטוח???

אם אתה כ"כ בטוח בזה אז איך אתה מסביר את זה שלפגישה עם הפקיד הכי זוטור בבנק אני ואתה מתייחסים הרבה יותר בכבוד וברצינות מאשר לתפילה... הרי כפי שסיכמנו אתה מאמין שהתפילה היא השיבר שיכול להביא לך לא רק כסף... אלא גם נחת... ילדים... אושר... בריאות... והכל הכל הכל... אז למה למרות זאת אנחנו מזלזלים בתפילה???

למה?? איך אתה מסביר את זה?? עזוב כעת עבודת ה'... עזוב כעת את ההלכה שצריך להתפלל בכוונה... עזוב... אני עכשיו מדבר ביזנס... נסו ממקום של ביזנס... אני הרי לא פראייר... כשאני עומד מול משהו שאני קולט שזה משתלם ויש לו תשואה גבוהה וכדאי לגשת לזה אני יודע להשקיע את כל הלב והנשמה... וכפי שסיכמנו אני הרי מאמין שתפילה היא המקור לכל הישועות אז למה? למה כשזה מגיע לתפילה אני פתאום לא מתייחס ברצינות?? ושוב: שלא תבין לא נכון!! אני עכשיו לא מדבר בשם עבודת ה'!! אלא בשם החיים הטובים... בשם המכירה השכונתית הזולה ביותר שמספר המקומות מוגבל וכל הקודם זוכה שאני יודע לרוץ על זה ולהגיש בקשה כי זה משתלם... ולתפילה אני לא רץ... למה??

אתה יודע מה... לליזענסק... לר' שיעלה קסטירער... לסגולות... לברכות מצדיקים שיבדחט"א... אני רץ אליהם... נוסע למרחקים כדי להתברך מהגה"צ ר' דוד אבוחצירה... מחכה שעתיים עד שנותנים לי להיכנס לדקה וחצי... ואילו כשזה מגיע לתפילה... זה... זה... זה לא!!! לא באותה התייחסות!!! למה??? למה התפילה כ"כ לא מצליחה בקמפיין גיוס המונים שלה???

הרי לתפילה יש את כל הנתונים הכי טובים... התפילה יכולה באמת באמת להבטיח לך את כל הישועות והיא הרי עומדת מאחורי ההבטחה הזו... אז למה למרות הכל היא כ"כ לא מצליחה לגייס אותנו לשורותיה ולקבל את התשומת לב המתאימה???

זו הרי חידה עצומה!!! זו תופעה שאומרת דרשני!!!

אז זהו!!! שבאמת תמיד הטרידה אותי השאלה הזו... ולא הייתה לי ברירה אלא להגיע למסקנה שכנראה שאנחנו לא באמת באמת מאמינים בכח של התפילה... אמנם נדמה לנו שאנחנו כן מאמינים ואנחנו מתעקשים לטעון ככה... אבל כנראה שיש לנו טעות... כנראה שאנחנו לא באמת מאמינים... כי אחרת!!! אם כן היינו קולטים עד כמה התפילה יכולה לסדר לנו את החיים אז לא היינו בורחים מהתפילה אלא רצים לתפילה על ארבע... על כרחך!!! שאנחנו לא באמת מאמינים... זהו!!! זו הייתה המסקנה שלי... שכמוכן הגעתי אליה מברירת מחדל... ואי לכך ובהתאם לזאת!!! אז מה שנדרש ממני בשביל להתחזק לתפילה... זה פשוט כן להתחיל להאמין בכח התפילה... ומהמקום הזה ומהשיקול הזה כתבתי ספר שלם... ספר אהבתי (כי ישמע ה' את קולי תחנוני...) ספר שכל כולו מדבר על תפילה ומוכיח לך כמה שהתפילה באמת באמת עוזרת... עד כמה שהתפילה באמת יכולה לסדר אותך מכל המובנים... וכתבתי את זה חזק ושכנעתי אחרים ובעיקר!!! בעיקר את עצמי... וזהו... אני השתכנעתי... אני מעיד על עצמי שאני סופית משוכנע במאת האחוזים שתפילה עוזרת ויש לי בזה קבלות... ובכל זאת למרבה הצער והתסכול... צר לי לאכזב אותך ולומר לך!!!

שעל אף זאת ולמרות זאת אני עדיין מוצא את עצמי ממשיך לזלזל בתפילה... אני עדיין מוצא את עצמי מתקתק את התפילה... מסתכל על השעון ומחכה מתי תגמר... ובאמצע שמונה עשרה רצים לי כל הזמן מחשבות מה אני אעשה עם זה ואיך אני אעשה את זה... ואני ממשיך להתעלם מהכח של התפילה להביא לי את כל הישועות... ולא תגיד לי שאני לא מאמין בכח התפילה כי אני כן מאמין!!! נו... אז איך אתה עכשיו מסביר את זה???

אני כעת רוצה לקבל הסבר מקצועי!!! נדלני!!! איך יכול להיות שהתפילה היא כזה עסק שווה... כזה עסק משתלם... ובכל זאת היא מונחת בצד מחוסר עניין ולאף אחד אין נטיה לקפוץ על העיסקה הזו... זה דבר שאומר דרשני... ובנפשנו הדבר!!!

עכשיו... רק לסיום: אל תקח ללב... אל תעלב שאמרתי עליך שאתה מזלזל בתפילה... כי הזלזול הזה לא מתחיל מאיתנו וגם לא מתחיל מהדור שלנו... חז"ל בעצמם כבר מעידים שתפילה זה מהדברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם... מדברי חז"ל אלו משמע שיש משהו מובנה בעצם המהות התפילה שגורם לנו לזלזל בה... זאת אומרת: התופעה הבעייתית הזו לא נולדה היום... יש פה בעיה שורשית ופנימית שחז"ל כבר הצביעו עליה... וחשוב לנו להבין על מה זה יושב!!! כי ברגע שנבין מאיפה זה נובע אז נוכל אולי להתחיל לטפל בזה... ואולי אולי יש סיכוי שנתחיל לזלזל בכל מיני השתדלויות אחרות... ורק לא בתפילה...

פנימיות העניין בעמוד 4-3 בגיליון זה...

ניתן לקנות את הקונטרס וקבל היהודים

ובו מאמרים בענייני ימי הפורים והמסעף.

בפלא': 0548446691

כמו כן ניתן להשיג חוברת זו אצל הנציגים הממונים שבישיבות

ניתן להשיג במוקדי המכירה כדלהלן:

ירושלים:

מרכז העיר: רחוב נחמיה 10.

בית וגן רח' הרב פרנק 29 קומה ב'

נווה יעקב: 0527171721

רמות: רובין 47 קומה ב'

רוממה: המ"ג 31. 0527682281

ביתר עילית: גבעה ב' אזור רמי לוי 0548450998

בני ברק: קבוץ גלויות 9

משפחת ביום רחוב השלושה 11.

חזון איש 34 (פינת דסלר - דרייפוס) 0527117271 (ניתן לקבל גיליונות יחידים מידי שבוע בכתובת זו)

בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', משה צוויבל.

אשדוד: 0504120311

אלעד: 0548418684

קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

ברכפלד: 0533109169 (כולל עטרת שלמה)

גרין פארק: 0527644795

אופקים: שפירא 0534112035

נתניה: 0548473542

צפון: חיפה: הדר, שכפולית רחוב ביתר.

נווה שאנן: חניתה 81 משפחת זלושינסקי

רכסים: חורדים 4 א' משה קרייזלר תל אביב 0548415410

כרמיאל: 0527136165 משפחת שטיימן.

צפת: 0548449816 משפחת יעקובוביץ.

מה בחוברת???

א. למה לניצולי השואה כשהיו בגיל שלנו היה אור בעיניים ושמחה בלב ואילו אנחנו שלא עברנו אלפית מהם... אנחנו מסתובבים עם פרוצור קודרני ומתוסכלים מהחיים?
ב. למה מרדכי היהודי ויתר על שטעלע כ"כ חשוב בבית המקדש ובחר ללכת בגלות יהויכין מרצונו???

ג. מתי אות ומתי ניסיון?? מתי כשמיגע משהו לא טוב... זה סימן שצריך לחזור בתשובה... ומתי זה ניסיון שצריך לקבל אותו באהבה???

ד. ומה השאלה הכ"כ מהותית הזו קשורה באופן ישיר לימי הפורים ולמגילת אסתר??
ה. מה מחייבת עמלק קשורה אליי? איפה אני פוגש אותו בחיים?? ואיזה אקדח צריך לשלוף מולו???

ו. המן הוכיח את עצמו שהוא יודע להתאפק... האם גם יהודי יודע להתאפק???

הקונטרס יישלח אי"ה למנויים במייל.

למתעניינים ב"ביקוש" שנכתב בשבוע שעבר... כמה טעימות...

בשבוע שעבר נכתב מאמר על הנושא של "ביקוש" התורה וכצפוי הגיעו תגובות רבות עם הרבה הרבה ביקוש להמשיך בדוגמאות כיצד ליצור ביקוש... והאמת היא שיש בזה הרבה להאריך... ודי קשה בטור הצר הזה לדחוס דוגמאות שמקיפות מגוון רחב של סוגי ותחומי ההתעניינות שניתן ליצור בלימוד... אבל היות ולא עליך המלאכה לגמור... בפרט שסו"ס כל אחד צריך למצא את תחום ההתעניינות המסוים שמתאים לו... אז אני אתן לך רק בתור מדגם כמה תחומי התעניינות שיש לי... **אבל תעשה טובה!! אל תתפס על הכריזות שלי... תקח את זה נטו בתור מדגם.** ובכן: לדוגמא: יום אחד פתחתי לעצמי מאגר של מראי מקומות בכל מה שנוגע ל"י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם... ומאז כל פעם שאני מגיע לקטע בגמ' שדן בגזירה שווה או במופנה מצד אחד או דיו לבא מן הדין... או מילתא דאתא בק"ו... ובמה הצד וכו' וכו'... אני מיד נדלק!! זה מיד קופץ לי... כי הנה... יש לי כעת עוד מראי מקום וחיידוש של תוס' בנושא... **עכשיו: בא נראה אותך תנחש למה נתפסתי דווקא לנושא הזה?** נו... תנחשו??? **דווקא בגלל שכ"כ לא התחברתי לזה!!!** בינינו... כמוך כמוני... נכון שכשאתה מגיע בגמ' לקטע עם כל מיני חשבוניות של דרשות... נכון שאתה נרדם א... או מדלג...?? (נכון לימוד אותו בשיב"ק לדלג על הדפים הראשונים של פרק מרובה??) אז זהו!! **זה עניין של בחירה!!!** אתה יכול להמשיך לגשת למקצוע תורה הזה כבעיה... שברגע שאתה מגיע לשם אתה "מטיס" את הגמ' ובורח משם... **ובאותה מידה יום אחד החלטתי שבמקום לטייח ולחמוק ממקצוע תורה כ"כ מהותי...** אני פשוט החלטתי... בא... בא נפתח אותו ונתעניין בו!!! בא נסתער על זה... ואז פתחתי מחברת והחלטתי שאני מתעקש ליצור התעניינות בסוגיות המפחידות האלו... ואחרי חמש שש שמונה תשע עשר גמרות כאלו שפגשתי והתעקשתי לאגור ידע בנושא... פתאום אור חדש הפציע... נולד לי תחום התעניינות חדש בתורה!!! מהפך!!! מכאן ואילך... כל פעם שאני מגיע בגמ' לחשבוניות של בני אב ואיכא למפרך... ותייתי חדא מתרתי: **יש לי אור בעיניים!!!** בחרתי דווקא להתחיל בדוגמא הזו כי כאן פגשתי בצורה ממש מוחשית את המושג להפוך מניעות לנעימות... בהחלטה שלך אתה יכול להפוך תחום בגמ' חשוך וזניח... לתחום מאיר ושמח!! וזה בסה"כ בהחלטה שמתחילה ממך... שקדימה... בא נתחיל להתעניין בזה... למה להישאר תקוע בישיבה קטנה??

נעבור לדוגמא מסוג אחר... למדתי מסכת שבת... ובשבת כידוע יש המון שבותים... מלא מלא... החלטתי לעשות מזה "דברי סופרים!!!" (הגמ' בקידושין אומרת שקראו לעזאזל סופר... כי הוא היה פשוט סופר את דיני דרבנן 3 2 1) ופתחתי מחברת מיוחדת למנות את כל רשימת הדרבנן והשבותים שיש בשבת... והמאגר הלך והתמלא מיום ליום... ותנחש בכמה אני אוזח היום??? ב-202? יש לי 202 שבותים!! בשבת... מדובר ברשימה מסודרת להפליא! (לכל מלאכה יש את מספר השבותים המדויק שלה)... עכשיו: תבין לבד שלא תמיד זה אחז במספר 202!!!! היה שלב שזה היה רק 50... היה פה מאגר שהלך והתמלא כל הזמן... ואני לומד וכל פעם שאני לומד עוד דינא דגמ' זה קופץ... הנה... מצטרף עוד שבות חדש למשפחה המורחבת של שבות דשבת ולבית אב של מבשל... הנה לך סיטואציה שאתה יכול ללמוד מסכת שבת ונוך האיסור... עוד דין... ובאותה מידה אתה יכול לייצר כאן מאגר!!! לפתוח לעצמך תחום התעניינות... ואחרי שזה כ"כ הצליח לי בשבת החלטתי לשחזר את הרעיון הזה במקומות אחרים... אז בשבות דיו"ט יצא לי "רק" 67 בערך... ואילו בהלכות תפילה יצא לי לעת עתה 74 דינא דגמ'... (ואז מתחילים הכריזות... כי כשהגעתי למסכת דמאי והתחלתי למנות את הרשימה של הקולות שמנו חכמים בדמאי אז לבנתיים יש לי רק 48 קולות... אבל אני רוצה להגיע ל-55 שיצא לי בגימטריא דמאי"... עכ"פ כל הרשימות והספירות האלו מכניסים אותי לתמונה!!! זה לא רק גמ' שאני לומד אותה... אלא יש לי פה גם רשימות ועסקים!! (אחרי שיש לי כבר מאגר של 202 שבותים דשבת... אם כעת תפגיש אותי עם גמ' שכוחה בעירובין ותוציא לי משם שבות חדש זה יקפיץ אותי לשמים... אתה יודע איזה שינוי סדרי בראשית עשית לי פה??? קו 202 מתחלף כעת לקו 203... אתה יודע מה שזה...) בקיצור: אני בתמונה!!! אני בעסק!!! לכאורה יש לי כמה הוכחות שככה זה היה נראה בשינוי של האמוראים... מה אתה חושב... הם הרי היו לומדים בע"פ... ולכל אחד היה מאגרים משלו... במסכת ברכות זה מאוד מאוד מצוי... הכל עובד עם סיריות של מימרות... 10 מימרות של רבי אלעזר... עוד 6 מימרות של רבי יוחנן בשם רשב"י... ואח"כ עוד 8 מימרות אמר רב יהודה אמר שמואל... אתה רואה שיש פה מאגרים!!! וברור שככה זה היה... לכל תנא היה את ה-346 הלכות של פסח! וכל הלכה נוספת שהוא שמע בכלה או בפיקא או בשמעתא זה עוד צור שטרות שוכנס לכספת... אתה מבין לבד שיש הבדל תהומי בין אחד שלומד עוד דף גמ' ועוד דף גמ'... לבין אחד שמחזיק מאגרים אישיים!!! יש לו קבצים מסודרים עם מספרים לכל תחום בתורה כמה הלכות התחדשו פה... ויש הרבה להאריך בזה... אבל עד כאן עכ"פ בנושא הזה.

עכשיו: עד כאן אני מודה שזה קצת סגנון מסוים... מה שנקרא הסגנון האישי שלי... אבל למה שאני אקבע אותך בסגנון שלי...?? בא אפתח לך אפיק חדש ופתוח שתוכל לשחות איתו לאיפה שאתה רוצה! פשוט מאוד: תכנס הרגע לאוצה"ס ותבחר איזה ספר שאתה רוצה ממחברי זמננו! לא משנה מי חיבר ובאיזה נושא... כל אברך מדורנו שכתב איזשהו חיבור... הוא כבר סמל ודוגמא לאחד שהצליח ליצור לעצמו מוקד התעניינות!!! כעת לא נותר לך אלא לפתוח את הספר שלו... ותנסה להיכנס לנעלים שלו... מאיפה זה התחיל לו... מה הוא ראה על ככה ומה הגיע לו... תנסה להיכנס לסיטואציה הראשונה... מאיפה זה בכלל התחיל לו... זה לא אומר שאתה רוצה כעת ללכת לכתוב ספר... לא!!! אבל אתה כן רוצה ליצור לעצמך מוקדי התעניינות... וזה שכתב את הספר הזה הוא אחד שיכול להיות לך למורה דרך איך ליצור לעצמו מוקד התעניינות... כאן זה כבר עניין שלך איזה סוג ספרים מושך אותך להתעניין... יש תחום התעניינות ענק וגדול שקוראים לו ספרים על התורה... ויש תחום התעניינות של נושאים מסוימים בהלכה... ויש לך את שערי יושר או שב שמעתא שפתח כמה נושאים כללים ורחבים בש"ס כמו חזקה וספק וכו'... אבל זה כבר באמת ליגה אחרת של היקף!!! ויש כל מיני דברים חמודים כאלו שאני מתעקש לשתף אותך אפילו שזה לא מהותי בכלל... במילה אחת: אתה מכיר את המשחק ארץ עיר צומח דומם שהיינו משחקים מתחת השלחן בכיתה??? האם חשבת שאפשר לעשות כזה משחק בגמ' ובתורה?? תדע לך שיש גדולי עולם שעשו מזה שטייגן!!! לדוגמא: הנושא של שמות של תנאים ואמוראים שהגמ' עושה מזה עסק ולפעמים יש לך רשימה ארוכה של אמר אמר... ואז יש "ואמרי לה" וזמנין מסו' לה וכו' וכו'... וכל זה למי שלא מתעניין בזה זה רק דיו מיותר בגמ' שעושה לו כאב ראש... וברגע של החלטה אפשר להפוך את זה לעוד מוקד התעניינות

ולמה אני מתעקש להפגיש אותך גם עם הדברים הלא מהותיים האלו??? ללמדך!!! שים לב כעת למשפט הבא: אפשר לעשות מכל דבר **מוקד התעניינות!** ובאותה מידה אפשר לעשות מכל דבר **חוסר התעניינות!!!** הפוליטיקה כבר מוכיחה לנו שאפשר לייצר דרמה מכל פיפס הכי קטן... ואפשר גם לייבש כל דבר... הכל תלוי בנו... וההצלחה שלנו זה לייצר כמה שיותר מוקדי עניין וגישמאק וחיות ותחומי התעניינות... נפגש עוד... יש עוד הרבה מה לדבר בנושא... בהזדמנות הבאה...

מה בין צדיק נסתר ל--צדיק פשוט...??

לפני שמונים שנה היה אדם קדוש שהתגורר בירושלים וקראו לו ר' שלומקה מזויעל זיע"א... **היה אצלו תופעה מאוד מעניינת!!!** כולם ידעו והכירו שמדובר במלאך אלוקים קדוש... כל מי שהיה במחיצתו הבין שאיש קדוש הוא... ולא זו בלבד אלא הוא גם היה פועל ישועות... הברכות שלו היו מתקבלות ואנשים היו מגיעים מרחוק לקבל ממנו ברכה לישועה...

ולמרות כל הנתונים העובדיתיים האלו היתה תופעה פלאית **שאנשים לא היו מכבדים אותו אלא מתייחסים כמו בן אדם פשוט...** עד כדי כך שמספרים שבן אדם היה מסוגל לבא לבקש ממנו ברכה... ובדיוק ר' שלמה היה במקוה (הוא היה עושה הרבה יחודים במקוה) הוא היה צועק... רבה... תצא כבר... אני צריך ברכה ואני ממנה... נו כבר... רבה... תצא...

אתה קולט?? יש פה חסיד שהרבה שלו שלח אותו לר' שלמקה זויעלר מתוך הכרה שהוא פועל ישועות... אותו חסיד פונה כעת ליהודי קדוש שראשו בשמים ומה שהוא גוזר הקב"ה מקיים... ובכל זאת הוא לא רואה לנכון לדבר אליו בכבוד הראוי... **אין אתה מסביר כזה דבר???**

אז מישוהו אמר לי: שנהגים להסביר שזה גופא!!! זה היה אחד מהמופתים הגדולים של ר' שלמה מזויעל זיע"א... שהוא הצליח לפעול שלמרות שהוא היה כזה קדוש ונורא וכזה פועל ישועות... בכל זאת אף אחד לא עשה ממנו עסק... כולם התייחסו אליו כאדם מן המניין...

יכול להיות!!!! אבל לאחר הרבה מחשבה **הגעתי למסקנה שלא!! זה לא מוכרח להיות מופת...** לא צריך להגיע למופת... למרבה הפלא אני יכול כעת להוכיח לך שיש אפשרות גם היום!!! כעת ועכשיו יכול להיות מצב שאתה בעצמך תעמוד לפני יהודי מלאך אלוקים קדוש ה' ופועל ישועות ואתה תדע שהוא כזה!!!! ולמרות זאת אתה עלול לא לכבד אותו בכבוד הראוי לו... אתה מאמין שיכול להיות כזה דבר??

אז זהו!!! אני אגלה לך: יש שני סוגים של צדיק נסתר!!!

יש צדיק נסתר שהוא פשוט מסתיר את המעשים שלו... אתה לא יודע מה הוא עושה... כלפי חוץ הוא נראה ירקן או קצב... אבל תכל'ס... יש לו מחבוא שם הוא יושב ולומד עשרות שעות... שם הוא יושב ובוכה בחצות הלילה על החורבן... בקיצור: הוא פשוט מסתיר את עצמו ומטעה אותך!!! זה הצדיק נסתר הקלאסי... הצדיק נסתר מ-הסיפורים...

אבל יש צדיק נסתר מסוג אחר לגמרי לגמרי!!!! מה שנקרא צדיק **פשוט!!!** הוא לא צדיק נסתר אלא **צדיק פשוט!!!** מה הכוונה?? אותו צדיק לא מסתיר ממך כלום... הוא לא עושה הסוואות ולא מסתיר את עצמו בכלל... מה שהוא הוא... הוא צדיק גדול מאוד **ואתה רואה את זה...** הוא עוייבד ה' עצום **ואתה רואה**

את זה... לא פסיק פומיה מגירסא **ואתה רואה את זה...** הוא מתפלל שעות ע"ג שעות **ואתה רואה את זה...** הוא מדקדק קלה כבחמורה **ואתה רואה את זה...** רק מה?? הוא פשוט כזה... בבית מדרש שלו יש בקושי מנין... ואין לו מקוה פרטי... וגם אין לו שום השפעה בעסקונה החרדית... ועל הדרך יתכן שהוא קצת "מוזר" (הרי מה זה מוזר?? מוזר זה אחד שלא בכל מחיר מחפש למצא חן בעיניו ולהרשים אותך) ויתכן שהוא אפילו "כוכב"... ויתכן שגם לא קיבלו את הילד שלו לחידר ואת הבת שלו לסמינר... אבל חוץ מהנתונים הסביבתיים האלו עומד לפניך צדיק הכי גלוי שיש!!! שאם רק תעקוב בצורה עניינית אחרי כל ההנהגות שלו אחת לאחת אתה פשוט תגלה מול עיניך מלאך אלוקים לכל דבר!!! אבל החטא היחיד שלו שהוא **פשוט...**

אתה יודע מה זה פשוט??? פשוט זה "מלשון" **פושט...**

כל דבר שלא קשה להשיג אותו והוא לא יקר המציאות נקרא פושט... ולא משנה מה שזה יהיה!!! גם אם זה יהיה שטרות של מאתיים או זהב או יהלומים... אם זה פתאום יתחיל להסתובב לנו בין הרגלים זה יהפוך להיות פושט ואף אחד לא יטרח להרים את זה... ממילא יש צדיקים שהם ממש לא נסתרים... אין צורך להיות צדיק נסתר... הוא הכי גלוי שיכול להיות... **אבל הוא פושט!!!** הוא שכן שלך... משום מה אף אחד לא עושה ממנו עסק... ואתה לא צריך לחכות שלוש שעות בהמתנה עד שאתה נכנס אליו... ואתה אפילו לא צריך להגיע אליו... כי לפני שאתה מגיע אליו הוא כבר מגיע אליך... אם זה בשביל לבקש ממך טובה ששוב תשלים לו מנין או אפילו להגיד לך שתפסיק לדבר בשעת התפילה... ו... והוא מלאך אלוקים!!!! **מלאך אלוקים פושט!!!** אתה מתייחס אליו במקרה הטוב כמו נודניק... תחשוב על זה... זה ממש ככה...

אם ככה: בדורות האחרונים שהכל נהיה עניין של ייחס בין יוקר לזול... אם צדיק רוצה להיות נסתר... הוא לא צריך להתחיל להסתיר את המעשים שלו שאף אחד לא יידע מה הוא עושה... אין צורך!!! מספיק להיות צדיק פשוט... וזהו!!! מכאן ואילך הוא יכול להמשיך להיות מלאך אלוקים ולעבוד את ה' לעיני הכל... ואף אחד לא יספור אותו ולא יתייחס אליו... **כי הוא פושט!!!!** וזה בדיוק היה הסיפור עם ר' שלמקה זויעלר... הוא לא היה צדיק נסתר... הוא לא ניסה להסתיר את עצמו... הוא היה מה שהוא!!! וכל מי שבאמת התחקה אחריו... ראה מלאך אלוקים ואיש קדוש ופועל ישועות... **אבל אז מה!!! הוא פושט!!!** אין לו בית כנסת משלו... אין לו ציבור... אין לו משב"ק שדוחף שלא יתקרב... אתה לא צריך להגיע אליו... כי עוד מעט הוא בעצמו יגיע להתפלל פה בשטיבלאך של בית ישראל... אז למרות כל הנתונים העובדיתיים שכולם ידעו על קדושתו של אותו יהודי קדוש ונורא... כולם המשיכו להתייחס אליו כמו יהודי פשוט לגמרי ולא ממקום של מופת!!! אלא ממקום הכי טבעי בנפש השטחית שלנו... אתה קולט את זה??? אתה מסוגל לעכל כזו גלולה מרה??? אתה בכלל קולט איזה נתון עגום מתגלה פה???

שכשיש צדיקים באמת גדולים שאנחנו באמת מעריכים אותם ויש!!! יש הרבה מה להעריך אותם... אבל עדיין... **תשעים וחמש אחוז מהערכה שלנו כלפיהם זה לא מהגדלות האמיתית שלהם!! אלא מהוקרה!!!!**

זה שכ"כ קשה להשיג אותם... וזה שכ"כ הרבה אנשים רוצים לדבר איתם... וזה שהם כ"כ יקרי המציאות... לא נעים... **אבל זה תשעים וחמש אחוז מהערכה שלנו!!** יש רק חמש אחוז מהערכה שלנו שהוא באמת באמת על הגדלות שלהם האמיתית בתורה ובעבודת ה'... זה עגום מאוד!!!! (עכשיו שלא תבין לא נכון!!! הנתון העגום הזה הוא רק ביחס אלינו... ולא ביחס לאותם גדולי ישראל... סו"ס עצם זה שלכ"כ הרבה יהודים יש חמש אחוז הערכה אמיתית דווקא כלפי אותם גדולים... זה כבר אומר שהם באמת מאוד מאוד גדולים... הנתון העגום הזה הוא רק ביחס אלינו... שכלל שגדול בישראל נהיה יותר יקר המציאות ויותר קשה לגשת אליו ככה הערכה שלנו אליו הולכת וגוברת... ואם פתאום יתברר לך שמאוד קשה לו להשיג מנין לבית מדרש שלו... הערכה שלך אליו תצנח ממאה אחוז לחמש אחוז... לא נעים... אבל זו העובדה... תחשוב על זה הרבה ותראה כמה שזה ככה)

בפתח הגיליון נשאלה השאלה: אין יכול להיות שמצד אחד אני מאמין באמונה שלימה בכח התפילה... אני יודע בוודאות שהתפילה יכולה להביא לי את כל הישועות ואני לגמרי לגמרי עומד מאחורי זה!!!

ולמרות כל המידע הזה שיש לי... למרות הכל אני עדיין מוצא את עצמי מזלזל בתפילה... אין אתה מסביר את זה??

אז הנה!!! ר' שלמקה זויעלר יענה את התשובה... המציאות מוכיחה שתשעים וחמש אחוז בהערכה שלנו בכלל לא תלויה בנתונים העובדיתיים אלא במה??? ביוקרה!!! גם אם ר' שלמה מזויעלר הוא מלאך אלוקים... ואני יודע את זה בוודאות ורואה את זה בעיניים שלי... ואני גם עד ראייה למופתים וישועות שראיתי אצלו במו עיני... זה עדיין לא סיבה שאני אכבד אותו!!!! כי היות והוא פשוט וחי בפשטות שכל אחד יכול להתקרב אליו ואין לו משבקי"ם ולא קשה להיכנס אצלו אז הוא נהיה פושט... ואני מסוגל לעבור ליד כל הגדלות שלו ולהמשיך לא לספור אותו... אז אותו דבר בדיוק בתפילה!!! **התפילה היא שיא הפושט!!!**

ולמה??? כי אצל הקב"ה יש משבקי"ם?? **ממש לא!!!**

אצל הקב"ה יש שעות מסוימות של קבלת קהל?? **ממש לא!!!**

יש זמן מוגבל כמה דקות אתה יכול לדבר עם הקב"ה?? **ממש לא!!!** האם יש שעות מסוימות שהקב"ה לא מקבל קהל?? **ממש לא!!!**

האם יש משב"ק מסוים שיכול להפריע לי להיכנס לקב"ה?? **לא!!!**

האם יכול להיות שלפעמים הקב"ה לא נותן לי לדבר?? **לא!!!**

נו... אז זה הכי פושט בעולם... זה אפילו יותר פושט מר' שלמה מזויעלר. סו"ס ר' שלמה מזויעלר הוא בן

וכאן כבר יותר קל לקבל פירות טיש זה כבר פחות יוקרתי!!! ואז אתה מדפדף עוד עמוד... כאן זה כבר חצרות ממש קטנות שיש שם בסה"כ חמשים איש שכל אחד יכול לגשת לרבה ולקבל פירות טיש... **אבל עדיין!!!** יש תמיד את המשב"ק שעומד ושומר על היוקרה שלא כל אחד יכול לגשת מתי שהוא רוצה... ואז מגיעים לעמוד האחרון והמאכזב ששם מתברר שהתמונה שלי לא מופיעה... כי... כנראה שאצלי גם את זה אין!!! אצלי לא צריך לדחוף... אני ישבתי לי לבד בארוחת צהרים ואכלתי משמשים יבשים אחד אחרי השני ושכני וידידי הצלם ברוך ליבוביץ ראה עד כמה החצר שלי פושטית ואף אחד לא דוחף בשביל לקבל פירות טיש מחוסר עניין... לכן הוא החליט להשאיר את התמונה שלי בבית... **ואני עכשיו שואל אותך שאלה:** עד כה הסברתי לך בטוב טעם למה התמונה **שלי** לא הופיע בעולם החרדי... **עכשיו יש לי עוד שאלה:** למה התמונה של הרבש"ע לא הופיע שם??? אל תשכח שגם הקב"ה עושה טיש בט"ו בשבט!!! סו"ס זה ראש השנה לאילן וביום הזה הקב"ה באמת מחלק פירות טיש??? אז למה את הטיש של הקב"ה אף אחד לא ראה לנכון לצלם??? **אתה יודע למה לא???!**

מאותה סיבה שאת הטיש שלי אף אחד לא צילם!!!

הרי למה את הטיש שלי אף אחד לא צילם??? כי אצלי אף אחד לא דוחף... ואין שום משב"ק שלא נותן להתקרב... לכן אני פושט!!! **אז זהו!!! שבדיוק אותו דבר אצל הקב"ה!!!** אצל הקב"ה אף אחד לא דוחף... ואין שום משב"ק שלא מרשה להתקרב... הכל פתוח... בכל קראנו אליו... הדלת תמיד פתוחה ותמיד אפשר להיכנס... ואם רק תפתח שתי ידיים מייחלות ושתי עיניים דמעות ומצפות והקב"ה ימלא אותך בברכתו ומעושר מתנת ידו... ויתן ויחזור ויתן... טיש כזה שכל אחד יכול להתקרב ולקבל במאור פנים... **הוא טיש פשוט!!!** **כזה טיש לא נכנס לעיתון!!!** הוא לא שווה... הוא לא יוקרתי!!! נני... עכשיו אתה מבין למה אנחנו מזלזלים בתפילה??? תסתכל בתמונות של העיתונים האלו ותבין מאיפה זה נובע אצלנו... אנחנו מעריכים רק דברים יוקרתיים!!! אנחנו מעריכים את הרבה שלנו רק בגלל שצריך לדחוף בשביל להתקרב אליו... מה נעשה שבתפילה לא צריך לדחוף... מה נעשה שלטאטע זיסער יש תמיד מקום בלב בשבילך ותמיד יש לו מקום בשבילך... אתה יכול לדבר איתו שעות ואף אחד לא יגרש אותך... אז איך אתה רוצה שאנחנו לא נזלזל בתפילה??? זו הנקודה!!! זו הנקודה ולא אחרת!!! כל מה שנדרש מאיתנו זה פשוט לגדול בשנה ולהפסיק להיות שטחיים... להפסיק להעריך דברים לפי יוקרה!!! אלא לפי האמת שבהם!!! את התפילה שלך אתה צריך להתחיל להעריך ולהבין שכל החיים שלך תלויים בה... למרות שהיא פושטית!!! אדרבה... מרוב שהיא פושטית היא פשוט פועלת!!! בפשטות... בלי להסתבך... תפילה זה משהו שעובד!!! תנסה... אין פה מה להבין ואין כי טוב ה'... הכי פשוט והכי פושט... עשיתם וראו כי טוב ה'... הכל ישר להפעיל קשרים עם שום גורם חיצוני... הכל ישר ופשוט!!! קרוב ה' **לכל** קוראיו... האמת היא שכעת אני באמצע לדבר עם ה'... אבל אני מסכים לך גם... לא תגנוב לי את התור.

וכי בגלל ש-לנו יש איזה דפקט במוח שיש לנו נטיה להעריך דברים רק לפי היוקרה שלהם לכן יש לנו היתר להוריד בערכה של תפילה מול כל יכול??? וכי בשביל שאנחנו נתחיל להעריך את התפילה נשקר ונאמר שלקב"ה יש משבקי"ם??? וכי בשביל שתתחיל להעריך מה זה לדבר עם הקב"ה... אנחנו נעשה שקר בנפשנו ונאמר שהקב"ה יכול לקבל רק אחד אחד לפי תור ויש שעות קבלה? חס ושלום!!!

לכן!!! האמת תורה דרכה!!! התפילה תמיד תהיה הכי הכי נגישה... הדלת תמיד תמיד פתוחה... **וממילא היא גם הכי פושטית!!! והיא תמיד תהיה פושטית... ואין מה לעשות נגד זה!!!** אין לנו שום דרך איך להפוך את התפילה ליוקרתיית!!! כי לא נוכל אף פעם לשקר ולהגביל את הקב"ה בשעות קבלה ולא נוכל לייקר את הקשר עם הקב"ה ולהפוך אותו לדמות הגוף שיש אצלו שעות וזמנים והגבלות... זו הסיבה שכבר חז"ל קובעים מסמרות ומודיעים לנו מראש שתפילה זה מהדברים שעומדים ברומם של עולם **ובני אדם מזלזלים בהם...** יש משהו **מובנה** בעצם התפילה שהיא דבר מזלזל בעצם!!! כי היא לא יוקרתיית!!! כל הנגישות של התפילה זועקת חוסר יוקרתיית!!! ולכן כמה שתעריך את התפילה וכמה שתדע עד כמה שהיא פועלת תמיד יהיה לך נטיה לזלזל בזה... ולא מחוסר ידיעה בכח של התפילה... אלא מחוסר יוקרה!!!

ולא נותר לנו אלא להילחם בשטחיות שלנו... ולהבין שתפילה זה משהו עצום ונורא ועובד ופועל ופעיל בשטח גם בלי להיות יוקרתיית!!!

בשבוע שעבר יצא לי להסתכל בעיתון התמונות של "הציבור החרדי..." או "העולם החרדי..." (לא זוכר מי מהם...) וראיתי שם מלא מלא תמונות מהפירות טיש של ט"ו בשבט בכל החצרות... וחופשתי שם את התמונה שלי!!! הרי גם אני ערכתי שלחן בט"ו בשבט... אז איפה אני??? למה לא שמו את התמונה שלי שם? נו מה אתה אומר? למה לא??? תרגיע אותי...

התשובה היא: אתה מבין לבד שלא הולכים לשים תמונה של כל אחד... אל תשכח שבציבור החרדי יש בלע"ר מאות אלפי יהודים יקרים שכולם ישבו שבוע שעבר מול שלחן ואכלו פירות ט"ו בשבט... ואתה מבין לבד שלא הולכים עכשיו לשים תמונות של כולם... **רק מה??? תמונה של מי כן שמים??? תמונה של מישהו חשוב!!! נו... מה זה חשוב??? מה הכללים של חשוב??? חשוב זה יוקרתיית!!! מישהו שיש הרבה אנשים שבאו לראות דווקא אותו ולקבל דווקא ממנו פירות טיש!!! וככל שיש יותר אנשים שרוצים לזכות לקבל ממנו פירות ט"ו בשבט ככה התמונה שלו יותר גדולה... ובאמת אם תלמד בעיון את העיתון הזה אתה תשים לב שבעמודים הראשונים יש את התמונות של החצרות היותר גדולות... שנמצאים בטיש אלפי אנשים וממילא מטבע הדברים זה הכי יוקרתיית!!! כי רק אנשים בודדים יכולים לזכות להתקרב ולקבל פירות טיש... וככל שאתה מדפדף עוד עמוד התמונות נהיות יותר קטנות... זה אומר שזה כבר חצרות יותר קטנות שיש בהם "רק" מאתיים או שלוש מאות אנשים...**

אדם... והוא גר בבית ישראל ואני גר בבוכרים... אז אני צריך ללכת אליו ולחפש אותו... אבל אצל הקב"ה גם את זה אני לא צריך לעשות... מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בככככככככ קראנו אליו... תמיד נגיש... תמיד מקשיב... תמיד שומע... בכל מקום ובכל סיטואציה... מה שאתה רוצה וכמה שאתה רוצה.

ממילא!!! מטבע הדברים התפילה היא פ ס ג ת ה פ ו ש ט !!!

אין לך דבר פושט בעולם יותר מהתפילה!!! וברגע שזה פושט אנחנו מזלזלים בזה... לא משנה מה שזה יהיה... גם אם אתה תראה במו עיניך שהתפילה אחראית על כל ההצלחות שלך... עדיין יהיה לך נטיה טבעית לזלזל בה... כי היא נגישה... היא תמיד בהישג יד...

עכשיו: אם אתה רוצה... יש לי פתרון!!! יש לי דרך איך לשקם את התדמית הפושטית של התפילה... יש לי תכנית הבראה מסודרת בראש איך אנחנו הופכים את התפילה לשיא היוקרתיית... **אתה יודע איך??? חז"ל יום אחד מודיעים שמהיום אין כזה דבר שכולם יכולים לגשת לקב"ה ביחד... לא!!! זה לא מכובד!!! מהיום נגישים אחד אחד!!!**

מהיום יש מקום אחד בלבד לקבלת קהל אצל הקב"ה... חז"ל יבחרו נניח במנהרות הכותל את המקום שהכי קרוב לקודש הקדשים!! ורק שם אפשר להתפלל!!! וגם שם רק אחד אחד... ויש תור!! כל מי שרוצה משהו מהקב"ה... שיקח מספר ויכנס לתור... נכנסים אחד אחד...

תדמין מה היה קורה אם ככה זה היה נראה??

אתה רוצה שידוך לבת שלך ואני רוצה עוד ילדים והבחור הזה רוצה מאור פנים לתורה ועוד חמש מיליון יהודים כל אחד ומשאלת הלב שלו... אבל אי אפשר לקחת ספר תהילים ולהתפלל... זהו!!! אין כזה דבר!! נגמרו החגיגות... יש קבלת קהל בדיוק כמו אצל הרבה... ואני לוקח מספר ונכנס לתור... והיות ואני קצת גו'בניק... הצלחתי לקצר את התור שלי... וכבר עכשיו הודיעו לי שבעוד ארבע וחצי חודשים... בכ"ז תמוז... בשעה שתיים בלילה (וארבע עשרה וחצי דקות...) יש לי בדיוק דקה וחצי לבד מול הקב"ה!! **אבל לא יותר!!!** כי יש תור ארוך של עוד חמש מיליון יהודים שמחכים בכיליון עיניים לתור שלהם... וכל אחד רוצה לדבר עם הרבש"ע... **אה... מה אתה אומר??? אם ככה הייתה נראית התפילה... אם רק פעם בארבע חודשים!!! הייתי יכול להתפלל רק דקה וחצי מול הקב"ה... הייתי מעריך את זה??? אוהו... אוהו... אוהו...**

נו... אז למה באמת חז"ל לא עשו את זה???!

מה פירוש למה לא??? כי... **כי מה נעשה שזה פשוט לא נכון!!!**

מי גוי גדול אשר לו אלוקים **קרובים אליו** כה' אלוקינו **בכל קראנו אליו!!!** הקב"ה כן קרוב... וכן נגיש... ולא צריך תור... כי הוא תמיד מקשיב לך... ותמיד קרוב לשוועתך... עשרים וארבע-שבע!!!

"למען לא נבוש..." מושיגים בסיסיים בהלכה.

אם כסף תלווה... לא תהיה לו כנושה...

השבוע רציתי לכתוב על הנושא של ריבית... התקשרתי לרב ושאלתי אותו: מה אני בתור שומר תורה ומצוות צריך לדעת בייחס לריבית? הרב ענה לי במקום: כל בן אדם שיש לו חשבון בנק צריך להבין מה זה היתר עיסקא!!!! שים לב: לא מספיק שיש היתר עיסקא!!!! כן... יש... יש היתר עיסקא... כמו שכל הרבנים מוכרים חמץ ככה כמעט כל הבנקים עושים היתר עיסקא... או יש!!! יש היתר עיסקא!!!! אבל לא מספיק שיש!!! צריך ל'ה' ב' י' מה זה היתר עיסקא!!!!

שאלתי את הרב בתמימות: מה זה שונה מנוסח הפרשת תרומות ומעשרות שיש לי בבית איה נוסח... וכל פעם שאני מפריש תרומות... כל ההפרשות וחילול... יחולו כמו שכתוב בלוח תרומות שברשותי...

הרב צחק וענה לי: אוהו!!! בדיוק!!!! נענת בנקודה!!!!

היתר עיסקא זה טריק!!! זה כביש עוקף תורה... כשעושים טריקים צריך לדעת מה עושים... וזה בדיוק ההבדל!!! הפרשת תרומות ומעשרות זה מה שצריך לעשות... יהודי צריך להפריש תרומות ומעשרות... אז גם אם הוא לא יודע איך בדיוק עושים מה שצריך... אז לפחות הלוח יודע ואני סומך על הלוח שברשותי... אבל כשמדובר בהיתר עיסקא??? הרי מה זה היתר עיסקא??? זה קומבינה!!!!

היות ואסור ללוות בריבית!!! ואנחנו החלטנו מתחת השלחן שאנחנו כן רוצים ללוות בריבית... אז יש לנו בעיה מה עושים עם התורה שאוסרת לקחת ריבית??? לכן מה אנחנו עושים??? עושים טריק!!! עושים איזה קומבינה בהגדרות של ההלוואה וככה עוקפים את הבעיה... זאת אומרת:

עקרונות זה ריבית!!! רק מה??? כל הסיבה שזה לא ריבית זה רק בגלל הקומבינה המחוכמת של היתר עיסקא שעוקפת את ההגדרה של הלוואה... ומעתה: אם את ההיתר עיסקא בעצמו אתה לא מבין... אז אתה מצייד כל הזמן לווה בריבית... רק מה??? אתה יודע שתכלס לא ריבית ואתה לא מבין למה!!!! זה... זה כבר לא בסדר... (יש לעיין שזה לא מעבד...)

אנב: בשורה התחתונה גם את נוסח הפרשת תרומות צריך להבין... אז זהו!!! שצריך להבין מה זה היתר עיסקא... דא עקא שזה לא על רגל אחת... זה משהו שצריך להסביר אותו... בהתחלה חשבתי להסביר את זה כאן... וניסיתי להתחיל... ואז לא נעים... התברר שגם אני כמעט שכחתי מה זה היתר עיסקא... כן... זה לא משהו קליל... אז בנקשה!! יש לך שיעורי בית... גש למו"ר הקרוב אליך... ותבקש ממנו שייסביר לך... תחלקו את זה לשני שיעורים שונים...

שיעור ראשון שייסביר לך בכלל מה זה עיסקא!!!! (עיסקא זה דבר בפני עצמו... עיסקא זה תקנת חז"ל שהם קטנו לכל בעל עסק שמפעיל אנשים שהולכים איתו ברווחים...) אחרי שהוא יסביר לך מה זה עסקא!! אז תעברו לשיעור הבא... מה זה היתר!!! היתר עיסקא...

מה שכן... באופן כללי... צריך לדעת שאיסור ריבית זה איסור כזה שבלי לשים לב אנחנו עלולים להיכשל בו יותר משאר איסורים... אתה יודע למה??? כי בכל מה שנוגע לחוקי משפט... אם נשארתי חייב למישהו כסף או גרמתי לו נזק... יש לי חיישן שקוראים לו הגנות וישירות... החיישן הזה מוכיח לי שאני חייב לו כסף... החיישן הזה מוכיח לי שאסור לי לקבל כסף שלא שייך לי... החיישן הזה מדליק לי נורה אדומה כל פעם שאני עלול לקחת כסף שלא שייך לי...

אבל ברגע שאני כבר לא חייב כסף... ברגע שזה כבר כסף שלי... אז כאן אני רגוע... אני וותרן במעוטי... אני כבר לא עושה עסק... לא איכפת לי לשלם קצת יותר... דא עקא!!! שבנוגע לריבית... אסור לי גם לתת ריבית!!! לא רק לקבל ריבית אסור... גם לתת ריבית אסור... ריבית זה בכלל לא נושא ששייך לחושן משפט... אין לזה שום קשר לחוסר הגנות או לגניבה וגוילה... וממילא גם האנשים הדגונים האלו שבכל מה שנוגע לכסף שלהם הם לא מקפידים הרי כשהו נוגע לריבית כאן כן צריך להיות קפדן!!! כי יש לי פה עסק עם איסור והיתר!!! וזה מאוד מטעה!!! כי... כי במושכל ראשון יהודי ירא שמים מניח את כל כובד המשקל בהקפדה שלא לקחת כסף שלא שייך לו... אבל לתת יותר הוא לא עושה עסק... אז זהו! שצריך לזכור... שהריבית מחכה לך שבוה!!! איפה שאתה נותן יותר... גם שם להפעיל חיישנים ודו"ק.

ארוחת בוקר הזריזה והמאולתרת תוך כדי 'פירקא' דרב אשי...

שלט ענק בכניסה לעיר: עיריית מתא מחסיא מקדמת בברכה את אלפי הת"ח הבאים לשהות בצל הקודש בחודש הקרוב... כן... משנכנס אדר מתא מחסיא לובשת חג... הליגער רב אשי מתחיל לדרוש בהלכות פסח והרגל!!! כן... כאן במתא מחסיא לא מחכים לשלושים יום קודם החג... כי בחודש ניסן יש בין הזמנים... רבא "מגרש" את כולם הבייתת... (ברכות לה) גם אלו שתורתם אומנותם רבא מסתובב בביהמ"ד מאחד לאחד ומתחנן לפניו "במטותא מניינו בימי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא ליטורדו במזונינו כולא שאתא", וכיון שבתחילת חודש ניסן כל אחד הולך לבית שלו... לכן משנכנס אדר מרבבים בשמחת התורה... ועתה מתחיל ה"פירקא" של רב אשי... זה מחזה עוצמתי מאין כמוהו לראות אלפי אמוראים נוהרים בהמוניהם מכל הישיבות למתא מחסיא לחודש הקרוב כדי לשמוע דברי אלוקים חיים... (לא לחינם הגויים של מתא מחסיא נקראים "אבירי לב"... כי הם רואים יקרא דאורייתא תרין זמנין בשתא לא קמגייר גיורא מנייהו)... (ברכות יז):

עכ"פ השיעור מתחיל מידי יום מוקדם לפנות בוקר... בתחילת האשמורה השלישית... ככה בשעה שלוש בלילה כל קהל האלפים שוב נוהרים בעלטה גמורה ומתיישבים על הארץ... ואז לפתע דמותו התמירה של מרן רב אשי מופיעה בבית המדרש... ורב אשי מתחיל להגיד למתורגמן מימרא! ו... ואז המתורגמן דופק על השלחן ומשתרר שקט מופתי ובקולו האדיר הוא דולה ומשקה לקהל האלפים את "העתקת השמועה" בנוכחותו של מעתיק השמועה- רב אשי... הוא מסיים את המימרא ואז מתחילה הסערה... שואלים ומתריצים... מקשים ומפרקים... מגישים את הקושיות ורב אשי עונה... עד שממציא את המימרא הזו... ממציא את הנושא... ואז שוב... המתורגמן שוב רוכן ורב אשי משמיע לו את המימרא הבאה... ושוב דפיקה על השלחן... שקט משתרר והמתורגמן משמיע את המימרא הבאה... ושוב סערה... ולבנתיים הגיע עלות השחר... ורב אשי ממשיך לומר עוד מימרא... ואז לאט לאט האיר פניו כל המזרח אשר בחברון... וממשיכים למימרא הבאה... ואז לאט לאט אנחנו מסתכלים אחד על השני ממרחק של ד' אמות... אוהו... אתה מוכר לי... משיירה את חברי הרגיל עמו קצת בריחוק ד' אמות ויכירנו... (איזה צחק)... אנחנו כבר שלוש שעות יושבים פה אחד ליד השני... אבל יש כמעט חושך גמור ואנחנו לא רואים אחד את השני... והנה... עכשיו אני רואה שזה אתה החברותא שלי לשעבר משיבת סורא... עכ"פ הגיע זמן ק"ש ותפילין... נו... מתי מתחילה פה התפילה??? לא!!! פה אין תפילת שחרית בציבור!!!! פה השיעור עצמו ממשיך כרגיל... רק כל אחד נשמת לבד והולך לפינה ומתפלל ביחידות וחוזר לפירקא להמשך השיעור.

הנה... הנה... אתה רואה עכשיו את רב אשי... כעת הוא מוסר למתורגמן בבת אחת כמה וכמה הלכות ביחד... והנה... כעת הוא מתחיל לקרות ק"ש ולהתפלל תפילת שחרית ובישיבה... רב אשי לא רוצה להפסיק את הציבור... לכן הוא מתפלל תוך כדי שהמתורגמן מדבר... ואח"כ הוא ממשיך את השיעור כרגיל (יודעי דבר בברכות ל' יודעים להעיד שאח"כ... אחרי שנגמר השיעור רב אשי מגיע הבייתה וחוזר עוד פעם ומתפלל שמו"ע בעמידה... כי מקודם הוא התפלל את השמו"ע כשהוא יושב... ושמו"ע בישיבה זה ממש בשעת הדחק, והסיבה שרב אשי בכ"ז מתפלל בישיבה זה כדי לסמוך גאולה לתפילה... לכן כשהוא חוזר הבייתה הוא חוזר ומתפלל שמו"ע בעמידה) עכ"פ הפירקא ממשיכה כרגיל... קהל האלפים יושבים ומקשיבים... מתנצחים... והשעות נוקפות... והגיע שעה חמישית... ועוד מעט שעה ששית... וחייבים לאכול פת שחרית!!! שעה ששית מאכל תלמיד חכם... ומכאן ואילך כזורק אבן לחמת... אין ברירה... כמו שבתפילת שחרית כלנו נשמטנו אחד אחד בשביל להתפלל שחרית ומיד לחזור לשיעור... אז כעת כל אחד בתורו נשמת אחד אחד כדי לאכול פת שחרית ו... ומיד יחזור לתלמודו... כמוהו!!! כאן חשוב להדגיש... שאני לא יוצא אפילו לרגע... עד שאני לא

וכאן מתחילה התעשייה של ארוחת בוקר!!!! מה שנקרא כדטעים בר בי רב ועייל לכלה... אני רוצה שתבין: ארוחת בוקר זה אחד מהפרוייקטים הדמוינטטיים כאן... ולמה??? כי מצד אחד צריך לאכול ארוחת בוקר כי צריך... ומצד שני ארוחת בוקר מגיעה על חשבון ה"פירקא"... אני כל הזמן על קוצים... אז להפסיד ארוחת בוקר זה לא בא בחשבון... כי אני צריך עוד הרבה כוחות למשך היום... כי היום רב אשי בדיוק דיבר על דיני חמץ שעבר עליו הפסח... ונכרי שהלווה את ישראל על חמצו... ובצרהים אני צריך לשנן את הגירסא ובשביל זה אני צריך כוחות!!! לכן פת שחרית אני חייב לאכול... אבל למען ה'... תארגן לי טכניקה של פת שחרית הכי מהירה ומתקתקת שיכולה להיות... כלומר: שזה לא יהיה המוציא וברכת המזון... אלא משהו כזה שאפשר להכניס לפה... שיהיה מסעד סעיד... ולחזור בחזרה כדי להפסיד כמה שפחות...

וכאן מתחילים כל מיני טכניקות!!!! אז יש את הטכניקה של רב יוסף... מה שנקרא חביצא... אתה פשוט לוקח פירורי לחם קטנים (מסע שמשאר מאתמול) ואתה מחבר אותם עם שתי כפיות דבש לעיסה אחת... ואז אתה מניח את זה שלוש דקות על הכירה כדי שיתבשל... ואז אם זה מבושל פלוס שאין לזה תוריתא דנהמא אז יש לך פה עוגה שהיא גם קלה לעיכול וגם סועדת את הלב... וזה לא לחם... מברכים על זה מזונות ועל המחיה... את הטכניקה הזו עשיתי שנה שעברה... אבל השנה הזו אביי לימד אותנו שיטה עוד יותר מהירה אתה לוקח רבע כוס קמח... שופך על זה מים עד למעלה ואז צריך לערבב טוב... והופה!!! לשפוך את זה על הכירה ומה שיצא ברוך הבא... זה מה שנקרא טרוקנין- "גביל מרתח" וברכתו מזונות ואם גם לבחוש אין לך זמן... אז יש משהו דומה אך קצת שונה... אתה פשוט עושה גומה בכירה... ואז אתה שופך לתוך הגומה הזו מים וקמח כמות שהם ומה שיצא יצא... (זה כבר נקרא "כובא דארעא") עכ"פ זה מה שנקרא "לחם קל"... זה יוצא בערך כמו בלינצ'ס... זה מוכן תוך דקה כמו חביתה... אבל בינינו... זה עוד כלום... כי בדור הקודם... רבי יהודה ורב נחמן... הם גם את זה לא היו עושים... הם היו פשוט לוקחים כמה כפיות של קמחא דחיתי כמות שהוא ואוכלים בשביל קיום הגוף... (לא נותר להם אלא לחלוק מה ברכתו)

אבל תעשה טובה!!! כל מה שסיפרתי לך פה... מילה לא לאשתי!!! איו ואבוי אם הנשים שלנו תדענה מה אנחנו אוכלים ארוחת בוקר... הם לא חולמות איך התזונה שלנו נראית בחודש של הפירקא... אם הנשים שלנו היו יודעות איך נראה ארוחת בוקר פה הם היו מתעלפות במקום... אבל מה אתה חושב... הם לא טפשות... כשר' אבימי חוזר הבייתה בתחילת חודש ניסן... אשתו מקבלת אותו בשמחה עצומה... מצד אחד היא מתחלחלת כל פעם מחדש לראות את המראה החיוור והכחוש שלו כשהוא חוזר מהפירקא... כן... ניכר היטב עליו עד כמה הוא השחיר את פניו על התורה בתקופה האחרונה... אבל העיניים שלו מאירות באור שלא מעלמא הדין ובשביל זה הכל שווה... אשתו של ר' אבימי דווקא לוקחת את זה כאתגר!!! בשביל זה בשבוע שעבר היא נסעה במיוחד לרב חסדא שהוא מומחה בין הייתר ב"חיי דברייטא" והיא התייעצה איתו שיתן לה תפריט מיוחד של מאכלים בריאים ומזינים במיוחד איך לחזק את בעלה בחודש ניסן... שלפחות במשך החודש הזה הוא יאכל טוב כדי שיהיה לו כח להמשיך הלאה להמית את עצמו באהלה של תורה... היא כבר ניצבת לה במטבח בעמדת הזנקה!!! ומחכה בדמעות ובכיליון עיניים לפיקה בדלת בראש חודש ניסן... לזכות לשמש את בעלה קדוש ה' שאכילתו כמו קרבן ושתייתו כמו נסכים... חבל שנגמר המקום ביריעה... בהזדמנות אחרת נגיש לנשות ישראל את התפריט שרב חסדא נתן לאשת החבר... אבל מה שבטוח השבוע המדור הזה מוקדש באהבה ללומדי פרק כיצד מברכין במסגרת דף היומי...

אני לא אוהב לעבוד עם חרדים... לא!!!!!!?

ישנו משפט מוכר בציבור החרדי... משפט שאתה יכול לשמוע אותו מהרבה חרדים... **אני לא אוהב לעבוד עם חרדים!!!!!! למה??** כי אצל החרדים אתה יכול לעשות מה שאתה רוצה... כי... כי חרדי מושחת לא נרתע מבית דין... הוא פשוט יודע שבי"ד לא ממהרים לחייב אלא רק אם יש ראיות ברורות... ואם אין מספיק ראיות אז בית דין לא יכול לחייב... ממילא בן אדם מושחת מפחד רק מבית משפט!!!! אבל לא מבית דין!! לכן כשיש לך עסק עם חרדים... אז אם נפלת עם בן אדם לא הגון... הוא לא כ"כ מפחד מבית דין... הוא איכשהו יסתדר איתם... לעומת זאת כשאתה עובד מול חילוני?? חילוני יודע שאין חכמות!!!! אם הוא יעשה בעיות אני אתבע אותו לבית משפט... ובבית משפט לא חושבים פעמיים... שם חותכים עניינים... הוא יכול לצאת משם בשן ועין...

ממילא כשאתה עובד מול חילוני!!! הוא מפחד!!! הוא יודע שהוא באמת יכול להסתבך... ואילו חרדי... אם נפלת ח"ו על חרדי לא ירא שמים... הוא לא מפחד להסתבך עם בית דין... כי בית דין לא יכולים לעשות לו כלום... הם מקסימום יגידו שהוא חייב לשלם... לא יותר...

מכיר את המשפטים האלו?? אז עד לפני כמה חודשים כשהייתי שומע את המשפטים האלו הייתי כולי מזדעזע!!!! זה היה נשמע לי זלזול ובגידה בתורה... סוג של "מאי אהני לן רבנן..." מה שווים בית דין ח"ו ומה הועילו חכמים בתקנתם... ככה המשפטים האלו הצטיירו לי...

אבל!!! למרבה הפתעתי פתאום גיליתי שחז"ל בכבודם ובעצמם אומרים בפה מלא את סוג הטיעון הזה!!!! שולחן ערוך מפורש בחו"מ הלכות גזילה (סי' ש"ח ס"א): **המליל מיד לסטים יסרכל הרי אלו שלו מפני שסתם הדבר שנתיאשן הבעלים... אכל המליל מיד לסטים גוי אף מוכס עכו"ם חייב להחזיר שסתם הדבר שלא נתיאשן הבעלים,**

במילים אחרות: אם כבר יש לך עסקים עם גנבים... עדיף לך עסקים עם גנב גוי מאשר גנב יהודי... ולמה?? תקשיב טוב טוב: ממשיך השולחן ערוך ואומר: **ומפני מה אמרו סתם לסטים יסרכל נתיאשן הבעלים וסתם לסטים עכו"ם לא נתיאשן הבעלים?? מפני שהבעלים יודעים שעכו"ם מחזירין מיד הגזלן אע"פ שאין שם עדים שגזל אלא כראיות רעועות וכאומד הדעת** כתוב כאן: שאם כבר נגזר עליך שיכנס לך גנב באמצע

הלילה... תתפלל שזה יהיה גנב גוי... כי גנב גוי אם יום אחד תתפוס אותו ותתבע אותו לבית משפט... היד שלהם קלה על ההדק... הם יתרשמו באופן כללי שהוא נראה גנב והם יסמכו על האומדנא ועל השיקול דעת שלהם ויחייבו אותו בלי לחשוב פעמיים... משא"כ אם נפלת על גנב יהודי... אה... חבל על הזמן... עד שבית דין מחייבים בן אדם אתה צריך להביא הוכחות... גם אם יהיה כתוב לו על המצח שהוא גנב... בית דין לא יתחשבו בזה... אתה תצטרך להביא שתי עדים או רק אם הוא יודה... ורק אז הם יחייבו אותו... (עכשיו קח בחשבון שגנב יהודי הרי יודע את זה... וממילא הוא גם חוגג על זה...)

נו... מה כתוב בשו"ע הזה?? כתוב פה ממש במפורש את הטענה המוכרת הזו של הרבה חרדים... שאם אני כבר אפול עם גנב... אני מעדיף ליפול על גנב חילוני שאני יכול לתבוע אותו... מאשר ליפול על גנב חרדי שאני לא יכול לתבוע אותו... נו... אם חז"ל בכבודם ובעצמם מודו שיש

ממש בטענה הזו אז... אז אני מרים ידיים... אבל תכלס... עדיין... גם אחרי שחז"ל בעצמם מודים ב"חולשה" הזו כביכול... עדיין משהו פה לא נשמע טוב... לכאורה יש בזה חילול ה'??

הרי סו"ס יש לנו פרשת משפטים שלימה וסדר נזיקין שלם שכל מטרות הדינים האלו הוא כן על מנת ליצור מערכת אכיפה של תורה כדי למנוע חמס וגניבה והשחתה... ואם מערכת האכיפה הזו לא מספיק חזקה ואין לה מספיק שיניים... אז... אז... אז לכאורה זה... זה סוג של מחדל... סוף סוף התורה כן רוצה ליצור פה איזה כושר רתיעה של "מוראה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו..." ואם הדין צדק של התורה לא לגמרי מספק את כושר הרתיעה הזו...

אז יש פה כן חילול ה'... **אין זה יכול להיות???** אתה מבין מה עדיין מפריע לי פה?

אבל הביאור הזה מאוד מאוד פשוט:

אני רוצה לשאול אותך שאלה: מה נראה לך יותר מפחיד?? שמישהו יגנוב אותך בלי ראיות ולא תוכל לתבוע אותו... או!!!! שמישהו יעליל עליך שאתה גנב ויחייבו אותך בלי ראיות??

שמת לב לשתי השאלות הלא קשורות??

אתה מבין מה הקשר בין שתי השאלות הלא קשורות האלו?? אתה מבין שזה תלוי אחד בשני!!!! אם אתה רוצה שמי שעקץ אותך **בעשרים אלף שקל** יחייבו אותו בלי ראיות מספיק מוצקות... המשמעות היא: שמחר!!!! מחר הוא בעצמו מעליל עליך שגנבת **מאתים אלף שקל** ויחייבו אותך בלי ראיות מוצקות... **נו... מה נראה לך יותר מפחיד???**

פשוט וברור: שהרבה הרבה יותר מפחיד ובלתי נסבל לחיות בעולם עוין שכל מושחת יכול לקום בבוקר ולהעליל עלי עלילת דם מרושעת ולחייב אותי מה שהוא רוצה בלי ראיות... מאשר שאני לא אוכל לתבוע גנב בלי ראיות מוצקות... אתה מבין את זה?? מקובל עליך המשפט הזה או לא?? רוצה שאני אוכיח לך את זה???

בא נשאל ככה: למה אתה לא הולך לגור בעזה?? הרי להו"י ידוע לך שבעזה אם תופסים מישהו שגנב מורידים לו את הראש במקום בלי להתפלסף יותר מידי... אם הבית משפט בעזה יתפוס מושחת שעקץ אנשים ככה סתם עושים לו בית משפט שדה בלי לחשוב פעמיים... ואתה הרי מסייט מכל מיני מושחתים שגונבים ועוקצים ואף אחד לא עושה להם כלום... אז קדימה... לך תגור בעזה... ואז תוכל לשבת בשקט ובשלווה... כי כל מי שיגנוב אותך אתה רק תתבע אותו בבית המשפט ולמחרת יתלו אותו בכיכר העיר. אה. למה אף אחד לא מחפש ללכת לגור בעזה?

למה עד כמה שידוע לי... אנשי עולם המערבי לא מתלהבים לגור בעזה?? **נו... למה?? תגידי אתה למה??** כי נכון... אם תגור בעזה... אז אם מישהו יגנוב אותך יתלו אותך במקום בלי לחשוב פעמיים... אבל מחר יגיע התור שלך!!!! מחר מישהו יעליל עליך שגנבת אותו ויתלו אותך לידו בלי לחשוב פעמיים! בן אדם מעדיף מאה פעמים להיגנב ושלא יעשו לגנב כלום מחוסר ראיות!!! ולהיות רגוע שאף אחד לא יכול לתפור לך תיק... כי גם אני... בלי ראיות מוצקות לא יעשו לי כלום... **הבנת את הרעיון???**

מפריע לך שמערכת האכיפה של התורה מערימה הרבה בירוקרטיה ודורשת הרבה ראיות והוכחות מוצקות עד שהיא מחייבת מישהו...?? מפריע לך שהתורה כ"כ באה לקראת הנתבע ולא מחייבת אותו עד שאין לתובע הוכחות ממש מוצקות...??

אבל את תשכח!!! זה משחק לא רק לטובתו!!! אלא גם לטובתך!!!

מחר מישהו מתעצבן עליך או מקנא בך ורוצה לתפור לך תיק אלפיים ורוצה להעליל עליך עלילת שווא שאתה גנב ונוכל... אתה מפחד שבית דין יקבלו את ההוצאת שם רע שלו ויפרסמו שאתה גנב?? **ממש לא!!!**

כי אותם בית דין שאתמול עשו לך קרעכץ ולא הסכימו לחייב את הגנב שלך מחוסר ראיות שהוא גנב... הרי כיום... שאתה על דוכן הנאשמים... ומגיע איזה נוכל ומחפש לתפור עליך עלילה... בית דין ינצו בו ויגידו לו איך אתה מעזי להעליל על בן אדם עלילת שווא... בו בזמן שאין לך אפילו עד אחד?? אז מבית דין אין לך מה לפחד!!!

אבל ממערכת המשפט של מדינת ישראל...?? אוה... כאן יש לך מה לרעוד!!!! ובצדק!!!! כן... אם אתה תתבע מישהו שהוא עשה לך משהו... השופט לא יחשוב פעמיים... הוא יסתכל לגנב בעיניים וע"פ אומדנא הוא יחייב אותו... ומחר!!!! מחר הפרקליטות תסמן אותך... ותחליט להוריד אותך מכס ראש הממשלה והיא תתפור לך תיק ותעליל עליך עלילה שלא הייתה ולא נבראה... והפעם השופט יסתכל עליך בעיניים... והפעם אתה דווקא נראה גנב... והוא יגזור עליך מאסר עולם על עלילת שווא...

נו... אז תגידי מה אתה בוחר???

האם אתה בוחר להמשיך לעבוד עם חרדים שלא תוכל לתבוע אותם... או לעבוד עם חילונים שרק אין יראת אלוקים במקום הזה... וכשאני רוצה אני תובע אותם... ומחר כשהם רוצים הם תובעים אותי???

נמצאים אנו בפרשת משפטים!!! פרשה שלימה שמדברת על ענייני חושן משפט... ברשותך קורא יקר: אני רוצה לפתוח נושא פוליטי מדיני... זה לא סוד שבמדינה שאנחנו חיים בה יש כל הזמן שיח וכוותרות צורמות סביב מערכת המשפטית הרקובה של המדינה ש... שהדברים הניכרים שהכל שם מזויף מתוכו... כולנו עדים לתופעה המגמתית איך שכל ראש ממשלה או שר גם כאן ובארה"ב... בשלב מסוים הפרקליטות מסמנת אותו כטרף לציד... ותופרת לו כמה תיקים של האשמות!!! וכמובן שהכל נעשה רק בשם הצדק והישר וההגינות...

אז ככה: אם היינו מנותקים לגמרי מהפוליטיקה המדינית (כפי שחלק מהקוראים מתלוננים מידי פעם למה אני מדבר על בחירות וכדו' אשרי חלקם... ידבו כמותם בישראל... דא ע'קא שעדיין אין הרבה כמותם...) הלוואי... הלוואי ולא היינו יודעים בכלל על קיומו של הג'ורג'ל הזה... דא עקא שלדאבוננו הרב אנחנו לא מנותקים!!! אנחנו כן מתעדכנים כל הזמן וניזונים מההתפתחויות... ואנחנו כבר פוגשים את התופעה הזו שזועקת לאורך כל הדרך עד כמה ש---

מקום המשפט שמה הרשע ומקום הצדק שמה הרשע... אז אם אנחנו כבר נחשפים לזה מהזווית המכוערת של הפוליטיקה! **אם כבר אז כבר...** לפחות נוציא מזה מוסר השכל לחיים שלנו...

הנה... הרי שלך לפניך... אתה רואה איך זה נראה... אתה רואה איך נראית מערכת משפטית כשהיא לא מוכתבת על פי דעת תורה...

אז בבקשה!!! תתחיל להעריך מה זה בית דין צדק!!!

אם לא היית יודע מה קורה במערכת המשפטית החילונית והיה לך תלונות על בית דין צדק... נו... תמיד אפשר להתלונן... תמיד יש גם מה להתייעל... אבל אתה הרי כן יודע!!!! אתה מתעניין איך זה נראה במערכת המשפטית החילונית... אתה חווה את התופעה הבלתי נסבלת איך שכל אחד יכול לסמן את חבר שלו ולתפור לו תיק ולארגן עד מדינה שישפוך עליו בויז והכל מכור מראש בשביל להפיל אותו... אתה הרי רואה איך זה נראה... אז... אז אתה מקנא בהם?? היית רוצה שגם אצלנו זה יראה ככה??

שהיום אתה תוכל לתבוע ובצדק מישהו שעשה לך משהו... ומחר מישהו יתעצבן עליך שלא בצדק ויתפור לך תיק ויגמור לך את החיים?? אתה מעוניין בכאלו חיים חסרי הגינות??

ראש הממשלה: אני פונה אליך כעת מע"ג במה זא... איני יודע מה ילד יום... אבל אם לאחר עשר שנים תמימות שהיית ראש הממשלה של מדינת ישראל והתמסרת כל כולך... אם אחרי כל ההתמסרות הזו אתה פתאום תמצא את עצמך מואשם ומבוזה ומושפל ונדהה ונידון לכמה שנים טובות בכלא... ועל מה?? על האשמות שאתה יודע (או שלא) שאין בהם ממש... (או שכן) אם אז!!!! בשעות הקשות האלו... אם אז תחפש מישהו אחד שיטוה את שמך ויזכה אותך ללא רבב!!! אתה יודע מי היחיד שיזכה אותך מכל אשמה?? **בית דין צדק!!!!** לא... לא בגלל שבית דין באמת חושב שאתה צדיק יסוד עולם... **לא!!! ממש לא!!!** אלא בגלל שבית דין פשוט יפסול לאלתר את כל העדי מדינה שהעידו נגדך... כי בית דין יטען בפשטות שהם פסולים לעדות והם חשודים על עדות שקר וזהו... **ומי כמור יודע עד כמה זה נכון!!!!** בית דין יפסול את כל האשמות נגדך מחוסר ראיות על פי תורה!!! התורה הקדושה תוציא אותך זכאי ושבוני!!! לא בגלל שאתה באמת זכאי... אלא בגלל שהתורה עומדת כצור חלמיש ולא מאפשרת לכל מושחת לתפור תיקים כדי להפיל את יריבו... כשיגיע תורך לעמוד מול ההרשעה של בית המשפט אז אתה פתאום תחשוב לעצמך: היה עדיף לי להיות עוד איזה חרדי שלא יכול לאכוף את המעמד שלו... ולא להיות ראש ממשלה של מדינה שלימה שהקודקים שלה הם מקום המשפט שם הרשע... אז תתחיל להעריך את הבית דין צדק של התורה!!!! אז תקלוט כמה דווקא המערכת הזו חסרת השיניים והאכיפה של משפטי ה'... עד כמה זה הצדק היחיד שקיים בעולם!!!! ואז!!! אז תפנה אליו החרדים ותסביר לו ברחל בתך הקטנה עד כמה אשורנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו... עד כמה **העבר חרפתי אשר יגורתי כי משפטיך טובים!!!!** רק משפטי ה' הטובים יכולים להרעין יהודי ממגור ופחד מתמיד מכל איזה נוכל או מושחת שיכול לתפור לו איזה תיק שהוא רוצה תסביר לנו כמה נעים גורלנו... תסביר לנו כמה בטוח לשהות רק בצל משפטי ה'...

גיליון מס' 375 פר' משפטים
תש"פ שנה שביעית

גליון זה יוצא לע"נ הר"ר
אברהם יהושע העשיל ז"ל
בן הרה"ח ר' אפרים וינברג שיבלחט"א
נלב"ע בחטף כ"א שבט תש"פ

דברי עי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

אונותי ברכתי בשנה השמינית

גליון זה שבידכם חותם את השנה השביעית לצאתו לאור, אי"ה שבוע הבא יצא גליון מורחב לרגל תחילת השנה השמינית, אילו פינו מלא שירה כים להודות ולהלל שנפלה בידנו הזכות הגדולה להפיץ את דברי תורתו של רבינו הגדול לזיכוי הרבים לאלפים ורבבות. המעונינים להיות שותפים בגליון הקרוב שיופץ במהדורה מורחבת יפנו בהקדם למס' 053-3145900 וכן ניתן להעביר במכשירי האשראי שבבתי הכנסת ע"ש דברי שי"ח, ניתן להקדיש ע"ג הגליון.

יהי רצון שזכות הפצת דברי התורה תעמוד לכל השותפים לראות ברכה והצלחה בכל מעשיהם. בברכה מרובה יצחק גולדשטוף

פנינים על הפרשה

"ורצע אדוני" (יה, א)

פירש"י אוזן ששמע על הר סיני לא תגנוב והלך וגנוב תרצע ואם מוכר עצמו הוא אוזן ששמע על הר סיני כי לי בני עבדים ולא עבדים תרצע. נשאלתי הרי לא תגנוב בגונב נפשות נאמר וגונב ממון ילפא מלא תגנובו כמ"ש בסנהדרין פ"ו א' ולא תגנובו לא נאמר בסיני וכן כי לי בני עבדים לא נאמר בסיני אלא בפ' בהר, וי"ל עפ"ד רש"י (שמות כ"ד י"ב) בשם רב סעדי' גאון שבעשרת הדברות מרומז כל התר"ג מצות וא"כ בסיני כבר ידעו כל המצות. ועי"ל דכיון שמ"ר עלה להר סיני וקבל כל התורה וירד ומסרם לישראל ה"ל כאילו שמעו באזניהם דשלוחו של אדם כמותו וכמ"ש בספרי זוטא בפ' שלח ממ"ר שא"ל הקב"ה וראה ועשה כתבניתם וכתוב ויעשו כל חכמי לב אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו. (טעמא דקרא)

עלי שי"ח

רשימות אישיות קצרות, מפנקסיו של תלמיד רבינו הגאון רבי יצחק שלמה קרליבך זצ"ל, ממה שזכה לראות, כשאול ולשמוע במחיצת רבינו מרן שליט"א (תודתנו נתונה לאחיו הגאון רבי יחיאל שליט"א על מסירת הדברים לע"נ רבי יצחק שלמה בן שמואל) פרק י"ג

- סיפר לי בנו הגר"ש שליט"א שבחנוכה התחיל מו"ר שליט"א בלימוד מסכת כלה וביקשו שרוצה ללמוד לסגולת בנות מעוכבות שידוך ושיתן לו רשימה ונתן לו עשרות או מאות שמות ובחודש זה רואים הרבה ישועות והרבה מהן כבר מצאו מבוקשם.
- שאלו את מו"ר: כשיש סתירה בין פירוש מו"ר שליט"א בירושלמי לבין פירוש מו"ר בדרך אמונה כמו מי מפרשים וענה - תפוס לשון אחרון היות ובדרך אמונה כבר עברתי על כל המפרשים מסתמא זה העיקר.
- שאלו בשידוך ששם הבחור כשם אביה של הבחורה ומדובר בזוג שני, שניהם גרושים וקשה להם בשידוכים, השיב צוואת רבי יהודה החסיד זה סכנה לא לעשות, שאלוהו האם אפשר להוסיף שם לבחור, השיב רק אם הוא חולה מסוכן ואמר 'תמצא משהו אחר'.
- דירה מעל בית הכנסת שאין בו ספר תורה ותמיד מביאים את הס"ת ממקום אחר, ענה רבינו אפילו הכי לא לגור מעל זה, זה סכנה.
- האם אשה מברכת הגומל לאחר לידה או ניתוח, ענה, בירושלים נהגו לומר בבית הכנסת, אצלנו לא נהגו אבל ודאי אם יש בבית עשרה מבני הבית שתגיד.
- האם ילד לאחר בר מצוה שלא הגיע לגיל 20 שמענישין בבי"ד של מעלה האם גם אומר הגומל, פשוט שכן מה השאלה מה זה נוגע לעונשין.
- אדם משכונת נחלת משה של הג"ר ב"צ פלמן זצ"ל לא השתתף בלוייה ולא היה בהספד שהקהילה עשתה ובנו נפל למשכב ללא הכרה, שואל האם יש קשר בין הדברים, בתחילה הרב ענה מה הקשר יתכן שהיה באונס ולא השתתף אבל אחר ששמע שלא היה אונס אמר שיגש לקברו של הרב ויבקש מחילה ללא מנין.
- בקבוק גומי שממלאים מים חמים האם מיקרי שנעשה בהם מלאכה לענין גט"י - אמר שכן.
- האם לכהן יש כח ברכה גם מחוץ לתפילה, ענה שכן מבואר במדרש שהברכות נמסרו מאברהם ליצחק וליעקב וכו' ולצדיקים ולכהנים שבכל דור ודור.
- האם זה נכון שאומרים בשם מו"ר הרב שהיושן עם בגדים שוכח לימודו, האם גם ביושן ביום האם גם ביושן במטוס, ומה המקור לזה - היושן ביום אין זו שינת קבע שהרי לא מברכין ברכת התורה, היושן במטוס אונס רחמנא פטריה ובאונס אין שכחה, ומקור הדבר שאם יושן עם בגדים הריהו עצלן, ועצלן לא חוזר על לימודו ממילא שוכח את הלימוד.
- האם באמצע קריאת שמו"ת מותר לברך אשר יצר, ענה שכן.
- מנהל בית יעקב באמריקה עושה כנס אלפיי בנות לע"נ מייסדת בית יעקב מרת שרה שנירר שואל מה לדבר ענה מו"ר - על צניעות.
- ספרתי למו"ר הרב שליט"א שהיות ואני חולה על הכליות אסור לי לשתות יין, ולפני כמה שבועות אמר לי בסתם יום (היה זה בט"ו בשבט) "שבלי' הסדר תשתה ארבע כוסות יין" ולא הבנתי פשר הדבר, סברתי אולי אהיה אחר השתלה של כליה חדשה ואז כבר אוכל לשתות רגיל, והנה השבוע [עשרה ימים קודם פסח] אמרו לי הרופאים בבית חולים שמותר לי לשתות יין, ואמנם לא ברור להם כמה בדיוק... נהנה ואמר לי הרי ביין יש יותר הידור לד' כוסות... שאלתי האם לשתות רוב רביעית כמנין כוס או רוב רביעית כמנין כוס הגון, אמר אם יש סכנה בדבר רק רוב רביעית של כוס.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

עלי הדף

בדין חינוך בקטן

בברכות מ"ח א' נחלקו רש"י ותוס' בדין חינוך במצוות דעות רש"י דקטן אין חייב אפי' מדרבנן ורק אביו חייב לחנכו ותוס' הקשו דא"כ איך קטן מוציא אביו באכל שיעור דרבנן ומוציא אחרים

בכה"ג ודעתם דקטן חייב בעצמו מדרבנן, ושאלתי לאאמו"ר זצ"ל איך רבנן יכולין לחייב קטן הא אינו מצוה בלא תסור (עי' ברכות י"ט ב'), והשיב דבגוי באמת לא מצינו בשום מקום שחייב מדרבנן שאינו מצוה בלא תסור אבל קטן אינו כן שכל מי שבבית

ישראל חייב לשמוע לרבנן ואף שאין נענש יכולין חכמים לחייבו וחייב לשמוע להן כיון שהוא נכלל בכלל ישראל.
(מתוך מכתב מרן שליט"א ע"י דעת נוטה ח"ב עמ' שי"ח וע"ע מש"כ במס' תפילין סי"ב ד"ה כל קטן באריות)

ודבריו אמת וקיים לעד - בענין הגבול הדרומי

מרן שליט"א בבואו לקבוע גבול א"י בדרומה בדר"א ה' תרומות פ"א ה"ז בבה"ל ד"ה מאשקלון, מחליט ומכריע כי נחל צין שמתחיל סמוך לקצה ים המלח בצד דרום, ונמשך עד נחל מצרים [הנקרא נחל אל עריש], הוא הגבול הדרומי, ואע"ג שבאמצעו נפסק הנחל, מ"מ נראה שהנחל הזה נמשך עד לים הגדול שהוא בצד מערב א"י, וזהו מ"ש בגמ' בכורות נ"ה א' "ירדן יוצא ממערת פמיס ומהלך בימה של סיכי ובימה של טבריא ובימה של סדום והולך ונופל לים הגדול", ומה שרואים כיום שנחל צין נפסק באמצעו בין תחלתו במזרח בקצה ים המלח לבין סופו בנחל מצרים, כתב עלה מרן שליט"א "ויתכן שגם היום הוא מחובר במקומות המפסיקים קצת מתחת לאדמה" ע"ש, [ועי"ש מכתבו של מרן הגריש"א זצוק"ל למרן שליט"א]. ורבים וטובים תמהו טובא על קביעתו מרן שליט"א

שיתכן שנחל צין היוצא מקצה ים המלח ונפסק באמצעו בדרכו לנחל על עריש, נמשך ומחובר באדמה מתחת לקרקע, דבר שכאילו נראה תלוש מהמציאות שנחל יזרום בטבורה של האדמה. ברם, לפני כחודש נפל דבר בישראל, והמציאות טפחה על פניהם של התמהים: "נהר סודי" נחשף, כן, נהר סודי הזורם מתחת האדמה, שיוצא מגבול ים המלח!!! מקורו באזור היבש בין האגן הצפוני של ים המלח לבריכות האידוי שבחלקו הדרומי, ונמשך דרומה לאורך עשרות קילומטרים, ונמשך באלכסון לצד דרומה של א"י. הן אמנם, אין המדובר בנחל צין שנמשך לנחל אל עריש, אך עכ"פ התגלית הוכיחה בעליל כי דברי מרן שליט"א בדר"א שכתבן לפני למעלה משלושה עשורים, שיתכן שישנו נחל היוצא מקצהו הדרומי של ים המלח, שנמצא בחלקו מתחת לפני הקרקע,

אמיתיים ונכונים, ודברו אמת וקיים לעד! אנו כשלעצמנו לא נצרכו להוכיח מציאותית לדברי מרן שליט"א, גם אילו לא ראינו בעינינו, האמנו באמונה, אך לכל אלו שבלבם פנימה הרהרו אחר דבריו, באה המציאות והוכיחה על אמיתותן כנתינתן מסיני. מסתמא לא ירחק היום, ויתגלה כי מתחת לאדמה זורם לו בשלוה גם המשכו של נחל צין, מהמקום שנפסק עד למקום חיבורו לנחל אל עריש וכמש"כ בדר"א. יצוין כי כשזכיתי להיות בקודש פנימה והצגתי בפני מרן שליט"א את הפרסומים והתמונות מ"הנהר הסודי" שנתגלה מתחת לאדמה, כתניא דמסייע ליה למש"כ בדר"א לגבי נחל צין, ומרן שליט"א שעבר באירוניה על כל הדברים שהציגו לפניו, נהנה טובא מהדברים.
(נכתב ע"י תלמידו הגרמ"ש גרליץ שליט"א)

הגאון רבי צבי כהן זצ"ל

מנופה המהודר של רחוב רשב"ם הסתלק השבוע אחד מחשובי התלמידי חכמים שבה, שזיכה את הרבים בעשרות ספרי הלכה בכל מקצועות התורה, הוא הגאון רבי צבי כהן זצ"ל. אין אנו ראוים להקיף את דמותו של האי גברא, שזיכה את הרבים בחן ובחסד, והרביץ תורה להמוני ישראל הקרובים והרחוקים, אך להיפטר בלא כלום אי אפשר: הגר"צ זצ"ל היה החלוץ הראשון שחיבר ספר מקיף לפני למעלה מארבעים שנה על כל הלכות הגעלת כלים וטבילת כלים - הלכה למעשה. ספריו אלו הם אבן יסוד לכל המעין בנושאים אלו. ולא פעם, בשאלות שהתעוררו בנושאים אלו היה רבינו שליט"א מעיין בספריו ונהנה מהם מאוד.

רבי צבי זצ"ל, היה 'שכן טוב' של רבינו עשרות בשנים, ולמדו יחד באותו הכולל 'כולל חזון איש' לאברכים מצוינים. היתה תקופה מסוימת בשנים ההם - לפני כשלושים שנה - הוא הבחין שרבינו עושה את דרכו כל בוקר לכולל, והציע את עצמו, שיקח את רבינו שליט"א ברכב לכולל, רבינו נענה להצעה, ואכן כל בוקר בהלון ובחזור הוא נסע עמו באוטו.

רבי צבי זצ"ל, היה חרוץ מאוד, הוא יגע בלא לאות על ספרי הלכה רבים, ומשכך, היה תמיד לן בעומקה של הלכה. כל בוקר, כשרבינו שליט"א נכנס לאוטו, היה הרכב נהפך לבית מדרש ניד, כשרבי צבי שואל בדרך שאלה אחרי שאלה ורבינו

משיב לו על ראשון ראשון. לימים, הוא פיזר את פסקי ההלכה בתוך ספריו. מאז הכיר לו רבינו טובה וכיבד אותו מאוד. על שלימות מדותיו, סחו בני משפחתו: רבי צבי זצ"ל כיהן כרב ותיק עשרות שנים בבית הכנסת במערב בני ברק, לא מזמן, פתחו בית כנסת חדש בשם 'שונה הלכות' באותו אזור ממש, ומינו בו לרב את הגאון רבי גדליה הוויגסברג שליט"א. מטבע העולם, כשרב חדש מגיע לאזור בו מכהן רב ותיק ולא צעיר, הוותיק בודק ובוחן אותו בחשדנות, אם אינו גורם לו נזק וכדומה, אצל רבי צבי זצ"ל זה היה הפוך בדיוק: לא היה מאושר ממנו, הוא שמח שהגיע רב חדש לאזור, וירבה עוד תורה ויראת שמים, הוא מיד התקשר באופן אישי לרבי גדליה ובירך אותו ואמר לו אני יעזור מה שצריך, בכל דבר שתתקשה אשמח לעזור לך, כל כך חיכיתי שכבר יהיה פה עוד רב באזור, שיפתחו עוד שיעורי תורה, שיתברו ספסלי בי מדרשא - - - ולא נחה דעתו עד שאחרי כמה ימים התקשר שוב לשאול אם הכל מסתדר או שצריך איזה עזרה. כך מגיב מי שבאמת רוצה שיתרבה כבוד שמים בעולם. אבל יחיד עשי לך מערכת הגליון 'דברי שיח'. רבי צבי זצ"ל היה מהראשונים ששיבחו בכל פה את הופעת הגליון דברי שיח מראשיתו, הוא ביקש מאיתנו באופן אישי כי נשלח לו מידי שבוע את הגליון, והיה מעיר הערות רבות ודואג שהגליון

ייצא מתוקן. הוא היה מאלו שחביבים עליהם דברי תורה, והיה לומד בעיון כל חוברת ומאסף תורני שיצא, בין המחבר צעיר ממנו או מבוגר, תלמיד חכם או עם הארץ, לכולם נתן כבוד ואת כולם העריך. לא פעם, קיבלנו פניה מרבי צבי זצ"ל, לתקן בגליון נושא פלוני שנכתב לא באופן ברור, או לברר דעת רבינו בענינים כאלה ואחרים. והכל בצנעה, ובענוות חן השמורה לתלמידי חכמים שלמדו תורה לשמה. תנחומינו איפה לכלל ישראל שאיבדו אוצר כלי חמדה זה, למשפחתו החשובה אחיו הגאונים המפורסמים ובניו תלמידי החכמים שהניח אחריו, המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, אמן.

התמונה האחרונה: רבי צבי זצ"ל כשבועיים לפני הסתלקותו, מתקבל בחמימות במעונו של רבינו שליט"א, לצידו נראה הגאון רבי אליהו מן שליט"א.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✡ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310